

SÁROSPATAKI
IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

1884⁵.

ELSŐ ÉVFOLYAM.

KIADJA

A „MAGYAR IRODALMI ÖNKÉPZŐ-TÁRSULAT.”

FELELŐS SZERKESZTŐ:

RÁCZ LAJOS.

SZERKESZTŐ-TÁRSAK:

SZABÓ JÓZSEF, SZUHAY BENEDEK, TÓTH MIKLÓS.

St. H. 2758

SÁROSPATAK.

NYOMTATTA STEINFELD BÉLA, A REF. FŐISKOLA BETŰIVEL.

1885.

TARTALOM.

<i>Előfizetési felhívás</i>	Lap 1
---------------------------------------	----------

VEZÉRCIKKEL.

Theologiai önképzőkör. <i>Adolescens</i>	2
A nyolcvankettedik évforduló. <i>Rácz Lajos</i>	5
A supplicatoról. <i>Szabolcs</i>	17
Széttekintés	33
Egy kis mozgalom az ifjúság között. —z.—n.	57
Néhány őszinte szó	93
Március 15. <i>Adolescens</i>	109
Tavaszi virágok	133
Titkári jelentés a „Magyar irodalmi önképző-társulat“ 1884 ⁴ / ₅ -ik évi működéséről	165

KOMOLYABB CIKKEK.

(ÉRTEKEZÉS, BIBLIAI FORDÍTÁS SAT.)

„A legújabb politikai botrány“ ismertetése. <i>Zoványi Tamás</i>	21., 37
A próféta keserve. (Mikéás VII. 1—8.) <i>Tóth Miklós</i>	24
Ninive romlása. (Nahum II. 1—10.) <i>Szabó Fózsef</i>	37
I. Ovid és a római társadalom. <i>Németh Fózsef</i>	52
Ézsaiás XL. rész. <i>Versator</i>	59
Bethlen Gábor lépései az erdélyi protestantizmus föl- virágoztatása érdekében. <i>Szabó Fózsef</i>	60., 77
Válasz a debreceni viszhangra	80
II. Ovid és költészete. <i>Németh Fózsef</i>	86
A vallásos kedély nyilvánulása Berzsenyi műveiben. <i>Szuhay Benedek</i>	94
Egyházi beszéd előtti ima. <i>Tóth Miklós</i>	111
A sárospataki ifjúság 1848-ban	112
A népköltészetéről. <i>Csik Dániel</i>	124
Tompa népregéi és népmondái szerkezet (compo- sitio) tekintetében. <i>Szabó Fózsef</i>	136
A <i>σαφής</i> és annak Pál apostol szerint való követke- ményei. <i>Szabó Fózsef</i>	149., 169
Tavaszzsal. (Énekek éneke, II. 8—14.; VII. 12—14.; VI. 11—12.). <i>r—y.</i>	152

A MULTBÓL.

Szemere Bertalan egy ifjúkori levele	40
Egy régi levél a mult századi diákéletből	63

KÖLTEMÉNYEK.

Az első fény. <i>Tóth Miklós</i>	Lap 7
Őszi dal. <i>Szuhay Benedek</i>	24
Fáj a szívem. <i>Beke Károly</i>	43
Emléksugarak. <i>Szuhay Benedek</i>	66
Hópihőke. <i>Bodnár István</i>	83
Mult és jövő. <i>Tóth Miklós</i>	98
Március 15. <i>Szuhay Benedek</i>	115
Szeretek én. <i>Borsody Béla</i>	139
Románc. (Franciából). <i>Rácz Lajos</i>	158
Estve. —ó.—	172

ELBESZÉLÉSEK.

Egy falut egy esókért. <i>Szabó Fózsef</i>	8, 24
Négy év mulva. <i>Louis</i>	43
Skart. <i>Dabolczi B—r.</i>	67
Egy theologus naplójából. <i>Balázs Ignác</i>	83, 99
Két szék közt a pad alatt. <i>Mádi Simi</i>	117
Részlet a „Paienne“ című regényből. (Franciából). <i>Rácz Lajos</i>	140
Miért gyűlölöm én a vénasszonyokat. (Humoreszk). <i>Illyés Fános</i>	142, 154
Egy esernyő alatt. <i>Mádi Simi</i>	173

TÁRCA.

Új élet. <i>Louis</i>	10
Úti képek. (Sugatag). <i>Tóth Miklós</i>	27
„ „ (Krasznahorka). <i>Szuhay Benedek</i>	47
Egyről-másról. <i>x, y, z.</i>	49
Képek az ifjúság életéből:	
I. Pataktól Rozsnyóig. <i>Don Rodrigo</i>	70
II. Műkedvelői előadás. <i>Louis</i>	72
Úti képek. (A Kárpátok közt). <i>Louis</i>	101, 121
Theologus-bál 1885. január 31. <i>L—s.</i>	104
Egyről-másról. <i>x, y, z.</i>	145
Tornaünnepély. <i>Louis</i>	160
Zavar	179

EGYLETI ÉLET. } Minden számban.
APRÓ HÍREK. }

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— *Megjelen minden hó 15-én.* —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Collegium 11. sz. szoba. —

Előfizetési felhívás.

Úgy hozza magával a dolog természete s bizonyos mértékben a megszokás, hogy e lap kibocsátása alkalmával elmondjuk röviden azon szükségérzetet, mely e lap megindítására készítetett; azon irányelveket, melyek ennek szerkesztésében vezetni fognak.

Nem feltűnési viszketet, sem nem nyereszkedési vágy ösztönzött bennünket lapunk megindítására, mert hiszen az amazzal járó könnyű dicsőség után nem óhajtozunk, ez utóbbira pedig, helyzetünknel fogva, komolyan gondolni is alig lehet. Tettük ezt ama meleg érdeklődésből, melylyel főiskolánk s az ennek kebelében levő humanistikus egyletek iránt viseltetünk; tettük, hogy az itt történő nevezetesebb mozzanatokról való időnkénti szerény tudósításunk által egyrészt az ifjúságnak kedves örömet, másrészt azoknak, akik egykor az „alma mater“ gondjai alatt növekedtek, egy boldog visszaemlékezési órát szerezzünk.

Nem ígérünk nagyokat, mert gyenge erőnkkel nem teljesíthetnők; nem kötjük magunkat az irodalomnak egyik vagy másik ágához, nem kötjük különösen a vallástudományokhoz, hol a sokkal mélyebben gondolkodó, óriásilag többet tanult egyének is oly könnyen elsiklanak; lapunk felölel bármely irányú dolgozatokat, s főként az ifjúság körében történő eseményekről ad hű tudósítást. Időszerű vezércikkek lapunk minden számában fognak megjelenni; tért adunk a theologiai értekezések és tanulmányoknak; örömmel vesszük a jog körébe vágó műveket; miveljük a „Tárcában“ a szépirodalmat; hű képét nyújtjuk — miként már említők — az egyes társulatok beléletének; útleírásokban ismertetni fogjuk hazánk feltűnő szépségeit; egy szóval — mint lapunk 1-ső száma mutatja — minden hatalmunkban álló eszközt felhasználunk arra nézve, hogy azt kedvelté tegyük.

A „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“ minden hó 15-én jelen meg egy terjedelmes íven; de ha elő-

fizetőlnk száma várakozásunkat felülmulja, a szükséghez képest egyik-másik, sőt talán valamennyi számhoz is félív mellékletet csatolunk.

Lapunk előfizetési ára:

Egész évre: helybelieknek 1 f. 60 kr.

vidékieknek 1 f. 75 kr.

A szerkesztőség.

NB. Az előfizetési pénzek postautalványon *Szabó Fózsef*, III-ad éves theologushoz küldendők (Collegium 28. sz. szoba), a reclamatiók és a lap egyéb ügyeit illető közlemények pedig *Rácz Lajos*, szintén III-ad éves theologushoz (Collegium 11. sz. szoba).

Theologiai önképzőkör.

Még a mult év végén egy igazán szép és irányú mozgalom indult meg az ifjúság körében, ahol eleitőlfogva kevés hiány volt a hasznos, célokért áldásosan működő egyletekben, melyek száma, a mindinkább nagyobb igényekkel felépülő kor követelése után, folyton-folyvást növekedett, s ma már e tekintetben — dicsekvésünk! — a hazai hasonrangú tanintézetekkel bátran kiállja a versenyt, sőt lehet mondani: azokat felül is mulja. Az említett mozgalom azóta nem aludt el, de naponként kezd határozottabb alakot öltetni, naponként igyekszik kitűzött feladatát megvalósítani, hogy t. i. a theologiai ifjúságot tömörítvén, a még valóban szükséges theologiai önképzőkört megalkossa.

Napjainkban, amikor általánosan hangzik ama panasz, hogy a vallás iránti közönyösség a társadalom minden körében, sajnos, hogy különösen az intelligens osztály között, csaknem a legmagasabb fokra hágott immár; amikor — mint egyik szeretve tisztelt tanárunk mondá e napokban üdvözlő beszédében — újból hangzik a régi forradalmi jelszó: „Nines mennyország, se pokol, a pap hiába papol“; amidőn minden téren uralkodik a vallással mitsem törődő lethargia, s inkább futnak az emberek az anyagi világ hasznai után, s inkább kedvelik az anyagiasságot, mely mint ragályos betegség lepte meg az emberiséget, mintsem hogy egy kis időt,

csekély fáradságot, csipetnyi áldozatot szentelnének a vallás, az egyház ügyének: ismétlem, napjainkban sokszoros kötelesség vár az egyház, vallás szolgálóira, s feladatukat csak úgy teljesíthetik igazán, ha azon nagy munkára, mely az életben reájuk vár, az iskola falai között kellőképpen elkészültek. Ez ellen a szennyes, a vallást előléssel fenyegető áramlat ellen, nem elég csupán erkölcsi fegyverekkel küzdeni, hanem az egyházi szónoklat összes eszközeit, a vallástudomány egész teljességét igénybe kell venni, hogy útját álljuk az áramlatnak, s visszatereljük az emberiséget az elhagyott, boldogító forráshoz. Épen ezen utóbb említett tényező az, ami miatt égetően szükségesnek látjuk a theologiai önképzőkör felállítását.

Általános tapasztalat, hogy az ifjúság, már természeténél, véralkatánál fogva, könnyed, minden dolgon gyorsan átsiklani szerető, bármivel sietve végező lévén — mondjuk ki őszintén — a nagyon komoly, hosszabb ideig tartó, napokig szobában ülésre kárhóztató munkától ha nem is irtózik, de bizonyára húzódik, vonakodik. Innen tény az, hogy az iskola által megkövetelt kényszermunkáktól eltekintve, a komolyabb irányú munka terén vajmi csekély eredményt észlelhetünk az ifjúságnál. A hajlam ugyan nagymérvben megvan minden iránt, de hiányzik a kitartás. Kevés ifjút ismerek, aki a szigorú önképzést következetesen gyakorolná. De egyszersmind önmagamból kiindulva, azt is jól-eső örömmel tapasztalom, hogy valahányszor egyik-másik pályatársam hosszabb tanulmányozásának gyümölcsét látom, avagy csak hallom is, mindannyiszor erős vágy kél kebelemben s szilárdabb akarattal, több kitartással látok a munkához. Ha ez így van nálam, bizonyára így van többi társaimnál is. A példa vonz, ösztönző hatást gyakorol, versenyvágyat ébreszt, egyszóval jóltevőleg működik.

És már ezt tartva szem előtt, melegen üdvözöljük a theologia önképzőkör eszméjét s őszintén óhajtjuk, hogy az minél előbb megvalósuljon. Hiszen az a lelkesültség, amely az egylet iránt, különösen egyeseknél mutatkozik, szükségképpen komoly munkára serkenti azokat, viszont ezeknek példája a többi tagokban is felébreszti a munkakedvet és így teljes bizalommal vagyunk az iránt, hogy ez egylet, amennyiben önművelődésre ösztönzi az ifjakat, egyrészt a theologiai tudományoknak minden terén jóra való dolgozatokat fog létrehozni; másrészt nagymértékben elősegíti az újabb időben papjainktól — a kor említett iránya miatt — az élet által megkövetelt kiképeztetést.

De még más szempontból is szükségesnek látjuk a theologiai önképzőkör megalakulását. A surlódás hazánkban, az egyes hitfelekezetek között, nemhogy csökkenne, de úgy látszik: naponként kezd nagyobb mérveket ölteni. Az állam minden

lehető módot megkísért, hogy századok óta élvezett autonomikus szabadságunktól megfoszszon. Ezek a körülmények szükségképpen megkivánják, ha becsülettel akarunk harcolni, hogy egyfelől szilárd hitünk mellett ismerjük az egész dogmarendszert, ismerjük főként hitünk alapját, a bibliát; másfelől tanuljuk ismerni és követni a nagynevű elődöket, akik egyházunk jogait, szabadságát drága véren szerzették meg és tartották fenn. Mindezen ismeretek megszerzése pedig megkivánja a szigorú önképzést, megkivánja az ezt eszközlő társulat fennállítását.

De nemcsak ez. A protestáns felekezetek önmagukban is pártokra szakadtak, s e pártok a hit és tudomány fegyverével egyaránt küzdenek egymás ellen. Vannak, akik a kor szellemével megegyező reformot sürgetnek az egyházban; vannak, akik a százados dogmát megbolygatni nem akarják s mereven ragaszkodnak a confessiokhoz. Harc vár tehát reánk saját hitfeleink között, saját egyházunkban, amely isnét arra ösztönöz, hogy egész odaadással, lelkünk összes tehetségével, szívünk egész melegével csüngjünk a tanuláson, itt az iskolában, ahol annyi alkalom nyílik a tudományos ismeretek elsajátítására, minden időnkét felhasználva munkálkodjunk s gyakoroljuk az önművelődést.

E gondolatban ismét melegen üdvözöljük a theologiai önképzőkör eszméjét.

Ha még mindezek meg nem győznének bennünket ez egylet szükséges voltáról, helyén valónak tartjuk még megemlíteni s a theologiai önképzőkör mellett érvül felhozni annak nagyfontosságú, gyakorlati hasznát. Nem állítom, hogy azon heti, a gyakorlati lelkészet körébe vágó 2 óra, mely a tanrendben a III. és IV-ed éves hittanhallgatókra nézve kötelezőleg elő van írva, céljának bizonyos mértékben meg nem felel; de viszont azt se mondhatom, hogy teljesen otthonossá teszi a theologust minden, a gyakorlati életben előfordulható kérdést illetőleg; nem, mert először az kevés idő oly nagy munkához; másodsor, mert akkor felsőbb parancsból kifolyó kényszermunkát kell végezniök a theologusoknak, amely vajmi kevésszer szokott csak annyira-mennyire is kedvezőnek mondható eredményeket létrehozni. Több idő kell tehát egyfelől a gyakorlati életre való készülődésre; másfelől pedig olyan valami, amihez nem a külső kényszer hatása alatt, hanem benső örömből fordulunk, ami önmunkásságra sarkal; amely nem óraszámra szabja a lélek elé annak feladatait, mert hisz az nem képes mindig egyformán munkálkodni, mint az óra, mely folytonosan egyhangúlag ketyeg, hanem igenis megvárja, ellesi annak nyugodt, csendes pillanatait, ihletett perceit s akkor adja elébe a munkát. Ezt teszik már a tudománynak bármely ágát illetőleg az önképző-egyletek; ezt teszi a theológiának nemcsak elméleti, de gyakorlati oldalára vonatkozólag

is az említett önképzőkör. Annak egyik lényeges feladata leendő a gyakorlati kérdések felett folytatott eszmecsere, mely különösen a lelkeszi hivatás körébe vágó nagyjelentőségénél fogva is, amint folytonos érdeklődésben tartja a tagokat, épügy bátorságot önt a netalán félénkebbekbe is, hogy a szóharcokban résztvegyenek s nézeteiket tisztázhassák.

Ime, az itt előszámlált okok miatt tartjuk mi szükségesnek a theologiai önképzőkör felállítását, s hiszszük, hogy nemes igyekezetunktől nem vonja meg a tanári kar jóakarató támogatását. — Nem felesleges és nem időszerűtlen e kör felállítása, mint sokan emlegetni szeretik, hanem igenis nagy hézagot pótló és elodázhatlan. Hogy miért? azt eddigi fejtegetésemből bárki is beláthatja. Soraimat azzal rekesztem be, hogy ne nyugodjunk addig, míg ez egylet megalakulva nincs, s ha ez megtörténik, én teljes bizalommal nézek annak jövőjébe, mert hiszem, hogy mindenkinek, aki oda belép, lelke sugallata, benső meggyőződése meg fogja mondani, hogy mit tegyen. **Adolescens.**

A nyolevankettedik évforduló.
— 1802. szept. 19. — 1884. szept. 19. —

Kossuth Lajos.

Háromszáz évig várt rád nemzeted,
Nem rég' jövel — több század életed.
Anyád a nép volt, nevelőd a vész —
Vész karja a legjobb barátí kéz.

Véres pallos függ álmaid felett:
De egy nemzet hűn őrizi életedet.
Szónok, kitől a zsarnok vére fagy,
R á k ó c z y égből kitört lelke vagy!

Mi a szabadság? Isten szép ege:
Te lelked a kinyílt ég gyermeke,
Börtönben láttad első sugarát,
Rabársúl ott találtad a hazát.

A két rabtestvér szenvedése nagy,
Sok százados fájdalmak ajka vagy;
Szellő, patak, villám, tenger, vihar:
Hogy sír a lélek, sír rá a magyar.

Beszélj, beszélj, e nemzet téged ért,
Ad életedet, vért minden hangodért.
Előre új Washington! — ez neved —
Vidd a szabad világba nemzeted.

Kezedben van minden nép zászlója,
Utána megy — mint lángod — e haza,
Döntsd le a zsarnokság uralmait,
Emeld fel a népek szent trónjait.

Teremts új kort, egy új hazát nekünk,
Te benned lesz halhatlan nemzetünk.
Ha lesz egy nap, hol millió szemek
Mind egy szívből egy könyvet ejtenek;

Ha lesz egy sír, hol reményt nem lelünk
— Hisz életed örökké kell nekünk: —
Emléked egy hazának fénye lesz;
Soká mondják: Kossuthnak lelke ez!

Hiador.

* * *

Néhány nap — az idő végetlen folyamán néhány csepp! — s lángoló érzelemmel, ihletett szívvel, Mekkája felé tekintő könyes szemekkel, egy szent ünnepet fog ülni e hazában minden igaz magyar, s nemcsak e hazában, hanem a föld minden zugában, ahol egy magyar szív érez: *szeptember 19-én Kossuth Lajos születésének 82-ik évfordulója lesz!!*

Ha egy kisebb, egyszerűbb körben, a természet és az emberi társadalom által kimért szűk korlátok, a családi és honpolgári kötelességek hűséges teljesítése közben eltöltött ily hosszú életkor, már magában véve tiszteletet parancsol, már magában véve kegyeletet gerjeszt szívünkben annak viselője iránt, ki az időknek oly sok változásait, az életnek oly sok terheit elhordozva, most megérdemlett nyugalomát élvezi: mennyivel tisztábbnak, őszintébbnek kell lenni kegyeletünknek, mennyivel határtalanabbnak tiszteletünknek egy oly férfi iránt, ki elméjének minden gondolatával, szívének minden dobbanásával a haza javáért, sőt több, életéért munkált; mert hiszen mi egy nemzet élete szabadság nélkül s ki volt a magyar nemzeti szabadságnak hőbb védője s ki annak ma is magasztosabb képviselője, mint *Kossuth Lajos!*

A legtisztább szabadelvűségnek, a nemzeti függetlenség fenséges eszméinek letéteményesét, a legönfeláldozóbb hazafiságnak és a törhetlen munkásságnak nemes példányképét dicsőíti Kossuth Lajosban a nemzet. S e pillanatban elvonulnak szemeink előtt ragyogó közelmúltunk dicső napjai, a világraszóló, korszakalkotó események emlékei, melyek Kossuth nevével vannak összekötve, kezdve a forrongó, öntudatára ébredő 40-es évektől a március 15-éig; a nemzetgyűlés ama fenséges percéig, midőn az ellenségtől környezett nemzet, az ő felhívó segélyszózatára, mint egy hang kiáltá: „*megadjuk!*“ s mint egy ember lépett a zászlók alá és a hihetetlennek tartott mult csodás regéit ismét elének varázsoltá; a szorongások azon percéig, midőn a csüggedetlenek közt ő volt a legcsüggedetlenebb, és midőn április 14-én, lángajakkal hirdette ki a nemzet felszabadulását...

S vajjon mi jutalma lőn Kossuthnak mindezekért: számkivetés, a hontalanság keserű kenyere...

Hanem ő nem esett kétségbe... megpróbálta megmenteni, amit lehetett. Oly tevékenységet fejtett ki, mely előtt bámulva állunk meg, nem tudva, hogy az előbbi, vagy ezen pályáját csodáljuk-e, dicsőítsük-e inkább?

Most ott él Turinban, egyedül; lesve a szellőt, mely hazája felől leng, a felhőt, mely onnan jön s talán örömhírt hoz neki; s emellett folytonosan dolgozva... s mi tán őt így még jobban szeretjük!

S most — nyolevankettedik születésnapján — nem fogják fényes egyenruhás küldöttségek felkeresni, nem fog hódoló hízelgők raja lábai elé borulni, hanem egy nemzet hamisítatlan, osztatlan szeretete fog körülte lebegni, egy nemzet szívből jövő óhajta fog felszállni az egek urához, áldást kérve reája!

Azokat a fájó emlékeket, azokat a búbanatos gondolatokat, miket a magyar ember lelkében kelt az, hogy Kossuth Lajos távol hazájától számkivetésben él, enyhíti az a

tudat, hogy mégis él és nagy szívének minden csepp vérével, lángeszének minden gondolatával egyedül csak hazájának él! S most, születésének emlékünnapján, egész erejével fellobban a magyar ember szívében a szeretet és lelkesedés, milliók ajkáról hangzik fel az áldás drága életére!

Ha a jelen korszak eszmékben, tettekben sivár: annál nagyobb szeretettel és csodálattal tekintünk a multra, tekintünk a világtörténelem nagy alakára, nemzeti újabb átalakulásunk eszközlőjére, Kossuth Lajosra!

S midőn ily ünnepet ül az ország, a sárospataki főiskola ifjúsága sem maradhat el. megköveteli azt tőle multja, felhívja rá jelene... Itt minden emlék, minden kő, maga a szellő, nagy multról, szabadságszerető ősokról beszél, a régi Rákóczyak szelleme buzdít az új Rákóczynak megünneplésére...

Járuljunk hozzá az országos ünnepély emeléséhez, s tán a mi ünnepünk is egy része lesz azon cseppnek, mely a nagy hazafi sok fájdmárára végső napjaiban némi enyhét nyújt!..

Rácz Lajos.

TÁRCZA.

Az első fény.

Mi furcsa vagy te szív, te kis világ!
Rajtad borongó ködként úsznak át
Először egy szebb kor sejtelmei,
Midőn az ifjú nyugtát sem leli.

Csak érzi, hogy a vágyak tengerét
Bűvös varázs árasztja, hajtja szét
A szív reddői közt, s sóvárg, eped,
De hogy miért, vajon ki mondja meg?

Agyában nincs, nincs legkisebbke fény;
Csak benned él egy szikra kis remény.
S elég ez! Halvány biztatásodon
Bátran elindul, és remél — vakon.

Sőt, tán világod titkos útja ez,
Fel újabbnál, újabb irányt fedez,
Gyönyörben fürdő lelke álminál,
S már-már a szív csordultig telve áll.

De még miudig chaosz a szívvilág.
Forrong, titkon epedve s égbe hág,
Hol átölel multat, jelent, jövőt,
Mig vágya innen is lerántja őt.

Most szárnysegetten áll meg s kételkedik;
Reményt veszít, majd újlag bizik.
S midőn a szív már-már lemondana:
Kigyúl ím' a barátság osillaga.

S melyen áttörni eddig nem tudott,
Szétoszlik a kétes homály legott;
Az égető vágy-tépte szív heged,
Egy hű baráti szív gyógyítja meg.

Mi boldog is, ha hű barátira lel,
Kivel titkát megoszthatj' a kebel;
Kinek szívével szíve összeforr,
Kivált ha bimbóból lesz e csokor.

Ha oly szívek fűződnek együvé,
Melyeknek egyikét sem égeté
Még nap heve: viharzó szenvedély,
Melynél a szív kiég, akármi mély.

Szívek csupán csak egymásért dobog;
A bú, öröm s remény közbirtokok
Ezeknél, s míg a bú így csöndesebb,
Tisztább a kedv, s reményök édesebb.

Nincs is kincs, mely felérne egy igaz
Baráttal, és ilyen nekem te vagy.
Te vagy kebelbarát! ki mennyemet
Adád, szívedbe' hordva üdvömet.

Tóth Miklós.

Egy falut egy csókért.

— Történelmi rajz. —

Irta Szabó József.

Már az igaz, hogy kuruc egy ember volt Barcsay Mihály uram ő kegyelme, mikor már Erdélyben a kopasz Teleky, a fejedelem ömagyságát, I. Apaffy Mihály uramat úgy táncoltatta kénye-kedve szerint, mint egy gyermekbábot, — — hát ő akkor így gondolkodott:

— „Megállj! ördögadta vén rókája, majd kiteszem én a palotából a te szüröd, jót ütök azon a csalárd tar koponyádon, hogy csak úgy koppan.“

Pedig kár volt annyira kötni az ebet a karóhoz, mert ámbátor a fejedelemnő ömagysága, mint rokonát hathatós pártfogásban részesítette is, de másoldalról a Bánfy Dénes ijesztő árnya, meg a Bély Pál szomorú históriája napnál fényesebben bizonyították Teleky Mihály uram ördögi praktikáit. A eselszövő és ármányos ember mindenkit igyekezett távoltartani a fejedelmi udvartól, aki az ő érdemeit nem képviselte, s a ravasz hizelgésekkel behálózott fejedelem, utóbb egészen Teleky tanácsán járt. Az ő akarata egy volt a Telekyével, az ő esze a Teleky Mihály uram kopasz fejében rejtett, még a lábait is Teleky vékony, póklábai képviselték.

Bizony nagy fába vágta Barcsay Mihály uram ő kegyelme a fejszjét!

Hanem hát volt benne egy kis rátartiság. Hiszen nem azért ült az ő bátyja, Ákos, a fejedelmi trónon, hogy most az öcsese egérlyukba bújjék vagy meghúzza magát valamelyik fa odvába. Persze hogy nem, van neki a kicsinél talán több joga is ahoz a Teleky uram székéhez, még talán az Apaffy uraméhoz is.

— „No hát ágaskodjunk — gondolta magában — még most ugyan kicsiny vagyok, de felérek én még a tetőre is!“

Igen ám, csakhogy odáig egy hosszú, igen hosszú létra volt. A fejedelemasszony kegye már fölsegítette ennek a hosszú létrának az első fokára, magába megvolt egy csomó önhittség, azzal fölszállott — képzeletben — a közepére, végre a fejedelembátyának viszfénye fölvarázsolta őt a létra legfelső fokára. Mikor aztán onnan lenézett, akkor vette észre, hogy nini Teleky Mihály nem itt van a magasban, hanem odalent rángatja alóla a létrát. Barcsay uram, mint már említém, kuruc ember volt, s nem igyekezett nyakrafőre visszavonulni, hanem megállott ott a létrafokon, s aztán odakiáltott Teleky Mihály uramnak:

— „No csak rántsd ki alólam, vén farkas, ha tudod!“

A vén farkas ugyan testére nézve olyan vala, mint egy gombostű — Barcsay uramból hat is kitelt volna olyan — hanem hát volt neki egy olyan tulajdonsága, amivel Barcsay nem rendelkezett. Volt neki t. i. kitűnő, leleményes esze

és ezzel a leleményes észszel feldöntötte a létrát. Barcsay uram lepottyant, mégpedig oly szerencsésen, hogy egy szép asszony ölébe esett.

Ez a szép asszony volt Székely Lászlónak, a hopmes-ternek felesége.

Nehogy azonban valaki azt gondolja, hogy ez valósággal így történt, s hogy a fejedelem mindenható minisztere csakugyan ilyen igazi létrát döntött fel Barcsay Mihály uram ő kegyelmével: hát elmondom ennek az egész eseménynek történeti mibenlétét.

Barcsay Mihályban igen sok hiú öntetszelgés volt, bátyja szomorú halálának emléke nem tudta fényes álmait szétrebbenteni, Teleky mindenhatósága sértette gőgös lelkét, s élénken ösztönözte őt nagyravágyó terveinek tovább szövésében. Bánfy Dénes lefejeztetése és Bély Pál halála, bár növelte a Teleky által vezetett Apaffy kormánya iránt az ellenszenvet, de másrésről bizonyos félelmet gerjesztett a kisdud ország lakosaiban, mely arra indította a nemes, önzéstelen hazafiakat, kik szóval és tettel szolgálhatták volna a hazát, hogy óvatosan távol tartózkodjanak a fejedelmi udvartól, nehogy Teleky álnokul vezetett politikájának essenek áldozatul. Ily módon a fejedelem körében és termeiben Teleky teremtményi kezdtek meghonosodni: egy Nalácy, Székely László stb., kik engedelmes eszközei lettek az államkancelárnak.

Ily körülmények között jutott be az udvarba Barcsay Mihály, női ágon rokona a fejedelemasszonynak, Bornemiszsa Annának, s ennek tekintélyes pártfogása mellett fokról-fokra emelkedett mind nagyobb-nagyobb országos főhivatalokra: a mezei hadak generálisa s udvari főkapitány lőn, utóbb a fejedelem legmeghittebb embere, s annak udvarában jóleső otthonossággal érezte magát. Ekkor kezdette azután ő építeni azon légvárakat, melyeket Teleky uramnak egyetlen könnyű suhintása összedöntött. Hanem ez a suhintás semmisen volt ahoz képest, melyet a szép Sára asszony mért reá.

Bizony veszedelmes szép fekete szemei is voltak annak a Sára asszonynak, az a mélabús sugár, mely minden oláh leánynak a szemében — Sára is az volt¹⁾ — ott ragyog, képes volt örületbe kergetni az embert, korallpiros pici ajakának egyetlen mosolya a férfi szívnek minden izmait mozgásba hozta. Hát még egy csókot, egy forró csókot élvezni erről az ajakról, ah! ez mennyei üdv lehet!

Igy gondolkozott Barcsay uram, ki, mint barát, gyakorta eljárt Székely László házához s feleséges ember létére nagyon bele talált nézni abba az örvénylő fekete szemekbe. Hát van abba valami? Az igaz, hogy már Barcsay uram Mihály bának is beillett, Sára ifjasszony meg még javabeli menyecske volt s Barcsay rendesen húgomasszonynak titulázta; de hát ki tehet arról, ha a negyvenen túl is megmozdul a szív s képes még ifjan szeretni, tüzzel, hévvel. Azután meg magam is a mondó vagyok, hogy kőszívű embernek kellett annak lenni, akit az az asszony érzéketlenül hagyott, mert bűbajos szemének sugára még a holt szívbe is életet varázsolt. Különben is Barcsay uram még legény volt a talpán, hatalmas, daliás legény.

¹⁾ Bulcses oláh bojár leánya.

De mentől gyakrabban ott feledte magát a szép asszony körében, annál jobban kezdett inogni abban az állásban, melyet az udvarnál elfoglalt, annál inkább kezdette érezni a fejedelem kegyvesztését.

Hjah! öreg Apaffy Mihály ő nagyságának volt egy mániája, melyet Teleky vert a fejébe, melytől később semmi áron sem tudott megszabadulni. Nevezetesen azt hitte minden emberről — Telekyt kivéve — hogy az ő élete ellen tör s trónjáról akarja letaszítani. Mi sem volt tehát könnyebb, mint a fejedelem bogaras fejébe belevetni, hogy a gőgös, fenhéjázó Barcsay a fejedelemségre törekszik. — —

— — „Hej Barcsay Mihály uram, bizony nem adnék már én egy fabatkát a kegyelmed fejéért!“ — ez a mondás Sára asszony ajakán jelent meg, kinek férje hűségesen elmondta a palotában történeteket.

Barcsay uram akkor is ott ült a szép asszony mellett egy kereveten; a férj, az álbarát meg valahol tanácskozott Telekyvel az udvarló elvesztésén.

— — „Hát miért mondja ezt húgomasszony? Olyan kevéssé becsül engemet?“

— „Dehogy, hiszen kegyelmedet sohasem lehet eléggé megbecsülni,“ felelé hamisan kacintva a menyecske.

— „Bizony csak tréfál én velem húgomasszony; pedig ha tudná. . . .“

— „Ugyan menjen már kegyelmed, hogyne tudnám; elmond nekem az én uram minden ilyest.“

— „Dejszen húgomasszony, azt már nem szeretném ha ezt is tudná az ura!“

— „Mit!?! Nem szeretné? Köszönje meg kegyelmed, hogy tudja, mert akkor én nem figyelmeztethetném kegyelmedet, hogy vigyázzon magára. En istenem! hát nem gyanítja azt kegyelmed, hogy a radnóthi gyűlést bizony nem azért hívják össze, hogy ott a status dolgai felett tanácskozzanak, hanem hogy kegyelmedet megnótázzák.“

(Folytatása következik.).

Új élet.

Vajjon új élet-e? Vajjon nem egyszerűen a réginek folytatása-e? Mint a valódi életben egy rész elmegy . . . örökre, s más tömeg nyomul helyére, úgy itt, az iskolánál is a folytonosság uralkodik, mint a láncszem, egymásba fűződnek az évek . . . s az ifjúság most is oly fiatal — miként egyik atyánkfia mondá — mint tíz évvel ezelőtt volt.

Hát ennyiben — az iskolára nézve — nem új az élet, hanem új ám — Patakra nézve. A Bach-korszak alatt nem várták nagyobb hévvel az alkotmányosság felderültét, mint a patakiai szeptember elsejének eljöttét; s az 1849 tavaszán Pestre belovagló első huszárcsapat nem okozhatott nagyobb örömet, mint midőn itt az első diák-arcot meglátták, s örömmel szemlélhették, hogy vonul a többi is.

Nem is csoda. Két hónapig kihalt Patakon nemesak a jó kedv, hanem úgyszólván az élet is. Végig mehettél, kezdve a Collegium-kerttől a Kovács-útcán, Lengyel mellett fordulhattál a Piac útcára s így visszatérhettél kiindulási pontodra (elmondhatván, hogy bejártad Patakot), anélkül, hogy egy embert — habár tízszer kisebb mértékét alkalma-

zol is az ember kezdődésére, mint Windischgraetz — láthatónál. A tanárok jórészt szétútztak, s az idevaló ifjak, azok is elbújnak, mint az árva magyarkák, még mutatni se merik magukat.

Közelg a szeptember . . . egy-egy korai fecske hirdeti a tavasz visszajöttét; de lassan bár, a fecskék gyűlnek s a pataki civis, méginkább a civa, reménytől és bizalomtól duzzadó kebelével hallja a vonat fűtyülését s néz ki az ajtón, ablakon — mosolygó tekintettel — a régi lakókra. . .

Hejh, hajdan nem az állomás s a Collegium-kert felé vetették reménykedő szemeiket, a Kovács-utcának két szélső vége volt a várakozások Mekkája . . . hejh, más világ volt régebben, a vasút s a civilizáció mindinkább véget vet a regényességnek.

Mikor még a régi jó regényes diák-utazások divatoztak (az ember szíve fáj, ha hallja az öregektől) . . . Teli táskával. szülei intésektől gazdagon, de néha üres erszényvel, hanem mindig vidor kedélyvel megindultak, minden faluban csapódott hozzájuk egynehány, lassankint együttment az egész megye apraja-nagyja. kedélyes mulatozással ütve el az út fáradságait (Jó Petőfi, ha ott lettél volna, tudom, ezt se hagyod megénekelés nélkül!) s közbe-közbe egy-egy Betekints vagy mádi kettősben statiozva. . .

S a Pityergő akkor még megérdemelte nevét; a mostani nemzedék már a helyét is alig tudja.

„Csak az emlékezet által idéztetnek fel, mint halvány síri árnyak!”

Menjünk ki a vasúthoz, hátha az emlékeken merengő lelkünk ott felderül?

Egy vásár aligha nyújt érdekesebb képet. mint ilyenkor az állomás. A vonat már berobogott . . . az érkezettek szállnak ki . . . a Perronról futnak az ismerősök elébe . . . felhangzik: „szervusz komám!” „isten hozott sógor!” hatalmas kézfogások s rázások . . . itt-ott egy: „jó napot bátyám uram!” „kezed csókolom!” stb. stb. is közbeharsan. Az újonc gyerekek bámulnak, minden szakállas embert, hajlandók tanárnak nézni, s egyik bámulva, másik csüggedve, harmadik magában erősen bizva vonul be a sugárúton s ámulva, áhítattal áll meg az ős épület előtt, majd megy be a portába, itt van még sürgés-forgás, majd leütik szegényt a lábáról . . . ajtócsapkodás . . . vig nevetés . . . hurcolkodás . . . alkudozás . . . s így tovább a kép!

Jönnek a régiek is, élénken tekintgetnek szét, nincs-e valami változás, újulás (?) Patakon, hangosan kiálltva a megpillantott pajtásra; jönnek a matadorok, ők már csak egy pillantásra méltatják az iskolát, közönyösen haladnak el az utcán . . . az ismerős házak, ablakok előtt (nem is véve észre, hogy Schweiger mily örömtelten simogatja szakállát). Ők is megkönnyebbülve érzik magukat, hogy végre Patakon vannak.

Jönnek az újak (felső gimn., akad.) kitétetve a régiek ostrom-tekineténél; ezek is vágygyal haladnak befelé s tisztelettel tekintenek a barnuló falakra, melyek az ő kis gimnáziumukat ugyancsak háttérbe szorítják.

Óh te Patak! vajjon mit szeretünk mi úgy terajtd, hogy a vakáció vége felé már nem érezzük nyugtunkat s gondolatunk csak körülled lebeg; szeretettel repkedjük körül a collegium oszlopos csarnokait; a derült, örömtelt pillana-

tok színhelyeit; árnyas kerted lombjait, mint legszebb korunk, ifjúságunk emlékeit . . . igazán érezzük:

Ki a Bodrog vizét iszszá:
Vágyik annak szíve vissza.

Óh nemcsak üres szó az, mikor azt dalolja a vizgák után a diák:

Kezemben van már az úti levellem,
Nem diák már Patakon az én nevem. . .

hanem a legmélyebb érzélem van kifejezve a bús hangokban, csak akik végleg elhagyták az iskolát, azok tudják mi az: Patakra nem jönni!

De . . . menjünk a korzóra, akarom mondani a kertkapuba, hogy lássunk valakit, halljunk a vidékitől élményt, a patakítól valami ujságot. . .

S mig beszélgetünk s hallgatjuk a világlátott supplikánsok kalandjait, apró félreértéseit, tapasztalatait, melyek itt-ott nagyon is *költőiesen* vannak inezve, megérdemli, hogy az utcára is vessünk egy pillantást. Ime itt jön egy kékmundlis atyánkfia, nézve a sok könyvet, melyet kezébe nyomtak kis fiának, mig az legalább is kis királynak képzeletét magát (hisz' a felvételit dícsérettel letette); jön megint más, annak az öregei már hazamentek s ő egy nap alatt annyira otthonos lett, hogy felejtve mezőt, patakot, kis házikót, vigan, fel sem vevőleg jár az utcán, s még bátorítja a netalán szomorkodót s viszi a kertbe, hogy megmutassa annak a szobrot. Olyanformán érzik magukat, mint a vidéki ember Pesten, mindenki felismeri minden mozdulatáról, hogy vidéki, eleget is boszankodik rajta s néhány nap múlva már maga is felismeri az idegent.

De ki jön ott egész komolyan, szivarozva? Hja az nagy úr, filozofus, hogyne örülne az aranyzabadságnak (hisz eddig még szivarozni is csak lopva mert), most vetette le a gimnázium saruját s egyszerre felemelkedett ide . . . az Olympusra. Teli szent lelkesedéssel, édes ábrándokkal, még a zsidónak is (nem a jelenleginek, hanem a 3000 év előttinek) élvezettel lát neki, s csakúgy félvállról tekint a gimnázistákra.

Utána jön a másik polgár, az új jogone, utánozva szerényen Bukovay Abszi modorát . . . s előre látva diadalait ott, hol a frack, klakk és lack uralkodik. . .

Egy hang ütődik fülünkbe, a csengetyűnek rég nem hallott hangja; nagyobb örömmel tán csak akkor hallgattuk, mikor hajdan egy-egy szurkos óra megváltozóként jelent meg.

Közelg az est . . . el vagyunk telve a nap változatosságával, örömeivel s a gimnázista lenyugszik, a jogász-fiú Kürtös mamánál billiárdozik, a theologus sírva vígad s még sokáig kihangzik az éjbe a Szarvasból:

Csicsóné galambom,
De rád illik a csókom!

Louis.

EGYLETI ÉLET.

Főiskolánk ifjúsága e tanév elején sem szünt meg melegen érdeklődni az egyletek iránt, sőt alig hogy összegyűlt, már is megkezdődött az egyletekké való tömörülés, a szokásos választási mozgalom. Itt egy lelkes felhívás, az egy aláírási ív tett bizonyosságot arról, hogy az ifjúság a nemzeti és önművelődés hathatós tényezőit mint mindenkor, úgy most is fel akarja és tudja használni.

De beszéljenek magok a tények:

a) *A főiskolai énekkar*, az „alma mater“-nek e több mint százados s mégis mindig ifjú egylete, első volt a megalakulásban, a szervezkedésben. Dehát drága kincsét képezi ez az ifjúságnak, épen azért oly nagy az iránta való meleg ragaszkodás és érdeklődés. Már szeptember 7-én, mult évi alhangvezér, Marikovszky Béla elnöklete alatt, közgyűlést tartott, hol elnök lelkesedve buzdította a tagokat, hogy az új zenetanári állomás betöltése után bizton várható reformokkal szemben igyekezzenek megóvni az énekkarnak eddig minden körülmények között megtartott függetlenségét, s e célból olyan elnökre irányuljon figyelmök, aki a bekövetkezhető terhes időkben kellő erélylyel és kívánatos tapintattal tudja vezetni az énekkar ügyeit, s egyúttal felhívja a tagokat az elnökjelöltek kinevezésére s a megürült tisztviselőségek betöltésére.

Természetesen a lelkes szavak megtették gyújtó hatásukat, s a közgyűlés titkos szavazás útján, szótöbbséggel kijelölte az elnökségre Waizer Károly, IV. éves és Szöllősy József, szintén IV. éves hittanhallgatókat; egyhangúlag megválasztotta a főhangvezéri tisztségre Marikovszky Béla, II. é. th., alhangvezérnek Eperjesy Ferenc, I. é. joghallgatót; az egyes szolamok főénekeseiül: Veres János, Eperjesy Ferenc és Lábos István, volt köztagekat; s végül a hiányos bizottság kiegészítésére, 7-ik tagúl, Szabó András, IV. éves hittanhallgatót.

Szeptember 13-ra tűzte ki az akad. igazgató az elnök-választás napját, amikor is az említett jelöltek közül Waizer Károly, IV. éves hittanhallgató választatott meg nagy szótöbbséggel. Szokás szerint egy háromtagú bizottság küldött érte, ki is nagy ovatiok és éljenzések közt megjelenve, következő beszéddel foglalta el elnöki székét:

Mélyen tisztelt ifj. énekkar! Kedves barátaim!

„Megilletődve állok meg e komoly és ünnepélyes pillanatban, midőn az énekkar tagjai által az elnöki székre megválasztatván, óhajtom üdvözölni az énekkar t. tagjait, megköszönni bizalmukat és pár szóval jelezni működésem irányát.

Ha visszatekintek az énekkar felett lezajlott százados multra, emelkedett lélekkel és édes örömmel merengek a dicső multon: oly jól esik nekem, hogy azok között, kik az énekkar ügyeit egy századon keresztül vezették, én is szerencsés és boldog lehetek egy iskolai éven keresztül helyet foglalni, pártolni annak érdekeit, védeni azt bármily tekintélylyel szemben is, positiv állást foglalva el törvényeink által biztosított alapon.

Első és szoros köteleességemnek ismerem hivatalomnál fogva az énekkarnak függetlenségét és önállóságát híven és lelkiismeretesen védeni; éber gonddal örködni az énekkarnak úgy erkölcsi, mint anyagi élete felett. Tőlem kitelhető erővel igyekezni fogok azon, hogy az énekkar kitűzött célját, az ének- és dalművészetben való előhaladást mindinkább-inkább megközelítse, s bár a folytonos változás az állandó dalegyletekkel való lépéstartást nagyon megnehezíti; de annál boldogítóbb és édesebb aztán az öröm, ha az akadályt legyőzve, a minta-dalegyletek niveaujára felemelkedhetik.

Amennyiben azonban igénytelen személyemnek számba nem vehető ereje magában mindennek kivételére nem elég-

séges, egész tisztelettel kérem fel az énekkar t. tagjait: ajándékozzanak meg engem cserébe bizalmukkal és szeretetükkel, támogassanak tapasztalataikkal, hogy így a szeretet fűzőn össze bennünket egy olyan szilárd testületté, mely minden actiora reactioval képes felelni.

Most pedig, midőn az énekkar t. tagjait szivesen üdvözölni és bizalmukat megköszönni szerencsém van: szeretettel párosult bizalmukat továbbra is kérve, magamat kegyeikbe ajánlva, az elnökséget elfogadom s az énekkar életében az 188⁴/₅. iskolai évet megnyitottnak nyilvánítom.“

Erre mult évi karelnök, jelenlegi szénior, tiszt. Rác István válaszolt. Hatásos beszédéből két részt kell különösen kiemelniünk, melyben felhívja az énekkar figyelmét először a miskolci országos dalárversenyen szerzett tapasztalatára, másodsor az énekkar eddig őrzött függetlenségének további megtartására. Csak sajnálni lehet — ugymond — hogy az énekkar nem versenyzett a miskolci ünnepélyen, mert a betanult daraboknak ifjúi tüzzel, gyújtó hatással s nem egyszer művészi tökélylyel való előadása biztosította volna részére a méltó elismerés mellett még a jutalmat is. El ne mulasztja tehát az énekkar a leendő verseny alkalmával mint szereplő résztvenni, mert én biztosítom, hogy a fáradságot megérdemlett siker is fogja koronázni.“ — Beszédének második kiemelkedő részében pedig egész odaadó lelkesedéssel hívta fel az énekkar figyelmét arra, hogy függetlenségét soha semmi áron fel ne adja, mert ha egy századon keresztül így képes volt hirt, dicsőséget szerezni ugy magának, mint a főiskolának, akkor méltán föltehető, hogy az új század új babérokat terem számára! . . . Felesleges mondanunk is, hogy e lelkes beszédet lelkes éljen követte. Majd a lecsendesülés után bizottsági gyűlés tartatott, hol folyó ügyek intéztettek el. Az énekkar tagjainak száma jelenleg 65.

b) *A főiskolai betegségélyző-egylet* Dr. Kun Zoltán, főiskolai orvos elnöklete alatt szeptember 13-án tartotta meg alakuló közgyűlését. Elnök melegen üdvözölve a szép számban összegyűlt ifjúságot, előterjeszti, hogy az egylet alaptökéje már is meghaladja a 8000 forintot, mely tekintélyes összeg mindenestre csak is az egylet felvirágoztatását vonhatja maga után. Ezután felhívja a közgyűlést az ellenőr és hiányos bizottság kiegészítésére. A közgyűlés ellenőrré egyhangúlag Szöllősy József IV. éves th. választja; a bizottságot Papp István I. éves th. s Tüdős István VII. o. tanulóval egészítik ki. A jogakadémia hallgatói még nem ejtették meg a választást a bizottsági tagokat illetőleg.

c) *A főiskolai jogász-egylet* alakuló közgyűlését szeptember 14-ikén tartotta meg Dr. Ballagi Géza ez évi dékán elnöklete alatt. Az elnök úr hatásos üdvözőlő beszédben hívja fel az egylet tagjait a kitartó szorgalomra, nemes önképzésre, s előadja, a legsürgősebb ügy elintézésének szükségességét, t. i. az egyleti alapszabályok célszerűbb revideálását, megemlítvén, hogy szives közreműködését ő is felajánlja. Az elnöki megnyitó után az egylet tisztviselői választattak meg, és pedig ifj. jogász elnökké: Somlyódi István, IV. éves jh., alelnökké: Katona László III. éves jh., pénztárnokká: Tomory János IV. éves jh., könyvtárnokká: Stépán László, III. é. jh.; jegyzővé: Jablonovszky József I. éves joghallgató.

d) *Az ifjúsági kölcsönpénztár* szintén e napot tűzte ki alakuló közgyűlésre, hol tiszteletes Rácz István, egyleti pénztárnok tesz előterjesztést a pénztár anyagi állásáról. Ezzel összekötvé felhívja a közgyűlés tagjait, hogy válaszsának mindkét szak hallgatói közül egy-egy ellenőrt, s egészítsék ki a hiányos választmányt. A választás következő eredményvel történt meg; ellenőrré: Szöllősy József, IV. éves hittanhallgató s Tomory János, IV. éves joghallgató; bizottsági tagokul: Katona László, III. éves jogh., Németh József, II. éves jogh. s Csontos József, I. éves hittanhallgató választattak meg.

e) *Az erdélyi önképző-kör* a bizonytalanság napjait éli. Ugyanis, a convent azon határozata, melyszerint az önképző-köröket ezentúl csak a VII. és VIII. osztályú tanulók alkothatják, a két alsóbb osztályt leszorítván a térről, ez az egész önképzőre zsbasztólag hatott, úgy, hogy a szeptember 13-án, Kovácsi Sándor tanár úr elnöklete alatt tartott gyűlés nem mondta ki a végleges megalakulást, hanem elhatározta, hogy a VI. osztály érdekében, mely annak célját felfogni s azt saját képzésére felhasználni tudja, folyamodást intéznek a gimnáziumi székhez. Egyelőre csak a könyvtár és olvasó-egylet működésének megkezdhetésére választották meg a bizottságot következő eredményvel: elnök: Szikszay András, VIII. oszt. tanuló; könyvtárnok: Kovács István, VIII. oszt. tanuló; jegyző: Lengyel Bálint, VII. oszt. tanuló; pénztárnok: Rácz Kálmán, VII. oszt. t.; ellenőr: Tüdős István, VII. oszt. tanuló; aljegyző: Vass József, VI. oszt. tanuló. A gyűlésen 43 tag jelent meg.

f) *A főiskolai ifj. könyvtár* bizottsága szeptember 14-én tartotta meg első gyűlését. Az elnökségre — Molnár Lajos volt tanár-elnök el nem fogadása után — egyhangúlag Dr. Bacsoni Lajos, jogtanár választott meg, ki is elfoglalván az elnöki széket, üdvözölve a bizottság tagjait, fejtegetve azon irányelveket, melyek szerint fog eljárni elnöki működésében, a gyűlést megnyitja. Azután a többi hivatalnokok megválasztása következett, ily eredményvel: alelnök: Rácz Lajos, IV. éves jogh.; egyl. jegyző: Korocz József, I. éves hittanhallgató. Neveztetett még ki egy szűkebb körű bizottság is a könyvtár tüzetes átnézésére.

g) *A magyar irodalmi önképző-társulat* szeptember 17-ét tűzte ki az alakuló gyűlés idejéül. Elsőben is egy bizottságot küldött ki, mely bizottság a társulatnak úgy szellemi, mint anyagi téren való felvirágoztatása körül, már számos éven át oly buzgón és fáradhatlanul munkálkodó, szeretve tisztelt elnökét, tek. Szinyei Gerzson, akad. tanár urat, az elnöki székre tisztelettel ismét meghívta. Kiküldött bizottság jelentése szerint, említett tanár úr elfogadja ugyan az elnökséget, de sok elfoglaltatása miatt a gyűlésen meg nem jelenhet. Az alakuló gyűlés azért megtartott s az eredmény a következő: alelnökké választott Szabó József, III. éves hittanh.; titkárrá: Rácz Lajos, III. éves hittanh.; főjegyzővé: Szuhay Benedek, III. éves hittanh.; pénztárnokká: Szakal Károly, II. éves hittanh.; ellenőrré: Krausz Jenő, II. éves hittanh.; aljegyzővé: Hauch István, II. éves hittanhallgató. A tagok száma eddig 23.

A többi egyletek, körök szintén mozognak s alakulófélben vannak, de ezekről bővebben csak a jövő számban.

APRÓ HÍREK.

— *Lapunk jelen számát* ajánljuk olvasóink szíves figyelmébe, s felkérjük őket, hogyha kitűzött célunkat helyeslik, igyekezzenek lapunkat ismerőseik körében terjesztetni. Kérjük az előfizetéseket minél előbb megtenni, hogy a nyomtatandó példányok száma iránt magunkat jól előre tájékozhassuk.

— *Az új iskolai év* megkezdődött. Szeptember első hete a gyülekezésnek volt hagyva. közben, a hét elején a javító-vizsgálatok, azután a beíratások voltak. Az iskolai év ünnepélyes megnyitása folyó hó 6-án, szombaton, az igazgató-tanács jelenlétében történt meg.

— *Az ifjúság létszáma.* Ez idén új arcokat, különösen az akadémián nem látni oly mértékben, mint más éven; ez és azon körülmény, hogy a tavalyi növendékek közül sokan eltávoztak (a gimnáziumból körülbelül 85—90), némileg apasztotta az ifjúság létszámát. A gimnáziumban van: elemi osztálybeli 42, I. oszt. 90, II. o. 64, III. o. 70, IV. o. 70, V. o. 51, VI. o. 49, VII. o. 42, VIII. o. 30, tehát összesen 508. Az akadémián az első évekből az érettségi sokat elejtett; a többi évfolyamról is — különösen a joghallgatóknál — történtek elmaradások. I. éves theol. 13, II. éves 22, III. éves 30, IV. éves 22, összesen 87. joghallgató összesen van 44.

— *A tápintézetben* 240 ifjú étkezik.

— *Orbán József és Szinyei Gerzson* tanár urak mult szombaton Golopon jártak, ő excellentiája, id. báró Vay Miklós úr üdvözlétére, s őt a legjobb egészségben találták.

— *Munkácsy Mihály*, kinek „Krisztus a Kalvárián“ című festménye épen most képezi a főváros és a haza lelkesedésének méltó tárgyát, s mint egy lángész legremekőbb alkotása, egész Európa figyelmét magára vonja, szombaton délután városunk határát érintve, utazott a felvidékre. A vasútnál a váratlanul érkezőt a kisszámú ifjúság lelkes ovációkban részesítette.

— *Az ifjúsági énekkar* Rozsnyón, tavaszi szereplése alkalmával, oly tetszést és kedveltséget szerzett, hogy legközelebbre, október 15—18. napjaira ismét meghívták „hangverseny“ tartására.

— *Herman Ottó*, orsz. képviselő és kitűnő természettudós, e hét elején városunkban időzött, Kun Pál tanár úrnál.

— *Megdöbentő gyászesetekről értesülünk.* Az evang. egyház s közvetlenül az eperjesi collegium elvesztette tanárainak nesztorát, *Vandrák Andrást*. Egyetemes ref. egyházunk pedig *Nagy Péter*, erdélyi püspök elhunytát gyászolja és siratja. A sárospataki főiskola ifjúsága élénk részt vesz a közgyászbán!

Tartalom: „Előfizetési felhívás.“ — „Theologiai önképzőkör.“ Adolescens. — „A nyolevankettedik évforduló.“ Rácz Lajostól. — „Az első fény.“ Tóth Miklóstól. — „Egy falut egy csókért.“ Szabó Józseftől. — „Új élet.“ Louistól. — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Collegium 11. sz. szoba. —

A supplicatoról.

A legújabb időben egész általános szokássá, mondhatjuk jelmondattá vált már a supplicatio eltörlését hangoztatni; valóságos áramlat indult meg az ellen, annyira, hogy előle kitérni többé nem lehet, mivel már nemcsak kint az életben, hanem a gyülestermek falai közt, sőt lapok hasábjain is rettent, leszoritással fenyegetvén ez ós-régi intézményt a szintérről.

Mi idézte elő ez áramlatot? határozottan nem mondhatjuk meg, de hogy a napjainkban oly nagy hódítást tett materialisticus eszmék nem utolsó tényezőit képezik, az tagadhatatlan. Az ősmagyar vendégszeretet csak hírben él már, s az áldozatkészség szintén fehér hollóvá kezd válni, mert ezek helyét az önösség, az én túlságos szeretete foglalja el. Így aztán tagadhatatlan igazsággá lesz, amit ellene sokan hangoztatnak, hogy „nem futja ki magát, mivel semmi jövedelemmel sincs ma már összekötve.”

Azt be kell ismernünk, hogy jövedelme hovatovább mindinkább csökken és hogy csak igen kevés az, mit már ma is gyümölcsoz; de ezzel szemben mégis azt mondhatjuk, hogy bárminő csekély legyen, mégis csak valami az; mégis csak egy szeme az a homoksivatagnak, s egy cseppje az óriási tengertömegnek, és e cseppre még mindig szükség van; e csepp összegyűjtve még mindig hiányt fedez.

Sokkal fontosabb ennél azok ellenvetése, kik arra hivatkoznak, miszerint épen azért állítottatott fel a domestica, hogy abból segélyeztessenek a szűkölködő egyházak és iskolák. Fontosabb — mondjuk — mert ha valóban ez volt a cél a domestica létesítésében, és ha a supplicatio is a szűkölködő iskolák hiányait van hivatva pótolni, akkor csakugyan feleslegessé vált végképen a supplicatio.

Az alternativa első része megtámadhatlan, de a második rész már nem áll ily szilárd alapon. Véleményem szerint ugyanis azok, kik erre akarnak támaszkodni, egyoldalúlag fogják fel a dolgot s kifelednek valamit számításukból, azt t. i., hogy a supplicatio nemcsak az iskolák hánem — és pedig ma talán első sorban — a kebelökben élő szegé-

nyebb sorsú tanulók szükségeinek fedezésére is irányul. Midőn tehát az iskolákat a domestica által kárpótolni vélik, kifeledik a számításból növendékeiket, az ő édes gyermekeit. Az iskolák ugyanis — mondhatnám — jutalomként adják a supplicatiokat, hogy növendékeiknek, kiknek az ilyesmi tudvalevőleg feltér, egy keresetforrással többet nyujtsanak. És e forrás rájuk nézve úgy anyagi, mint szellemi tekintetben megbecsülhetlen. Anyagi oldalát már előbb érintettük; mondtuk, hogy habár csekély is, de mégis valami, s a tudományos pályán előretörekvőknek, kik többnyire nem biborban szoktak születni, nagyon is szükséges. Most csak azt teszszük még hozzá, hogy a mi fiiskolánk kebelében pl. vannak a Szilágyságból, sőt Erdélyből és Somogy megye legtávolabbi részéből is hallgatók, kiknek anyagi viszonyaik nem engedik meg egy rövid szüreti, sőt supplicatio nélkül még egy hosszú aratási szünidőre sem a hazamenetelt. Mit tennének hát ezek, hogyan tartanak fel magukat a vacation át, ha supplicatio nem volna?

Sőt — de ez már inkább szellemi nyereségéhez tartozik a supplicationak, melyről alább bővebben fogok szólni, azért itten mellőzöm — hogy a legújabb vádra térhessek át azok közül, miket ellene fel szoktak hozni, arra nevezetesen, melyből a legkevesebb humanitas szól hozzánk, amely tehát leginkább magán hordja a materialismus bélyegét.

A „Sárospataki Lapok“ folyó év szept. 22-iki számában ugyanis „Az egyházközségi dékányság rendszerezítése“ című közlemény ezeket mondja a többek közt (663. l. utolsó kik.): „Ez (t. i. a supplicatio) jelenleg csupán a lelkészi karnak súlyos terhe.“ Majd egy kikezdéssel alább így folytatja (664. l. 1. kik.): „A lelkészek terheinek könnyebbitése és az egyháztagnak illetéktelen megkeresők által való zaklatása szükségessé teszi tehát a supplicatiók eltörlését, oly módon, hogy az arra jogosított iskolák megkapják évenként illetményeiket.“

Ha már ez idézetet alaposan megfigyeljük, arról kell meggyőződünk, hogy cikkíró nem magát a supplicatiót, mint elvet tartja a lelkészi kar súlyos terhének, mert hisz' a segélyt ő sem akarja megvonni ezutánra sem az iskoláktól

(ami különben sem terheli a lelkészeket, miután az egyház pénztárából szokott kiadatni), hanem annak tartja kétségkívül a supplicatio mai járulékát, magát a supplicanst, ki a segély felvétele végett nála tiszteleg. Ez lehet szerinte a lelkésznek terhére, s csak ebbeli terheinek könnyebbitése végett mondhatja, hogy a supplicatio eltörlése szükséges.

No, ha így áll a dolog, akkor oly váddal állunk szemközt, mely ellen egyáltalában nem védekezhünk. Ha valakire teher az, hogy egy supplikansnak, tehát egy diáknak — aminő maga is volt — egy ebédet vagy esetleg egy vacsorát és szállást adjon (mert hiszen más mi lehetne terhére?), arról már nem tehetünk. De nem úgy áll a dolog. Én ugyanis saját tapasztalatom után mondhatom, hogy azon 150 lelkész között, kiknek családi körében a legközelebbi szünidő alatt szerencsés voltam megjelenhetni, alig volt egy pár, aki cikkíró állítását támogatá; a többiek pedig úgy fogadtak, mint az isten angyalát. Tettetéssel csak nem vádolhatjuk őket!? Hisz aki tárt karokkal fogad, az nem színelhet; ki maga bevallja, mily jól esik neki arról az „alma mater“-ről, melynek kebelében ő is annyi évet töltött, közvetlen forrásból értesülni, mai életét megismerni, melyet hallva, mintegy a letűnt boldog korba álmódja vissza magát: annak beszéde nem lehet tettetés, az csak a szív teljességéből szólhat így.

Azonban nézzük meg csak: talán cikkírónak alapos oka van arra, hogy a supplicanst csak tehernek tartsa. Ez okot, a már idézett helyen, pár sorral alább, e szavakban látszik kifejezni: mert a lelkészek által a supplicansok tartására fordított költség „meddő befektetés.“ Ezt olvasva, valóban pirulni kellene minden volt és leendő supplicansnak, ha be is kellene ismernie. Ettől azonban távol állunk. Cikkíró ugyanis ezzel indokolja állítását: „mert köztapasztalat szerint, a mai utazási rend mellett már még csak ismeretgyűjtéssel sincs összekötve az ifjak gyors vándorlása.

E mondatban, ha nem csalódom, a gyors jelzőn van a hangsúly; ez ama bűnbak, melyet ma oly sokan szeretnek az ifjúságnak szemére vetni. E jelző ugyanis oda vergál, hogy mi, ifjak, már nem „more patrio“ utazunk, mint elődeink, hanem gyorskocsin.

Ha így állna a dolog, akkor még igaza lehetne cikkírónak; de legyen szabad nyilvánítanom, hogy ha így vélekedik, tévedésben van, mert a supplicálást legalább ma is gyalog végezzük. Hisz' nem is lehetne másként, mivel útunk jobbra-balra visz, tehát a vonat irányát nem is követhetnők. Hogy pedig gyalog utazva ama vidéken, melyet épen avégből választottunk, hogy megismerjük, tapasztalatot ne szereznénk, tehát ismeretet ne gyűjtenénk, az lehetetlen. El kellene zárni fülünket, bekötni szemünket, hogy ne halljunk, ne lássunk semmit, ha

azt el akarnánk érni. Az ismeretgyűjtés tehát megjő akaratlanul is, hátha még egy kis érdeklődés is járul hozzá, mi megint nem hiányozhatik senkiből, aki már egyszer supplicálásra szánta magát. Mert miért tűrne, miért szenvedne; az égető forróságot, a tikkasztó szomjat, a néha nyakig érő sár gázolását, hideg esőt s az utazásnak más számtalan kellemetlenségeit miért vállalná magára, ha nem azért főképp, hogy világot lásson, hogy halljon, tudjon, tapasztaljon valamit az életnek ama tengerén, melynek hullámozása, apálya és dagálya ő előtte az iskola falai közt rejtve van. Igen de — mondja cikkíró — az egyháztaggokkal nem is érütközik, a híveknek tudomásuk sincs ott léteiről! Igaz! de véleményem szerint erre nincs is semmi szükség, mert nem a kurátor vagy harangozó beszédéből fogok én profitozni, hanem a lelkészből, ha az elég humanus s beszélgetés közben saját körében tett tapasztalatait velem is közli. Amire még ezenkívül szükségem van, azt egy kevés utánjárással megszerezhetem magam is. Sőt, ha még épen semmi ismeretet nem szereznek is, nem kipótolhatlan nyereség-e rám nézve már csak az is, hogy egész vacatióban műveltségi állásomnak megfelelő körben forgolódhatom; míg ha ezt nem tenném, odahaza, hol néha még csak egy lelkész vagy tanító sincs, az a kis zománc is letörlődne rólam, mi az iskolában rám ragadt. Hiszen nem mindnyájan vagyunk még csak pap-fiúk sem.

Ezeknél fogva tehát legyen szabad cikkíró amaz állítását, mely szerint semmi ismeretgyűjtéssel nem járna ma a supplicatio, s így a supplicansok tartására fordított kiadás meddő befektetés, tévesnek declarálnom. Biztos tőke az, mely idővel bár, de okvetlen meghozza a maga kamatját. Ezek után tehát első érve egészen megdőlt, megdőnti a többség; ami pedig második idézett érvét illeti, t. i. az egyháztagoknak illetéktelen megkeresők által való zaklatását, azzal foglalkoznom sem kell. Összeomlik az önmagától, ha hozzágondoljuk amaz előbbeni, szintén idézett mondatát, hogy az egyháztagoknak rendesen tudomásuk sincs a supplicans megjelenéséről. Mert ha már egyszer tudomásuk sincs róla, hogyan lehetnének akkor zaklattatásoknak kitéve illetéktelen megkeresők által. Csak egy megjegyzésünk van reá és pedig az „illetéktelen“ jelzőre, melyet mi nem fogadhatunk el. Nem, mivel mi egy főiskola által vagyunk kiküldve, eskü alatt, s az alispán engedélye sanctionálja eljárásunkat.

Nem levén tehát ok, mi a supplicatio eltörlését szükségessé. sőt még csak kívánatossá is tenné, míg ellenben véleményünk szerint életben maradását nagyon is számbavehető okok támogatják: ennélfogva reméljük, hogy élni fog az még soká, s e reményben nyugodtan vesszük kezünkbe a vándorbotot ismét és gond nélkül indulunk el újlag a szélrózsa minden irányában.

Szabolcs.

„A legújabb politikai botrány“ ismertetése.

Nagy érdeklődést keltett a folyó év tavaszán egy politikai röpirat, mely a zsidó-keresztény házasságnak a főrendiházban történt leszavaztatása alkalmából jelent meg. „A legújabb politikai divat“ címmel, Timoleon tollából, aki a főurak és a katolikus főpapok ellen kelt ki s mintegy alkalmoszerűleg a protestánsokat azok rovására az egekig emelte dicséreteivel. Bárki észrevehette azonban igen könnyen, hogy a két vallásfelekezeti ilyen összehasonlításának tulajdonképeni célja az, hogy egy kulturharc provokálásával a protestánsok beleugorjanak a kormány-párt hálójába. Úgy tüntette fel ugyan is Tisza Kálmánt, mint a protestantizmus hős védőjét és hű fiát, akiben meg vannak testesülve a legnagyobb protestáns eszmék. Az erdélyi „Protestáns Közlöny“ lépre is ment s habár nem nyilatkozott is teljes nyíltsággal, röpiratot ismertető cikkéből kitűnt, hogy kész volna belekeveredni a Timoleon-ajánlotta kormány-párti szövetségbe. De hasztalan, résen állottak a „Sárospataki Lapok“ s visszautasították a kortes csábító felhívását. Ultramontán részről is válaszoltak Timoleonnak, hiszen nem hagyhatták szó nélkül a protestánsok megdicsértetését. Az ő válaszuk szintén röpirat alakjában történt, melynek „A legújabb politikai botrány“ volt a címe, szerzője pedig Antitimoleon.

Ezen válasznak általában véve az volt főjellemonása, hogy folytonosan ellenkezőjét állítja annak, amit Timoleon állított, s eközben elmondá Timoleont csörgős-sipkásnak, együgyűnek, ostobának, szemtelennek, hazugnak, rágalmazónak és még . . . ki tudná előszámlálni — minek à la „Függetlenség.“ Persze aztán mindezen szép címekből, illetőleg ezek raktárából az sült ki, hogy a katolikus főpapok voltak mindig és lesznek minden időkhöz végéig a leghazafiasabbak, a legtürelmesebbek, a legtudósabbak, a legjótékonyabbak és . . . és minden szép és jó tulajdonságokkal bővülködők. Hát ez még mind megjárna, ha megelégednék Antitimoleon úr azzal a boldogító öntudattal, hogy ő most minden vád alól kitisztázta főpapjait és őket a legszebb, a tiszteletre legméltóbb szinten tüntette fel. Nem háborgatnók kedvtelésében, habár az igazság rovására is történnék az, ha itt „ne tovább“-at parancsol magának. De nem, ő tovább halad, szerzett babéraival nem elégszik meg, többre vágyakozik, mert avval is gyarapítani akarja a katholicizmus fényét, hogy vádaként emel a protestantizmus ellen. Azzal akarja sújtani az általa protestánsnak vélt Timoleont, hogy le igyekszik rántani a magyar prot. egyházat arról a piedestálról, hova a részrehajlatlan magyar történelem emelte. Lassan a testtel! Antitimoleon uram! Azt csak úgy képes valaki még megkísérteni is, ha vagy nem ismeri, vagy szántszándékosan meghamisítja a történelmet. És Antitimoleon ez utóbbit teszi. Ha csak ő tenné, ephemer értékű röpiratával, agyonhallgatnók, de teszi mindennap, minden téren, minden ultramontán. Szükségesnek tartom tehát, hogy a mi körünkben, a most tanuló theologiai ifjúság köréből is utasítsák vissza az a törekvés, mely azt célozza — a mai korban!? — hogy ismét egy vallásfelekezeti uralkodjék a többiek felett s bitorolja az egyedül létezésnek jogát. Szükségesnek tartom, hogy az ultramontánok ez egyik eszköze, e röpirat ismertetése legyen közöttünk is, hogy tudjuk meg, milyen

eszközök ellen is kell nekünk majd, az élet küzdőterére kilépve, harcolnunk. Nézzük meg azért, minő vádakkal lép fel ellenünk Antitimoleon?

Azt állítja ő, hogy a protestánsok végképen nem vehetnek türelmetlenséget a katolikusok szemére, nem még az ebből származó kegyetlenséget sem, mert hiszen ők voltak azok, akik egy máglya helyett rendszeren hátramat állítottak fel, sőt annyira mentek, hogy jelszavokká tették: véres küzdelmekben előrevinni a protestantizmust. Hogy pedig ezt kivihessék, beállottak törökvezetőknek s így a nemzeti érdekek helyét a felekezetié váltották fel, sőt Bocskay, Bethlen, Rákóczy politikájában sem volt csak egy szemernyi nemzeti politika sem, családi hatalomért harcoltak, nem az ország boldogságáért. Intoleranciájukat és hazaellenes politikájukat az országgyűléseken is kimutatták a protestánsok, mert nem törődve az országot fenyegető veszéllyel, mindannyiszor vallási sérelmeik tárgyalását kívánták mindenelőtt, még a török elleni intézkedések megtétele előtt is; pedig a protestantizmus sokkal kisszerűbb volt szellemében és intézményeiben, semhogy nemzet-fentartó elemmé válhatott volna a magyar földön. Hiszen nem hogy magyar tényezőnek vált volna be, hanem még dogmát csinált magának abból, hogy gyűlölje a magyart. Ezzel és ő okozta azt, hogy török és német csaknem 300 évig versenyezve pusztították e hont, ami nem történhetett volna meg, ha a protestánsok is a nyugati civilizációval szövetkeznek a keleti barbárság helyett, mint ahogy tettek a katolikusok.

Ime, a „legújabb politikai botrány“-nak téres mezején viruló szép virágszálakból összekötött bokréta! S mivel bizonyítja Antitimoleon mindezeket? A protestánsok türelmetlenségét akarván kimutatni, felhoz egy pár esetet, midőn néhány katolikus papot vagy efélét meggyilkolt a felingerült nép. Ezen esetek felületesen vizsgálva, valóban a protestánsok türelmetlenségére mutatnak, de ha mélyebben keressük a dolgok okait, észre fogjuk venni, hogy ezeknek is a katholicizmus volt az oka; mert ezen kegyetlenségeket még akkor követték el az illetők, midőn azelőtt nem sok idővel hagyták el a kath. vallást és így a protestantizmus éltető, szabadelvű szelleme még nem töltte be egész lényüket; vagy pedig olyan esetben, midőn — ha ki is bontakoztak már a katholicizmus lelket nyugtató kötelekeiből — felingereltettek a kath. papok kegyetlenségei vagy tolaikodó térítései által. Az előbbi esetben is a kath. papok ők maguk voltak okai haláluknak, illetőleg üldözöttségüknek, hiszen ők nevelték az embereket olyan türelmetlenekké, hogy mihelyt valaki meggyőzte azokat addigi tévelygésökről, dühhel rohantak azokra, kik az emberiséget addig abban a szellemi rabzolgaságban tartották, melyben az emberi jogok: a szabad vizsgálódás és az ezáltal szereshető független meggyőződés teljesen el voltak nyomva. Ha a felvilágosító beszédek nem ébresztették volna öntudatra a népet, bizonyosan épen úgy bánt volna el azokkal, kik meggyőzni akarták a jobb hit felől, mint jobb meggyőződése esetén valósággal bánt a katolikus papokkal és ezek hűségesei védőivel.

Azt hiszem elég ennyit felhoznom Antitimoleonnak azon állítása ellen, hogy a protestánsok a kegyetlenségig türelmetlenek voltak a katolikusokkal szemben; mivel azon néhány eset terhelő voltát, melyekkel támogatja állítását, eléggé megkönnyítettem. Ennyi tehát az a három máglya, melyeket felállítottak

a protestánsok a katolikusok egy máglyájának viszszatorlásául! Nem a kegyetlenség máglyáival küzdöttek a protestánsok, nem szorultak ők arra, volt nekik három *szellemi* máglyájok: a Luther, Kálvin és Socin tana, melyeknek lángjai oly magasan csapkodtak fel és oly szélesen terjedtek, hogy a katolicismus egy máglyájának, az emberimádásnak már kialvóban levő tűzét mindjárt nem élesztette volna senki, mindjárt ama nagy erővel lobogó máglyák tűzéhez sietett volna minden gondolkozni tudó ember, ha . . . nem látja át a katolikusok érdek-szövetkezete, hogy az ő máglyájoknak tüze a fejlődő emberi szellemenben mihamar ki fog aludni. Eszközt kerestek tehát arra, hogy a protestantismus ne vihesse véghez nemes hivatását; keresték és meg is találták a testet megölő, de az eszmét elpusztítani nem tudó kinzásokban, emberölésekben.

. . . És irtották a protestánsokat minden módon, felhasználták ellenök a hazaárulás és felségsértés vádjait; mérgezés, akasztás és a gyilkolásnak csak a jezsuiták által kitalálható számos módja fogyasztotta a protestánsok számát, s bizony, bizony, ha a protestánsok is véghezvitték volna azon nézői kegyetlenséggel elkövetett gyalázatos kinzásokat, melyeket az Antitimoleon szellemi elődjain kívül csak az első keresztyének üldözői tettek még meg, nem hiszem, hogy volnának hazánkban a katolikusok 9 milliónyi számmal, amivel Antitimoleon úgy dicsekszik. Ha a protestánsokat nem a krisztusi szeretet szent érzelme, hanem a katolikus papokéhoz hasonló fanatikus túrelmetlenség vezeti működésükben, bizonyosan nem képeznek a katolikusok még ma is uralkodó felekezetet hazánkban, bár most is minden isteni s emberi törvény ellenére. A prot. türelemre s emberszeretetre ecclatansabb bizonyítékot nem igen hozhatnék fel, mint a Matkó István, akkor felsőbányai ref. lelkész és a Sámbar Mátyás, vándor-jezsuita közti esetet, midőn a vitatkozásban győző Matkó a legyőzött Sámbar életének előleges egyezségök ellenére megkegyelmezett s megelégedett azzal, hogy a bírák kihúzták Sámbar két első fogát; holott ez a Sámbar egyike volt legalkalmatlanabb ellenfeleinknek, ki körülbelől 12,000 prot. lelket térített az „egyedül üdvözítő“ egyház kebelébe.

Mily más képet látunk, ha leveszszük tekintünket e humanus, valódi keresztyén érzelmű egyszerű prot. lelkészről s Kolonics bibornokra és Szlepcsényi primásra fordítjuk szemünket, kik okai voltak a prot. lelkészek gályarabságra hurcoltatásának s az ezt megelőzőleg elkövetett annyi kegyetlenségnek. Lipótvár és a többi börtönök szomorú helyei a rab prédikátorok szenvedéseinek; a testi és lelki kinzások alatt megtört s kiszzenvedett lelkészek s a már előbb, Pozsonyba hurcoltatása közben megmérgezett Czeglédi István pedig örök bizonyítékai a katolikusok kegyetlenségének. Hát az eperjesi mézszárszéken nem főképen protestánsok vérzetek-e el a bigott Caraffa rendeletéből? Hát annyi és annyi alkalommal nem végeztek-e ki erős meggyőződésű protestánsokat minden ok nélkül?

De ne tovább! ne emlegessük többé e hóhéri tetteket, mert fájlalja szívünk az igazság bajnokainak szomorú végét! Térjünk át Antitimoleonnak azon vádjaira, melyeket a protestánsok ellen, mint magyar hazafiak ellen emel! (Folyt. köv.).

Zoványi Tamás.

A proféta keserve.

Mikeás VII. 1-8.

Jaj, óh jaj én nekem, ki úgy maradtam im,
Kifosztva, mint tarolt mező, a nyár után;
S miként a megszedett borág, ha rajta nincs
Csak egy gyümölcs, csak egy evésre jó gerézd.
Ah úgy epez a vágy megért gyümölcs után!
Az áldozatra kész kebel kihült, s ma sincs;
De nincs igaz se, nincs az emberek között:
A vér a vérré tör, s a tör lerakva áll,
Hogy orvül ejtsen el kaján rokon rokont.
De hát a fejdelem, s a joguak őre: jobb?!
Kiket hatalmuk oly nagyokra képesít.
Nem. Az zsarol, s ez úgy itél, ha pénzeled.
A leghatalmasabb dicsekvő mondja ma,
Hogy ő minő gonosz s helyesli minden őt,
Tövis csupán az is, kinél ma jobb ki sincs
S ki mind fölött igaz: tövisbb, a', mint amaz.
De majd jövendő idő, jövendő, megérem azt,
Nehéz idő, midőn pirulni fognak ők!
Ne higj barátoknak, és tanácsadódnak is.
Szaván se menj, s ne öntsd ki szíved annak itt,
Ki szívta véredet. Ne, mert ma pörbe száll
Apával a fiú, s anyával a leány.
A menny, pokol ma a napakra, és alig
Hiszed talán, egész családod ellened.
De én reményem im az Úrba helyezem.
Ő menthet engemet csupán meg, és hiszem,
Megszégyenülni hogy nem is hagy Istenem.

Tóth Miklós.

TÁRCSA.

Őszi dal.

Hogy tavasz volt, dal zendült meg az ágon,
Himes lepke szálldogált a virágon,
Kedves napok váltották fel a telet, —
Csak szívembe, bús szívembe nem nyílt mégse kikelet!

Majd hogy nyár lett; szebben virult a rózsa,
Tüzesebb volt, égetőbb a nap csókjá;
Láng csapott át, emésztő láng mindenem, —
Csak a szívem, szegény szívem maradt mégis hidegen!

Most hogy ősz van, sárgult lombot visz a szél,
Gólya, fecske szebb hazába útra kél,
Napsugár sincs, mély köd borul a tájra, —
Tavaszt hozott a szívembe az a barna kis lányka.

Szuhay Benedek.

Egy falut egy csókért.

— Történeti rajz —

Írta Szabó József.

(Vége).

Barcsay uram bizony gyanított már ilyesmit, hanem a szép asszony mellett letett minden gyanúról s azért is tréfára fogta a dolgot.

— „Hát' sen azt se bánom én, ha megnótáznak, csak aztán hugomasszony nyomja rám a bélyeget . . . szeretném, ha ez a pici piros ajak lenne a megbélyegzőm, az már aztán nagyszerű bélyeg volna: egy csók, ezt már aztán elszenvedném minden gyűlésen!“

Sára asszony szeme egyet villant, mintha mondta volna:

— „Hej vén szív! tudom már mi bánt téged!“

Barcsay uram egészen odahajolt hozzá, mintha abban a barna fürtös kis fejecskében szüendő gondolatot akarná meghallani.

— „Hát hiszen én nem vonakodnám tőle — viszonzá édeskés mosolylyal a menyecske — de tudja-e kegyelmed, hogy az én bélyegzőmet már régen befoglalta az uram!?”

— „Eh nincs arra lakat téve; jut még abból a csókból nekem is, van ott száz is, ahol egy terem!”

— „Igen ám, de hát kegyelmed mit ad nekem azért a csókért? mert nekem azzal be kell számolni az uramnak, vagy ha nem azzal, hát akkor az árával.”

— „Hát fizetek én is csókkal.”

— „Hjah a kegyelmed csókja már keserű, mihelyt beszámolnék vele az uramnak, azonnal észrevenné, hogy kegyelmedtől kaptam. Hanem tudja-e kegyelmed, mi jár a nótázással?”

— „A jószágok a confiskálása; csak nem akar engem hugomasszony confiskálni!?”

— „Bizony nem mondom én kétszer se, hogy nem — felelé hamiskásan a szép asszony — — de . . . de én azzal a csókkal kegyelmednek a javát akarom. — —”

— „A már igaz! — igyekezett bizonyítani Barcsay Mihály uram; egyszersmind közelebb tolta az arcát a szép asszonyhoz.”

— „No ne bohóskodjék hát kegyelmed, várjon egy kicsit sorára. Azt értem én ezalatt a jótétel alatt, hogyha a kegyelmed jószágait confiskálják — — pedig már az bizonyos — akkor nem lesz hely, ahol kegyelmed és családja meghúzza magát — — nemde igaz!?”

— „Igaz!”

— „Nos tehát én azt ajánlom kegyelmednek, hogy mielőtt jószágait elkoboznák — Teleky uram már megnyerte a fejedelmet, ez már bizonyos — tehát mielőtt ez bekövetkeznék, tegye kegyelmed azt írásba, hogy jószágai közül egyet — teszem fel a sukit, az elég nagy és szép — nekem adományoz, amelyet azután én a confiskálás után kegyelmed részére ismét visszabocsátok.”

Barcsay uram elgondolkozott.

— „No, mit szól hozzá kegyelmed? ezt az adományozó levelet aztán már megtudnám pecsételni egy hosszú csókkal” — mondá közelebb hajolva Barcsayhoz, úgyhogy ez érezte a pihegő kebelből feljövő forró lehelletet.

— „Ah! Sára — kiáltott magánkívül — egy csókoért mindenre kész vagyok.”

— „Meg vagy fogva vén pók” — gondolta magában a szép asszony, s odatette elébe a tentát, tollat és papirost, hogy írja meg az adománylevelet.

Barcsay uram nagy kacskaringós betűkkel csakhamar lekanyarintotta a szép asszony kívánságát.

— „Hiszen de hugomasszony — mondá elvégezve — ezért a jólelkű kívánságért én tőlem érdemel meg egy csókot!”

— „Hát adja meg kegyelmed, ha megérdemlem.”

Meg is adta, de a menyecske is ígéretéhez képest megpecsételte az adománylevelet egy hosszú, édes csókkal. Nem bánta volna Barcsay uram ő kegyelme, ha a világvégeig tartott volna is az a csók. Barcsay uram annyira magánkívül volt, miszerint eszébe sem jutott, hogy tulajdonképen ennek az asszonynak aligha valami mást nem mond a szája, mint amit szíve érez — mert hiszen ez esetben

felesleges volna az a csókkal való kínálás. Dehát annak a csóknak ígérete egészen mámorossá tette s gondolkozni is alig tudott.

Mi előre is megsugjuk az olvasónak, hogy nagyon furcsa vége lett a szép asszony látszólagos jólelkűségének, s nagyon keserű utóíze a mézédés csóknak!

Csak hamisak is az asszonyok!!

Radnóthon az urak gyűlése csakugyan megtartatott. Teleky Bethlen Gergelylyel és másokkal szövetkezve, valóságos ligát alkotott Barcsay megbuktatására, akit barátai ugyan jólellevele intettek, hogy ne menjen el a gyűlésbe, de az ő kevély lelke nem tudott megbarátkozni a visszavonulásnak gondolatával sem, s ha ezer ördög várta volna azon a gyűlésen, mégsem riadt volna vissza az odameneteltől. A Teleky által Barcsay ellen feltűzelt fejedelemnek első gondja vala e veszedelmes emberrel végezni, s azon vád alapján, hogy titokban Tökölyvel egyetért és őt akarja fejedelemnek behozni, vagy inkább az ő segélyével, ha sikerül Tökölynek a magyar trónra jutni, a fejedelemséget magának megszerezni; ezen vád alapján ott a gyűlésben rögtön elfogták s bilincsbe verve Fogarásba vivék. A nemsokára összehívott fogarasi országgyűlésen pedig nyilvánosan megbélyegezték és jószágaitól megfosztották.

Ott a fogarasi várban aztán elmélkedhetett szegény Barcsay uram a világi dolgok mulandósága felett s alkotott magának ábrándképeket a fejedelemségről, a bíborpalástról s más ezekhez hasonló dolgokról. Bizony ott már nem igen háborgatta Teleky. Szűk cellájában azt csinálhatta, ami neki tetszett.

Fogarásból Görgénybe vitték, s onnan szabadon bocsátották az ő szerelmetes párjának, szegény Bánfi Kata asszonynak esdeklésére. Barcsaynak nagyon megindult a szíve, midőn ismét keblére ölelte feleségét: ugyan, hogy is tudta ő egyszer — — valamikor ezt a jó, hű nőt megcsalni!

És Sára? Hjah ő még akkor is menyecske volt, Székely Lászlót ugyan már sírba tette, de azért nem búsult, mert ábrándos szemei Haller Istvánt ujjalag varázskörükbe vonták.

Barcsay uramban a börtöni levegő lehűtött minden szenvedélyt, de azért még egyszer felkereste Sára asszonyt, nem a csókjáért, hanem hogy visszakérje tőle azt a csókos adománylevelet, melyet még mindezideig nem adott át családjának. A szép asszony akkor is mosolyogva fogadta:

— „De régen nem láttuk kegyelmedet!?”

— „Bizony hugomasszony csoda, hogy még lát. Nem is nagyon örül annak hugomasszony, hogy lát, mert az az adománylevél. . . .”

— „Miféle adománylevél!?”

— „Hát a csók. . . .”

— „Micsoda csók. . . !?”

— „Ejnye nem emlékszik már rá hugomasszony? A melyikért a suki jószágot bérbe adtam.”

— „Ugyan ne tréfáljon már kegyelmed, hisz az nekem örökös birtokom. Ha nem hiszi, nézze meg, itt van a fejedelem adománylevele!”

A biz ott volt, s rajta nagy cifra betűkkel a fejedelem

által megerősítve Barcsay uram adománya. Az öreg úr dühösen ugrott fel. A szép asszony mosolygott, ugyan csókra állt a szája még akkor is, de nem igen nézte már azt a vén szerelmes, hanem nagy boszúsán kiindult.

Ekkor mondá aztán Barcsay Mihály uram ökegyelme nagy sóhajtások között:

— Hej Sára! Sára! hogy veszett volna a te neved Kanaán földén, magad meg Moldova bérci közt! Bizony csak lóvá tettél engem: egy falut adtam egy csókért.

Úti képek.

I.

Sugatag, 1884. aug. 5.

Máramaros kies vidékére sodorván végzetem, mohó vágygyal merültem a különböző természeti szépségek, meglepő ritkaságok szemléletébe. Itt egy vadregényes völgy, minden oldalról magas, meredek hegyekkel szegélyezve, vonta magára figyelmem, melyeknek oldalait százados bükk- és tölgyfa-erdők, sőt nem ritkán őserdők boríták, éles ellentétet képezve, sötétzöld színök a barna, meztelen sziklaválakkal. Fent a bércen örökös felhő ül, mely királyi palástként terül szét vállain, s egyes lelógó foszlányai, amint rajtok a napsugarai megtörnek, mindmegannyian aranynyal áttört drága szövetként úsznak a légben. Amott egy rohanó hegyi patak veri fel a rengeteg néma csendjét, amint szikláról-sziklára szökelve, csörgő zúgása többszörösen visszhangzik.

Útam Sugatag felé vezetett, amely Szigettől mintegy 4 órányira fekszik. Olykor-olykor alig észrevehetőleg bár, de folytonosan emelkedő úton haladtam. A nap gyönyörűen ragyogott a nyugoti égbolton, de hátam mögött egy koromsötét felhő kerekedett az ég alján, mely lázas gyorsasággal emelkedvén s mindegyre szélelebb terülvén, csakhamar a napot is elborítá. Gyorsabb ügetésre nógatám tehát lábaim, hogy a közelgő zivatart megelőzzem, de hasztalan volt. Még nem látám a falut, az előtte elterülő ligetes erdőtől, midőn nyakamba szakadt az ítélet.

Óh milyen idő volt ez!

Aki nem tud imádkozni, nem szükség a tengerre mennie, menjen csak Máramarosba, menjen ilyen viharos, zivatáros időben, s ha még istentagadó lett volna is, megtanul imádkozni.

Jó idő mulva megszűnt az elemek dühös csatája s én bőrig ázva jutottam be Sugatagra, melynek utcáin csak úgy zuhogott végig a hegyekről aláömlő iszapos vízár.

Maga Sugatag fennföldön, vagy mondhatnám fensíkon fekszik, és pedig itt is egy emelkedett dombnak az oldalában. Lankás hegyek veszik körül, melyeket törpe cserjék borítanak. Körülbelül egy órajárásnyira azonban, dél és kelet felől magas hegyek zárják el a kilátást, erdőkoszorúzott fejikkel, melyek közül csak itt-ott meredezik ég felé egy kopasz bére, minő a Gutin, Máramaros egyik legmagasabb csúcsa. Itt a lakosok kivételesen magyarajkuak és pedig római katolikusok, mindössze két protestáns család lakja. Az egész falu kinézése jólétről tanuskodik.

Lakosai szívesek, barátságosak; az idegenek iránt tisztelettel viseltetnek, s szolgálatkészen igyekeznek segíteni hiányaikon. Egyhez közülök betérvén, anélkül, hogy kérdezte

volna, ki vagyok, honnan jövök stb., azonnal vendégeül üdvözölt, asztalához ültetett, s miután így megvendégtelt, hallván, hogy a sóbányát akarom megtekinteni, maga személyesen vezetett el a bánya felügyelőjéhez, hol engedélyt eszközölvén számomra, a megnézésre, lekísért a bányához, mely a falutól délfelé egy hajításnyira van.

Ide érvén, a mázsáló tiszt, miután neki az engedélyt felmutattam, egy bányász-inast rendelt mellém, ki petroleum lámpával kezében, kalauzom legyen a sóvilág ismeretlen birodalmában. Tágas, nagy udvaron mentünk át, melynek talaján az elhullatott só kisebb-nagyobb darabokban, vagy néhol porzó alakjában, egész vastag réteget képezett. Szinte fáj a lelke az ilyen magamféle embernek, midőn látja, hogy mily kelletlen itt a só, hogy gázolnak át rajta, mintha csak épen porond volna és nem az élet nélkülözhetlen kelléke.

Igy értem el a pincyszerű nyíláshoz, ez a tárna bejárata. Midőn láttam, hogy kalauzom borzas feje csakhamar eltűnik e sötét oduban és csak a pislogó mécs halvány világa csillog felém, minden további gondolkozás nélkül követtem én is a nyaktöréssel járónak gondolt titokzatos úton. Mily nagy volt azonban meglepetésem, midőn mind lejjebb lejjebb hatolva, mindenütt azt tapasztaltam, hogy jókarban tartott falépcsők vannak ott alkalmazva mindenhol, melyek zig-zugos görbe vonal alakjában haladnak lefelé.

Ha jól emlékszem, 37 lépcsősoron haladtunk le, midőn egy meglehetősen tág, kényelmes folyosóba értünk, melynek minden oldala tömör sófal volt, meglehetősen befejezve, a jövő-menők által hordozott petroleum-mécs füstjétől. E folyosón nem valami sok ideig kellett haladni, csakhamar feltűnt a távolban egy halványan lobogó mécs, azután kettő . . . három, s fokozatosan mindig több-több, aszerint, amint közelebb értünk. Mindmegannyi mellett egy-egy bányász dolgozott egész derékig födetlen testtel, kezében csákánnyal. A gyér világítás mellett beláthatatlan sómezőnek csak egy kis szögletén működtek, hol egy-egy kisebb területet, 10, 20 □ méternyiit felfogván, a csákány hegyesebb végével kivölgyelik, azután mintegy félméternyi távolra lyukakat ásnak alá ferdén befelé, melyekbe vasékeket rakván, ezeket addig verik, míg a felfogott sótábla felhasad. Ezt hasgatják aztán el kisebb darabokká, u. n. kősökká. E darabokat aztán apró vasúti kocsikra rakják s a mindenfelé elágazó vasútakon az akna alá tolják. Itt felülről alkalmazott csigán, melyet egy malomszerkezet segélyével lovak húznak, két kötélkosár jár fel s alá felváltva.

A mező másik szögletében szintén láttam egy alakot mozogni, ki a kétes világítás mellett ugyancsak dolgozni látszott, de legnagyobb csudálkozásomra kalapácsolást vagy valami ütészéle zajt egyáltalán nem hallottam. Természetes kíváncsiság által üzelve, felé mentem tehát, s ekkor vettem észre, hogy ő csak egy bicskával dolgozik, egy előtte álló, meglehetősen nagyságú alkotmányon faragcsálva. Kérdést intéztem hozzá az alkotmány miléte felől, mire ő elmondta, hogy az az egész bányát ábrázolja kicsiben sóból. Gyönyörű kristálytisza jegec sótábla volt az, melyen valóban a megszólamlásig hű alakja vala kifaragva a bányának. Emberek, műszerek, vasútak, kocsik, a bejáró, szóval minden, de minden élethűen utánozva annyira, hogy midőn a háta mögé

tartott mécsessel megvilágítá, az alakok megelevenedni s munkájukat ott is folytatni látszottak. Ábrázolva volt rajta a só felszíne, hogy milyen hullámzatos réteget képez a föld alatt, s tetején készülöben volt a felül, kint látható épület is, a csiga s malomszerkezettel- és minden melléképülettel együtt. Ez, mint mondá, a következő tavaszon Budapesten megnyitandó országos kiállításra készül.

Miután ezt is aprójára megvizsgáltam, búcsút mondek az óriási sóteremnek, s a már említett fáradságos úton, kevés idő múlva, a felvilágra értem, örülve, hogy a nyomasztó, nedves bányalég helyett szabad levegőt szívhatok. Eddig is nagyrabecsültem a bányászokat, mint az emberiség közhasznú, munkás tagjait, de most még nagyobb elismeréssel hajlom meg előttök, mint olyanok előtt, kik az emberiség javáért vakand módjára töltik el életüket, friss lég és nap-sugár nélkül.

Ezek után távozni akarva, még egyszer beszédbe ereszkedtem a mázsáló tiszttel, mint igen derék, humanus emberrel, s tőle tudtam meg, hogy az államnak egy kőso, tisztán, felszállítva a napvilágra, 58 krjába van s 9 frt. 50 krjával árusítja el. Mily gazdag jövedelmi forrása csak egy ily bánya az államkincstárnak s mily szegény mégis az állam. Végül azt a kérdést kockáztattam, hogy valyon lehet-e még sokáig bányászni e helyen, mire mentorom azt válaszolá, hogy e bánya kimerithetlen, mértföldekre terjed itt a sótelep s nem valószínűtlen, hogy Sziget felé nyúlva, a szomszédos Szlatinaival összeköttetésben áll. Köbirtalmára pedig abból lehet következtetni, hogy Sugatag határában bárhol ásnak le egy pár méternyire, sőt néhol csak egy ásonyomnyira, már só találunk, míg a bánya fenekén ropant mélységben, még mindig mélyentartó sórétegre lehet következtetni. Nem félhetünk tehát attól, hogy só tekintetében egykönnyen szükségét látunk. Adja is Istenünk, hogy úgy legyen!!

Ezen óhajással hagytam el Sugatagot, a legszebb emlékekkel válva meg barátságos lakosaitól, kikre mindig kedvesen fogok visszaemlékezni, s úttalan úton, erdős bérceken át Felső-Bánya felé tarték, végbúcsút intve Máramarosnak egy időre, ha tán nem örökre. **Tóth Miklós.**

EGYLETI ÉLET.

a) *A magyar irodalmi önképző-társulat* folyó hó 1-én részesült azon szerencsében, hogy buzgón és fáradhatlanul működő elnökét, tek. Szinyei Gerzson tanár urat üdvözölhette az elnöki széken. Elnök elsőben is a meghatottság érzése közt mondván köszönetet, most már 18-ik ízben történt megválasztásáért: kifejezi azon lelki örömét, melyet ez ünnepélyes alkalommal okozott neki a társulat mint tanárnak, mint az iskolát forrón szerető embernek, s végül mint hazafinak. Jól esik nekem — úgymond — hogy évről-évre láthatok egy serget az ifjúságból, kik ingyen jó szántukból, erős vágygyal, magasztos lelkesedéssel állanak társaságba, hogy irodalmi műveltségre való törekvésükben egymás által erősíttessenek. A főiskola disze, legszebb virága e társulat. Majd ezután áttér az önképző-kör szellemének, multjának ismertetésére, felolvasván társulatunkat legköze-

lebbről érdeklé nagybecsű irodalom-történeti tanulmányának egy jelentékeny részét.

A társulat odaadó figyelemmel hallgatta s lelkes élje-neivel jutalmazta a felolvasást; Szabó József, társulati alelnök pedig rövid hatásos beszédben üdvözölte a társulat nevében az elnöki széken. Ezek után napirendre térve, utólagosan jelenti elnök úr, hogy nagys. Ragályi György, áldozatkészségéről széles e hazában ismeretes protestáns úr, még a mult iskolai év végén 50 frtot adományozott társulatunknak, melyből azonban még akkor 20 frt. kiosztatott a versenyszavalóknak. A társulat hálás érzelmekkel fogadta ez örvendetes jelentést, s míg egyrészlől elhatározta, hogy „*Ragályi alapítvány*“ címen fogja kezelni a szíves adományt; addig másrészlől jegyzőt megbizta, hogy küldje meg nemes adakozónak a társulat köszönetét tolmácsoló jegyzőkönyvi pontot. Neveztetett még ki egy pénztár-ellenőr, s a pályakérdések megállapítását munkáló bizottság, mely utóbbi az október 11-én tartott ülésen terjesztette elő véleményét. A javaslat — elfogadtatván — következő:

1) Írassék ballada. Jutalma a Katinszky-alapítvány kamatja, 10 frt., beadási határideje november 25.

2) Adassék Goethe „*Das Blümlein Wunderschön*“ című költeménye műfordításban. Jutalma 12 forint; beadási határideje december 1.

3) Írassék beszély. Jutalma 12 frt., beadási határideje február 15.

4) Tompa M. Népregéi, felfogás, szerkezet s nyelv tekintetében. Jutalma 15 frt., beadási határideje március 1.

5) Adassanak elő politikai és társadalmi életünknek azon jelenségei, melyek a XVIII. század végén az irodalmi újjászületésből indultak ki. Jutalma 15 frt., beadási határidő husvét utáni első óra.

A társulat tagjainak száma eddig 30.

b) *A theol. önképző-kör*, melynek megalakítása mellett mult számunkban oly meleg hangú cikk jelent meg, melynek érdekében a theol. ifjúság gyűléseket is tartott, több ellene szóló, előre nem látott, meggyőző ok miatt nem alakult meg. Ugyanis főiskolánkban tudvalevőleg, a testvér-tanintézetektől elütőleg régidő óta létezett egy szűkebb körben mozgó, csupán a III. éves hittanhallgatókra kiterjedő önképző-kör, heti 2 órán, írásmű- és szónoklati gyakorlatokkal. Most e gyakorlati óra, a conventi szabályzat értelmében, a IV. éves h. hallgatókra nézve is kötelező lévén, ezáltal a kör kiszélesült, s mint a tömeges munka és vitatkozási kedv mutatja, nagyrészből megfelel az általunk körvonalozott theol. önképző-kör eszméjének. Ezenkívül a nagytiszt. előadó tanár úr oda nyilatkozott, hogy bármely a theologia körébe vágó dolgozatok tárgyalás alá vétethetnek e körben. Ily körülmények közt, tekintettel a magyar irodalmi önképző-társulatra is, ifjúságunk, miután a megfelelő munkatér nem hiányzik, nem akarta az erőket egy újabb egylet alakítása által szétforgácsolni. Ugyanitt mély köszönetünket fejezzük ki a budapesti ref. theol. ifjúság önképző-köre, illetve annak titkára, Papp István úr iránt, ki felkérésünkre az egylet alapszabályait szívesen megküldötte. S csak sajnálattal jelezhetjük, hogy Debrecenben nem találtunk hasonló kartársi szívessegre.

c) *Az akadémiai ifjúsági olvasó-egylet* 16 tagú bizottsága, Szöllösy József elnökle alatt, szeptember 22-én tartotta meg első választmányi ülését a szokott helyen, hol elnök melegen üdvözölve a bizottsági tagokat, először is az ellenőri és jegyzői hivatal betöltésére hívja fel a választmány figyelmét, alapszabályaink értelmében. Ellenőrré választatott Szuhay Benedek, III. éves hittanhallgató; jegyzővé újlag Székely Imre, II. éves hittanhallgató. Ezek után a folyó ügyek elintézésére tért át a bizottság, s elhatározta többek között a „Sárospataki Ifjúsági Közlöny“ és „Magyar Salon“ megrendelését, nemkülönbön rendfentartási szempontból a „Házszabályok“-ra figyelmeztető jegyzőkönyvi kivonat kifüggesztését.

d) *Az énekkar*, megalakulása után, új tagokkal erősödve azonnal megkezdette rendes évi működését, melyet e hó elején egy közbejövő, mindnyájunkat kellemetlenül érintő fegyelmi eset zavart meg. Ez ügy az október 3-ára összehívott közgyűlésen tárgyalás alá vétetvén, sajnos! egy kartag kizárását vonta maga után. Mult számunkból tévedésből kimaradt, hogy a bass I. szolam főénekesül Molnár József, III. é. hittanhallgató választatott meg.

APRÓ HÍREK.

— *Horváth Miklós*, II. é. jogh., főiskolánk növendéke, kit betegsége már hosszabb idő óta a szülői házhoz bilincselte le, szeptember 20-án, 21 éves korában, Bereckiben meghalt. Az ifjúsági énekkar az egykori iskolatárs temetésére, mely szeptember 23-án ment végbe, szívesen ajánlotta fel közreműködését; a jogász-egylet pedig 8 tagú küldöttség által képviseltette magát, s elnökük, Somlyódy István mondott búcsuszavakat a temetőn, az elköltözött pályatárs felett. — Ugyancsak az énekkar szeptember 29-én helyben is szerepelt egy temetésen.

— *Nagy. Mitrovics Gyula tanár úrnál*, egyházkerületi főjegyzővé történt megválasztása alkalmával, vasárnap, szept. 28-án egy küldöttség tisztelgett s adta át a hittanhallgató ifjúság üdvözlését, szerencsekívánatait. Waizer Károly, IV. é. hittanh. szólott a küldöttség nevében, előadva, hogy az ifjúság megbizása folytán kíván tolmácsolója lenni azon öröme, melyet szerény testületünk, szeretve tisztelt tanár úrnak egyházkerületi főjegyzővé történt megválasztása felett érez; kíván kifejezője lenni az ifjúság szíves üdvözlétének, s egyúttal kérte, hogy szeretetét őrizze meg továbbra is irántunk, legyen ezentúl is vezérünk, hogy biztos léptekkel járassunk a tudomány csarnokában. Nagy. Mitrovics úr mindenekelőtt mély köszönetét fejezte ki az irányában nyilvánuló szíves érdeklődésért. „Tettetnem kellene — úgymond — ha el akarnám tagadni, hogy nekem az önök érdeklődése igen jól esik, mert én a tanár és a tanítvány közötti viszonyt úgy fogom fel, mint a szülő és gyermek közötti viszonyt.“ Majd elmondá, hogy ő csak két helyen érzi magát egészen jól: családi szobájában és ketedrójában. Ő a főtiszteletű egyházkerület részéről jövő kitüntetést nem kereste, de kötelességének tartotta azt

elfogadni, mert kötelessége az egyházkerületet, amennyire teheti, szolgálni, hálásnak lenni jótéteményeiért. Ő kétszeres hálával tartozik az egyházkerület iránt, mert az neveltette, annak köszönheti kiképeztetését, s az adott neki kenyeret. Az ifjúságot is arra inti, hogy legyen mindenkor hálás, nevelő édes anyja iránt, s igyekezzék jól felhasználni azon eszközöket, melyek előtte állanak, hogy az élet küzdelmeiben becsülettel állják meg helyüket. Ennek két főútja van: egyik a *tudományos készség*, másik a *jó erkölcs*.

— *Az akadémián* az 188⁴/₅-ik iskolai évre következő pályakérdések tűzettek ki: I. A Vay-féle kettős díjra (25 frt. 20 kr. és 16 frt. 80 kr.): „Egyházi beszéd Róm. XIV. 7—8. v. alapján. II. Vay-féle nagyobb díj (33 frt. 66 kr.): „kivántatik az Eesaiás-féle prof. mű 40—66. fejezeteinek kánontörténeti méltatása és a 47., 53. 60. fejezeteknek tartalomhű, de tetszésszerű rimetlen mértékes sorokban való fordítása.“ III. Péczely díjra (42 frt.): „Vörösmarty Mihály mint epikus.“ IV. Tóth-Fischer díjra (30 frt.): „Adassék elő Amerika felfedezésének története s ő s népeinek műveltségi állapota és fejtsék ki, mi befolyással volt eme nagy világtörténeti esemény az emberiség egyetemes műveltségére.“ V. Okolicsányi díjra (24 frt.): „Irassék értekezés a váltók jogi természete felett való elméletekről.“ VI. Jelen évi Okolicsányi díj: „Fejtsék ki a más vallásfelekezetekbe való felvétel kihágása, az 1879. 40. tc. 53. §-a értelmében.“

— *A Rimaszombatban tartott egyház. közgyűlés* a két pályázó közül Beke Antal, h.-hadházi tanítót választá meg főiskolai ének- és zenetanárnak. Az elválasztott tanár úr, ki egyúttal az ifjúsági énekkarnak is vezetője lesz, okt. 1-én Patakon járt s az elnök és hangvezér előtt előre is szívélyes, barátságos hangon nyilatkozott az énekkar iránt. — Ugyanitt említhetjük, hogy az énekkar rozsnói szereplése, a templomszentelés alkalmával, november 9-én lesz.

— *A gimnáziumban a francianyelvi tanfolyamra* heten jelentkeztek. Példátlan közönyösség eme klasszikus nyelv iránt!

— *Nagy-Enyedről* a mult héten két hittanhallgató érkezett főiskolánkba és pedig az egyik ugyancsak megcáfolta Görömbei P. úr azon vádjait, hogy a mai diákok nagyon elpuhultak, nem tudnak gyalogolni, mert gyalog tette meg a kis utat Enyedtől Patakig. Most már mind a négy ref. hittani akadémiáról vannak hallgatók főiskolánkban.

— *A jogász-egylet* s kivált tevékeny elnöke, Somlyódy István, egy műkedvelői előadáson török fejöket, mely a jövő szorgalomszak elején tartatnék s jövedelme a táncterem jobb karba hozására, feldisztatására fordítatnék.

— *Megrendítő gyász* érte a helybeli ref. népiskola veterán tanítóját, a jó Csécsi bácsit. Egyik hajadon leánya október 11-én véletlen szerencsétlenség áldozata lett. Temetése október 13-án közrészvét mellett történt.

Tartalom: „A supplicioról.“ Szabolcs. — „A legújabb politikai botrány ismertetése.“ Zoványi Tamástól. — „A próféta keserve.“ Tóth Miklóstól. — „Őszi dal.“ Szuhay Benedektől. — „Egy falut egy csókért.“ (Vége). Szabó Józseftől. — „Úti képek.“ Tóth Miklóstól. — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Collegium 11. sz. szoba. —

Széttekintés.

Sok panaszt és vádat szoktak felhozni a mai ifjuság ellen.

Most, midőn a különféle betegségek, kóros tünetek kettőzött erővel rohanják meg a társadalmat; midőn az öngyilkosság ijesztő sok áldozatot követel, a korrupció nem ismert módon pusztít: mindezen bajok, járványok ellen orvosszerek után néznek. S követve azon vezérelvet, hogy minden gyógyításnál legelső kötelesség a baj okának, kútfejének felismerése: itt is az előidéző okokat vizsgálgatják; s felhordanak ennek okául mindent s egyik lényeges okot, a bajok — mondhatjuk — fő kútforrását, az ifjuság nevelésében, a kellő képzettség, az életre szükséges ismeretek hiányában találják fel.

S kivált hazánkban szokták ezt hangsúlyozni, hol a régi nemesi rendszernek kifolyásaként — mely csak a nemes embert, nem pedig a képességet tekintette; hol nem az érdem, hanem a befolyás uralkodott: még mindig roppant divatozik a protekció; a hatalmasokkal, a befolyásosokkal való sógorsági, komasági viszony még mindig kiegyenliti a hasztalanul eltöltött iskolai éveket, midőn aztán jó törvénykezést, közigazgatást, ügyszolgálatot természetesen nem kaphatunk s előáll a fentebb jelzett állapot; hazánkban, hol az ifjuság közszelleme is olykor nem a legmegnyugtatóbb, legvigasztalóbb tudattal töltötte el a figyelőket, mint ezt általában a 70-es évek ifjuságáról hallottuk. Hazánkban, hol gyakran lehet hallani, hogy az ifjuság nem kellő komolysággal — legalább nem oly komolysággal, mint a külföld ifjusága — igyekszik magát a jövőre, az életben való küzdelemre előkészíteni; hogy sem szakképzettségét, sem általános műveltségét nem munkálja kellő gondnal, sőt az eszközöket, melyek neki ez irányban nyújtva vannak, melyek előtte fekszenek — hogy csak kezét kell kinyújtania — elhanyagolja . . .

Ezek komoly vádak s méltó, sőt immár melőzhetlen dolog, hogy egyszer szemébe tekintsünk, s mi, a magyar ifjuságnak egy nagyon kis töredéke, részünkről is megadjuk rá a feleletet.

Természetesen, mi sem kellő tájékozottsággal, sem elegendő széles ismeretkörrel nem rendelkezünk arra nézve, hogy ezen általánosságban odavetett vádak, mi is általánosságban, egyetemlegesen vessük vissza, cáfoljuk meg (már amennyire tudjuk). Az ország összes ifjuságának működését annyira sem nem ismerjük, s azért annyira jót sem állhatunk, hogy azt tehessük: mi itt specialiter csak a magunk — a sárospataki ifjuság — nevében nézünk szembe a váddal.

Az ifjuság művelődésére, képzettségének s műveltségének elsajátítására két módnak van legnagyobb befolyása, vagyis, mondhatjuk, két úton történik az: u. m. az iskolai tanulmányok s az önképzés, az öntanulmány útján. Hogy e két út közül melyiknek van nagyobb befolyása, azt hamarjában alig tudnánk eldönteni, mert ismerünk embereket, kik vagy a sors, vagy önhibájuk miatt, kevésbé sajátítva el az iskolai tanulmányokat, önművelésük által azt fényesen helyrepótolták, míg viszont, ismét ismerünk másokat, kik az iskolai tárgyakban ugyan kitűnők voltak, de önerejük ki nem fejtése miatt mindig sántikáltak vagy legalább nem hoztak eléggé dús kamatokat; s ugyan csak számtalanszor halljuk azt is hangsúlyozni, hogy a szorosan vett iskolai tanulmány inkább csak forma, inkább csak tájékoztató, útbaigazító, általában alap, melyen tovább építeni önmagunknak kell.

Ezek szerint tehát, mindkétművészetnek párhuzamosan kell haladni, s ha mi a szorosan vett iskolai képzésről szólni magunkat avatottaknak és illetékeseknek nem érezve, inkább csak a második s talán fontosabb útmódról, t. i. az önművelésről fogunk szólni, azt hiszem, mindenki természetesen fogja találni.

Ami az önművelést, önképzést illeti: ha végig tekintünk főiskolánkban a számos egyleten, körön, melyek az önképzésnek majd minden oldalát — kezdve a mulattatótól a hasznosig, komolyig — felkarolják s folytonosan szaporodnak, s azt hiszünk, hogy számra nézve főiskolánkban páratlanul állanak: lehetetlen reánk nézve a szemrehányást, panaszt, vádat jogosultaknak tekintenünk. Itt van-

nak bizonyítékaink, hogy ez ifjuság nem érezheti magát találva a vádak által; hogy ez ifjuságnak mindig volt fogékonysága a szép és nemes eszmék iránt; belátja, hogy a tanári katedráról kisügárgzó bármily fény is csak holt, hideg fény, ha az ifjuság keblében kellően művelt termékeny talajt nem talál — s volt hozzá tettereje is. Ez ifjuság mindig lépést haladt a korrallal. Nincs a szakbeli képzettségre, az egyetememes műveltségre törő, a magasabb látkör vagy a szükséges szórakozás után vágyódó ifjú léleknek olyan törekvése, mely itt kielégítésre ne találna, mely a megfelelő munkakört nélkülözné. S ha a német, legkivált pedig a francia nyelv — a műveltség oly nélkülözhetetlen kellékének tartott emez eszköz — elsajátítását, gyakorlását társasan nem eszközölhetjük, annak egyszerű oka az, mert ilyen az egész ország ifjuságánál sehol sincs és pedig, ha jól sejtjük, épen azért, mert a nyelv tanítására az ily útnál (főként ifjaknál) sokkal célszerűbb a tanári előadás és szigor: s mi sajnosan vesszük, hogy ezt nélkülözünk kell (az akadémián).

Egy tekintet egyleteinkre, meggyőző fennebbi állításunk igazságáról. Ott van a jogász-egylet — mely jelenben célszerűbb átalakításának napjait éli — a jogi s a gyakorlati theologiának két önképzői órája, a hittudományi önképzés részére. Ott van a hasonneműek közt páratlan gazdag (4000 kötetes) ifjusági könyvtár, több más kisebb könyvtárral; ott a 20—24 hírlappal rendelkező, kényelmesen berendezett olvasó-egylet, mely mindkettő minden ifjunak egyaránt rendelkezésére áll; ott van a félszázados, fényes multról beszélő, hírneves írókat nevelt Irodalmi önképző-társulat; ott a gimnáziumi Erdélyi önképzőkör. Ime, mennyi tér, mennyi alkalom a képzésre, csak fel kell használnunk, csak szem előtt kell tartanunk amaz angol elvet: az idő pénz, vagy ama nem kevesebb becsű magyar jelszót: élj az idővel!

Ott van a kellemest a hasznossal kapcsolva össze, a százados történetről regélő ifjusági énekar, mely nem utolsó eszköz az iskola és ifjusága iránt táplált kedvező vélemény gyarapítására, vagy előítélet eloszlatására; mely helyét, magasabb társakkal szemben is, mindig férfiasan megállotta s az előrehaladó évekkkel való érülködés nem gyöngitette, öregítette el, hanem Anteusként, azokkal érülködve, új erőt meritett; ott van a torna-, zene-egylet, sakkör.

Ime, itt vannak az ifjuság tevékeny működéséről tanuskodó s a léha időfecsérlést ugyanám megcáfoló munkakörök; s mi csak egyes tekintélyek itéletét ismételjük, ha azt mondjuk, hogy az ifjuság felhasználja a kezei elé adott eszközöket; figyelme nemcsak a jelen, hanem a jövőn is csügg, s egy tekintet az életbe, a roppant versenyre csak

acélozza erejét. Ha itt-ott némi pangással találkozunk (ez éven két egylet szűnt meg), annak oka korántsem az erők elforgácsolása, miként azt némelyek sejteni akarják; mert hisz' az ifjui erő, hév, lelkesedés mindezt megbírja; azt a ruganyos-ságot, mely csak az ifjunál található, még több ily egyletben való részvétel is el nem gyöngíti; hanem oka igenis az, hogy némelyek csak nevükkel szerepelnek valamely egyletben, némelyeknél az ifjui szalmaláng hirtelen ellobban.

S ha már idáig jutottunk, legyen szabad még pár megjegyzést tennünk. A könyvtár roppant fontos szerepre van hivatva egy ifjuság körében; épen azért a könyvtár fokozatos s helyes irányú gyarapítása kiváló fontosságú dolog. Újabban a bizottság ezt átértve, ily irányban halad; de régebben gyakran szem elől tévesztették ez elvet. Ezt bizonyítja, hogy míg a francia Ponson s Montepin-féle regények túlsúlyban vannak, addig gyakran komoly eredeti irodalmi művek mellőztettek. Kérjük jövőre is a bizottság gondos figyelmét.

Az ifjusági olvasó-egyletben is van oly hírlap, mely bátran kiküszöbölhető, sőt többeknek az egyenes kívánsága; helyére a gyéreb- ben képviselt, komolyabb irányuak közül lehetne egyet meghozatni.

A kölcsönpénztár szépen fejlődik, alap- tőkéje 900 frt. 56 kr. Épen erre támaszkodva, valjon nem lehetne-e már a magas kamatot leszállítanunk, annyivalinkább, mert az a törvény által megszabott kamatmaximumot is felülmulja; sőt lehetne teljesen ingyen is kölcsönözni. Ha ez ellen azon ok szól, hogy a tőke az elődök által oly célból alapított, hogy folytonosan növekedve, végre oly összeggé nője ki magát, melyből segélyezni lehessen: ez nem teljesen elfogadható, mert hogy mi a jövő számára építsünk — pénzügyről lévén szó — anélkül, hogy annak valami hasznát vennők, sőt az talán kárunkkal esnék, az nem a segélyezési elvvel, de még a közönséges életbeli példákkal sem fér össze.

Ezek most észrevételeink, melyeket a legtisztább ügyszeretet sugalt tollunk alá, mert azt hisszük, hogy a közjót előmozdítani mindenkinek kötelessége s azt tartják legjobb barátoknak, ki saját hibáinkra figyelmeztet.

Folytassuk hát tovább, a felismert helyes irányban működésünket s haladjunk nemes buzgalommal: előre! mert bátor munkálkodás nélkül, jelentékeny eredményt senkisémmel mutathat fel. Elhatározási erő, vagyis az akarat képesítheti az embert azt tenni s azzá lenni, mire magát teljes lelkével elszánta.

Ninivé romlása.

Nahum II. 1—10.

1. Ah! látod-é, im itt a pusztító:
Nohát megóvjad az erődöket.
Vigyázz az útra, öltve harceruhát
És tedd erősbbe gyöngé lelkedet.
2. A büszke Jákób, lám, alázatos,
Már nem kevélykedik az Izraél;
Mert megtöré e pusztító sereg,
S kegyetlenül kivágta magzatát.
3. A vér piroslik ám a paizaokon,
Sziutoly veres hősök ruházata.
A min rohannak, az tüzes szekér,
S kezökbe reng a dárda szálfa-ként.
4. Az útea hallja durva élceket,
Ha két szekér egymásba ütközik.
Szemökbe szikrát hány a vad harag,
S akkép futónak, mint a villanás.
5. De kél, kimegy elébe Ninivé;
Hijába, mert a ser'ge tönkre jut,
S ki megmarad a kőfalakra fut,
Hogy aztat óvja, védje, míg lehet.
6. Mindhasztalan! a pusztító ravasz,
S hol a folyóvíz tág kaput csinál,
Berontva, mint a fergeteg dühöng,
S romokba dől a szép királyi lak.
7. S ki benne szenderegve nyugoszik,
Ah! száműzött lesz a király neje,
S utánna menve oly zokogva sír
A szolgálány, miként nyögő galamb.
8. Mint bővizű tó, Ninivé bizony
Olyan vala hosszú, sok éveken;
De most menekszik és ha mondod is:
Megállj! Megállj! vissza se nézve fut.
9. Vigyétek el a fényes érceteket!
Aranyt, ezüstöt óh ragadjatok!
Oly gazdag ő, s miben hírét leled,
Ott vannak a szép házi eszközök.
10. Ah! mily üres, mi pusztá Ninivé!
Szíve a félelemben olvadoz;
A lába reszket, törzse meginog,
Holthalovány lőn ime minden arc.

Szabó József.

„A legújabb politikai botrány“ ismertetése.

(Vége).

Az a legelső, hogy a protestantismus beállott törökvezetőnek, hogy tetté tegye jelszavát, véres küzdelmekben vigye előre a protestantismust. Vajjon mi igaz ebből? Hiszen a legelső, aki behívta a törököket segélyadás végett, nem hogy protestáns lett volna, hanem még eleinte üldözte is a protestánsokat. Igaz, hogy Szapolyai után Bocskay, Bethlen, Rákóczy György és Thököly is igénybe vették a török segítséget, de vajjon nem jogos alapon állott-e már Szapolyai is akkor, midőn az 1505. országgyűlésnek a nemzeti királyra vonatkozó határozatait akarta végrehajtani? Mindenesetre ő volt az, nem pedig az ellenpárt, aki a törvénynek érvényt akart szerezni. Aztán annak is, hogy idegen segítségre szorult, az ellenpárt volt az oka, mely már első lépésével, Ferdinándnak a trónra hívásával is idegent hívott be az országba. Szapolyai tehát csak az adott példát követte; a viszonyok azonban úgy alakultak,

hogy a török tovább is benmaradt az országban s mind nagyobb-nagyobb tért foglalt el magának. Benmaradt és pártfogói szerepet játszott a Bocskay és utódjai idejében is, kik szintén megharcolták ama nemes harcot az osztrák párttal a magyar nemzet, s ami ezzel már ezen időben egyre ment: a protestáns felekezetek érdekében. De hát a török ezen további befolyásának is kik voltak az okai? A katolikusok, kik azonosították magukat az osztrák házzal, mely elnyomni törekedett a protestantismusban a magyar nemzetet. A katolikusok, a labancok voltak azok, akik bentartották hazánkban a külföldi zsoldosokat s kínoztatták, zsaroltatták velök a föld szegény népét. És ezek meg is feleltek hivatásuknak; többet szenvedett tőlük a magyarság, mint a törököktől, kik, mint számos eset bizonyítja, még jó érzelműek is tudtak lenni, nem úgy, mint az osztrák zsoldosok, kiknek vezére egy Basta, egy Karaffa és hány meg hány vérengző állat volt, s kik könyörtelenül rabolták és irtották a gyűlölt magyarokat. Ezek ellen védelem kellett; a túlnyomó erő hamar leigázta volna a nemzetet s aztán könnyen végrehajthatta volna nemzetölő s hitirtó szándékait az adáz ellenség. Legközelebb s legalkalmasabb a pogány török volt, mely azonban sokkal keresztényebb módon viselte magát, mint a *közönséges* keresztényen anyaszentegyházhoz tartozó idegen katonák. Aki elolvassa az akkori levelezéseket és naplókat, meggyőződik arról, hogy több panasz és átok hangzott el az osztrák-magyarok bérencei ellen, mint a törökök ellen, kik gyakran pártját fogták az üldözötteknek.

Hol volt tehát az igazi nemzeti politika? A kath. pártnál-e, melynek uralomra jutása Mária Terézia alatt bebizonyította, hogy alatta nemzeti nyelvünk, szokásaink s így nemzetünk is veszelyeztetve vannak; vagy a protestánsoknál és az ezekkel egyesült s ezeknek pártját fogó hazafias katolikusoknál-e, akik a vallássegénylőség szabadelvű s a hazaszeretetet szent eszméiért harcoltak folytonosan, s akik mindig a magyar országgyűlések által hozott alkotmányos törvények érvényesítése érdekében, vagy pedig ezeknek megsértése miatt ragadtak fegyvert. Bocskay fellépésének a Rudolf által Erdélybe küldött Bastának átkos uralma volt indító oka, nem pedig, mint Antitimoleon állítja: a családi hatalom emelése. Midőn a létért kell küzdeni, senkisémet fog kockára tett létezésén kívül még hatalmának nagyobbitásáért is küzdeni. Antitimoleon szerint Bethlen Gábor és Rákóczy György politikájában sem volt csak egy szemernyi nemzeti politika sem. Ezt Fraknói Vilmosnak, a magyar tudományos akadémia főtítkáranak (!) Magyarország történetét tárgyaló művéből tanulhatta Antitimoleon, nem pedig a részrehajlatlan, igazságos történetíróktól, kik mindannyian hazájokat, nemzetöket s vallásukat igazán szerető, buzgó hazafiaknak tüntetik fel Bethlent is, Rákóczy Györgyöt is, mégpedig egykorú hiteles forrásokra támaszkodva, nem pedig pártszempontok és felekezeti érdekek által vezéreltetve.

Igy tudva tehát e dolgokat, ki vonhatja kétségbe Bocskay, Bethlen, Rákóczy Gy., Thököly és Rákóczy F. hazafiságát? Hiszen ők kezdettől fogva azon elvek ellen küzdöttek, melyeket a bécsi udvar s ennek pártja folytonosan iparkodott megtestesíteni, s amelyeknek nyilvánosan Kolonics adott kifejezést azon óhajtsával, hogy Magyarországot előbb kolodussá, azután osztrákká s végül katolikussá kell

teni. Igen, így nyilatkozott egy nagybefolyású kath. főpap, s valóban ezen szellem uralta az összes osztrák uralkodókat s ezeknek kormányait. Általánosan tudva van, hogy II. Ferdinándot csak Bethlentől való féltelme tartotta vissza Ognate, spanyol követ azon tanácsának elfogadásától, melyszerint minden 12 éven felüli magyar lemeszáróltatott volna s helyökre idegen katolikusokat telepített volna be az atyáskodó kormány. Ebből is kiviláglik, hogy melyik párt tagjai voltak az igaz hazafiak. Mindenesetre a protestánsok voltak azok, kik mindenkoron védbástyái voltak a magyar nemzet fenmaradásának. És így elesik Antitimoleon azon vádja is, hogy a *protestantismus sokkal kisszerűbb volt szellemében és intézményeiben, semhogy nemzetfentartó elemmé válhatott volna a magyar földön*. Elesik, mert valóban a protestantismus szellemének érdeme, hogy még „él nemzet e hazán;“ el, mert a protestáns autonomia, melyet régebben és közelebb, sőt ma is annyi oldalról fenyegetett és fenyeget veszély, mindig főszköze volt a magyar nemzeti szellem és nyelv megőrzésének. Mindezekből önként következik, hogy mint aljas rágalmat vagyok kénytelen visszautasítani azon vádat, hogy a *protestantismus dogmát csinált magának abból, hogy gyűlölje a magyart*, a rágalmazót pedig saját lelkiismeretének ítéletére bízom, mely — azt hiszem — súlyosan fogja őt büntetni. Különben talán nem is józan észszel írta ki ő azt a rettenetes vádat, merthiszen józan gondolkozása, másutt is, mégpedig láthatólag elhagyja. Hibáztatja ugyanis a protestánsokban, hogy nem a nyugati civilisatióval szövetkeztek, azaz nem a Habsburg-házzal. Okosan gondolkozó ember beláthatja, hogy létezésének s érdekeinek megóvása céljából, senkisémet hivatja segítségére azt, aki ellen épen védekeznie kell.

Ezzel be is végezhetném észrevételeimet, ha Antitimoleonnak még két állítására nem látnám célszerűnek reflektálni. Nem tudom mit, a protestánsok türelmetlenségét vagy tolakodását, vagy talán mindkettőt akarja-e illusztrálni azzal, hogy „megyékben és városokban a hivatalnokok és tisztviselők között több, mint feles számmal vannak a protestánsok s a katolikusok eltűrik, hogy jeles embereik, tehetséges status-férfiaik háttérbe szorítottassanak üresfejű protestánsok által.“ Nem számítottam utána, de nem is számíthattam, merthiszen nem ismerem Magyarország összes hivatalnokait s tisztviselőit, hogy vajon igaz-e Antitimoleon állításának első fele? Ha igaz, nagyon örvendek, de már azt sajnálnám, ha magyar ember oly gyáva volna, mint ahogy Antitimoleon ráfogja az oly nagy (?) status-férfiakkal bíró s különben nagy többségben levő katolikusokra idézett szavaiban. Hanem én azt hiszem, hogy talán az az oka a prot. tisztviselők irigylett többségének, hogy a választók nem vallásra, hanem képességre néznek a választás alkalmával; minthogy pedig, valamint a népnél, úgy felsőbb osztályoknál is nemcsak relative, hanem absolute is felette állnak szellemileg a protestánsok a katolikusoknak, többször történik az meg, hogy protestáns ember méltóbb valamely tiszt betöltésére, mint katolikus.

Antitimoleon másik állítása, mit nem hagyhatok megjegyzés nélkül, az, hogy „a katolikus Széchenyi megindította Magyarországot ébredésért, folyt az eszmeharc, forradalommal lett és két protestáns: Kossuth és Görgey vitték a nemzetet Világosra.“ Mindenkinek lehet szabad meggyőződése afelől, hogy Kossuth vagy Széchenyi politikája volt-e helyesebb,

s bármelyik véleményhez csatlakozzék is, még azért lehet jó hazafi. De az, aki Kossuthot és Görgeyt egymás mellett, mint ugyanazon egy tett elkövetőit említi s Kossuthot is a Görgey színében tünteti fel, nem méltó arra, hogy magyar embernek neveztesék. S itt megmutatja Antitimoleon, hogy mire viheti az embert a rajongásig fokozódott felekezetiesség. Tehát Görgey árulásának protestáns vallása volt az oka!? Tehát a muszkavezetők jó hazafiak voltak, mert csaknem mindnyájan katolikusok voltak!? Ilyen következtetések folynak Antitimoleon bölcs beszédjéből. De hagyjuk már, merthiszen, ha a „Legújabb politikai botránynak“ minden ferdítését tollhegyre akarnók venni, talán sohasem érnők végét. Végezzük be ismertetésünket annak kinyilvánításával, hogy Antitimoleonnak érdem szerint méltított röpirata méltán viseli címét, amely azonban korántsem teljes, mert a mű nemcsak politikai, hanem főképen irodalmi tekintetben felülmulhatlanul botránynos.

Zoványi Tamás.

A multból.

— Szemere Bertalan egy ifjúkori levele. —

Tekintetes Szinyei Gerzson tanár úr, a magyar irodalmi önképző-társulat elnöke, egy felette fontos okmányt juttatott kezeink közé, melyet szives készséggel, s annyival nagyobb örömmel közlünk, mert az a magyar irodalmi önképző-társulat eredetére vet világot. E becses okmány főiskolánk egykori kitűnő növendékének, a magyar haza egyik nagy férfiának, a miniszter Szemere Bertalannak egy folyamodványt kísérő diákkori levele, melyet a fölállítandó irodalmi önképző-társulat érdekében intézett a sárospataki főiskola akkori nagyérdemű, mézbeszédű, szeretett algondnokához, tekintetes Fáy Ferenc úrhoz. E fontos okmányból bizony meg tudhatjuk, hogy a magyar irodalmi önképző-társulat felállítását Szemere Bertalannak lehet köszönni, aki, mint maga mondja levelében, már első éves publicus korában foglalkozott ez eszmével, s három hosszú évig táplálá azt lelkében, mig nem végre az 183¹/₂-ik iskolai év elején sikerült az annyira lelkéhez forrt eszmét megvalósítania. Az okmány úgy tartalmi, mint alaki tekintetben egyiránt nagy figyelmet érdemel; nyelve, hangja, modora, tekintettel a harmincas évek prózairodalmi termékeire, de különösen írójának nem nagyszámú életéveire, valóban bámulásra ragad, s azonnal sejteti velünk, hogy e levél írója a közönséges emberek közül magasan kimagaslik, tehetsége nem mindennapi, s szinte ki lehet érezni, olvasni a sorokból a későbbi nagy embert. Az a nagy csín, tisztaság és választékosság, mely Szemere minden íratait jellemzi, már ez ifjúkori iratából is feltűnően kitetszik, s az olvasó szeme édes örömmel futja át a majdnem mesteri nyelvre valló sorokat. De szőljon maga a levél:

Tekintetes Vice-Curátor Úr!

Iskolánknak szeretett Kormányzója!

Érzem, hogy a láng, melyből céloim és óhajtasom származék, tisztán támad a lelkemben; érzem, közügyben teszem e merész lépést, melyért arcomnak talán még pirulnia kell; de érzem azt is, hogy nemesen pirulni nem szégyen, és ezen érzelmek adának nekem erőt így és most mondhatnom el saját kívánatimat, s hiszem, sok ifjútársai-

mét, és még egy dolog, látása t. i. azon szelid fénynek, melyben, mint ember és kormányzó tűnik fel a Tekintetes nagyérdemű Vice-Curátor úr előtttem és iskoláinknak minden ifjai előtt; mert tudom és tudják mindenk, mely szelid, de szelidségeiben is hatalmas erővel feddi botlásaiban még a makacsabbakat is, s azt, ki mosolyogva fedd, nem szeretni nem lehet. És e bocsánatremény s azon érzetek adnak büszkeséget és hatalmat, rettegés nélkül mondhatnom el szómat s állhatnom meg a Tekintetes VCurátor úr színe előtt.

Ezen ide mellékelt, s a méltóságos grf s Fő Curátor úr ő nagyságához intézett kérelemlevél fogja tudatni a Tekintetes VCurátor úrral, mi azon forró óhajtás, melytől szívben és észben általmelegülvén, ezt tenni kénytelen valék. Még 1828-ban (Szeptemberben első éves publicus koromban) villámlék fel lelkemben ezen édes, s nem alanti célú gondolat, s három hosszú éveken ápolám lelkemben és úgy látszik, a sors nem akará teljesülését, mert azonkívül, hogy az 1829-iki közvizsgálatkor félénkségem (ha szabad: szerénységem) nem engede fellépni céloommal a méltóságos Fő Curátor úr elébe, 1830-ban ezen méltóságos férfinak távolléte, most legközelebb 1831-ben egy eléggé ismert szomorú emlékű csapás gátola. Elmondom, bár talán szerénytelenség mondani, hogy e mult 5 hónapnak alig mulék el egy estvéje, melyben e kedves kép és cél nem világlék vala fel előtttem, s bármennyire megbarátkozám vele, bár hány szép oldalon virult és fejlék ki elmémben: nyugtalanságot és bizonyos bút támaszta bennem, ily szép, ily hasznos cél kivívásában ennyi ideig munkátlan maradván. Midőn Juliusban szétoszlánk, ezt akarám tenni, amit most cselekszem; de nem vala eröm és bátorságom, s minden töprenkedéseimnek vége ingás és határozatlanság leve. S im most küldöm a kérelemlevelet, melyet 21 Juliusban dolgozám, azon színben és szellemben változatlanúl, melyben akkor sietve dolgoztaték. Érzem én ennek hiányait, melyeket egy inkább lángtól, mint nyugalomtól vezérelt kéznek kell művén hagynia; érzem, mely sokat mondék tán homályosan, mennyi van ott szennyekben, nem méltó olvastatni magasabb férfiktól; de mégis nem változék el az, mert úgy hiszem, látatja, hogy én forrásaim között is fontolatra törekvém, mert annyi töméntelen színben, változatban, formákban jövén előmbe e kedves kép és cél, nem vala reményem, hogy ily állapotban, ily, hol kétségbe, hol örömbe olvadó vágy között, tisztábban elmondhassam óhajtásomat.

Más kérelemlevelet valék benyújtandó 1829-ben, mást ismét 1830-ban, melyekben részintiségekre ereszkedém és hasznait számolám fel az alapítandó költői (kritiko-philologiai) egyesületnek, vagy inkább csak akarám, mert azokat nemhogy láttatni másokkal, de érzeni is gyenge vagyok. Mondám t. i. mennyit halada körünkben néhány évek alatt a köntösbeni csín, melyet, bár néha szertelen is, ily korban kárhoztatni egészen nem lehet; mondám, mily szorgalommal, feszülettel kezdék tanulni a külföld nyelveit, mint kezdének figyelni kívált 2—3 év óta, a honi literaturára, a magyar nyelv sajátosságaira, s ez már azon fok, honnan a lélek öngondolkodásra emelkedik fel lángjain. Mondám még, hogy ez ébresztő szikra lenne az ifjak lelkében, felébredne mély szenderéből a szunnyadó tűz, haladni akarnának, miként

korunk halad, egyszóval, ezen itt szokatlan jelenet nagy és hatalmas hatású fogna lenni, s sok ifjakkal láttatná, mily irányzatot kell vennie elméjüknek az élet hosszú pályáján. Mondám, hogy ezen édes szellemű munka soknak nyujtván dolgot és alkalmat az eszméletre (pedig sok rest örömmel költ és olvas költeményt), sok bánatos eseteket meggátolna, soknak jobbulást hozna, s mi szép egy romlásnak indult ifjat visszaadhatni magának, a honnak és azoknak, kiket hozzá vérség von; mondék még sokat, melyeket azonban itt felszámolnom tilt a tisztelet.

És azóta (t. i. 1828-tól) hallván, olvasván, hogy több helyeken, még Pozsonyban (talán 1822.), Selmecen stb. is, hol a magyar nyelv idegen hangzatú, szép díszletű társaságok alakulának: pirulék lelkemben s reszketék; mert nekünk ifjaknak kell elmondania óhajtásainkat, nekünk kell ily ügyben fölemelni szónkat — — s fájt, hogy még itt Patakon senki nem kiálta fel, hol a legtisztább ajakú tájakról gyűlnek össze az ifjak, hol a kormányt ily magas lelkű férfiak vezéreltik; fájt, hogy nekem kell utálnom azt (ki félénk s erőtelen vagyok), mit régiebbjeink elmulasztának, mert a nemes célt mocskos színben adni elő, s rágalmakkal förtelmesíteni közszokás.

Célom jelenleg az, hogy mint iskolai tag alázattal, mint ifjú lelkesülettel kérjem a Tekintetes nagyérdemű VCurátor urat, fogja fel ez ügyet kezébe, melyben eddiglen még minden felvirágozék, méltóztassék elküldeni e javaslatot a méltó grf. Fő Curátor úrhoz, gyámolítsa hatalmas szavával, vagy önhatalommal adjon ennek lételt és alapot, mert nem tudom, soha nem foghatom hinni, hogy létre ne viruljon e cél, ha Tekintetes VCurátor úr akarandja. Könyvtár külön (most még legalább) nem kell; az ifjak némán állnak ugyan, de lángban, bennök vagynak sok szépnek, magvai, csak egy szó a Tekintetes s szeretett VCurátor úrtól és előáll a kis körü, de idomlag nagy hatású egyesület, de egy szó kell a nem bátraknak, mert hangra (ha ily nagyot szabad itt mondanom), istenire ugyan állt elő ily szerkezetben (csekély változatokat kivéven) és díszben e mindenség, bár meg valának a rendelő szó előtt is a testnek és erőnek minden percei. — — Engem ez egyesület (mint cél) három évig boldogita lélekben, jövődöimben édesen csillogott felém, mintha mennyei boldogságnak ezer magvait rejtené magában; emelt, ha rajta függék, s jutalmát adá annak, hogy ennyi időig ápolám. Most, midőn mint felvirágozottnak lételt kérek, bút vagy örömet lesz rám hozandó. Óh nem azért kérem lételét, hogy nekem örömet adjon; benne én csak a közügyet nézem, lelkesb ifjutársaimat, s ha a közügyből támadó örömet saját örömeimtől nem különbözhetem el, ebben, megvallom, (tán nem illenek) büszke vagyok.

Szabad-e ennyi és ily beszéd után bocsánatot reménylenem? én megvallom, hogy szó által ily bocsánatot nyerni, kétlem és csak a Tekintetes VCurátor úrnak szelidsége, s magasult jósága ad jelenlegi rettegésemben vigasztalást. Leteszem a Tekintetes úr kezébe e kincset, melyet lelkemben oly hüven és hévvel őrizék, s midőn arcának vonásairól reményt látok sugárzani az előtttem világos, mások által talán csak sejtett óhajtásra, midőn ismét és ismét esedezem,

s lelkesülve vélem, hogy esdekletem javallatra talál: reszketek örömben, s alázat és tisztelet között némulok el.

Sáros-Nagy-Patakon, 1831. 15. Decemb.

a Tekintetes Vice-Curátor úrnak, alázatos tisztelő szolgálja
Szemere Bertalan, m. k.

TÁRCZA.

Fáj a szívem. . .

Fáj a szívem, könnyözönbe

Fürdik gyakran arcom.

Ah! sírni kész, könnyezni kész

Mardosó szívharcom.

Néha-néha elmerengve

A mult idő felett:

„Állogálok a tó partján,

Szomorúfűz mellett.“

Oly jól esik itt időzni;

Fájó szívem enyhül.

S lelkem mintha szabadúlna

Sok kínos tehertül.

Hejh! hisz' ide, kit szerettem

Eltemetni kellett. . .

„Nekem való hely, engem ily'

Bús szomszédság illet.“

Ráborúlok olykor-olykor

Virágos sírjára,

Úgy siratom, úgy hullatom

Könyeimet rája.

Felsőhajtva, mintha megtört

Szívemhez szólnának:

„Nézem lehajló ágait

Szomorúfűzfának.“

Enyhe szellő, suttogó lomb

Felőle beszélnek.

Úgy elmereng lelkem képén

Annai szép emlékek! —

— S most, ha nézem e lombokat,

Elfog a bú-bánat.

„Mintha azok csüggéd lelkem

Szárnyai volnának.“

Beke Károly.

Négy év múlva.

— Beszély. —

Irta: Louis.

„Majd elfáradtam!“ rebegé Dr. Térey Ervin, midőn estefelé orvosi látogatásait végezve, a borongó hideg idő elől szobájába belépett s egy kényelmes zsolyében helyet-foglalt.

Nem is csoda! Egész nap járni alá s fel a városban, emeletekbe fel és pince-lakásokba lemenni: csak egy orvos idegeinek való.

S most is keveset mondott; nemcsak majd elfáradt, hanem el is fáradt. De ha érezte is, nem vallotta be, még önmagának sem panaszkodott.

Illatos cigarettára gyujtva, kényelmesen pihent el az öreg zsolyében, gondolatokba merülve szemlélvén a füstgyűrűket.

Gondolatai a multha vezérelték. Mily sok küzdelmet kellett végigharcolnia, míg jelen független állását megsze-

rezte; mindezek eszébe tűntek, s ajkainak hol keserű, hol gúnyos, hol édes mosolygása árulta el gondolatait. Mily komor volt gyermek- és ifjúkora, mennyit küzdött, hogy tanulmányait folytathassa... egyedül, elhagyatva állott a világban... Mint derítette fel ekkor napjait egy sugár (itt jött először boldog mosoly ajkaira)... édes reményt nyujtva egy szebb jövő iránt... a szerelem sugára, de ah az is tovafoszlott, el a sötét éjbe... mily nehezen birta diplomáját megszerezni, mert hiányzott a pénz... hogy küzdött a sorssal évekig, Pesten, emberfeletti erővel... s csak néhány hónapja, hogy áttette ide lakását, a megyei székvárosba, s itt kezdi végre munkásságának gyümölcsseit aratni, fáradozások és verejtékek közt, az igaz! de azért már megvan független, anyagi gondoktól ment állása... s itt gondolatai elhagyták, más térre csaptak, de ajkainak derült mosolya s átszellemült tekintete elárulta, hogy szívesen enged itt gondolatainak szabad útát. . . .

Ekkor szolgálja lépett be, jelentve, hogy Váriné nagyságától délután kétszer is voltak a doktor úrért.

„Várinétől?“ s elhallgatott s azután csak arcának egy rándulása s szemének egy villanása árulta el a hatást, melyet e hír reá tett. De azután kötelességére gondolva, felöltöjtét, pálcáját vette s eltávozott.

Illatos kis teremben — melyet a lámpa csak bágyadtan világít meg — ül Váriné ő nagysága. Arca egy kissé halovány, szenvedést árul el, s csak szemének ki-kigyúló fénye cáfolja ezt némileg meg. Tagjait könnyed fehér öltöny fedi.

„Mégse jön!“ susogák lázas ajkai s ezzel újra visszadől a kerevetre, melyről előbb felemelkedett volt. Emlék, vágy, remény egyrésztől; félelem, zavar, aggodás másrésztől, foglalá el gondolatait és készteté vévét sebesebb lüktetésre. Majd nem állhatá tovább, ruganyos erővel felugrott és megállt hosszú, majdnem földig érő tükre előtt. Még egy végső igazítást tett haján, mely sötét fürtökben köríté fejét, még egy végső simítást ruháján, mely úgy omlott végig rajta, mintha reá lett volna öntve, kitüntetve szoborszerű tagjait; még egy mosolygó pillantást vetett magára. E mosoly egy feketeszemű, szép, hosszúkás arcú fiatal nőre esett, s miután magával meg volt elégedve, még egyszer az időt nézte, midőn egyszerre belép szobaleánya s jelenti, hogy Dr. Térey úr megérkezett. Izgatottságtól remegő hangon mondá, hogy vezesse be.

Térey belépve, udvariasan, de kissé hidegen köszönt, Vári Evelin felállt, pár lépést tett feléje s pár szóval őt fogadva, ismét visszaült előbbi helyére, Ervinnek vele szemben mutatván helyet.

S ekkor rátekinetett. Ezen tekintetében igyekezett összes szellemi képességét öszpontosítani, e tekintetnek Ervin szíve mélyéig kellett hatni. S e pillanatban mintegy futó álmoként vonult el Evelin szemei előtt az a négyévi időköz, mely alatt őt nem látta. Vajjon feledte-e Ervin a multat? Vajjon feledte-e azon jelenetet, midőn ő tudatta vele, hogy férjhez megy, biztosítván őt továbbra is barátságáról... vajjon feledte-e a korábbi eseményeket, az együtt átélt, átálmódott szép perceket, boldog órákat, azokat a nyári sétákat, melyeken Ervin egész szívét kiöntötte

s hol csak a csevegő patak volt tanuja titkaiknak . . . vajjon feledett-e Ervin, vagy magával hozta ezeket vissza? Vajjon véletlenül, elfoglaltatása miatt, vagy számításból tette-e Ervin, hogy mindeddig — pár havi itt léte alatt — nem látogatta meg, holott ő már több mint félszáz évvel ezelőtt látogattatást . . . ?

Nem volt ideje tovább fontolgatni, mert Ervin megszólalt.

„Nagysád kéretett?!“

„Ah igen, roszúl vagyok . . . bocsásson meg, orvos úr . . . oly rég láttam Önt, hogy alig ismertem meg, midőn belépett . . . mennyire is elváltoznak az emberek . . . ki hitte volna, hogy orvos úr annyira elfelejt, hogy pár hónap alatt meg sem látogatja régi ismerősét . . . de igaz! amint hallom, nagyon el van foglalva; örülök rajta . . . talán most is már máshová várják. Nos?“

„Nem, nagysád! most sehova sem várnak. Egyébiránt egyik betegem miatt a másikat sohasem hanyagolom el.“

„Látja, még nem mondtam, mi bajom, már is betegnek tart. Az vagyok: unom magamat.“

Az orvos egyet mosolygott.

„Úgy, mosolyog?! Gondolja magában: no ez is betegség; pedig nincs igaza, édes Térey. Lássá, nincs semmihez kedvem, hogy valamit csináljak; mindent abbahagyok, vagy ha hozzáfogok, összezavarom; mérges vagyok, ha a szobalány egy hajszálat kitép, kiűzöm . . . minden esekélyiségért pörölök, úgyszólván enni sem tudok. Érzem, hogy valami vágy, kimondhatlan, nem tudom miféle érzet epeszt; hát ez nem betegség.“

„Betegség, nagysád, de olyan, melyen mi, orvosok nem sokat segíthetünk; inkább a lélek, mint a testszervezet betegsége.“

„Hát csak ilyen orvosok magok . . . akkor nem érdemlik meg az orvos nevet. Bocsánat, édes Térey, látja mennyire ragad izgatottságom, lázam. De hogyne, mikor egy orvos azt mondja, hogy nem segíthet. Ön ne segíthetne; hisz' ön a szavával is tudott hajdan gyógyítani?“

„Azóta, nagysád, megtanultam, hogy az a lelkész kötelessége; mi pedig kézzelfogható szerekre támaszkodjunk.“

„Hát ön nem tudna lelkész lenni?“

„Nem, nagysád, én hitetlen vagyok minden iránt, én csak szereimben bizok.“

„Igy hát maga is elutasít, hogy meggyógyítson. A város többi orvosát már mind sorba próbáltam, azok mitsem tudnak; azt hittem, hogy maga ügyesebb azoknál.“

Ervin azt válaszolta, hogy az orvosnak soh'sem szabad betegéről lemondani s ezzel ajánlotta magát. Midőn az utcára ért, ha valaki figyelemmel kísérte volna, gyöngye nevetését hall vala ajkairól.

Evelin eltávozása után is még sokáig maga előtt látta Ervint. Csak most adott számot magának azon benyomásról, melyet Ervin reá gyakorolt. Ugy találta, hogy Ervin nem sokat változott ama négy év alatt. Tekintete most is oly megnyerő, arca férfiasabb színezetet nyert, kék szemei most is oly mélyen tekintenek, haja most is az a lágy, sima, hangja édesen csengő. Gondolkozása is a régi; életnézete egy kissé ugyan ridegebb, de az természetes s azt meg

lehet gyógyítani, hisz' szíve, mint látszik, hajlékony; előítéletét a mult iránt mihamar elvesztheti, sőt talán nem is oly elfogult az iránt, mint mutatja. Nem is csoda, ha most először nagyon is orvosnak akart látszani.

S Evelint az a kérdés, melyet ezerszer meg ezerszer feltett magának, most még élénkebben foglalkoztatta; ha azelőtt kedvelte Ervint, most méginkább óhajtottta őt magának.

Ervin másnap megújította orvosi látogatását, Evelint még nyugtalanabbnak találta, úgyhogy most már tényleg is működhetett mint orvos. S azután mindennap elment oda.

De Ervin csalódott, sokra becülte saját erejét és kevése az ellenfelét. Most látta, hogy mily veszélyes hatással van még mindig rá Evelin, hogy régi emlékei mily ádáz erővel törnek fel újra s mennyire meghódítják őt, úgyhogy versenyre kelnek azzal a szűzies képpel, melyet szíve mélyén őriz.

Evelin látta Ervin küzdését s mosolygott hozzá. Előre látta diadalát, s öröme kiült mosolygó arcára, beszédes szemibe s abba a forró kézszerítésbe, melylyel Ervint közelebbi eltávozásánál kísérte. Midőn ismét magában lett, csak ennyit mondott: „még most is olyan jámbor, mint régen volt.“ És ebben minden benne volt, benne az itélet Ervin számára.

Ervin következő látogatása alkalmával egy nem sokára tartandó fényes tánemulatság került szóba.

„Doktorkám! szabad-e abba elmennem?“ kérdé Evelin.

„Egészségi állapotára való tekintetből bizton mehet nagysád; a mulatság csak használhat, szórakoztatni fogja.“

„Óh, úgy szeretnék elmenni s mégis úgy félek. Édes doktorkám, mentsen fel aggodalmaitól!“

„Miben lehetek nagysád szolgálatára?“

„Ejh, hogy merném én magát arra kérni?!“

„Én, hacsak tölem függ, előre mondhatom, hogy nagysád akarata megvan téve.“

„No hát tudja: kíséren el engem a mulatságra, hogy mint orvosom, legyen mindig mellettem.“

Ervin meghajtá magát.

Belátta, hogy itt az utolsó idő, midőn a döntő lépést meg kell tennie.

Minden mulat, a hegedű húrjai kacagnak, a cimbalom csattog, a párok kipirulva lejtének.

Evelin Ervinnel táncolja az első csárdást; gyönyörű szép, mindenki elragadtatva tekint rá s ő büszkén viszonzá a tekinteteiket: „úgy-e irigykedtek?“

Az első négyessel megint csak Ervint ajándékozta meg. Beszélgettek, megszólták azokat, akiket láttak, sorba. Végre azt kérde Evelin: „Ki volt az a csinos kis szőke lány, akivel maga az előbbi tóurt táncolta? Ott van az első colonneban a baloldalon.“

„Egy vidéki földbirtokos leánya.“

„Régen ismeri?“

„Vagy másfél hónapja. Az atyját gyógykezeltém.“

„Csinos leány. Ha szabad kérnem, ismertessen meg vele.“

„Szívesen.“

A második négyest Ervin azzal a leánykával táncolta. A hatodik figurában a vizit járta s Ervinék Evelinékkel jöttek szembe. Miután Ervin már előbb engedélyt kért rá táncosnőjétől, megtette a bemutatást:

„Váriné ő nagysága — Árvai Jolán, jegyesem!”

Úti képek.

II.

Kraszna-Horka, 1884. aug. 20.

A multkori supplicans, a borzasztó zivatar után a sugajagi sóbányába, tehát a föld alá vezette olvasóit, hová tudom, nagy félelmek és aggodalmak között követték mindnyájan, tartva a leszakadástól. Én jobban szeretvén a napfényes időt, mint a zivatarost, jobban a világosságot, mint a sötétséget, jobban a társas, mint a magános kirándulást: a regényes Gömörnek Rozsnyótól az alig egy órányira fekvő Kraszna-Horka várába vezetem fel olvasóimat.

Én magam is régóta vágytam már látni e történeti nevezetességű helyet. De hát hiába! A szegény diák gondolatái, vágyai nem szoktak teljesülni a fogamzás pillanatában. Ez év augusztus havának egy forró délutánján azonban, szépszámú társaság készülvén Rozsnyóról a vár megtekintésére; én is ott időzvé, ezer örömmel kaptam az alkalmon.

Megindult hát a vegyesen nők és férfiakból álló társaság, s vígan csevegve haladt a városból kifelé azon az úton, melyet várallyai utcának kereszteltek el. De alig maradt el a város, már is megkezdődött a versengés azon egyszerű kérdés felett: vajjon az ország- vagy a gyalogúton menjünk-e? A nők erősen gesztálva napernyőikkel kezükben, a közelebbi, a gyalogút mellett érveltek; a férfiak meg az országút célszerűségét bizonyították. Mi sokkal többet voltunk és mégis övék lett a győzelem. De hát ezt parancsolta nem az érvek ereje, hanem a nagyobb bőbeszédűség s az udvariasság.

Az út fokozatos emelkedettséggel vezet szántóföldek és egy kis fenyves-erdő között Kraszna-Horka felé. Magát, a meredek bazalt szikla-tömbön álló várat, csak az erdő elhagyása után pillanthattuk meg, mely oly jó benyomást gyakorolt ránk, mint egy bájos hölgy elötünése. A női társaság átkozott divatos öltözéke miatt, bizony nem egyharmar értünk mi oda; többször tartottunk pihenőt; de így legalább hosszabb ideig volt alkalmam elmerülve gyönyörködni a vidék szépségében.

Hát bizony gyönyörű része is ez a különben is regényes Gömörnek! Nyugaton húzódik Pelsőctől felfelé a Nagyhegy, tövében fekszik Rozsnyó bányavárosa, melynek mindene van, csak bányája nincs. Élénk iparüzletét csak kofáinak veszekedő természete s mellékútcainak örökös javítása mellett is örökös rosasága mulja felül, melyről biznyságot tesznek a sok betört arc és kék hát, a kocsik sokszori feldülése s „Ujságában“ az éber rendőrség és szorgalmas kőművesek ellen emelt panaszok gyakorisága.

A völgy itt jó tágas; észak és dél felől festőileg szép és regényes. Két oldalról merész szakadékokkal hegyláncolat húzódik, bővülködve egy-egy középkori klostrom vagy vár romjaival; lenn a Sajó és Kraszna hajjai hömpölyög-

nek, vagy jobban mondva: törnek meg a köveken; a hegyoldalban pedig a Torna és Kassa felé vezető országút fehérlik, mely kacskaringós s csak itt-ott látható a hely változatossága miatt, s melyen a közlekedést még a gőz és villany századában sem lehetett meglazítani.

E tágas völgy északi oldalán húzza meg magát szerényen Várallya s pompázik felette büszkén a vár, dacolva vérszel-viharral. Az út a magánosan álló hegy északi oldalán vezet fel a tulajdonképeni várba, mely elég meredek s fásasztó. Díszes társaságunk egynémely tagjai, különösen pedig a nők, felboszankodva a folytonos csipkedéseken, azon voltak, hogy ne az úton, de a déli oldal meredek lejtőjén, a borzasztó sziklák és sikamlós kövek között menjünk fel. Engedtünk. S a nők, hogy megmutassák erejüket, szívós kitartásukat, nem hajolva se tanácsra, se szép szóra, egész gyermeki kedvteléssel futottak a hegynek. De ez nem tartott sokáig így s a női szeszély most az egyszer erősen megboszulta magát.

Körül-köre, lassú léptekkel, jó ideig haladtunk már felfelé, midőn többen felmondták a szolgálatot; de egy tréfás megjegyzés, vagy egy ügyes célzás, mindenkor megtette a kívánt hatást. Végre-valahára, sok esés, cipőszakadás után, mégis felértünk, hol első dolga volt kinek-kinek helyet foglalni a bejáratnál levő sziklákon s kifejezését adni nem abbéli véleményének, hogy: mily szép innen a kilátás! hanem annak, hogy: de elfáradtam!

A vár még egészen jó karban van, lakható; egynek látszó, de több épületet foglal magában, melynek falain még látni lehet a csaták nyomát. A kapu a vár keleti részén van, hol két erős kőoroszlán áll őrt s csak azokat bocsátják be, kik belépti jegyet mutatnak.

Bemenve a kapun, először is a monoki ágnak, a szoroson vett várfalain kívül eső sírboltja vonta magára figyelmünket, nem azért, mintha nagyszerűnek tűnt volna fel, hanem mert mellette állt egy terebélyes gyümölcsfa, telve szebbnél szebb, de savanyubbnál savanyubb vadalmákkal. A kíváncsiság erőt vett hölgyeinken s mint egykor Éva, szakasztottak a tiltott fa gyümölcséből s adtak Ádámnak is. Azaz, nehogy elítéljenek az udvariasság és illemből kifolyólag, mi szakítottunk biz ott még nekik is.

Folytonos jó kedv és élénk társalgás közben megnéztük aztán a sírboltot is. Benne négy érekeporsót, évekig eltartó viaszgyertyát, temérdek koszorút s nagy halottszagot találtunk, hol a finomabb szaglász szemlélők azonnal hátat fordítottak a sírboltnak; a vallás emberei az élet mulandóságán gondolkodtak; az orvosnövendékek felemelni szerették volna még a koporsó fedelét is; a történet iránt érdeklődők, az oldalára vésett jegyek felett okoskodtak; az ilyen magamféle emberek pedig följegyezték egyetmást.

Innen az aránylag igen magas vártemplomába mentünk, melynek impozáns berendezése, fényes falfestészete, díszes oltára, gyönyörű szószéke vonta leginkább magára figyelmünket. Majd megtekintettük a mostan készülő kriptát is, hová a templomból az oltárral szemközt egy szürke márvány-lépcsőzet vezet be. A sírbolt magassága 5 méter, fala fehér, porcellánszerű anyaggal van bevonva, benne a falak mentén 36 fülke van, világosságot délről kap. Sokka

kerülhetett már eddig is. De gr. Andrassy Manó vártulajdonos műzslése nem riad vissza az áldozatoktól.

A több méter vastagságú tömör falban szűk ablaknyílások vannak; így a várban levő szobák inkább homályosak, mint világosak, az alsó lakások pedig egészen sötétek. Figyelmet érdemel az oszlopcsarnok is, mely szintén a vár régisége mellett tanuskodik.

Miután sorra megnéztük a vár nevezetességeit, s a könyöklőről is letekintettünk a borzasztó mélységbe, azt kérde egy érdeklődő a sok közül: ugyan ki építtette e várat? Lévén közöttünk egy olyan egyén is, ki a történettel foglalkozik, egész nekimelegedve beszélte el azt, mit a poros acták adtak tudomására.

Szerinte e vár 4 századon át a Bebek család féltékenyen őrzött kincse volt. Majd Forgács Simon bírta egy ideig, mígnem 1578-ban Andrassy Péter, mint kinevezett várkapitány, ügyesen saját kezére játszta s ma is a család birtokát képezi. Ez adat szerint tehát a vár körülbelül 7 századot látott maga felett elviharzni.

De meg is látszik rajta. Sajátságos építészeti modora, számos merész boltíve, kitűnő anyaga, maga a hely, mind csak azt bizonyítja, hogy nem a mai kor gyermeke építette. Különbözik minnek is volna ma már az ilyen vár? Az Uchatius ágyú még kétszer ilyen magasságban álló várat is szétrombolna. De meg tán nem is volna vállalkozó építész, sem építtető.

Ily gondolatok, okoskodások után hagytuk el a várat, sietve lefelé, mert az égen fellegeket láttunk tornyosulni. Meg is áztunk egy kissé. De bár tovább esett volna, mert akkor — kevés esernyő lévén — több ideig vezethettük volna karon a rozsnói szép kékszeműeket!

Szuhay Benedek.

Egyről-másról.

Kezdjük a régieken. Még az introitusról se szoltunk.

Ki ne tudná, hogy ez a karelnök hivatalbeli székfoglalója. Itt kell kimutatnia először a virtusát, s hogy mit ígér a jövőre, hogy méltó-e arra, miszerint egyebek közt a kulacsok, fapoharak, tülkök felügyelője legyen. A karelnöknek tudvalevőleg énekkari tisztjével az is együtt jár, hogy első mulató pajtás is legyen, hogy a cigányok előtte emeljenek legmélyebben kalapot (a jogász-elnököt még hozzáértve), a négyesben, cotillonban előtáncos legyen stb.

Az introitus egyszer van egy éven, de az emlékének egy évig kell tartani; egy évig semminek sem szabad azt elhomályosítani, vagy elfeledtetni, hogy még most eszterdöre az új elnök áldomásán is büszkén emlegessék meg ezt is. Ez az elnök becsületi érdeke, de büszkesége is.

Nos az új elnök nem maradt hátra régibb társai megett. A „Kürt“ zajos volt, telve az ifjúság színe-javával; győző és legyőzött az új elnök éltetésében olvadt össze. A fület a cigány, az ajkat a bor, a szemet a pezsgő jó kedv és kitörő lelkesedés látása villanyozta; a tavalyi elnök csak úgy sápadt, hogy ez még az ő introitusán is túltesz. . . . A szíves házi gazda fürtei még szebben simultak homlokára s ajkai a szívélyes nyilatkozatokra örömmel huzáltak mosolyra. De hallga, most kezdődik a poetizálás! Kis és nagy költők

— miként a fejedelmi trónra lépésnél — előállottak, hogy dicsőítsék szép énekekkel, s ő neki mosolyogva, szívesen kell mindezeket venni, hjah! ez is hozzátartozik dicsőségéhez. De nemcsak ő kap, más is részesül belőle, például a Kis kortes, Veres kántor, Kosta, itt-ott elbukott aspiransok, nagyokat költő supplikánsok.

Az öregebbeket a bassus-pohár, az ifjabbakat csak a tenor marasztalja. . .

Látod elnök, nem feledtünk el!

* * *

Nagy a sietség, zúgás, zajongás mindenütt. Hogyne, hisz most adták ki a szüreti vakációt s nem sokára indul a kilenc órás vonat. Az apró népség fehér batyuját cipelve, ugyancsak üget kifelé az indóházhoz; a nagy diák meg erősen számítja pénzét, ha vajjon tud-e rajta jegyet váltani, sőt jut-e még egy pohár borra is valamelyik restauratióban.

Egy csapat diák még most érkezik, térdig sárosan, ugyancsak áldja az esti sötétséget s a pataki jó kövezetet. Egy a sok közül siet jegyet váltani, a pénztárnoknőnek azonban nincs apró pénze, ő meg felül nem fizethet. Azután megkezdődik az érdekes eszmecsere, de ezért ő húzza a rövidebbet.

Ugyanakkor hevesen kinyilik az indóház ajtaja. Nagy nyugtalansággal arcán, s még nagyobb lámpással kezében egy vén diák lép be. Néz, figyel, szemlél, de szinte látszik rajta, hogy vérmes reményei egymásután semmisülnek meg. Ugyan mit kereshet?

„Siess jegyet váltani pajtás. mert itt maradsz!“ szolt több jóakaró a belépőhöz.

„Ne bosszantsatok; ép' e pillanatban vitték el szobám-ból paktáskámat, benne volt mindenem!

Sokan tréfának, többen mentegetőzésnek tartják az egész dolgot; csak ő maga hiszi és vallja, hogy paktáskájának vége; volt — nincs!

De jön a vonat. Csengettek, hangzik a harsány „éljen,“ kezdődik a lárma, sürgés-forgás, sietés, s még meg se indult a vonat, már is fujják a dalt: „Megy a gőzös, megy a gőzös Kanizsára.“

* * *

Mult számunkban komolyabb oldaláról tekintettük a supplicationalis életet, de a nehéz ételek könnyen elrontják az étvágyat, nézzük hát meg másfelől is.

A víz- és sár tengerkörnyezte kis faluban már várják a supplicanst. Könnyű is volna csak úgy bemenni és félóra múlva vissza, de nem oda Buda. A tisztelendő meghütötte magát, catharusa van. Ki fogja most már elvégezni az istenitiszteleket? Ki!? — hát a supplicans. A tisztelendő asszony kappant ölet. Igen, de ő a multkor is elvágta kezét, mig felaprózta; ki fogja hás most feltranchirozni? Hát a supplicans. — Rosz idő van; az embert lehangoltta, kedvetlenné teszi; a kisasszony szörnyen unatkozik; ki fogja szó-rakoztatni? hát a supplicans. Névestve van, ki fog solot énekelni? Bál van, ki fogja a négyest rendezni? a rekt'ram tavalyi bora virágosodni kezd, ki fogja meginni? s a nagy ég tudja még hány ki? melyek mindenikére csak egy felelet van nyelvünkben: a supplicans.

Mert hiába a supplicansnak ezermesternek kell lennie,

érteni kell mindenhez, akár tanulta, akár nem. Megvárják tőle, s vonakodnia nem szabad.

De sőt a jámbor hívőknek is meg van saját várakozásuk a hívőkkel szemben. Hogy is ne. Kurátor uram és az egész presbytérium hetek óta lesik, várják már a supplicanst, s folyvást azon édes reménnyel közelednek a templom felé, hogy ma már a supplicans papol és e reményben még az öreg tiszteletes beszéde is jobban esik már. Mer' hát 'iszen — szeretik ők a tiszteletesüket vagy mi — de csak mégis jól esik a' mikor egy-egy fiatal, tüzes diákot hallgathatnak. „Hejh! csak nem is tud az ilyen magunkféle embernek senki úgy szívére szólni, mint a diák,“ mondja kurátor úr, ha aztán sikerült valamelyik vasárnapra egy supplicanst fogni.

A supplicans tehát megfelel a várakozásnak is, az öreg nénék csak úgy ontják aztán a könyeket, mint a zápor, s a férfiak alig találnak szót, midőn a templom előtt megállva, dicsérni kezdik a kijövő *szolnokot*. Bezzeg van parolázás, vállveregetés, s el-elmondogatják: bizony csak szép szavazatja van s jóelőre is meginvitálják papjuknak, ha majd szükség lesz reá.

* * *

Estve van. A sáros útcákon bolyongok, mint az árva lélek. Fülemben víg nóta hangzik:

Nem házasodom meg soha,
Nem leszek asszony bolondja,
Hogy engem egy asszony
Komandirozgasson,
Olyan nincs a sifonirba.

Ahá — — daláról megismerem, hogy akit oly nagyon bánt a jó kedv, agglegény, mégpedig a javából. Mert hát tudnivaló dolog, hogy a pataki agglegénység társulatáa tömörülve szilárd phalánxot képez a női szívek ellen. Szegény nők! Hanem azért az agglegényeknek is van szerelmesök, a jó bor. Ah! annak ize édesebb a csóknál, megindítóbb a női hangoknál, az ember torka kinyílik tőle (megesik olykor, hogy a bieskája is) és aztán repül a dal szellő szárnyán.

Szabad élet, arany élet! ez az egyesület jelszava és célja: örökös harc és háború a szép szemek, a gyöngéd szívek ellen.

No ezek legalább nem kapnak kosarat!

* * *

„Szervusz pajtás, rám se nézsz?“

„Hjah! úr az úr; aki után extra vonatot küldenek, az nem nézhet holmi III-ad osztályú coupéban szerényen meghúzódo legényre.“

Az ipse tovarobog s én szájtátva bámulok. Ugyan mi lelte ezt!?! tündööm rajta magamban. És eszembe jut a gróf Lónyay temetése, ahová extravonaton ment az énekkar, s majd kipukkadt a szerföltti megtiszteltetéstől. A coupéban még úgy ült a chorus minden tagja, mint egy szende kis leány, mozogni is alig mert s szinte kitetszett a szeméből az az Arany sor: „Nem itt, nem itt van az az én világom!“ Hanem aztán, mikor leszállott a vonatról, övé volt a föld, s nem ismert magánál nagyobb urat. S most már csak úgy félvállról beszél azzal a közönséges halandóval, aki után nem járt az — extravonat.

* * *

Kipp-kopp, kipp-kop. Fülelek, mint a macska. „Rabló, zsvány!!“ Azaz, hogy kérem látják ott azt a barna diákot felborzolt hajjal, kétségbeesett arekifejezéssel, homlokára kiült a bánat fellege, az ő érzelmeinek reminiscenciái ezek a felkiáltó szavak. Sajnos, hogy a multa vonatkoznak. Nekem lehet írói jelen, de a sorsüzött pajtásnak bevezgett mult; és ez így van. Megkérdzem a pajtást: ha igaz-e, hogy olyan nagyvárosias meglepetésben részesült, a la post-kisztlí midőn a vakáció után visszatért!? Ő nem szól semmit, csak kezembe nyom egy darab papírt. Nézem: az ellopott tárgyak hosszú lajstroma. Mindent elvittek, csak egyet nem bántottak a — zsidó bibliát. x. y. z.

Ovid és a római társadalom.

— Részlet egy terjedelmesebb műből. —

Egy olyan ember, ki akkor is versbe beszélt, mikor nem akart: milyen szép verseket írhatott akkor, mikor akart s midőn megszállta a költői ihlet? Ez önkéntelen kérdésre meg is van a felelet Ovid munkáiban. Könnyűség, elmésség s gyönyörű nyelvkezelés jellemzik a kitünő classicus műveit. Ugy hogy Ovid az egyetlen, aki műveivel gyönyörködtet, mulatgat, akinek gondolatmenete olyan, mintha a XIX-ik század halhatatlanjainak egyike volna.

„Poeta non fit, sed nascitur“ — tartja a latin közmondás. De nem egészen helyesen, mert a poeta hiába születik poetának, ha nem „fit,“ ha nem képezi ki magát annak. Ovid egyike azon szerencsés embereknek, akikben úgy a természetű hajlam, mint a kifejlés legtokéletesebben összejött.

Ime, előttünk egy halmaz szó, csak hogy szép hexameterekbe szedve. Előttünk vannak a holt betűk, amelyek vidám életet, vidám elmésségtől s játszi józanságtól duzzadó életet lehelnek kétezredév után is. És e művekből nemesak a költőt magát, hanem környezetét is megítélhetjük; behatolhatunk az Ovid korabeli római nemesség életmódjának titkaiba, beleéljük magunkat azon időkbe, midőn az élvek voltak főindítói az emberi tetteknek.

Egy oly költő, akinek műveit könnyűség, szellemesség jellemzik, hol is fejlődhetett volna ki másutt, mint környezete között.

Az előkelő családból származó ifjú jó nevelésben részesült. Jellemének alapvonása a genialis könnyedség, könnyelműség volt, mint olyan emberé, ki korának színvonalára emelkedett teljesen.

Az akkori római főnemesség belső élete nagyon hasonlithatott a XVIII. század francia nemességének életéhez, amely életnek főrugói: élvhajhászat, csillogni, feltűnni vágyás voltak. S az akkori római viszonyokhoz a legjobb commentár az Ovid műveinek összes halmaza. Bennök könnyű kellemesség s gúnyolódás játszik a főszerepet. Egy ilyen szellemű mű nem jelenhetett meg s nem terjedhetett el egy ascetái módon élő s egyszerű családiás erényekben bővülő nép kebelében, hanem szerföltt nagy kedvességben részesült egy oly nép részéről, melyben a corruptio és könnyelműség magvai kezdtek hatalmas tért foglalni. Az ember látköre tágult; többet kívánt az élettől; vágyott az élvek

közzé merülés után; kereste és megtalálta azokat minden alakjában. Az ifjú egyáltalán nem izzadott és fázott a harcias foglalkozások közepette, s nem „rettegte mesterét“ már fejlettebb korában, hanem kipirult arca egy kedves arc meglátásakor. Korunk mintha csak e kortól tanulta volna el a divatházasságok elméletét; a házasság csak formáság volt, s úgy a férfi, mint a nő, szívével szabadon rendelkezhetett, miután kezét odaadta is, s amint Ovid találóan mondja:

Fertilior seges est alienis semper in agris,
Quod refugit multae cupiunt, odere quod instat.

Tanui azon időknek, amelyek keretében nem találunk olyan asceta jellemű nagyságokat, mint Cato, Regulus s az első dictator, akiket bámulunk, de valljuk meg: követni őket legkevesebb kedvünk sincs; helyöket lángeszű költők, kitűnő politicusok, finom udvaroncok foglalák el. Az imperator nem főzte saját maga, répáját, hanem a zsákmányon ünnepélyeket rendezett, melyeken jelen volt úgy a születés, mint a szellem aristocratiája, s a poháresengés közzé ünnepi ódák s csintalan költemények hangjai vegyültek. A nőknek rendez helyük volt a lakománál, versenyt poharznak a férfiakkal, s végül az enivaló kacsók poharat röpitenek szét. Nem is tekintik a szerelmet olyan derült égnek, amelyre felhőnek nem szabad jönni, sőtinkább „Quater ille beatus, quaterna irato flere puella potest“ — mondja Tibullus.

A nagyratörő ifjú költő lélkét két dolog foglalkoztatja: a szerelem és a fejedelem kegyének megnyerhetése. A fényes udvar, a hatalmas imperator kegye a napsúgár, amelynél felmelegszik; a szerelem, a női szív megnyerése, hol nyugtot talál. E két körülmény az, mely minden e korbéli író műveiben nyilvánlik; így Ovidnál is. A kezdő ifjú írónak legalkalmasabb tárgyul a szerelem kínálkozott. A kifejlett, szerelemsóvár ifjú nem lett holdkórossá, nem lett ábrándos, holdvilágképű Minnesängerré. Énekelte a szerelmet az Alexandrinus elegicusok mintájára. Majd a gúnyos ironicus térre tért; kereste az ujdonságot s élénk, csapongó szelleme az akkor elburjánzott tanköltészetet vette ostom alá. Írt tankölteményeket. Az igaz, hogy azokban nem volt sok köszönet. Tankölteményeinek címei: „Ars amandi“, melynek célját következőleg fejezi ki: Si quis artem non novit amandi — me legat. Tanácsokat ad, miként kedveltesse meg magát egy férfi egy lánnyal, s viszont a lányok miként a férfiakkal. Mindenesetre nehéz témát választott, s azt hiszem, hogy akárhány római lányka rámondta e könyvre ama francia megjegyzést: „je le sais bien“ — tudom én azt nagyon jól.

Németh József.

(Folyt. követc.).

EGYLETI ÉLET.

a) *Az ifjúsági zene-egylet* szeptember 15. tartá, sok érdeklődő jelenlétében, alakuló közgyűlését. Román István, az egylet múlt évi buzgó elnöke, üdvözlö a megjelenteket s egyszermind meglehangú beszédben megköszönvén, hogy az egylet öt elnöki teendőiben eddig jóakaratólag támogatta, az elnökségről lemond. Majd mint ideiglenes

elnök vezette a gyűlést, melyen az egylet tisztviselőinek megválasztása következő eredménnyel ejtetett meg: tanár-elnökké választott Dr. Ballagi Géza jogtanár; ifjúsági elnökké: Pavletits Béla, III. é. jh.; ellenőrré: Stépán László, III. é. jh.; jegyzővé: Veres János, IV. é. h. h.; karnagygyá: Marikovszky Béla, II. é. h. h. A működő tagok száma, kik az egylet törvényeinek aláírtak, 17. Hozott az egylet ez éven három klarinétot (prim, tere, bass), dobót tányérral és triangelt. Első hegedűs: Farkas Lajos, VII. o. t.

b) *Az Erdélyi önképzőkör*, miután a VI-ik osztálybeli tanulóknak a kör kebelébe való beléphetést a gimnáziumi szék megengedte, szeptember 20-án alakult meg véglegesen. Ugyanakkor választották meg titkárul Pokoli József, VIII. oszt. tanulót; majd a következő ülés. miután megválasztott könyvtárnoka a társulat kebeléből kilépett, ezen tisztséggel Pataky Pál, VIII. oszt. tanulót ruházta fel. Tűzött ki e társulat 2 történelmi, 2 irodalomtörténeti és 1 műfordítási pályakérdést, u. m.: I. Történelmi kérdések: a) „II. Rákóczy Ferenc függetlenségi harcának története, tekintettel az előzményekre és következményekre.“ Díja 10 frt. b) „A Dózsa-lázadás indokai, lefolyása és következményei.“ Díja 5 frt. (Csak VI. osztálybeliek pályázhatnak). II. Irodalomtörténeti pályakérdések: a) „Kisfaludy Károly mint drámaíró.“ Díja 10 frt. b) „Vörösmarty Mihály ‚Zalán futása‘ című eposzának széptani méltatása.“ Díja 10 frt. III. Műfordításra kitézetett: „Ovidius ‚Metamorphoseon‘ Liber III. 253—315. sorig terjedő ‚Semele‘ című részlet. Díja 5 frt.

c) *A sakk-kör*, főiskolánknak alig pár éves egylete, szintén megalakult, mégpedig egészen más rendszerrel, mint az előző években volt. Nevezetesen külön órát tűzött ki azok számára, akik a sakk-játékban jártasok, s más időt a kezdőknek; s úgy látszik, hogy e körülmény az egylet anyagi állapotának javulását nagyban előmozdítja s bizton lehet remélni, hogy az, ily viszonyok között fentarthatja magát. Alakuló közgyűlését folyó évi szept. 25-én tartotta, 37 tag jelenlétében, amikor tanár-elnökké tek. Szívós Mihály urat; alelnökkévé, ki egyszermind ellenőr is, Demjén Ernő, II. é. joghallgató; pénztárnokává Erdélyi József, III. é. hittanhallgató; jegyzőjévé Jakab Áron, I. é. theologust választá meg. Bizottsági tagokul Mészáros István, II. é. jh. és Tüdős István, VII. oszt. tanuló nevezettek ki. Tartott e kör egy bizottsági gyűlést is, melynek legfőbb tárgya az volt, hogy mivel a körnek nincs a tagok számához képest elegendő s megfelelő játszma-bábuja, erről gondoskodni kell, s az új sakk-bábuk már valóban meg is rendeltettek.

d) *Az ifjúsági tornaegylet*. A legtöbb tagból álló ifjúsági egylet. Az ifjúság általános érdeklődése mellett alakult meg az 188⁴/₅-ik évre, folyó évi szept. 19-én. Elnökké Érsek Elek választott, aki Kecskeméten tornatanitói tisztséget viselt, s így elég qualificatioval bír egy nagyobb tornaegylet vezetésére. A kezdet igazolta várakozásunkat. A tornászatot rendszeresen kezdte vezetni az elnök, aki egyúttal tornatanító is. Az elnököt e működésében támogatni a négy előtornász van hivatva. Előtornászokul a bizottság Juhász Sándor hittanhallgató, Németh József, Eperjesy Ferenc és Sebő Gyula joghallgató urakat jelölte ki.

Ami az egylet belserveszétét illeti: élén — az egylet

virágzásának előmozdításában oly szép szerepet vivő — Kiss Elek, tanár-elnök áll, az ifjúság kebeléből választott elnökkel. Az egyeslet ügyeit a két elnök, a jegyző, az előtornászok s két, e célra választott tagból álló bizottság vezeti; a nagyobb fontosságúakat azonban a közgyűlés elé terjeszti.

A tornászás programja a lehető legtágabb körű, s minden néven nevezendő testgyakorlatot felölel. Első helyen — amely minden órának igénybeveszi egy részét — a szabad tornászatot kell említenünk. A jól felszerelt tornacsarnok lehetővé teszi a szertornászat sokoldalú cultiválását. A tagok gyakorolják továbbá a táv- és magas-ugrást, a táv- és gyorsjárást, futást, alkalmilag az úszást, a súlyemelést. Legújában, ez idén, a tornaegylet kebelében vívőegylet alakult, a tornaegylet tanár-elnökének vezetése alatt. A gyakorló órák száma, a vívó órákkal együtt, hetenként 6.

Az egyesleti tagok egyenruhája tricót veres ing, testhez álló vászon-nadrág.

Működéséről s előhaladásáról egyébiránt tavaszi nagy versenyen fog számot adni.

A tűzoltó-egylet ez év elején, 4 évi fennállása és szereplése után megszünt önálló egyeslet lenni, s fusionált a tornagyülettel.

APRÓ HÍREK.

— *Gróf Lónyay Menyhért*, egyháztársadalmi, politikai és közéletünk ezen kimagasló kitűnősége, a M. Tud. Akadémia elnöke, a dunamelléki ev. ref. egyházkerület főgondnoka, folyó hó 3-án, Budapesten, 62 éves korában meghalt. A halál a hű férfiút épen egyháza szolgálatában találta. Egy nemzet részvéte környezte koporsóját. Temetése nov. 6-án, Budapesten történt, innen Tuzséra szállították, s a nemes harcos, a sok küzdelem után, itt tétetett örök nyugalomra a családi sírboltba. Jelen volt itt főiskolai énekkarunk is; szereplésével főtiszt. Szász Károly úr és mások elismerését is kiérdemelve. Főtiszt. Szász Károly úr többek között nem mulasztá el az énekkar sikeres működése feletti örömét szavakban kifejezni, s kinyilvánítá, hogy változó dalegylet létére az énekkar megfelel a korszerű kívánalmaknak, s tagjai a legkisebb ifjú elfoglaltság nélkül zengik az éneket, melyet jelen alkalommal ő maga is el nem titkolható örömmel hallgatott. Ugyancsak több jelen levő notabilitás ajakáról hallott az énekkar dicsérő szavakat.

— *Debrecenből*, október 16-ról keltezve, a theologiai önképzőkör titkára megküldte az egyeslet alapszabályait. Mi örömmel igazítjuk helyre, előbbi számunkban foglalt nagyon is korai ítéletünket, s részünkről is szívesen látjuk, sőt tünlünk telhetőleg mindent megteszünk, hogy a két főiskola ifjúsága közt bensőbb, barátságosabb viszony fejlődjék ki.

— *Beke Antal, főiskolánk megválasztott ének-tanára* — kiről mult számunkban örömmel jeleztük, hogy ittléte alkalmával, énekkarunk elnöke előtt, barátságos hajlamairól biztosított bennünket — visszalépett ez állomástól, mely visszalépés miatt a „Sárospataki Lapok“-ban mintegy kérdőre vonatván: ugyancsak e lap legközelebbi számában

megjelent öngazolásában mentségül azt is felhozza, hogy az énekkar *idegenkedik* ez állomást elfoglaló egyéntől. — Ezzel szemben kénytelenek vagyunk kinyilatkoztatni azt, hogy énekkarunk sem egyes tagjai által, sem egyetemlegesen eddigelé semmiféle okot nem adott; eféle következtetésekre, s ha emelkedtek is egyes hangok az énekkar gyűléseiben, a zenetanári állomás betöltése előtt, azok csakis az énekkar féltékenyen őrzött függetlensége érdekében történtek, s legkevesbbé sem árultak el idegenkedést a szervezett állomás iránt.

— *Főiskolánk énekkara*, mire lapunk jelen száma megjelen, már Rozsnyón készül a szerepléshez, hol multkori diadalai után, hetekkel ezelőtt várták azon pillanat megérkezését, midőn ismét kedves vendégek gyanánt üdvözölhetik őket. *A rozsnyói ref. leányegyház imaházának felszentelése alkalmából*, 1884. november 16-án, vasárnap tartandó ünnepély sorrendje a következő: I. Reggel 10 órakor az új imaházban ünnepélyes istenitisztele. Megnyitó ima Szathmáry Antal berzétei, alkalmi beszéd Osváth István szalóci lelkész urak által. Az egyházi énekeket előadja a sárospataki ref. főiskola énekkara. Közvetlen az istenitisztele után egyháztanácsgyűlés tartatik. — II. Déli 1 órakor közebed a „Fekete sas“ szálló nagy termében. Egy teríték ára 1 frt. 20 kr. — III. Este a városháza nagy termében „hangverseny“, az egyház javára, a következő műsorral: 1. „Magyar királyi induló.“ Huber K.-tól. Előadja a sárospataki ref. főiskolai énekkar. Zongorán kíséri Marikovszky Béla úr. 2. „Felolvasás“ Porubszky Pál úrtól. 3. „Zongorajáték“ Schmidt Erzsike kisasszonytól. 4. „Kossuth Lajos nótája.“ Lányi Ernőtől. Előadja a főiskolai énekkar. 5. „Szavalt“ Somlyódy István úrtól. 6. „Magándal.“ Énekli Tomory János úr. Zongorán kíséri Marikovszky Béla úr. 7. „Fuvola-játék“ Veress János úrtól, Marikovszky Béla úr zongorakíséréte mellett. 8. „Hajós-dal.“ Előadja a főiskolai énekkar. 9. „Szavalt“ Érsek Elek úrtól. 10. „Pepi-tánt.“ Előadja a főiskolai énekkar.

— *Nagyf. Kálmán Farkas* lelkész úr nagy megtisztetésben részesíté egyik szerkesztő-társunkat, s ezáltal némileg lapunkat is. Ugyanis barátunknak lapunk mult számában közölt, „Őszi dal“ című kised költeményét énekdallamra átírta, s azt emlékül a mű szerzőjének megküldötte.

— *Lapunk azon t. olvasóit, kik ennek 1-ső számát hajlandók dtengedni, fölkérjük: legyenek szívesek azt nekünk megküldeni, s mi azt megfelelő árban be fogjuk váltani.*

— *Helyreigazításul.* Mult számunkban megjelent „A próféta keserve“ című költői fordítás eme szava: „menny“, (coelum) helyett „meny“ nurus olvasandó.

Tartalom: „Széttékintés“ — „Ninivé romlása.“ Szabó Józseftől. — „A legújabb politikai botrány ismertetése.“ (Vege). Zoványi Tamástól. — „A multból.“ (Szemere Bertalan egy ifjúkori levele). — „Fáj a szívem.“ Beke Károlytól. — „Négy év mulva.“ Louistól. — „Uti képek.“ Szuhay Benedektől. — „Egyről másról.“ x. y. z. — Ovid és a római társadalom.“ Németh Józseftől. — „Egyeslet élet.“ — „Apró hírek.“

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.“ —

— Szerkesztőség: Collegium 11. sz. szoba. —

Egy kis mozgalom az ifjúság között.

Ezelőtt, mintegy 4 esztendővel történt körülbelől, hogy egy bizonyos eset alkalmat adott az ifjúságnak arra, hogy gondolkozzék egy kebelében felállítandó olyan testületről, mely a körében olykor-olykor előforduló kisebb vagy nagyobb kihágásokat figyelemmel tartsa s az azt elkövetőt megintse, esetleg meg is büntesse. Egy ifjúsági közgyűlés alkalmával azután csakugyan szóba is hozott a becsületbírótság felállításának kérdése. A jelenvoltak nagy örömmel fogadták az eszmét s annak szükségét elismerve, szervezését határozatilag ki is mondták. . . Egy szűkebbkörű bizottságot küldött tehát ki a közgyűlés, hogy a megvalósítás érdekében munkálkodjék, s hogy a bíróság alapszabályait megállapítsa s annak teendőit körvonalozza, ezekről pedig a legközelebbi ifjúsági közgyűlésen jelentést tegyen. E bíróság, melynek szégyenkezve kell bevallanom, hogy én is tagja voltam, a reá bizottakat nem végzé el, nem pedig egyszerűen azon okból, mert sohasem ült össze: és így nagyon természetes. egy újlag tartott ifjúsági közgyűlésen nem is tehetett semmiféle előterjesztést. A bizottság tehát hallgatott bölcsen s azzal egyidőre agyonhallgatta az indítványt is!

Négy év mulva, úgy tudom, hogy jelenleg ismét szóba hozott egy theol. ifjúsági közgyűlésen a becsületbírótság felállítása, nemcsak, hanem értesülésem szerint, az eszmét ugyanazon közgyűlés — így melegeben — meg is valósította. Elvégeztett tehát! . . . hogy miként? az már más kérdés. Én nagyon jól ismerem az akad. ifjúság közgyűléseit, magam is csak most hagyván el az iskola padjait s világos dolog is, hogy, ahol 80—100 szónok van együtt, akiknek mindegyike — more patrio — ideáért torkarekedteig kész declamálni, ott valami komolyabb dolognak rendszeresen végbemenni nagyon bajos, amely állításomat fényesen igazolja az épen szóban levő közgyűlés is, hol elhamarkodva, becsületbírótság helyett egy olyan valami intézmény jött létre, mely igaz, hogy „eredeti“ „páratlan.“ de egyszersmind — bocsánat e kifejezésért — csodaszörny is; trójai ló, melyet,

ha ki nem vet az ifjúság maga közül, épenugy „melegeben,“ erős a hitem, hogy csakhamar mételety és konkolyt fog terjeszteni nemes célok megvalósítása helyett.

Hogy a jelen alkalommal volt e valami oka az ifjúságnak vagy nem a becsületbírótság eszméjének a megpendítésére, nem tudom; ebbeli törekvése mindenestre gondolkodásának komoly és nemes irányáról tesz tanuságot; azonban bármely eset van is adva, egy kicsit gondosabb széttekintés és hosszabb gondolkodás után kellett volna csak az eszme megvalósítását eszközölnie. akkor bizonyosan nem alkotott volna egy olyan testületet, amelynek a létezéshez sem alapja, sem pedig joga nincs.

Hogy a létezéshez nincs alapja egy ilyen testületnek, mely maga sem tudja, hogy mi ő tulajdonképen, azt hosszabb bizonyítgatni felesleges, hogy pedig itt ilyenről van szó, mindjárt kitűnik, ha elmondom, hogy miként van szervezve. Áll ez nevezetesen 13 tagból, képviselve minden osztály 3—4 tag által. Korlátozva s működési tere kijelölve nincs. Tagjai rangban egyenlők, amennyiben mindnyájan nyomozó s ítélő bírák. Céljuk a bűn megfigyelése, tanácskozás és az ítélet? Ime az elhamarkodás nevetséges torzszüleménye! Kérdelem már most, tisztában van-e a testület önmaga felől és ha nincs, vajjon van-e joga a létezéshez?

Az így szervezett testület jövőjébe belátni nem nagy próféta tehetést igényel: önmagában meghasonlva. miután egy csomó vizálgodást létrehozott, okvetlenül meg fog semmisülni, miért is szerény nézetem szerint jobb, ha el sem kezd működését. Hogy miért mondom én azt, hogy ez erkölcs felett örökös társaság. ilyen szervezet mellett csak rossz eredményeknek fog válni forrásává, azt bárki is meg fogja tudni magának fejteni, aki az ifjú ember érzületét s gondolkodásmódját úgy általánosságban ismeri. Minek is tagadnók azt a kis féltékenységet, amely megvan mindnyájunkban, ha látjuk, hogy egy tagunk szellemi tekintetben kezd fölibünk emelkedni, s minek titkolnánk azt is, hogy e fölényt egyikünk sem kész elösmerni egyszerre és szívesen? Nem az irigykedést értem e féltékeny-

ség alatt, hanem azt a nemes ambitiot, melynek meg is kell lenni szükségképen egy jóra törekvő ifjú embernél. De itt ez a nemes féltékenység, én nem hiszem, hogy el nem fog fajulni legelsőbb maguk a becsületbiróság tagjai, azután ez és az egész ifjúság között. Ahol 13 ifjú ember működik, minden határozottan kijelölt tér, fegyelem és cél nélküli, és ahol mind a 13 egyaránt érzi méltóságát ott a jó rendén, azt hiszem, nem sokáig állhat fenn. De nem lehet maga az ifjúság s e testület között sem felállani hosszú ideig a jó egyetértésnek, mert nem hiszem, hogy az ifjúság sokáig tűrje azt, hogy e szabályzatlan biróság mindenféle megszorítás nélkül fogja őt tisztesebben kvalifikálni, habár nem is büntetni, melyre joga egyáltalában nincs.

Ezért mondom tehát, hogy nincsen e testületnek alapja a létezéshez; tovább menve azonban, kénytelen vagyok kijelenteni, hogy joga még kevésbé van. A theologus ifjúság ugyanis egyletté nincs tömörülve, hanem kebelében bármint elkövetett törvénysértés mindig az akadémiái szék által bíraltatott és büntetett eddig is s fog ezentúl is, míg csak e tekintetben bizonyos engedményeket nem fog tenni a becsületbiróság érdekében, ami pedig bizonyosan nem fog bekövetkezni, most, amidőn hivatalos tudomása annak felállításáról egyáltalában nincs. De tovább megyek, s minthogy a theol. ifjúság együletet sem alkot s így minden tette felett az ítélet az akadémiái széket illeti, e testületnek joga sincs a létezéshez, mert ahhoz engedélyt nem nyert. Ime tehát ilyen alakjában bizonyos, hogy a theologiai ifjúság kebelében létrejött becsületbiróságnak sem alapja, sem létezési joga nincs.

Azonban vajha félre ne értetném, akinek szintén kedvenc eszméje az ifjúság kebelében egy felállítandó becsületbiróság! Hiszen a véleményem szerint való rosztat csak azért rovom meg, hogy e törekvés más alkalommal a szabályok szerint eljárva, más alakban valósuljon meg, s hogy elvégre ez önfegyelmű testület, melyre véleményem szerint is nagy szükség van, valahára létrejöjjön. Én hiszem, hogy be fogja ismerni a theol. ifjúság tévedését s rajta lesz azon, hogy életkepes szervezetet adjon a szóhozott becsületbiróságnak, amidőn majd kész örömmel fogok meghajolni én e nemes törekvése előtt.

—z —n.

Ésaiás: XL. rész.

1. Vigaszt népemnek, adjatok vigaszt!
Ezt mondja néktek a mi Istenünk.
2. Hívjátok arra Jéruzsálemet,
Mit kedve-telve hall ti töletek!
Kiáltatok: betelt a büntetés.
S hogy ime bűne megbocsáttott.

Hiszi úgy is érezé a Jah kezét
Elég nagyon az összes bünökért.

3. Kiált a szó: a pusztá-térekén
A Jah útára gondotok legyen!
S hogy a mi Istenünknek ösvényét
Egyengessétek a kietlenen!
4. A völgy betöltve álljon mindenik;
Elhordva mind a hegy, s el a halom;
A mély lapály kitöltve dombosan
S a dombosabb síkabb lapály legyen!
5. És Jahve fénye látható leend,
De minden állat is belátja színt,
Hogy ám a Jah beszéde volt e hang.
6. Így szól e hang: kiált! — de kérdelem én,
Mit? — Minden, a mi test, akár a fű!
És összes' éke, mint a vad virág.
7. Kiegész a fű, lehervad a virág,
Ha rá fuvall a szél, mit ad a Jah.
S a nép bizony olyan, miként a fű!
8. Kiegész a fű lehervad a virág,
Csak Istenünk beszéde, mely örök!
17. A nép előtte semmi mindenik,
S ő véle mérve, szóba sem jöhet.
18. Kivel vetitek egybe hát az Élt,
S egy sorba mit helyeztek övele?
23. Ki tönkretész uralkodókat is
S a föld biráit is kiveszti még.
24. Akár csak egy se voln' beültetett.
Akár csak egy se volna elvetett,
S a törzsökük se voln' a földbe lent:
Fuvall reájok és elaszna ők
S el is ragadja polyvaként a szél.
27. Jákób miért beszélsz tehát, avagy
Te is miért beszéled Izráel:
Be van fedezve útam Jah előtt,
S az én ügyem feledte Istenem.
28. Hát nem tudod, füledbe sem jutott?
Hogy az örök hatalmú Úr, a Jah,
Ki alkotá a föld határait,
Kiállni nem fog és ki sem merül,
Se bölcsesége fel nem érhető.
29. A fáradót üdülni hívja ő,
S a csüggedőbe több bizalmat önt.
30. Kiáll, ki tévelyeg s ki is merül;
A választottak is erőtlenek:
31. De Jahba senkisem hijába hisz,
Mivel azokban új erő fakad.
S miként magasba szárnyaló sasok
Haladnak ők kifáradatlanul.
Fáradnak és nem állanak ki ők.

Versator.

Bethlen Gábor lépései az erdélyi protestantismus föl- virágoztatása érdekében.

Bethlen Gábor még mint ifjú gyűlölni tanulá azt a hatalmat, mely *Básta* vaskormányja alatt bér-
ces, kiseded hazájára nehezült. Tanuja volt Erdély-
ország sirlalmainak, s fényes tehetséggel áldatva meg,
a haza sorsán enyhíteni akaró, üldözött honfiak élére
állt, s oly lankadatlan tevékenységet fejtett ki, úgy
az erdélyi magyar politikát, mint a protestáns val-
lást végenyészetre juttatni akaró ausztriai ház kor-
mánya ellen, hogy midőn a felkelés kitört, őt kinálták
meg a vezérséggel. De ő ekkor nem látta még eljött-
nek az időt s *Bocskay* megnyerésén fáradozott. *Bocskay*
engedett a fölhívásnak, s vérrel írta az ausztriai
dynastia homlokára a protestantismus dicsőségét.

Bethlen Gábor tehetségei ezen küzdelmekben
fejlődtek ki. Természetes lángesze ily rendkívüli kö-
rülmények között emelkedett magasra, a köznapiság
fölé, egyénisége messze kiválott, s bámulttá lőn a
haza határain kívül is. Belátta a katolicizmussal
takarodó abszolút törekvéseket, s amily őszintén, fele-
kezeti elfogultság nélkül pártolta a nem efféle célzatú
katolicizmust, époly szigorúan járt el azon klérus
ellen, mely mint a báránybőrbe öltözött farkas, míg
saját érdekében látszott működni, egyszersmind az
abszolút hatalom megszilárdításán fáradozott. Ezen
mély belátó ész, a politikai és vallásos igyekvések
ügyes megkülönböztetése és szétválasztása, az alkot-
mány- és protestánsellenes fondorlatok alapos fölis-
merése képesítették őt ama valóban nehéz szerep
betöltésére, melyet egyfelől a török, másfelől a német
kormány között Erdélyország és a protestantismus
javára a legnagyobb következetességgel lejátszott.
Törekvéseinek rúgója sohasem volt egyéni érdek;
magasabb ügyszeretet vezette minden intenióban,
s bizony róla afféle hitetlen dolgokat, miszerint „*célja
volt Magyarországon és Erdélyben családjának egy
hatalmas dynastiát alkotni — a vallási szabadságok
visszaállítása csak eszközül szolgált arra neki — ő sem
Magyar- sem Erdélyországban nem mutatta magát a
szabadság őszinte tisztelőjének, önkényesen kormány-
zott*“ stb.¹⁾ csakis a történelmi adatok elferdítése s
a legnagyobb felekezeti elfogultsággal lehet mondani.

Bethlen föllépése, fejedelemmé választása a kat-
holikusokat ellenmozgalomra készítet. Mátyás király
a bíboros főpapok tanácsára az őszinte csatlakozást,
melylyel Bethlen megkínálta, hidegen fogadá, s figyel-
men kívül hagyta. Amennyire elfordítá szívét ez a
bizalmatlanság az ausztriai háztól, épannyira meg-
útálttá tevő előtte a kath. klérust, jól tudván, hogy
az a közeledésnek legnagyobb akadály, miután azt
az ő prot. volta örök ellenségévé avatta nékie.

A magyar katolicizmusnak ez időben már ha-
talmas mozgó szelleme volt *Pázmány Péter*, ki
megkezdvén ellenreformációját, igénytelen egyhá-
zunkból naponként vonzotta a híveket a fényes jövőt
ígérő, anyagi haszonnal dicsekvő kath. egyházba.
Ő s vele együtt az összes katolicusság pártolta a
trónravágyó *Homonnayt*, ki sereget gyűjtve, s a kor-
mány által is támogatva, sietett elfoglalni a neki
adott fejedelmi széket. Bethlen komoly fellépése,
helyes tapintata visszalépésre bírta ugyan *Homon-
nayt*, de a katolicusok nem szüntek meg fondorla-
taikkal, s arra ösztönözték a fejedelmet, hogy a pro-

¹⁾ *Pázmány Péter és kora. Frankl Vilmos, Pest, 1868—72. 3. köt. I köt. 499—500*

testantismushoz a legszorosabban csatlakozzék. Ez
annál könnyebb volt, mert ehez vonzotta őt szíve,
lelke. Amannak összes érzeménye, ennek minden
vágya őszpontosult a protestantismusban. Ebben ta-
lálta ő fel, mint valami tündérszép világban, mindazt
a boldogító képet, melyet képzelete a jövőben meg-
alkotott, mindazt az édes hitet, mely keblét boldog-
ságban ringatá. Ebből indultak ki reményének szálai,
ehez tértek vissza szép időkről álmódó gondolatai.
A protestantismus volt az ő eleme, az ő világa.

Midőn háboríthatlanul bírhatta Erdélyt, miután
végre majd 2 évi húzás, halasztás után Mátyás is
elismerte N.-Szombatban, 1615. május 15-én, fejede-
lemségét, minden gondját arra fordította, hogy az
országon a *Báthory Gábor* rosz kormánya által ejtett
sebet begyógyítsa, s a protestantizmust fölvirágoz-
tassa. Ne higyük azonban, hogy ez utóbbi a kat-
holicismus rovására történt volna. Az ő megtisztult
vallásos nézete, felekezeti elfogultságon felülemelkedő
szelleme nem felesztette szem elől, s tekintetbe vette
más vallásfelekezetek érdekeit is. Tisztelvén minden-
kinek egyéni meggyőződését, nem fukarkodott az
érdemek megjutalmazásában, lett légyen az érdeme-
ket szerzett egyén katolikus, avagy a sokak által
gyűlölt szombatos.

Mindjárt első kibocsátványában helyreállítá a
Báthory Gábor idejében korlátolt szabad vallásgya-
korlatot; sőt tovább menve, vallásos türelmességének
sok erdélyi hazafit boszantó jelét adta azáltal is,
hogy az Erdélyben oly sok zavarokat okozó s emiatt
kiűzött jezsuitáknak ismét megengedte, hogy Gyula-
Fehérvár, Kolosmonostor, Szászfenes, Bács és Jege-
nye helységekbe vissza térjenek, csupán rendi öltö-
nyek hordozásától tiltván el őket¹⁾. Ezek a fejede-
lemnek számtalan jótéteményeiben részesültek, töb-
bek között élelmükről is gondoskodott, Karánsébesen
egy új házuk és iskolájuk felépítésében segíté, s az
e helyre települt missiónak 1625. a rendi öltöny hor-
dozását is megengedte²⁾.

Az erdélyi protestantizmust illetőleg, Bethlen
„*mindenekfelett az Isten tiszteletét minden tehetsége
szerint nagy szorgalmatossággal igyekezett az hazában
felállítani, schólákat építtetni, azokban az deák szép
tudományokat tanítani, az belgiumi, angliai acadé-
miákban tudós ifjakat szakadatlanul nagy költséggel
feljártatni és taníttatni*“³⁾. *a hazát ref. tudós keresz-
tyén tanítókkal*“⁴⁾, *tudós professorokkal megékesíteni
föggondja volt.*“⁵⁾ Kiterjesztette figyelmét a hívek
vezetésében fáradozó papokra, a gyermeknevelés
ügyét előmozdító tanítókra; segíté, gyámolítá őket
anyagilag, s elosztatá ekképen a szellemi élet terén
fáradozókra sokszor kinzó teherként nehezülő anyagi
gondok súlyát, melyek még a lélek szabad röptét
gátolják és földhöz nyugözik az embert, egyszers-
mind közönbössé teszik minden iránt. A hálátlan világ
által kevésbé becsült vallás szolgálait érdemteljes mű-
ködésükért azáltal is mintegy jutalmazni akará, hogy
őket maradékaikkal egyetemben nemesi kiváltságok-
kal ruházta fel.

Alig adta elé magát a protestáns egyháznak

¹⁾ Erdély irodalomtörténete, különös tekintettel történelmi irodal-
mára. Szilágyi S. Budapesti Szemle 1858. 5. 1

²⁾ Keresztyén Egyháztörténelem. Wurga Lajos. Sárospatak, 1881.
II köt. 292 l. Szilágyi S. idézett műve, Budapesti Szemle 1858. 5. 1.

³⁾ Ezek között nevezetesebbek valának: Geleji Katona István,
Erdély későbbi nagynevű püspöke; Bojti Vereas Gáspár, történetíró stb.

⁴⁾ Pl. Melótai Nyilas István, Keserői Dajka János. L. Kemény
János önéletrésze. 36 l.

⁵⁾ Sirlalmas magyar krónika. Szalárdi János. 32. l.

még beléletében is olyan ügy, melyet a fejedelem észre ne vett volna, s ahhoz szólásjogát föl ne tartotta légyen. Hogy mennyire kiterjedt gondja az egyház legaprólékosabb belügyeire nézve is, mutatják 1619-ben kiadott articulussai, melyben az istenitisztelet szorgalmas gyakorlását ajánlja (1. art.), az ünnepek szigorú megtartását követeli, s az az ellen vétőkre pénzbírságot szab (2. art.), jó lelkiismeretű egyházi választását kéri (3. art.), a káromkodást tiltja és pénzbírságra ítéli (4. art.), a cégéres bűnököt kemény büntetésekkel kívánja sújtani (5. art.)¹⁾.

Ez időben, mialatt Magyarországon a katolikusok és protestánsok, főleg Pázmány és ellenei részéről hevesen folytak a szórszálhasogató dogmatikai viták telve szenvedélyes kifakadásokkal, s nem egyszer sértő, sőt goromba kifejezésekkel is: azalatt Erdélyben a reformátusok és unitáriusok küzdöttek egymás ellen a hit- és tudomány fegyverével. Számos alkalommal tartottak — épen a fejedelem parancsából — vitaértekezéseket, melyben mindkét vallásfelekezet legkitünőbb képviselői szálltak a síkra, hol maga a fejedelem is megjelenván, odaadó figyelemmel hallgatá a heves, tüzes, sokszor szenvedélyes szónoklatokat s bölcs mérsékletével tünteté ki magát²⁾.

(Folyt. köv.)

A multból.

Egy régi levél a mult századi deákéletből.

Kelt a levél 1769. március 14. Sárospatakon. Irta Komjáthy Ábrahám¹⁾, sárospataki deák, barátjának, Nagy Mihály²⁾ tanítónak, Sajó-Vámosra. Eredetije Orbán József tanár birtokában van. Alakja negyedré, 3 lap.

Külcím.

Humanissimo ac Erudito Viro Domino Michaeli Nagy Nobilis Scholae Reformatae Vamosiensis Ludimagistro Curiosissimo Simul et vigilantissimo titt. titt.³⁾ Domino mihi et amico desideratissimo. Vámos ○ (pecséthely).

Tartalom.

Isten álgya meg Humanissime Kigyelmedet.

No nem adták Várinak Vámost⁴⁾. Ha nem mondat Kend Passiót⁵⁾ kicsapják kendet. Baksival igen vigan fog kend lenni; én Vadászt kértem de nem adták. Györkei az ilyen szántsza meg⁶⁾ elvette tőlem, Berzétére vetettek, igen haragszom érette; Márkus Jánost elragadták az ő atyafiai, a nigri metus omnis Averni⁷⁾. Katona uramnak nem adtak consensust⁸⁾. Halászra ment inuen Patakról disznó levél által nagyon denigrálták⁹⁾ valami hunczfut emberek az Esperestnél (qui Sint bene norit), azért a Patakról küldött leveleket superintendentialis auctoritással repetálni (viszszakérni) fogják, most abba ment Katona József uram az Professor Szathmári Mihály uram és Tussai György uram leveleivel erősítettven és magában solo argumentumokat vivén Tasnádi Bibliothecarius ellen¹⁰⁾.

¹⁾ Sárospataki Füzetek. 1865. 556—557. l.

²⁾ Szilágyi S. idézett műve. Budapesti Szemle 1858. 25. l. Egy ilyen vitát említ Gelei Katona a „Titkok titka„ előszavában, mely Keserői Dajka János, püspök indítványára Gyulafehérvárott tartatott, s hol Bethlen egész udvarával megjelent és ref. létére az unitár Csánády Pál kimélytelen kifejezéseivel szemben is elnézőleg viselte magát.

Nemes Gábor¹¹⁾ a ki Bogdányban lakott Berzelre jön lakni. Szemerei Sógrom Pazonyba. A szegény megholt Markus Dániel öcseje János is meggyógyíthatlan erős és hathatós nyavalyában viteteti az hazájába, Innepre sem vitetett, Andris is itt járt, nem tudom azóta nincs-e jobban, szeretnék felőle hallani. Azolta jutott eszemben mit akart kend az könyveknek a 6-i (márt. 6.) küldött seriessével és limitatiojokkal, ime én különösen limitáltam az Őri Gábor uraméból szedvén ki, amelyek között voltak és az ára azoknak az Academiae-hoz van szabva a többit pedig csak obiter (hozzávetőleg) limitáltam a mint tudtam. Mólnár uram Innepre nem megyen, Ő kigyelme is különösen limitálta a maga iudiciuma szerint abba a kend accludalt levelében.

Most még senkit nem tsaptak¹²⁾ azolta, hanem tartanak a jövő Husvételre valami Barrabást. Szathmári József ismét igen beteg, fekszik mindég. Az Emeritus senior¹³⁾ uram 10 Aranyát egészen elfogták és már nem is adják meg. Itt az a hire van, hogy Thas Mátyás Bánhorváthi Pap (lett) Kados uram letette magát (meghalt).

Holnap mennek ki jádzani¹⁴⁾ nállunk, iszunk akkor hallya kend, mikor kend koplal. Köszöntök abban a kend falujábau kettőt, az Innep után meglátogatom kenteket Vámoson, mert Miskolczra is elmegyek, köszöntöm a Clarissimust is.

Bizony nem tudok én irni semmit, mert a mit tudok, azok nem papirosra valók hanem a földnek legtitkosabb rejtekébe zárandók; magam megmondom ha oda megyek. Nem jól vagyunk itt. Balog Istvánt provocáltatta Bodnár mint popularis et-etcetr. etcetr. Hej hallya kend!!

Ezzel magamat barátságába ajánlott maradok s vagyok Patak 1769. 14. márt.

Domine Humanissime Kigyelmednek

Igaz baráttya

Komjáthy Ábrahám m. s. k.

Ez egyszerű, de több tekintetben érdekes és tanulságos levél, a mai nemzedék előtt már számos kifejezésében és vonatkozásaiban érthetlen lévén, magyarázatával e következőket jegyezzük meg:

¹⁾ Komjáthy Ábrahám, ki e levelet írta, korának egyik kitünő növendéke volt, ki később főiskolánkban primáriusi tisztséget, majd a gimnáziumban köztanítóságot, majd kontraskribai és széniori hivatalokat viselt. Széniorságát végezve, a miskolci iskolában lett tanárrá, vagyis correctorrá, honnan Igricibe, majd Parasznyára vitetett 1799-ben, hol a felsőborsodi egyházmegye 1807-ben esperesévé választotta s meghalt Parasznyán, 1827-ben, 86 éves korában. Szigorú papi erkölcs, hajthatlan igazságzeretet s ellenmondást nem ismerő tekintély élénk, játszi kedélyességgel volt jellemében párosulva. Róla még ma is sok érdekes adoma jár szájról-szájra a felsőborsodi idős papok között.

Midőn e levelét írta, IV. vagy V. éves deák lehetett, amit onnan következtetünk, hogy még ezután öt év mulva lett széniorrá, 1774-ban.

²⁾ Barátja Nagy Mihály, Vámoson, mint academica promotion, nem három éves rector, hanem egy éves tanító, úgynevezett praceptor lehetett; amit részint onnan következtetünk, hogy osztálytársa volt Komjatinak, mert praceptornak hajdan épen IV—V éves deákok szoktak kimenni s egy év mulva a főiskolába ismét visszatérni: részint onnan, hogy h u m a n i s s i m u s n a k címeztetik, holott a három éves tanítók, mint academicusok, már a papokkal és tanárokkal egy ranguaknak tekintetvén, „clarissimusnak“ címeztettek. Komjáthy emliti is levelében, köszöntöm a „clarissimust“, aki alatt kétségkívül a főrectort értette.

³⁾ Titt, titt, annyi mint titulato, titulato = stb. címzettnek.

⁴⁾ E kifejezés mutatja, hogy régebben, még e jelen század elején is, a legatiokat nem gradus szerint — mint később, nem is sors szerint választották — mint ma, hanem érdem szerint osztogatták; mégpedig az osztályozást megállapította a primáriusi szék, megerősítette pedig a köziskolai szék, vagy amplissima sedes.

⁵⁾ Passiónak nevezték a Krisztus kínszenvedéséről írott hosszú énekeket, amelyekre több példát láthatunk a nagy Gradnálban. Ezeket a sátoros ünnepek délutánján a kántornak vagy praepceptornak, s hol ilyenek nem voltak, a rektornak kellett a templomban a néppel együtt végig énekelni, ami mindig nagy fáradtsággal és terhelhetéssel járt s épen ezért a kántorok vagy rektorok, hacsak lehetett, szerettek attól menekülni; de a nép folytonosan ragaszkodott hozzá s követelte elmondását. Különben jutalmul egy kakas vagy egy tyúk járt érette a kántornak. Ezért mondá egykor Csizy Uram, a pataki pap, a reggeli templomi hirdetés alkalmával: „Kántor uram délután a Passiót fogja elmondani, egy kakasért. Én ugyan el nem mondanám Kispatak minden kakasáért!”

Az ünnepi legatusok segédkezni szoktak ebben a kántornak s hihetőleg ezért óhajtotta Nagy Mihály uram is Vámosra Várit deáknak, ki jó kántor lehetett; de amint látszik hiaba!

⁶⁾ A neheztelés ártatlan kifejezése. Az erkölcsi élet oly tiszta, oly romlatlan volt hajdan főiskoláinkban, hogy káromkodni, vagy valami fertelmes szót mondani, vagy a szégyendolgot igazán megnevezni, kicsapást érdemlő gonoszságnak tartatott. Bessenyei György „Holmi“ című művében ily jegyzetet találunk a pataki ifjuság erkölcséről: „Erkölcökre nézve a reformátusok pataki iskolájában csodát fogsz találni. Háromszáz nőtlen legénynél, kiket deákoknak neveznek, több lakik együtt, kiknek idejüket 20—40 évig számlálhatod; a gyermekek pedig az ezer számot meghaladják, kik mind együtt laknak, tanulnak, esznek, isznak és hálznak. Hiszed-e, ha mondom, hogy köztök forogván 8 esztendő koromtól fogva, soha életemben semmiféle fertelmességről nálok még csak nem is hallottam. Ki káromkodott, vagy valami sunda szót mondott, vagy korcsában táncolt, vagy a szégyendolgot igazán megnevezte, olybá nézték, mintha házat gyújtott vagy templomot vert volna fel stb. Lásd Molnár Aladár: Közoktatás tört. című művét. 426. l.

⁷⁾ Idézet Statius Publius Papinius római híres költő művéből s egyszerűen azt teszi: a halál félelmei.

⁸⁾ Consensust adni valahová, annyit tesz: kápláni exmissiót adni, amit hajdan az esperesek adtak.

⁹⁾ „Disznó levéllel denigrálták“ annyi, mint: bevádolták, befektetették.

¹⁰⁾ Tasnádi Bibliothecarius ugyanaz Tasnádi Székely Istvánal, ki Komjáthi Ábrahám után 1775-ben szénior hivatalt viselt.

¹¹⁾ Nemes Gábor, Szemerei András, Molnár, Baksi, Györkei Márkus Daniel, Márkus János, Katona József ismeretlen nevek, többnyire deákok. Szathmáry József atyja volt Szathmáry József superintendensnek, ki Miskolcon halt meg 1848-ban.

¹²⁾ Az igejelzőket ki vagy meg, Komjáthi elhagyta, kétségkívül azért, mert a kicsapás és megcsapás hajdan együtt járt, vagyis, akit kicsaptak az iskolából, azt egyszersmind meg is csapták. A főiskola udvarán, közel azon helyhez, hol ma a kút áll, volt egy vén eperfa. Ez alatt csapták meg az elítéltet nagy ünnepélyességgel a contra-scriba, a primáriusok és az összes ifjuság jelenlétében. A contra-scriba a bűnöt két apparitornal (vagyis két 1 éves deákkal, kik régezte azon szolgálatot teljesítették, mint ma a bajulusok) a börtönből az eperfa alá kísérté, egy hosszú falócára lefektette, a két apparitor pedig a 12 vagy 24 botot reá verte. Ezután a kollégium két csengetyűjét meghúzták, a két apparitor az elítéltet karra fogva, a nagy portáig kikísérté s ott ezen szöveggel: „alá is út, fel is út“ elbocsátotta.

¹³⁾ „Az Emeritus szénior tíz aranyát egészen elfogták,“ Báthori József volt szénior érti, ki egyetlen volt két századon keresztül a széniorok között, ki a főiskola vagyonával hűtlenül bánt s épen akkor végezte széniorságát, midőn Komjáthi e levelet írta.

¹⁴⁾ „Holnap megyünk ki jádzani“ azaz május 15. napján. Régezte a tavasz kezdete előtti vagy utáni szombaton, az egész ifju-

ságot egy napra a szabadba kibocsátották; amikor a kisebb tanulók labdáztek, csürkőztek, a nagyobbak pedig rendesen tekézték s végül a tavasz öröme nagy áldomást ittak.

¹⁵⁾ Szokásban volt hajdan a gimnáziumban emulatio, az akadémiában disputationa, tanulóársai közül, a gradusban előbbieket kihívni vagy provokálni. Ez volt a gradus szerzésnek szokásos, de nem tisztességes módja, amennyiben a vetélkedés mindig irigységet és gyűlölséget hagyott maga után. A gimnáziumban még ez nem tűnt fel erkölcsi hátránnyal, sőt a tanulási ösztönt a gyermekek közt ébresztette is. De már az akadémiában tisztességtelen, sőt jellemtelen dolognak tartatott. Ezért kiált fel Komjáthi fájdalomérzettel: „Hej halya kend! Nem jól vagyunk itt!“ Mintha mondaná: „romlanak az erkölcsök.“

TÁRCZA.

Emléksugarak.

Oh régen volt, midőn a legjobb anya

Keblére zárta síró gyermekét;

Midőn nemes szive végsőt dobbana

S a haldokló lezárta bús szemét.

Oh régen volt! . . . De az emésztő bánat

Csak úgy kínoz, mintha most mondanám:

„Mit ér a köny? Megyek, megyek utánad,

Szivem szerelme, lelkem jó anyám!“

Ha a nehéz sirásban elalélva

Buzgó imára kulcsolom kezem:

Elhal a szó, csak egy sóhajlás kél a

Kebel mélyiből és — emlékezem.

Lelkem oda száll el, mély keservében,

Hol az első hajnal mosolyga rám;

Hol sirba fekszik *jeltelenül, mélyen,*

„Szivem szerelme, lelkem jó anyám.“

S a képzelet mindent elővarázsol.

. . . Reng a bölcső is újra csendesen;

A jó anya vidám dajka-dalától

Elszenderül az angyal édesen.

És amikor beteg gyermekével majd

Virasztani kell sok tenger éjszakán:

Keblére zár . . . osókja melegével tart

„Szivem szerelme, lelkem jó anyám.“

Évre év jön. Már a szép hímes lepke

Tetszik meg és úz játékot velem;

El-elcsalogat a mély rengetegbe,

Hol elfog aztán bú, vágy félelem.

Visszatérnék . . . de sehol nem levén út,

Már a megbánás könyjét ontanám,

Midőn kétségbeesetten elém fut

„Szivem szerelme, lelkem jó anyám.“

Később aztán játszva-tanulva töltöm

Gyermekkorom arany-szép idejét;

Lelkesülve a rég elmúlt időkön;

Hallgatom a sok ábrándos regét.

És ha olykor derűre boru támad,

Nem csüggedek lelkem mély bánatán,

Mert meghallgatja Isten hő imádat,

„Szivem szerelme, lelkem jó anyám.“

Majd idővel vágy támad a kebelben:
Látni a muzsák fényes csarnokát;
— Jó anyám hát keblére ölel engem
S utravalóul még egy csókot ad.
És én megyek . . . nem is törődve avval,
Hogy a szegénység mindentink csupán;
Hogy érzem majd mennyit küzd éjjel-nappal
„Szivem szerelme, lelkem jó anyám.“

Még alig van pályám megfutva félig,
Még aligha tudom: mi az a gond?
Midőn felettem egyszer csak sötétlik
Mi közbe-közbe vészmadár jajong.
Óh de mégis reményteljesen, vágyva
Keresem föl otthon esőndes tanyám;
És mit látok?! Félholtan fekszik ágyba,
„Szivem szerelme, lelkem jó anyám.“

Azután meg . . . De félre te sötét kép!
Ne szóljon ajkam erről senkinek;
Az én búmat — mi összetörte végkép'
Szegény szivem — ugyis ki érti meg?!
— Bedőlt sirhant mutatja már csak épen
Odakint a „sötét hegy“ oldalán,
Hogy ott aluszsza mély álmát békében,
„Szivem szerelme, lelkem jó anyám!“

Az fáj nekem, hogy ő ott nyugszik — és én
Ide fel hordom keblem kínait;
Hogy ő megnyugodott sok szenvedésén
S az én keblemben már is ing a hit.
De mit rettegek?! . . . Fölveszem a harcot,
Te tanítottál hinni igazán,
S mint védszellem kísér jóságos arcod,
„Szivem szerelme, lelkem jó anyám!“

Szuhay Benedek.

Skárt.

— Karcolat. —

Tinike tizenhat éves, a Micike pedig tizenhétbe jár.
(az időszámításért kezeskedem — a „matriculából“ néztem!)

Egyiknek magas, nyulánk termete van, (hogy melyiknek, tessék kitalálni!) s korom-fekete haja, — égő szeme; a másik pedig inkább alacsony, gesztenyeszínű hajjal s ábrándos lenvirág szemmel.

S mivel az Istenek nekem azt adták osztályrészü, hogy a koromfekete haját szeressem, s a kék szemet pláne imádjam: mi sem természetesebb, minthogy szeretem mind a kettőt, azaz, hogy *divatos* legyek: udvarolok mind a kettőnek egyaránt, s így ami egyiknél hiányzik, feltalálom a másikinál.

Persze a Tinike nem tudja, hogy a Micikének teszem a szépet, s ez viszont nem, hogy a Tinike bájai iránt sem vagyok érzéketlen, tehát mindkettőjüknél kegyben állok!

Fájdalommal kell azonban bevallanom — bár némileg vigasztal az a tudat — hogy a világ teremtése óta (kivéven az első ember-párt!) nem én vagyok az első, de nem is az utolsó, ki hasonló szerencsében részesül, —

kinyilatkoztatom, hogy én mindkét részen csak amolyan „skárt“ vagyok!

— Skárt! skárt!!

Tudják olvasóim, mit jelent e szó: „skárt“?! Nem, igazán nem? Vagy talán igen?! Helyes értelmét aligha! Tehát tessenek figyelni s meg fogják tudni mi a „skárt“!

— Fényes bálteremben állok, — persze illendően kicsipve! — Frakkom (azaz hogy nem az enyém csak *kikölcsönöztem*!) mintha reám szabták volna, simúl karesúnak épen nem mondható derekamra, — s a „lack“ (fájdalom ez már az enyém!), most teljesítvén először hivatását, amellet, hogy akaratlanul „táncolásra“ kényszerít, örökösen sír-rí, receseg, ropog, mintha Keesege Márton (hoffschuster!) szelleme bujt volna bele, gyöngéden figyelmeztetvén *kötelességemnek* (az árat illetőleg!) hű és pontos teljesítésére.

Tehát ez a helyzet szignaturája, amint a muzsika megszólalt s midőn a kedves Tinike, kit a sok csipke-halmaz miatt még csak most ismerék fel — édeskészen mosolyogva felém fordul s félig sugva, félig hangosan megszólal:

„Látja ott azt a fiatal embert?!“

„Melyiket méltóztatik parancsolni?!“

„Parancsolni, nem (ismét egy mosoly!) csak *kérem*, az a magas barna . . . az a . . .“

„Aha — Székházi Oszkár!“

„Mit, hát ismeri?!“

— Erre a kérdésre, persze jónak látom azzal felelni, hogy karom ragadom az illetőt — s egy pillanat — megtörténik a bemutatás s a Tinike meg az Oszkár ugyanám keringenek.

S én poetai elragadtatással malomkőnél nagyobbakat sóhajtok! Minő termet; mily gyönyörű vállak! Az apró fűrtöcskék mily ésboutóan kavarognak! S a kicsi lábak . . . a többit azonban kénytelen vagyok oda, ahonnan kitörni készültek, visszafajtani; mert már ekkor magam is keringek.

Különbén a szerencséhez oly formán jutottam, hogy amint ott állok, — hátam megette megszólal a Mici:

„Gyönyörű ember!“

„De nagysád?!“

„Így megfeledezni!!“

„Én??!“

„Persze nem is emlékszik, hogy önnek ígértem a a második tourt?!“

„Ah millió bocsánat! ezer pardon!!“ Én!!“

— S világos hogy emlékeztem, hogy (nem) nekem ígérte De azért megindultunk . . . A cigány, valami örületesebeset húzott, a termet még egyszer sem kerültük meg, én máris fuldokoltam! De a Micike fáradhatatlan volt! Tehát repültünk tovább! (fájdalom nem szárnyakon!), Iszonyú a kin, melyet érezni kezdtem, de azért rohantunk, — s egyszerre csak — topp, — még borzasztóbb a fájdalom, mely — nem szivembe, de (bocsánat e szóért!) tyúkszemembe nyilallott. Mintha csak célozni tudna, rátoppantott a Mici! s egyúttal meg is szólalt:

„Ki az, ki Tinikével táncol?!“

„Székházi Oszkár!“ — fuldokoltam.

„Állása?!“

„Földbirtokos X. vármegyében!“ — rebegtem. —

„Kora?!“

„Huszonhét év!“ — susogtam —

„Vallása?!“

„Református!“ — sohajtottam

„Jól van! a többit tudja!!“

— S ezzel vége volt a tortúrának azaz, hogy — dehogyan volt!! Rohannom kellett újra... (Már t. i. amenyire lábaim engedték!)

— S következett az újabb bemutatás: Székházi Oszkár, — T. Mici. —

— Egy édes és egy gúnyos mosoly volt a jutalom. Az édes mondanom sem kell — Mici ajkain kacérkodott, — a gúnyost pedig a Tini — szórta felém!

— Melyik fáj jobban?! magam se tudom! Elhatároztam, hogy elhagyom a termet, — midőn egy kéz hátulról gyöngéden megérintett. —

„Uram!“

— Hátra fordultam. Egy terjedelmes asszonyosság volt a megszólító. Ezt az alakot már láttam valahol?! Gondolkoztam! Igen! igen! — egy eszme villant meg agyamban!

„Parancsoljon nagysád!“ (Szavam járása!)

„Nem gondolja, hogy — ...“

„Mit? — ha szabad tudnom?!“

„Hogy — *valami baja* lesz Oszkárnak?!“

„De igen!“ — siettem válaszolni, s elkezdtem nagy pathosszal magyarázni:

„Tudvalevő dolog, hogy mozgás által melegség származik, a melegség pedig a testeket kiterjeszti! (Ennyi ragadt rám az egész fizikából!) S ha már a test melege magas hőfokra emelkedik. — s tudja nagysád — csak úgy felteszem, — jön egy kis hideg — mert méltóztatik tudni, — a hideg a testeket összehuzza, akkor — de az Istenért miért sáppad? hisz csak úgy mondom! — akkor megtörténik az összehúzódás, ebből származik a *megmerevülés*, s a test az öt lenyűgöző bilincsekből erőszakosan szabadulni akarván — jön a görcs, ebből ...“

„Elég!“ — szakítá félbe magyarázatomat az illető asszonyosság:

„Menjünk uram! menjünk!!“

— S mentünk, azaz hogy rohantunk!

— A keringő még egyre járta (azaz bizony harmadszor is kezdték azt már!) Tinikén volt a sor s most a Micike szórta a villámokat!

— Végre helyére vezette Oszkár Tinit, komoly elhatározott léptekkel ment a Mici felé...

— Ép ekkor érkezünk oda. —

„A természetes asszonyosság megszólalt:

„Oszkár!“

— A megszólított hátrafordult. Villámesapás nem sujtathatta volna érzékenyebben! A magas sugár-alak hirtelen összegörnyedt, a szemek elvesztvén fényüket, félfenken pislogtak. Valamit hebegett össze-vissza s azzal szótlanul nyújtotta karját s távoztak.

Én pedig ott maradtam... Hátam megett a „fergeteg“ kitörő félben — előttem dettó!

A szép szemek még mérgesebben szórták a villámokat S a pirosuló ajkak gúnyosan mosolyogtak. „Kigyó“ „tigris“

az ilyféle kitételek, mint óriási bombák sistérgő kartácsok repkedtek felém. Ágyú előtt is áltam (az igaz, hogy nem volt megtöltve!) de így még soha nem remegtem!

— Kinos csend állt be! Végre kitört a fergeteg.

„Ki ez a nő — ez a szörnyeteg, ez a ...?“ — megszólaltak mindaketten egyszerre.

„Mit?! tehát nem tudják?!“

„Feleljen uram, — feleljen!!“

„Székházi Oszkárnak a felesége — válaszoltam elszántan.

„Felesége??“

— Nem csodálkozom, hogy itt az olvasó valami drámai fordulatot várt, — hiszen én is azt vártam!

— De képzeljék csak kérem, mi történt?! — A Mici a Tinire nézett, a Tinike a Micire s azután elkezdtek nevetni! S én ismét a régi kegyben voltam!

— A Micike „*bátor volt*“ a második négyesre emlékeztetni!

— Tinike a harmadikat *volt szíves* számomra feltartani!

— S a muzsika sirt-rítt s mi forogtunk...

— S nekem úgy tetszett, mintha az a muzsika boszszantani akarna, egyre azt jajgatta a fülemben: „*skart*“! A klarinét azt nyögte: skart! A brügő nagyokat böföntet: skart! Minden, — de minden csak — skart! skart! skart!

— Mi is csak az a skart?!

— Olyan kártya, amelyet (fájdalom itt: kit!) a játékszók, jobbnak reményében eldobnak maguktól; de ha csatlódtak — ha csak lehet — ismét szívesen visszaveszik azt.

Óh skart! skart!!

— Haragosan néztem előbb a Tinire, azután a Micire, majd mindakettőre, — S azután, — forogtam nyugodtan tovább...

Hisz azok a kicsi ajkak oly szépen mosolyogtak! azok az égszín szemek oly gyönyörűen ragyogtak! azok az apró fürtöcskék pláne beszéltek is... Persze más nem értette, csak én!

Azt susogták, azt fecsegték: „Jobb a játékban, ha csak „skártnak“ is lenni, mint épen semminek!“

— Van-e ennél világosabb filozofia?!

Persze, hogy nincs, nem is volt! nem is lesz!

Ezt én mondom én, a — „*skárt.*“ **Dabolezi B—r.**

Képek az ifjúság életéből.

I.

Pataktól Rozsnyóig.

Második csemetés, tessék beszállani! . . .

Hová megy ez a sok diák, komám? Hisz messze még az ünnep, nincs legatio? mit visz az a legnagyobb ott köztük? abba fekete lepedőbe csavarva, tán csak nem a patenst? De biz azt, mert az a kicsinyke meg ott mellette a mendikánsa!?

Ilyen s ehhez hasonló megjegyzéseket, kérdezősködésekkel lehetett hallani ez év november hó 15-ig napján a pataki vasúti állomásnál, hogy pedig a türelmes olvasó — jelen olvasása alkalmával rózsákat nem igen termő — türel-

mét a sok találgatásban el ne veszítse, én felelek röviden a kíváncsi komának:

Templomszentelésre s coucertezni megyünk Rozsnyóra, nagy ünnep lesz, de most az egyszer bókokat s babérokat fogunk requirálni. Az a fiók Hercules, ki „minden lépésével az ölet kiméri“ az ott a zászlótartó, mellette a nagy Ádám-csutkájú első bassista mennydörög arra a gyerekarcú tenoristára a kottatárok miatt, olyan különös az az erős vastag hang azzal a vékonynyal együtt, mintha egymást parodizálnák! Közbe szól még a harmadik csemetés a mozdonyfütty s kész a quartett!

3-ik csemetés volt. tessék beszállani! Főrmed rám egyik buzgó tagja a m. é. k. v. intézményeseinek. Fiúk! Hol van Veres kántor? Búgom én párját vesztett gerle-rimánkodó hangján; hol van mondjátok meg, azon szakaszba szállok . . . s végre megtaláltam őt.

Mert ne higgyék azt t. olvasóim, mintha az általam tüvett kántor, csak amolyan közönséges kántor lenne; nem, a világért sem, ő speciális kántor már természeténél fogva, extra mondásai pedig valóságos extractumok a kántori életből.

Egy egész coupe tele diákkal, s valamennyi diák tele jó kedvvel! Ugyan mivel mulatják magukat a hosszú út alatt? Nehéz a felelet, sok módja van annak, melyiket mulasztottuk volna el? Egy csoport Fortuna istenasszonyt imádja a 32 levelű bibliából; más rész érdekesítő adomákon mulat s úgy elvitatkoznak, hogy azt a legjobb adomát a „Karbunkulus“-ból olvasta-e a nagyfejű zászlótartó vagy pedig a legatiból hozta; sőt urambocsá' — még oly elvetemültek is találhatók, kik „*hogy tetszik*“-ket játszanak hármasha! . . .

Telik az időből! Ott kint komor nehéz köd ül a tájon, bent köztünk derült vig. kedély üt tanyát. Az általános zsi-bongást egy-egy jó adoma csattanós befejezéséből támadt általános nevetés váltja fel, egész kiválik s messze kihallik a primisták csengő kacagása, míg hátrább a félhomályban egy neki búsult baritonista sóhajtja rá:

„Szederinda-levél

Hajtogatja a szél!“ . . .

Rozsnyó 5 perc! kiszállunk esti 9 óra. A chórús elszá-lásolásával foglalatoskodók előlölője a váróteremben osztja szét a deliquenseket, 2—3 egy-egy házhoz.

„Mindenki lefeküdjék! Moralisál a chorus elnök. — Majd reggel! szól rá a kántori viszhang.

Igazán furesa kis város! Szabályos négyszöget képe-ző egyforma magasságú házaktól körülvelt tágas piacáról, ha feltekint az idegen a várost környező — s már ekkor hóval fedett — merész hajlásu hegyekre, akkor a legelső szembejövőnek akkora „*Morgen vincsi*“-t köszön, hogy Tátrafüredre is beillenék. Egész kis Szepesség! De azért kedves házigazdáink olyan magyaros „pálinkás jó reggel“-lel köszöntenek, hogy szinte megrészegszik a szíved az igazi vendéglátás nagy örömétől. Lutheranus és katolikus vallás követői mellett esekély számmal vannak a református vallás hívei; egy kis leánygyülekezet, s mint a templomi beszen-telő beszéd dörgedelmes elmondója kiemelte: „Ez az egy-ház a kálvinistaságnak s így a magyarságnak előőrse s véd-bástyája, s kicsiny ugyan ezen *leánygyülekezet*“ . . . itt

a lányok elpirultak, az előttük szokatlan elnevezést magukra értve, én pedig — különben is élénk bámolója levén által-lában a piruló hölgyeknek — annyira elbámultam a csinos hölgyekbeli gazdagságán Rozsnyó városának, hogy — óh fájdalom — a szent beszédből nem nyújthatok többet az ily beszédek után szomjuhozóknak.

Hogy a templomszentelés után úgy délutáni 2 óra tájban, milyen jó hangzásúnak találtuk a *banquette* szót, mi éhes dalnokok, bizonyítja ezen szónak általunk történet leműfordíttatása: „Nagy kanállal eszünk!“

De minden hosszúnak vége szokott lenni s így bevég-ződött sokára a közebed is, hogy helyet adjon a koncert-nek, melyet türelmetlenül vártunk, ott akarván eldönteni a vitás kérdést, hogy talán itt szebb a szöke, mint a barna?

De ők megelőztek minket, mert szöke barnával egye-sülve, énekkarunknak díszes koszorút ajándékozott.

Igy nem is mondom ki véleményemet, mert az ottani barnák bizonyosan megneheztelnének, de azt bátran kimon-dom, hogy én még soha életemben egy jó báli tudósítást sem olvastam! Nem lehet azt leírni, ott csak élvezni, tán-colni, látni s hallani lehet.

„Veni, vidi, vici!“ Azon különbséggel, hogy a roz-snyóiak, azok a mi kedves jó házi gazdáink győztek meg minket magyaros vendéglátásuk szíves voltáról, szívüknek s boruknak jóságáról, s a hölgyek . . . mert azt talán feles-leges is említenem, hogy a hölgyeknek rajtunk vett győ-zelme folytán sok kántor ott felejtette a szívét és . . . az esernyőjét. Én egyiket sem!

Don Rodrigo.

II.

Műkedvelői előadás.

(December 6. — rendezik a „jogász-egylet tagjai).

Cifra nyomorúság!

Nehogy azt higgyék — kérem — hogy az előadás volt cifra nyomorúság, sietek kijelenteni, hogy maga az előadott darab volt a: „Cifra nyomorúság“ s az előadás — a Cifra nyomorúságnak hű visszatükrözése, ábrázolása volt.

A szerepek következőleg voltak felosztva: Bálnai Gusztáv, számtanácsos: Somlyódy István; Bella, húga: Szinyei Erzsike k. a.; Sodró Antal, irodatiszt: Hatvany László; Zsófi, neje: Morvay Ida k. a.; Eszter, rokona: Ujhelyi Irénné úrh.; Csoma Bálint, napidíjas írnok: Tomory János; leányai: Pekáry Ilona és Berta k. a., Somossy Boriska k. a., Kérészy Emma k. a., Marasca Vilma k. a.; Mádi Simon, tisztb. segédfog: Katona László; Poprádi Endre: Márton Imre; Tarczali Jónó: Németh József; Zegernyei Párthénia: Szívos Irma k. a.; Zegernyei Zenóbia: Mester Ilona k. a.; Mézesné: Emődy Etelka k. a.; Hantos, Barna — írnokok: Várady Sándor és Jakó Pál; Tóbiás, hivatalosolga: Kádár Lajos; Murok Márton, ügyvéd: Paksy Sándor; végrehajtó: Demjén Ernő.

Az előadás kerekded, összevágó volt; a szereplők hí-ven igyekeztek megfelelni feladatuknak s a közönség teljes méltánylását kiérdemelték. Sokszor elfeledtük, hogy műked-velők állnak előttünk, sehol lámpaláz, akadozás, ügyetlen-kedés, ami ily előadásokon mindennapi; a műkedvelők jó

betanulásról begyakorlásról, s tekintve a női szereplők nagy részének első fellépését, otthonosságról tettek bizonyosságot. A női szereplők közül: Ujhelyi Irén né úrh. mindent megtett, hogy legyőzze szerepe nehézségeit s megközelítse a szerző ideáját; Szinyei Erzsike k. a. a naiv szerelmes leánykát erőteljes vonásokkal ábrázolta, kellemes csengő hangja csak emelte játékának hatásos voltát; Emődy Etelka k. a. ügyes játékával osztatlan elismerést aratott; Szivos Irma k. a. rövid szerepét teljesen kizsákmányolta; Morvay Ida k. a. jó háziasszony volt... mind a többi szereplők is mind méltók az elismerésre. A férfiak közül Somlyódy István, Tomory János, Katona László, Márton Imre, mélyen tanulmányozott s jól felfogott szerepüket teljesen élethíven adták elő, úgy hogy a műkedvelői mértéket jóval felülmúlták. Kádár Lajos valósággal rátermett szerepére.

Terünk nem engedi, hogy mindenik szereplőt külön méltassuk, de a közsiker elérésében egyenlő részük volt.

Az ügyes rendezésért kiváló dicséret illeti meg a primo amorosót. — Az előadást élénk tánemulatság követte s míg a nők az előadás fáradozásait a tánc örömei közt feledték, a juristák újabb szerelmes szerepeken törték fejüket. Louis.

EGYLETI ÉLET.

a) *A gyakorlati theológiát illetőleg*, a heti két óra egyikét rendszeren az egyházi szónoklásban való gyakorlásra szenteljük. Ki vannak jelölve a papolók, kik a III. és IV. éves hittanhallgatók tekintélyes közönsége előtt a kijelölt időben, nagytiszteletű Mitrovics Gyula tanárunk elnöklete alatt imáznak és prédikálnak, aztán saját és valamennyiünk tanulsága, okulás végett, pro et contra megbíráltatnak. Eddigél 6-an papoltak.

A másik órát írásművek felolvasása és kritizálása tölti be. Beérkezett mostanig 66 mű s ugyanannyi bírálat. És pedig e művek közül 65 ima, 1 predikáció. Az imák közül 33 ezen téma fölött íratott: *Ha Isten velünk, ki és mi ellenünk*; a többi 32 pedig e téma fölött: *A tél a csendes álom képe*. Színrekerült eddig 8 ima és a predikáció bírálatokkal együtt, melyek közül egy ima és egy bírálat, valamint az egyházi beszéd is bírálatával együtt, dicséretben részesült.

Azonban egyletünk munkaköre még mindezzel nincs kimerítve. Olykor-olykor a *varietas delectat* elvének is megfelelőleg, de más oldalról azért is, hogy gyakorlati célját annál inkább megközelítse, egyes gyakorlati kérdéseket hoz szönyegre, melyek tisztázása körül rendszeren élénk vita támad. E kérdések vagy a tagok által terjesztetnek elő, vagy ilyenek nem létében a tanár-elnök által vettetnek föl a gyakorlati theologia körébe vágó bármely térről.

Fölvettett pl. a következő kérdés: Helyes dolog-e szöszékről kedvező időjárásért, vagy talán betegéért s más ilyenféle dolgokért könyörögni?

E kérdést illetőleg, ennek tisztázása után, azt láttuk be, hogy bár e szokás országszerte gyakorlatban van, de azért egészen helytelen, mert — hogy csak a legfőbb érvt idézzük — amellet, hogy az ima sikertelensége kompromittálhatja magát, a lelkeszt, még Istenfogalmunkat is sérti.

Mi ugyanis Istent mindentudó lényűnek gondoljuk, aki tehát tudja a mi szükségünket, ha őt arra nem figyelmeztetjük is. De meg más oldalról a gyülekezeti imának, mint aminő tartozik lenni ez is, az a föladata, hogy a gyülekezet községeit terjessze Isten, mint legjobb Atya elé. Már pedig lehetetlen, hogy pl. az eső egy és ugyanazon időben a gyülekezet minden tagjának szükséges volna; ha pedig valakinek nem szükséges, nem fog-e az ilyen gyülekezeti tag — és méltán — megbotránkozni egy ily ima hallásán.

Másik kérdés: Helyes dolog-e az Istenitiszteleten két Miatyánkot mondani?

Felelet: Épen nem! Valamely dolognak az ismételt elmondása ugyanis vagy azt tételezi föl, hogy az illető elmondó első alkalomkor valamit kifelejtett, tehát azt az ismétlés alkalmával helyreépítolja; vagy azt, hogy a hallgató nem értette meg jól, tehát szüksége van mintegy a másodszori elmondásra is. No, már az ima, tehát a Miatyánk is, Istennel való beszélgetés levőn, melyet Istennel a gyülekezet nevében az egyházi szónok folytat, itt a hiány vagy a szónokban vagy Istenben keresendő. A szónokban nem vehetjük fel, nem épen a Miatyánk határozottan megállapított voltánál fogva, mivel másodizben is csak azt és annyit mondhat el, amit és amennyit először mondott. Vagy talán Istenről tételezzük föl, hogy nem értette meg kellőleg avagy már elfeledte első ízben való kérésünket s a másodszori elmondásra is szüksége van? Ez gondolatnak is képtelenség, miért a két Miatyánk használata egészen felesleges.

Kérdésbe tétetett ez is: Megengedhető-e a predikáció után mondandó ima elhagyása vagy nem, s ha igen, mikor?

Bizonyos alkalmakkor — szól a válasz — megengedhető, más alkalmakkor nem. A kérdéses második ima ugyanis az egyházi beszédben fejtegetett jó vagy rossz tulajdonok, testi vagy lelki áldások, anyagi vagy szellemi előnyök, vagy általán valamely vallás-erkölcsi igazság kifejlődésére, megszilárdítására vagy kiirtására, a haszon fölismerésére, fölhasználására, vagy a kár, csapás kikerülésére kér erőt, segédelmet, kitartást; szóval mindig az egyházi beszédben fejtegetett gondolatokra reflektál, miért e szempont azt mellőzhetlenné teszi. Ha azonban szónok témás imájában már a predikáció előtt ezzel foglalkozik, vagy helyesebben erre is kiterjeszkedik, azon esetben ezáltal lehetségessé teszi a második ima elhagyását. Ez egyetlen alkalom tehát az, mikor elhagyása megengedhető és nem egyszersmind az is, midőn az ünnepi legátus, csak azért, mert a második falujába siet, elhagyja.

Ez alkalommal azonban többre nem terjeszkedhetvén ki, a többi megvitattott kérdést jövő számunkra halasztjuk.

c) *A magyar irod. önképző-társulat* tagjaiban folyvást szaporodva, sikeresen folytatja megkezdett pályáját. Élénk munkakedvről és érdeklődésről tett bizonyosságot a ballada-pályakérdés, melyre dec. 1-jére 9 pályamű érkezett be. Nyertes lett a IX. és IV. számú, amaz 5 frttal és emlékkönyvbe írással jutalmaztatott, címe: „Népballada“ s szerzője Szuhay Benedek; emez „Judás“ című, szintén 5 frt. díjban és dicséretben részesült, szerzője: Balázs Ignác. Megdicsértetett még a VII. számú, „Turi Borsca“ című románc is, szerzője: Beke József.

d) A főiskolai jogász-egylet ez évben is kitűzte pályakérdéseit a következő tárgyakból:

I. *Alkotmánytörténet*: Adassék elő a generale iudiciumok vagy proclamálta congregatiók alakulása, fejlődése, s a megyei élethez való viszonya s fejtsék ki, hogy ezen intézmény megszűnése után, mi változáson ment át megyei szervezetünk 48-ig? Jutalma 25 frt.

II. *Észjog*: Fejtsék ki a szerződési elmélet kötelező erejének oka, ösmertetésével az idevonatkozó elméleteknek. Jutalma 30 frt.

III. *Büntetőjog*: Az amerikai párbaj minősítése. Jutalma 40 frt.

IV. *Perrendtartás*: Fejtsék ki, hogy az ország nagy bírái minő befolyást gyakoroltak hazai peres eljárásunkra az 1848-ik év előtt? Jutalma 40 frt. Beadási határidő 1885. év június 1. Az egylet régi alapszabályai — alkalmazhatók nem lévén az újabb viszonyokhoz — most újjakkal, a régiektől nagy mértékben különböző szabályokkal cseréltetnek fel. Kiterjeszkednek e szabályok a vitaülések s szónoklatok tartására, különösen pedig szabályozza az eddig szokásos és pedig ferde irányba terelt kölcsönügyet, kimondván, miszerint kölcsönt ad az egylet, de kamat nélkül, s az elnök vizsgadíj és tandíj címén kívül nem utalványozhat. E szabályok a napokban nyújtattak be az akadémiái székhez megerősítés végett.

e) A tornaegylet érdekes gyűlést tartott múlt hó 22-ikén, melyben a tornaingek hozatala kerülvén szóba, a nagy többség ellene nyilatkozott, s így azt minden tagra kötelezővé tenni nem lehetett, s kinek-kinek akarására bízott a tricót megvétele. Ez ügy eldőlése után többen eltávoztván a gyűlésből, az ott maradt kisebbség az órák látogatását minden tagra kötelezőleg kimondotta, s azokra, kik e kötelezettségnek eleget nem tesznek, pénzbírságot szabott. A többség tiltakozását folyamodvány alakjában terjeszté be a köziskolai szék elé. Sajnosan veszszük tudomásul az efféle zavarokat. S nem helyeselhetjük a többség opponálását éppen a rend, a fegyelem ellen, mely nélkül egylet, ha fel is áll, de bizonynyal teng és nem virágozik, de viszont nem lehet érvényes — szerintünk — a kisebbségnek, éppen kisebbségi voltánál fogva, jogtalan határozata sem.

APRÓ HIREK.

— *Gyászír az ifjúság között*. Horváth Zoltán, elemi oszt. tanuló, nov. 21-én 8 éves korában elhunyt; tüdőgyulladás vetett végett ifjú életének. Szülei és testvérei gyászában osztoztak osztálytársai s az egész ifjúság.

— *A hittanhallgató ifjúság* dec. 3-án népes közgyűlést tartott. Ennek első tárgya egy fegyelmi ügy volt: az ifjúság saját féltékenyen őrzött jó hírnevének és tisztaságának érdekében, egy önmagáról bűnösen megfélemlített társát a maga köréből egyszer s mindenkorra kizárta; ez ügy végső elintézés végett jelenleg az iskolai szék előtt van. Ezzel kapcsolatban — ehez hasonló eseteknek lehető elkerülésére és megelőzésére — a már rég óta hangoztatott öfne-

gyelmező *becsületbíró*ság eszméjét is felkarolva: annak megalakulását kimondta, olyformán, hogy az ügyek elbírálását egy kinevezett 13 tagú bizottság véleményes előterjesztése alapján, az ifjúság magának tartja fel. Végül, általános tetszés közt, a hittanhallgató ifjúság elhatározta, hogy a jövő farsangon, a régi jóemlékű *theologus-bálokat* újra életre kelti. Ezen bál január 31-én fog megtartatni.

— *Marikovszky Béla, enekkarunk praecentora*, 6 magyar dalt átírt zongorára s ezen műve jövő hó elején fog megjelenni, ára 70 kr. Melegen ajánljuk ifjú barátunk ezen szerzeményét olvasóink s általában az ifjúság minden barátjának szíves figyelmébe!

— *Ifjúsági hírlapirodalom*. Megjelent s lapunk szerkesztőségéhez beküldetett: „Közlöny,” kiadja a debreceni hittanszaki önképző-társulat. 2. szám. Tartalma: A hittanulói pálya s a jelenkor követelménye. Balogh F. — Huszár Gál életének, működésének és műveinek ismertetése. Kovács János. — XXXVIII. Zsoltár fordítása. Vásárhelyi Zsigm. — Vegyes közlemények. A másfél íves lapnak kevés híján felét Balogh F. megnyitó beszéde foglalja el. Habár e beszéd előtt tisztelettel meghajlunk, véleményünk szerint kartársaink lapjának nem nagy önállóságot s változatosságot kölcsönöz. A Huszár Gálról szóló pályanyertes tanulmány még folytatásra vár, így egyelőre csak annyit jegyzünk meg, hogy egyes reformátorok nevét több helyt elferdítve idézi. A XXXVIII. zsoltár fordítása — bár a nemes törekvést eltagadni nem lehet — nem igen közelíti meg Sz. Molnár Albertet. Az oratoriumi szemle kétségkívül érdekes, úgy a közönségre, mint az illető előadókra nézve. De nem hagyhatjuk megjegyzés nélkül, hogy bírálata sok helyt nagyon homályos s úgy látszik, kartársaink a esodákban s így a prófétai jóslatoknak Jézusra való vonatkozásában még mindig hisznek. — *Bokréta*. Kiadja a szászvárosi „Arany János“-kör. Változatos színű, itt-ott jóillatú, egyszerű, természetes virágokból van összeállítva.

— *A húzás*, azaz az ünnepre menők névsorának megállapítása, szerdán, dec. 10-én történt; 170 leendő legatust húztak ki. Az electio dec. 19-én leend.

— *Farsang*. A sárospataki főiskolai jogász-egylet, 1885. évi január hó 10-én, saját alaptökejének gyarapítására, Sárospatakon, a városháza nagy termében, nagyságos Meczner Gyuláné úrhölgy védnöksége alatt, zártkörű táncestélyt rendez. A bálbizottság: Somlyódy István, elnök, Tomory János, pénztárnok, Katona László, ellenőr, Jármay Imre, Román István, Marasca István, Pavletits Béla, Batta István, Stépan László, Hatvany László, Blazsován Döme; Németh József, Eperjesy Ferenc, Kocog József, Paksi Sándor.

— *A pesti theologiai ifjúság* egy felhívást küldött ifjúságunkhoz, jelezvén, hogy dec. 14-én a vasárnapi iskola gyermekek számára ünnepélyt tart; képviselők küldésére hív fel minket. kikkel a vasárnapi iskolák ügyét, fontosságát s a bibliai szövetségbe való belépést beszélnek meg. Theol. ifjúságunk ezen mozgalom iránt nem nagy hajlandósággal viseltetvén, a felhívásnak eleget nem tehet.

Tartalom: „Egy kis mozgalom az ifjúság között.” — z. — n. — „Ésaiás: XL. rész” Versator. — „Bethlen Gábor lépései az erdélyi protestantizmus fölvirágoztatása érdekében.” Szabó József. — „A multból.” — „Emléksugarak.” Szuhay Benedek. — „Skart.” Dabolcsi B.-r. — „Képek az ifjúság életéből.” I., II. — „Egyleti élet.” — „Apró hírek.”

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó. 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Collegium 11. sz. szoba. —

Bethlen Gábor lépései az erdélyi protestantismus felvirágoztatása érdekében.

(Vége.)

E mérséklet volt az, ami őt még más vallásfelekezetűek előtt is kedveltté tévő, s ha volt is oly tette, mely ezen erényére árnyat vetett, azt nem annyira ő neki, mint inkább Erdély akkori nagyhírű, tudományos, de sok tekintetben türelmetlen püspökének, *Keserői Dajka Fánosnak* lehet tulajdonítani, ki a fejedelemre egyházi ügyekben határozott befolyást gyakorolt, annyira, hogy Bethlen a püspök által kiszabott bűjtöt sem merete megszegni.¹⁾ Keserői Dajka kérésére rendelé el 1622. Bethlen azt a vizsgálatot, melynek hivatása volt: az erdélyi ref. egyházakban létező unitárius papokat kifürkészni s azokat elmozdítani állásukból. A kiküldött vizsgálók azonban tovább mentek, mint ahogy a rendelet parancsolá, s oly szigorúságot fejtettek ki, sőt lehet mondani oly erőszakoskodással jártak el küldetésükben, hogy ennek következtében a székelyföldi unitárius falvak közül 62 a ref. vallásra tért át.²⁾

Különbben e tényről eltekintve, Erdélyben Bethlen kormánya alatt a legkorlátlanabb vallásszabadság uralkodott, elannyira, hogy még az oly titkos, törvény által be nem vett felekezet is, minő volt pl. a *szombatosok felekezete*, háboríthatlanul gyakorolhatta sajátos, a mosaismusra emlékeztető isteniszteletét. — Az országgyűlések ugyan nem mulaszták el a fejedelmek figyelmét fölhívni e gyűlölt felekezetre, s már Báthory 1610. megtiltá vallásuk gyakorlását. Bethlen idejében pedig „*az Isten igaz hitének védelmezésére s rettentő boszújának kikérésére*” tarták szükségesnek a rendek e titkos felekezet kiirtását és felhatalmazák a fejedelmet a szombatosok ellen hozott határozatok mielőbbi végrehajtására. Azonban Bethlen ismeretes türelme s elfogulatlansága óvakodott a kényszer-eszközöket használatba venni, nemesen úgy gondolkozván, hogy a tiszta, igaz meggyőződés és a lelkiismeret felette áll mindenféle kényszerítő s erőszakoskodó hatalomnak. De tagadhatatlan az is, hogy a szombatosok iránt tanúsított jóakarató elnézést nagyban elősegíté a fejedelem kedvelt korlátnok, Péchy Simon, ki maga is szívvel-lélekkel szombatos lévén, igen sokat tett hitfelei érdekében.

Amily ellensége volt Bethlen minden erőszakoskodásnak a vallás terén, melylyel tudvalevőleg ez időszakban nagyon is tündököltek a kath. főpapok és főurak, s kegyetlen üldözéseikkel százanként hájták át prot. hiveinket „*az egyedül üdvözítő vallás*” kebelébe — époly barátja vala a józan vallásos

missiónak, mely feladatúl tűzte ki: hiveket nyerni az egyháznak, a meggyőződés és hit ereje, az ékes-szólás hatalma által. Így szervezé a ref. vallás terjesztésére az *oláhok*, ma u. n. *unitusok* között azon missiót, mely nyomdával ellátva, a vallásos és szer-tartási könyvek nyomtatása és terjesztése által megbecsülhetetlen hasznót tett úgy a ref. vallás, mint a közmivveltség érdekében³⁾.

De fejedelmi gondoskodásának legnagyobb tárgya volt iskolák alapítása és gyarapítása, meg lévén győződve afelől, hogy úgy a haladó kor, a tudományos műveltség, valamint a nemzeti, sőt vallásos érdek is azt követeli, hogy elegendő számú és a külföldi hasonrangú intézetekkel versenyző hazai iskoláink legyenek. Evégből kiapadhatatlan bőkezűsége részint új tanintézeteket létesített⁴⁾, részint a már meglévőket magasabb színvonalra emelte s gazdag jövedelmi forrásokkal látta el⁵⁾.

Kiváló sulyt fektetett a gyulafehérvári tanodára. Kolozsvártt 1622. a belső farkas-útcai templomot és iskolahelyet, mely 1603. mint a jezsuiták birtoka, leromboltatott, engedé át a reformáltaknak. Ugyanez évben a május 1-ére összehívott országgyűlés végzésileg kimondá, hogy az ott levő kis iskola helyén „*akadémia erigáltassék*.” Bethlen azonban nem találta alkalmasnak Kolozsvártt arra, hogy ott *akadémia állittassék*; sokkal célszerűbbnek vélé, ha az Gyulafehérvártt állittatik fel, mely ezen időben, mint fejedelmi lakhely, központja vala Erdély politikai, társadalmi és tudományos életének. Ezen terve létesüléseért nem sajnált semmi áldozatot. És csakhamar fejedelmi gondjai alatt az eddig kicsiny fehérvári iskola gyorsan kezdett emelkedni, főleg miután kitünő tanárok vezeté a tanítást. Előbb az író *Dávid Zsigmond*, majd 1621-ben a siléziai költő *Opitz Márton*, s ennek távoztával a későbbi püspök, *Csulai György*, *Gelei Katona István*, *Keresztúri Pál*, s utóbb a bölcsész *Crell* tanítottak⁶⁾. Azonban a sors keresztülhúzta a fejedelem számításait. — Midőn eszméje már-már közelállott a megvalósuláshoz, kiragadta őt az élők sorából, élete delén, a kérélhetetlen

¹⁾ Itt kezdette meg Bethlen az oláh biblia kiadatását is, de közbejött halála miatt I. Rákóczy Györgyre maradt annak végleges befejezése.

²⁾ Pl. N.-Szombatban a szegény ifjak számára alumnussal, Szathmáron 1622. a várban a katonák gyermekei számára. I. A közoktatás története Magyarországon a XVIII. században. Molnár Aladár Budapest, 1881. I. köt. 509. l.

³⁾ Pl. A szigeti iskolát gimnáziumi fokozatra emelte s igazgatójának évenként 300, a tanulóknak pedig 200 kőst rendelt. Debrecenben, hol a leégett templomot is megépítteté, a céheket a diákok tartása végett bizonyos összeg pénz fizetésére kötelezte, a szepesi puszta dézmáját szintéu a tanulóknak adatta. I. Magyar- és Erdélyországi protestáns eklésiák históriája. Tóth Ferenc, Komárom, 1808 69—70. l.

⁴⁾ L. Molnár Aladár i. m. 581. l.

¹⁾ Szilágyi S. i. m. B. Sz. 1858. 25. l.

²⁾ Sz. S. i. m. B. Sz. 1858. 12. l.

halál. Az általa külföldről, az iskola fényének emelése végett behívott tanárok, *Alstedius János Henrik*, a herborni egyetem volt rectora, *Bisterfeld János Henrik*, *Piscátor* (Fischer) *Fülöp* bölcsészeti és hittanár és a tudós *Szenczi Molnár Albert*, már meghidgült tetemeit találták a nagy fejedelemnek¹⁾. Tanzségeiket azért elfoglalták 1000 tallér évi fizetés mellett és mindent elkövettek, hogy a fényes reményekre jogosító bizalomnak megfeleljenek. Alattuk élte a fehérvári iskola aranykorát, melyben rajtuk kívül még 3 segédtanár (collaborator) foglalkozott a tanítással.

A fejedelem az iskola jövedelmeinek szaporítására s alumniomokra a nagyenyedi öt egész faluból²⁾ álló uradalmat, több rész jószágot (henningsfalvi és bessenyői), másnemű jövedelmeket (a kelneki fiscális dézma-jövedelmeit s a tokaji hét szőlőt), 74 ezer tallért és 9 ezer tallér értékű pénzgyűjteményt adott át még életében, s végrendeletileg is 20,000 forintot hagyott reá³⁾, nemkülönben a Debrecen várostól kapott évi 2000 s az Enyedtől kapott évi 200 frtnyi illetéket is az iskolának adományozta. — Halála után nem került többé szőnyegre az akadémia ügye. A gyulafehérvári iskola maradt az, amivé ő tette: akadémiai gimnásium; később nyerte a kollégiumi elnevezést.

Bethlen magát az iskola-épületet is „derekasabb“-al akarta fölcserélni, meg is kezdte az építkezést, de előbb háborúi, majd hamar bekövetkezett halála miatt, végrendeletében 6 ezer forintot hagyott fölépítésére⁴⁾.

Nagy tevékenységet fejtett ki a könyvtár szervezése és rendezése körül is. És valóban, mint Szalárdy mondja:⁵⁾ „*Bibliothecát ez iskola* (t. i. a gyulafehérvári részére olyat szerzett, mely ritkított párját“; sőt kísérletet tett Mátyás király könyvtárából a török által elkobzott könyvek visszaszerzésére is, „*de a babonás nemzettől nem nyerhette vissza.*“

Nem mulasztá el a fejedelem hathatós pártfogásában részesíteni a protestáns egyházi irodalmat sem, ő maga is munkása lévén annak (még a kath. írókat is támogatta, többek közt Káldyt a biblia kiadásában segíté). Így pl. *Melotai Nyilas Istvánnal* egy „*Agendát*“ íratott az erdélyi ref. egyházak számára magyar nyelven⁶⁾, valamint Keserői Dajka János is az ő segítségével mellett kezdte meg az „*Öreg Graduálé*“ szerkesztését, melyet később utóda Gelei Katona István folytatott és végzett be. Ugyanő 1636-ban *I. Rákóczy György* költségén ki is adta a Graduálét Gyulafehérvárrt. E gyűjtemény 82-dik darabját képezi Bethlennek éneke, mely ezen sorral kezdődik: „*Gyakorta való buzgó könyörgést kíván az Isten,*“ mely az ő vallásos kedélyének mindennél szebb bizonyítéka.

Ime, halvány, rövid vonásokban Bethlen Gábor lépései az erdélyi protestantismus fölvirágoztatása érdekében!

Ez a nagy szellem, igazán fejedelemnek termett egyén, lelke volt a protestantismusnak, amihez for-

¹⁾ L. Szilágyi S. i. m. Budapesti Szemle 1858. 7. 1.

²⁾ Miriszló, Fel-Enyed, Murcina, Hidas és Décese. L. Molnár A. i. m. 582. 1.

³⁾ L. Szilágyi S. i. m. B. Sz. 1858. 7. 1.

⁴⁾ L. Molnár A. i. m. 581. 1. Szalárdy (Siralmas magy. krónika 33. 1.) 20 ezer forintot említ e célra hagyományozottnak. Sok volna — veti oda ezután Sz — előszámlálni az építésben való telhetetlenségét. az pedig mindenütt nagy, pompás és szintén királyi, nagy, kiterjedt fundálásokkal. I. m. 35. 1.

⁵⁾ Idézett műve. 33. 1.

⁶⁾ L. Tóth Ferenc i. m. 69. 1.

rott egész lényével, akibe fogództak a protestánsok karjaikkal, akit körülfontak az imádással határos lelkesedéssel. Ő mindenfelé működött, tett, hatott s vallásos buzgóságának oly számtalan jelét adta, hogy valóban hálás érzésekkel kell nagy lelke előtt meghajolnunk, s magasztaló szavakkal emlékének áldoznunk.

Szabó József.

Válasz a debreceni viszhangra.

Motto: Amint nincs nagyobb ismeret, mint az önismeret, úgy nincs magasabb, emberileg neme-
sebb erény, mint az önuralom.

Korzenlowski József.

Folyó hó 9-én vettük a debreceni hittanszaki önképző-kör „Közlöny“-ének január elseji (?) számát, melyben kartársaink lapjukról és annak egyes közleményeiről mult számunkban nyilvánított megjegyzéseinkre és kifogásainkra adnak választ. Úgy látszik, nagyon az elevenre tapintott cikkünk, mert roppant ingerültségbe jönnek s higgadt, tárgyilagos érvelés, bizonyítékokon nyugvó cáfolat helyett fenhéjázó, gúnyolódó és lenéző modorban vagdalóznak s akarnak nemcsak visszaverni, hanem egyszer s mindenkorra elhallgattatni.

Mi leszünk bátrak e nagyhangú vádra, habár — amint állittatik — „ami szép s ami jó“, azt „megérteni nem bírjuk“, előbbi állításainkat részletezni.

Az egész viszhang alapszínezete az, hogy általánosságban tett megjegyzéseinket sehogyse akarja megérteni, felületesen csak a szóba kapaszkodik s nem az értelmét keresi. — „Hol és melyiké?“ Ezt kérdezi tőlünk a válasz azon megjegyzésünkre, hogy a Huszár Gálról szóló tanulmányban egyes reformatorok nevei tévesen vannak közölve. Igen könnyen felelhetünk. *Gálszécsi Tamásról*, *Batizi Demeterről*, *Ozori Imréről* beszél a tanulmány írója, holott tulajdonképen *Gálszécsi Istvánról*, *Batizi Andrásról*, *Ozori Imréről* van szó. Így tehát egy reformatornak vezetőnevet ferdítette el, kettőnek pedig keresztnevét tévesztette el szerző úr, holott tudhatná, hogy *G. Tamás* és *B. Demeter* nevű reformatoraink végképen nem voltak, mint ezt igen könnyen megtanulhatta volna Rácz Károlynak „*A magyarhoni reformatio bölcselemi története*“ (Arad, 1882.) című munkájából. E műben az összes magyarországi reformatorok elővannak sorolva, de köztük seholsem található a szerző úr reformatorai, kiket pedig épen mint a legjelesebbek közül valókat említ.

Jól tudjuk mi azt, hogy Kovács János úr Iratosi után beszél, kinek ezen tekintetben feltétlenül hitelt adott. De hogyis ne! hiszen Tolnai F. István is ezt tette, pedig ő nem debreceni theologus, hanem kolozsvári professor volt. Ő is az ő „Kalauzában“ (Kolozsvár, 1679.) az 564. lapon *Batizi Demetert* és *Gálszécsi Tamást*, mint jeles reformatorokat sorolja elő, és pedig valószínűleg Iratosi hitelére. — A Kovács úr „*Ozori jára*“ csak annyit jegyzünk meg, hogy jeles reformatorunk, Ozori nevének ilyen elferdítése azon okból származhatott, miszerint Debrecenben, a tudós (?) szócsinálók hazájában, az irodalmi nyelv mellőzésével szivósan ragaszkodnak a tájkiejtésekhez s megfelelőleg is irnak. Így lett aztán Ozoraiból Ozori. Figyelmébe ajánljuk Kovács úrnak, hogy Szerémi Györgyöt nem Szeremynék hívták, valamint azon jóakarató tanácsunkat is, hogyha máskor valamely könyv teljes címének közlésére vállalkozik, ne hagyogasson ki semmit a címből, mint

azt Perkinsus-Iratosi művével tette. (Teljes címe megvan Szabó Károly „Régi magyar könyvtárában“ a 670. és 718. szám alatt). Végre szerény észrevételünk az, hogy ezen mű talán nemcsak azon két könyvtárban van meg, melyeket Kovács úr felemlit. Mert úgy gondoljuk, hitelt adhatunk Szabó Károlynak akkor, midőn ő még egypár könyvtárt megnevez, mint olyanokat, melyekben az említett mű megtalálható.

Kovács úrral végeztünk, mert azt, hogy Kálmáncsehi Lautának van nyomtatva Sánta helyett, a corrigáló szerkesztő megróvándó gondatlanságának róvjuk fel.

A zsoltafordításra tett megjegyzésünk — úgy látszik — egészen kihozta a „Közlöny“ szerkesztőségét bölcs nyugalmából s fitymáló szavakkal igyekszik el nem titkolható mérgét kiönteni. Erre csak egy feleletünk lehet Pál apostollal: „*Ha valaki láttatik magának valaminek lenni, holott semmi. az ilyen embert az ő maga gondolatja csalja meg*“ (Gal. VI. 3.); hanem, igenis, van magához az elbírált fordításhoz egypár szavunk, nehogy ama vád háramoljon reánk, miszerint megjegyzésünk teljesen alap-talan, de sőt egyenesen a rossz akarat kifolyása. Hát azt csak elhiszik a „Közlöny“ t. szerkesztői, hogy korunkban a zsoltaátalakítási munkát nem azért indult meg, hogy a magyaros rythmus teljes mellőzésével technikai gyöngöseségben sinlődő darabokat hozzon létre. Már pedig a XXXVIII. zsoltaátalakítása e tekintetben ugyanám gyöngé kísérlet s alatta áll a Szenczi Molnár Albertének, miután ő legkevésbé sem keresi a bibliai zamatot afféle szavakban, mint „*gerjedetten*“ s nem alkalmaz ilyen hibás kifejezéseket: „Haragodban nincs húsonnak egy ép pontja,“ (tán haragod *miatt*); „Szenvedésim jajszavától messze látok“ stb. (tán itt is jajszava *miatt*) s efféle egészen természetellenes s fülsértő szóösszeköttetést: „Mint a néma türtem én, ha zárva nyelvem.“

Az eredeti szöveggel mérve össze a fentnevezett fordítást, nem nevezhetjük azt másnak, mint jóakarátú, de fölötte halvány utánzatnak. Sok helyt egész mondatokkal toldja ki a zsoltaíró gondolatát a *rím kedvéért*. Már pl. sehogysem képes ami gyenge erőnk kikutatni, a 2-ik versszak e kifejezését: „roskad, reszket minden részem,“ akkor, mikor az eredetiben csupán ez áll: תַּנְחַת עָלַי יְדָדָה (a te kezed reám súlyosodott).

Hát még helytelen értelmezései mily nagy számmal vannak! Az eredeti szöveg 5-ik versének e gondolatát: כִּמְשָׁא כְּבֵד יִכְבְּדוּ מִמֶּנִּי nála e kifejezés adja vissza: „elfed nehéz iszapjával,“ mely — nem is említve a rossz mondatszerkezetet — végképen elejti az eredeti szöveg igaz értelmét, szólnán abban a zsoltaíró a bűnnek nehéz súlyként való rászúlyosodásáról. No itt ugyan iszapba mászott a „Közlöny“ zsoltaírója. Ha még a valódi értelemtől is ily messze tért a fordító, mennyivel kevésbé tudta kiérezni e sorok közül a héber költők által oly sokszor alkalmazott szójátékot, melynek e helyen a: יִכְבְּדוּ כְּבֵדָה szavakban szintén igen szép példányával találkozunk. És itt azt is ki kell nyilatkoztatnunk, hogy nem értünk egyet a zsoltafordításhoz csatolt kommentár írójával sem akkor, mikor ő Lázár Miklós e helyre vonatkozó fordítását oly szépnek, *hűnek* tartja, holott ő sem adja e pont igazi értelmét, pedig, hogy már verselési ügyességénél fogva

is magasan áll Vásárhelyi úr felett, azt a kommentár írója is őszintén bevallja. — — Az eredetinek nem hű kifejezői szerintünk a következő sorok sem: „napról-napra redős bánat festi arcom borúsabbra,“ miután itt — szerény nézetünk szerint — a zsoltaíró a יִכְבְּדוּ-t (= szomorúság, gyász) nem úgy rajzolja,

mint amely napról-napra több redőt von arcára, hanem amely reggeltől estig folytonosan kíséri járásában-keelésében. Bunsen így fordítja (Bibelwerk, 6-ik kt. Lipcse, 1870. 637. l.): „Den ganzen Tag wandle ich in Trauer.“ — A 10-ik versszak ezen soraira: „szemem helyén vakság alszik,“ feleslegesnek tartjuk a szót vesztegetni, már maga a kommentár írója kimondta rá az anathémát, hanem van még egy *a sok között*, mely egészen új, érthetetlen gondolatot hoz be a zsoltaárba, értjük a 19. versszak eme sorait: „*kovászképen szitogatja boszúvágya.*“ Ugyan t. fordító úr, legyen szíves nekünk megmagyarázni, miként szitogat a kovász s ha ezt megteszi, ama másik szíves kérésint intézzük hozzá: hol van ez kifejezve az eredeti szövegben? Mert mi a szöveg e szavaiból: רְבוּ שְׂנְאֵי שָׂקֶר ezt olvassuk ki: megszo-

kasodnak a hazugúl gyűlölők; Bunsen szerint: viel sind derer, die ohne Grund hassen. Azt mondja az írás: *egy kis kovász az egész tésztát megposhasztja.* No ez a fordítás nagyon is megposhadt, egész élvezhetlenné vált attól a kovásztól.

És végül, ha e fordításra tett multi állításunk akár helyes — amit fentebb bebizonyítani igyekeztünk — akár nem: vajjon mi köze van annak a protestantismus elvéhez? vagy talán ama megjegyzésünk által sértést ejtettünk volna azon? Nem kell ily nagy szavakkal oly könnyelműen dobálódzni, azokat lelkiismeretlenül meghurcolni.

Az *oratoriumi szemlérelől* nyilvánított véleményünk — hogy az homályos — szintén felidézi a viszhangot maga ellen; nem tudják, mit értsenek a „homályos“ szó alatt; pedig az gyöngéd kifejezése annak, hogy a szemle sok helyt érthetetlen és nem alapos. Egyik-másik egyházi beszéd bírálatánál pl. sohasem említi fel a témát, még kevésbé a propositiot, holott pedig a felosztás helyességét csupán ily módon lehetne megítélnünk. Ha már Tóth Mihály után nem is ismernek önök, t. kartársak, az egyházi beszédben propositiot: témát bizonyosan kell, a felvett textusból kiokoskodniok, ellenesetben, mint víz foly szét egész tárgyalásuk a hallgatók csekély lelki épülésére. Azért efféle kifejezések ellen: *a textus ily felosztásnak vettett alá*, tiltakozunk kell, mert nem a szöveget, hanem a témát szoktuk felosztani. Valamint, hogy specifice a „Közlöny“ 2-ik számában megjelent szemlére hivatkozzunk, nekünk — talán azért, mert kevésbé vagyunk tisztában a szemle írójánál a *homiletika* követelményeivel — nagyon természetesnek látszik a Futó Zoltán úr kategorialis partitioja, s csak elismerésünkkel adózhatunk neki.

Hogy minket — magukkal szemben — laikusoknak állit a viszhang, az ellen nem szólunk; mi bizony még gyarló kezdők vagyunk e téren, hanem Göthe azt mondaná önöknek erre: „Ein grosser Fehler, das man sich mehr dünkt, als man ist . . .“

S most — megjegyezve még, hogy a szenvedély rossz tanácsadó, a gúny nem helyettesítheti a védelem és támadás érveit: általában nemtelen fegyver s a fenhangú szavak nem igen keltenek tiszteletet és félelmet — köszönjük önöknek, hogy alkalmat adtak magunk igazolására. Isten velünk!

TÁRCZA.

Hópihőke. . .

Hópihőke — kis pillangó —
Szállong búsan, csendesen.
„Mért lejönnöd, kis bohó te?!
— Tőle vágyón kérdezem! —
Nem jobb lenne fent az égen.
— *A magasban* — mint a *mélyen*,
Elsuhanva tova-szállni?!
Mint ide lent elébb-utóbb
Elenyészni, sárrá válni?!“
Kis pihőke nem szól semmit,
Hull arcokra csendesen. . .
. . . Egy-egy emlék ki-kigyúlad
Vihartépett lelkemen. . .
S fojtott sóhaj, titkolt könnyek,
Fájon újra előtörnek!
Hisz' ábrándim törött szárnya
A *magasból* lehulla rég
S oda lelkem holdog álma!
Oda! oda!! vágyam sincsen!
Mint hó lehullt, csendesen;
. . . Mért leszállnod, kis bohó te?!
Óh minek is kérdenem?!
A magasban vész hajt, dobál,
Alant minden nyugtot talál;
Tört lélek vágya *mélyre* von!
— Nem csodállak kis pihőke —
Hisz *kihült szív* s *hó oly rokon!*!

Bodnár István.

Egy theologus naplójából.

Irta: Balázs Ignác.

Köztudomású dolog, hogy a theologus nem adófizető polgár. És mégis egyszer 5 forint katonaadóig akartak befenni; de azt irtam vissza: jöjjenek „exequálni.“ Kapott volna is az adóvégrehajtó két „zálog cédulát“, — ennyiből állván az összes vagyonom. — Mi közöm van tehát nekem az adóvégrehajtóval? Elbeszélem szép sorjában.

A k—i ekléziát választám ünnepül az electio nagy napján — s *jó öregemhez* levelet menesztettem, egy pár forint utazási költség irányában. Öregem nem jó kedvében lehetett, mert kérésemre „üres“ lőn a válasz.

Ezzel a rosz „omen“-nel kezdődött legatiom és érzem — mert egy kissé csillagász is vagyok — hogy ez volt gondtalan életem — rákfordulója.

Ez az incidens megzavarta egy kissé „beütött“ legacióm feletti fékezhetetlen örömet, jól tudván, hogy az a fentnevezett költség minden ingó vagyonom ideiglenes eltűnését vonja maga után; de azért készültem szorgalmasan a frázisokra, melyeket a bájos papkisasszonyoknak, magam mélyen meghajtva, ellenállhatlan hangon fogok eldeclamálni.

Végre eljött a nagyszombat. Két táltos után nyikorgó taliga szállította az új Kalifornia felé becses személyemet.

A papnál barátságos fogadtatás várt reám. Két kihe-

zett kutya vont a kabátom két szárnyát a ház felé, ennek irtózatos nagy kárára. Egy darabkája árán mégis bejutottam a szobába.

„Én Bárándi Bertalan, IV. éves theologus vagyok“, mondtam — erősen hangsúlyozva a „IV. éves“ szótak lesve a házi kisasszonyok arcán a meglepetést, melyet e varázsmondat fog azokon előidézni.

„Örvendek, édes öcsém“, felelte a pap.

„Isten hozta!“ mondták a kisasszonyok.

Gyönyörű két szép teremtes volt! Nem volt egyikben sem semmi kivetni való. A jó isten rózsás kedvében teremthette őket.

A nagyobbik jól megtermett „kebedús“, egykissé hirtelen szőke leány volt. Ha jól emlékszem: Emmának hívták.

A kisebbik karcsu, magas, barna angyal. Fekete szemöldöke egyiptomi sötétséget vont az első látásra szívemre; míg piros ajkai a szerelem rózsá-hajnalát támaszták fel lelkemben. Egész lényén csábító varázs ömlött el, tele tüzzel, tele ész-t-bontó kellemmel. Éreztem, az első pillanatban rajta kaptam magamat, hogy szerelmes vagyok.

Beszédbe ereszkedtem vele, s mig beszélgettünk, Emma — a nagyobbik lány — nagy kabátomon az átkozott kutyák váratlan támadása által okozott réseket igyekezett helyre „tatarozni.“ Beszéd közben kiejtette nevét. Herminnek nevezték.

Hermin! mily költői név!

Talán a legszebb angyalt is így hívják.

Hermin! amint kimondotta nevét, szívem nagyot dobbant, éreztem, hogy e név kitörölhetetlenül vésődött szívembe. Meghódított az első percben. Képzetelem már egy szerény paplakot alkotott, körülvéve árnyas fákkal, a fedelen bugó gerlepárok; ablaka alatt szép virágos kert szőlőlugassal, melynek tetején csevegő madár dalol andalító éneket; a lugas alatt én Herminnel — kéz-kézbe — suttogva a szerelemtől s boldogságról édes szavakat. Vajh' megérem-e azt? De meg kell lenni, enyémnek kell neki lennie; hisz nem vagyok-e én IV. éves theologus, nem vár-e reám szép pálya? Dolgozni fogok éjjel-nappal, hogy őt, az angyalt megérdemeljem; bejárom a csillagok minden zugát; átbolygom a világrendszert, de őt nem tévesztem szemem elől, helyezzen bár a sors a föld másik oldalára, de felkeresem őt, nem hagyom el soha; vele leszek ébren, mint álmomban, jó és balsorsomban. Hisz' ő is szeret engemet; szeretnie kell, nem állhat ellen forró szerelmem csábító szavainak. Hisz' már is érdekeltséggel tekint rám. Oh Hermin, Hermin! Alig tudtam megválni büvkörétől.

A „Patens“ már megvan címezve. A harangozó vár. Még egyszer Hermin arcára tekintek, erőt s bátorságot nyerendő a bajos útra. Kezemben az ajtó kilincse s önkénytelenül halkán dúdolom: „A mióta megláttalak“ . . .!

A patronusok nagyszerűen fogadtak. Majd megöltek a jószívűséggel. Kalács, bor, szivar. Istenem! beh jó volna egy más alkalommal, egy más helyen ennek fele is — gondoltam magamban.

Kérdezősködtek a kollegiumi állapotok felől.

A nóta régi — feleltem — biz' ott jól esik az étel,

ital és az álom. Nevettek rá. Még eddig minden rendben ment. Mikor az utolsó helyre mentem, a szomszédból kiváló éles asszonyhangok csapták meg füleimet, s rákontrázott egy mély dörgő férfihang. A női hang a szélmalom sebességével kelepelt, iszonyú átkokat zúgott valami „embernyúzó s szegények vérével, zsirjával élő emberre“, nem a legbizelgőbb szavakkal emlékezett meg az illető családi körülményeiről; szó volt a „rigmusban“ az apjáról, anyjáról (s ki tudja még miről?). Mivel útam végcélja az átkozott harc színhelye vala, nem kis tétovázással léptem be. Jelenlétem — mire büszke is vagyok — végetvetett e pusztító égháborúnak. Az ajtóban két szuronyos csendőr, egy úriforma ember, egypár paraszt s egy fiatal menyecske állott. Valóságos Xantippe lehetett, mert egy negyedóraig — minden „szusz“ nélkül — meg sem állt a szája, mint a féket vesztett szilaj csikó, s úgy-úgy megperegette az „r“-t, s ékes dikcióját úgy megfűszerezte a nagyszombathoz nem illő kifejezésekkel, hogy megirigyelhette volna érte egy huszárkáplár, önkénytelenül imára kulcsolódott kezem, s halkan rebegtem: „Ne vigy uram a kísértetbe!“

„Nézzé csak, édes követ úr! ez az istentelen pogány embernyúzó, szegények zsirján élősködő — s ezzel az úriforma emberre mutatott — ránk ront, becsületes kálmista felekezetű emberekre, éppen a szent karácsoni ünnepek előtt való nap, hogy fizessünk adót. Felháborítják az embert, rossz vért csinálnak az ünnepekre. Betörni az emberhez akkor, mikor a legtöbb dolga van. Ilyet még „pogányországban“ sem lehet látni. Éppen dagasztok, rám rontnak e zsványok, hogy vagy fizessek adót, vagy a párnáimat viszik el. No, édes követ úr! hallott ilyet valaha!? Elvinni az én párnáimat, melyeket az én istenben boldogult édes anyám — hogy az isten nyugtassa meg a porában is — saját kezeivel font, szőtt és varrott; azokat a párnákat, melyeket — mikor férjhez jöttem — az egész lakodalmas nép szörnyen megbámult. Mondottam: várjanak, míg az uram az erdőről hazajön, s akkor egy krajcár „hiján“ kiviszem a faluházához, de ez az embernyúzó ráuszította azokat a szelindekeket párnáimra, azokra a párnákra, melyeket az én istenbe boldogult édes jó anyám — hogy az isten nyugtassa meg a porában is — saját kezeivel szőtt, varrt. Nem istentelenség-e így felháborítani az embert, mikor a legtöbb dolga van? Csak azt bánom, hogy tésztás kezemmel miért nem másztam annak az úrnak képére. Ilyent még pogányországban sem láttam! . . .“

Szent isten! mikor lesz ennek vége? gondoltam magamban s hihetőleg még tovább tart, ha az úri forma ember — talán én imponáltam neki — meg nem restelve a dolgot, mint vert had, el nem húzódik. Az isten mentsen is meg az ilyen ellenségtől!

E pillanattól kezdve ellenszenvenvel viseltettem az adóvégrehajtók iránt. Mert hát csakugyan hol a törvény, mely a vallásos embert szent érzéseiben így megbotránkoztatja? Szörnyű törvénytelenség, iszonyú visszaélés, rendkívüli korrupció! Első felindulásomban oly mérges cikket gondoltam ki, melyet a „Kürthi Hiradó“-nak fogok elküldeni, hogy annak olvasásakor elszörnyülködik a két magyar haza, s

a végrehajtót — ha van még a megyei tisztviselőiben igazságérzet — mindenbizonynyal felfüggesztik hivatalától.

Ne féljenek olvasóim, e szörnyű katasztrófa nem történt meg: a cikk bennem rekedt. (Vége köv.)

Ovid és költészete.

II.

Az „Ars amandi“ satyricus mű, mulattat, nevettet, szellemesen és finoman gúnyolódik, a női hiúságot erősen ostorozza.

Könnyű morálja azonban nem maradt következmények nélkül Ovidra nézve. Ezt a művét tartják ugyanis okául annak, hogy ő kegyvesztett lón, s hogy hazáját elbagyni volt kénytelen. Az ő külföldön való tartózkodása nem száműzetés, hanem kegyvesztés kifolyása volt; birtokai jóvedelmét élvezte, s mint Teuffel megjegyzi: Ovid „relegatus“ volt, nem „exul“, mely utóbbi szó jelenti azt, hogy: száműzött.

Maga Ovid azt mondja, hogy két oka volt relegálásának: carmen et error. A carmen alatt az „Ars amandi“-t érti, az error pedig körülbelől az volt, hogy Augustus unokahúga, Júlia egy titkának akaratlan tanújává lett. Annál is valószínűbb az utóbbi körülmény, mert a kegyvesztés és főnemlített műve megjelenése között 10 évi időköz van. Ovidiusra nézve tehát az volt a második és főképp terhelő körülmény, hogy Augustus családjának egy kényes titkát tudta meg, s hogy élő tanúja ne legyen udvaránál húga kicsapongásainak, távolította el Ovidot az udvartól, sőt Itáliából is. Ez utóbbi körülményre utal Ovid *Tristium Liber*-eiben, midőn azt mondja: „mért láttam, mért tettem szemeimet vészthozókká rám nézve“, vagy: „bűnöm az, hogy szemeim vannak.“

A költő tehát kiment honából s mihelyt a római udvar gözkörét túllépte, megváltozott költészetének iránya is. A *Tristium libri*, a *Metamorphoseon libri*, a *Heroidák*, a *Pontusi levelek* száműzetésének termékei. Amíg az udvarnál volt, ment az árral, beleélte magát a könnyelmű időkbe s azok szerint költött, — amely időkben az élvek még nem váltak dobzódásokká s az élvágy még nem fajult a *circusban* elfolyó vér szomjazásává, s még nem volt jelszava a római népnek: „panem et circenses.“

Az Ovidius előadását még Cantu Caesar is ragyogónak, élcesnek és szellemdúsnak tartja a „könnyen érthető s természetes eszmék, határozott kifejezés s az eszmék és kifejezések élénksége miatt“ (Cantu C. Ó-kor történet, 410. l.); pedig Ovidnak nem tisztelője, s kritikájából kitetszik a roszakarat, csekélységekbe kap s a *Metamorphosisokban* hibául jegyzi fel az *egység hiányát*. A rege-halmazban egység!

Ovidius egész irmodorát és működését legjobban jellemzi Teuffel eme sorokban: „mit den Gedanken und Stoffen spielend, im Glanze der Figuren und witzigen Wendungen sich spiegelnd; ohne Ernst, höhere Ziele und Character, leichtsinnig gegenüber den Anforderungen und Fragen des Lebens, aber geistreich, pikant und originell, und im

allen Formellen von unübertroffener Meisterschaft, unnachahlicher Leichtigkeit“ stb. Alig lehetne jobban jellemezni egy költő működését, különösen ily röviden. Teuffel Ovid műveinek minden főbb vonását elmondja s pár szavából teljesen élénk tűnik Ovid egyénisége, egy oly költőé, aki játszva bánt a gondolatokkal és tárgyakkal, kinek egyénisége a költői alakzatok és élces fordulatok sorában híven visszatükröződik; s mindezek szigorú erkölcsi érzék, magasabb cél és jellem nélkül történnék; könnyelműen viseli magát az élet feladataival szemben, hanem szellemes, pikáns és eredeti: működésének minden változtatásban felülmúlhatlan mesteri ügyességgel és utánozhatatlan könnyedséggel rendelkezik. A tudós német philolog szavai döntők Ovid műveinek méltatására nézve.

Ovid kitünő alakító képessége, feltaláló ereje, leírásai és elbeszélési élénksége, szép nyelve, szellemessége leginkább *Metamorphoseon libri*-éből tűnik ki.

Egy regehalmaz ez, összeválogatva a görög és római költők és nép által alkotott regékből. Kezdi a világ létrejötténél, beszél az ő emberpárról; Deucalion és Pyrrháról, felől minden nevezetesebb költői tárgyú regét s végzi Caesar istenítettésén. Különös, hogy e kor két legnagyobb költője: Ovid és Virgil műveinek mintha csak az lenne a tendenciája, hogy Augustusnak hízelegjenek. Virgil *Aeneis*-ében Augustust Aenastól származtatja le, Ovid pedig műveinek végére Caesar istenné emelését teszi. Az is igaz, hogy Augustus nem volt egészen érdemetlen eme dicsőítetésre, mert hisz' az ő oltalma alatt élte a római irodalom *aranykorát*; az Augustus kora a római irodalomra nézve olyan, mint a görögöknél Perikles korszaka s az Alexandrinus korszak.

Ovid e művének szereplői az erő, a teremtő őszellem, maga az ember az ő számtalan alakjában, számtalan körülményeiben és életváltozataiban, majd az istenek az ő felséges mivoltukban, vagy emberi gyarlóságokkal felruházva; majd pedig emberek és istenek, a hősök, félistenek. Hőseiben sok az isteni, s isteneiben sok az emberi, azaz épen olyan tulajdonokkal birnak, amilyenekkel legalkalmasabbak a regében való szereplésre.

Hősnői vagy nymphák, az ő gyönyörű, eszményi szépségükkel, idylli életmódjukkal; vagy gyöngé némberek, kik bukásának vagy emelkedésének oka majd e, majd ama gyöngeségök vagy erényük. Itt-ott előtűnik Artemis, büszkén erényére és szűzességére, majd a férjére féltékeny Juno, majd a szerelmeskedő Vénus.

E műben a pásztor-tilinkó gyöngéd hangjai közzé a messzedörgő Jupiter villámainak hangjai vegyülnek, a nymphák csevegését hősök tettei, harcai szakítják félbe, s az istenek fenségége, felsége egyszerre elvész a könyvekben, a bánatban, melyet szerelmesük balsorsa okozott. Juno megkeseríti férje Zeus életét, pörölve vele csapodársága miatt, Vénus pedig az ellenkezőben munkál. S e történetek folytonosan megragadó élénken, kápráztató színekkel esetelve, majd pathossal előadva folynak le, majd pedig úgy adja elő a költő eseménykeit, mintha érdekes pletykát mesélne. S e sok, össze nem függő történetet oly ügyesen adja elő

Ovid, hogy észre sem vesszük gyakran a hézagot, mely az egyik és másik esemény közt van.

E regék közül legkiválóbbak: Daphne regéje, Phaeton regéje, Niobe, Baucis és Philemon sat.

Ovid valamint az előbbi műveiben, úgy e műben sem ment a frivolságtól; úgy látszik, mintha keresné a sikamlós eseményeket, s azokat a humor bő erével rendelkezve adja elő. De úgy látszik, hogy a szabadabb gondolkozású nagy-eszű férfiának kedvük telik az eféle csintalanságokban. — Cassanováról azt mondá egykor Goethe, hogy ha mindaz, amit művében elbeszél, igaz, akkor ő a legnagyobb kéjenc, de ha nem, akkor a legnagyobb költő. Ovid sikamlóságait mind költötte, az ügyes előadás szintén az ő érdeme, eszerint ő rá Goethe szavainak utolsó része illethetik.

A játszi pajkosság helyébe csendes búslakodás, a sikamlós eseményké helyébe fájdalomba merülés jellemzik a nagy költő művét, a „*Tristium libri*“-ket. A tankölteményeket sem gúnyolja már, hanem ír Halieutikát, a tenger halairól s azoknak halászásáról tanít.

A „*Bübanat könyvei*“ azért becsesek, mert ebben domborodik ki Ovid éneje. Eddig mások bajai, dolgai érdekelték, csak most fordul figyelme magára.

A római költők általában nem sokat foglalkoztak magukkal. Horác lyricus volt, hanem ő, amint maga mondja:

Nos convivia, nos proelia virginum
Sectis in juvenes unguibus acrim
Cautumus, vacui, sive quid urimus
Non praeter solitum leres.

a lakomákról, szerelmeskedésekről dalol; alig van néhány szerelmi dala. Ovid „*Tristium libri*“-ében már foglalkozik magával; búsong, bánkodik, szomorkodik, eped; s mi természetesebb, minthogy ilyen körülmények között halálára gondol s megírja sírversét, búsongva, szemrehányással mintegy előbbi műveire nézve:

Hinc ego qui isceo, tenerorum Lusor amorum
Ingenio perii Naso poeta meo
At tibi qui transis, ne sit grave quis-quis amassi
Dicere: Nasonis molliter ossa cubent.

Rövidebben s szebben, meghatóbban alig-alig lehetne egy életpályát jellemezni. Az előbb könnyelmű Naso most részvétet gerjeszt maga iránt. Sírverse nem száraz, mint a Virgilé; cecini pasco rura duces-féle sírverse, de megható: Én, Naso, a költő, gyöngéd szerelmek játszi vivője, lángeszem által veszttem el. S te, aki erre mégy, ha egykor szerettél, ne resteld e pár szót: Nyugodjanak békével a Naso porai.

A nagy költő meghalt, porai elhamvadtak, őt is elérte a sors, amely hőseit, ő is átváltozott, két olyan művet hagyva hátra, melyek közül az egyik gyönyörködtet, a másik pedig minden szomorkodóval együtt érez.

Németh József.

EGYLETI ÉLET.

a) *A gyakorlati theologiai körben vita tárgyát képezte még a következő kérdés: „Lehet-e az egyházi szónoknak theologiai álláspontját egyik-másik beszédben körvonalozni, s ha igen, minő mértékben és mely alkalmokkor?“*

Felelet: Az egész predikálás alapjában nem más, mint épen ez. Minden egyházi szónoknak egyenes kötelessége, hogy egyházi beszédeiben a szövegül fölvetett bibliai részleteket saját álláspontjáról fejtegesse, és pedig tekintet nélkül egyik-másik theologiai álláspontra. Ha modern theologus, akkor ilyen értelemben; ha orthodox, ezen szellemben. Ha különben cselekednék valaki, ha oly igazságokat hirdetne, melyek őt nem hatották át, vagy nem úgy hirdetné azokat, mint ahogy ő meg van felőlök győződve, akkor alakoskodó, farizeus volna. Így tehát *nemcsak lehet, hanem kell is mindenkor, de különösen* jó alkalmá nyílik erre *beköszönések*kor.

Majd egész következetesen került színre a következő kérdés: „Gyakran halljuk emlegetni, sőt magunk is használjuk az eféle kifejezéseket: orthodoxia, pietismus, rationalismus, közvetítő irányzat, supranaturalismus és modern theologia: miben áll ezeknek a lényege egyenkint s mi az előnye és hátránya?”

E kérdés fejtegetését valóban lelki gyönyörrel hallgattuk, mert kétségkívül igen tanulságos volt, de annak taglalásába azért e helyen nem bocsátkozunk. Nem, mert egyrésztől szűknek találjuk hozzá lapunk keretét (mi is 3 egész órán tárgyaltuk), de másrésztől egészen más természetűnek is véljük ezt, hogysem a közönség ily úton szerezhetne róla tudomást. Ezért, a közönség bűvárkodó tudományoszomjára bízva kutatását, egész nyugodtan mellőzzük.

Hát a következő esetben mit kell tennie a lelkésznek? Sz. E. szülésznő egy csecsemőt visz hozzá keresztelés végett. Azon kérdésére, hogy hol vannak a keresztzülők, a szülésznő azt válaszolja, hogy miután a gyermek beteges és meghalástól lehet tartani, nem volt idő keresztzülők után járni. Különben az K. Erzsébet szolgálonő, törvénytelen ágyból, kinek kérelmére a keresztanyaságot ő vállalta el, a keresztapaságot meg vállalja el a fiatal tiszteletes úr (a káplán). Midőn így most semmitsem gyanítva megkereszteli s elanyakönyveli, egy idő múlva jelentkezik Ujhelyi Aladár, hogy a kérdéses gyermek nem a K. E. szolgálonő, hanem a Mátrai Iloné, kivel ő időközben egybekelt, s a gyermeket sajátjának ismervén, kéri, hogy törvényesítsék, mivel származása eddig csak az anya gyalázatának leplezése végett titkoltatott.

Ily helyzetben, kétségkívül, legegyszerűbb út volna perbe fogni a szülésznőt, mint aki eskü alatt szolgál s mégis kész volt csalni. Csakhogy ez esetben a zülöket, mint a csalásnak, tehát a bűnnek értelmi szerzőit is bajba keverné a lelkész, s így a jó viszonyt közte és azok közt gyölölettel cserélné fel; sőt azok, mint magasállású egyének, bizonyára ellene bujtogatnák az egész intelligenciát is s így a jógyetértés közte és hívei közt végkép felbomlanék. Mit tesz hát ehelyett? Utalja az atyát, hogy miután az ő gyermeke nincs elkönyvelve saját nevében, keresztesse, hozzon bizonyítékokat arról, és ha ezt megteszi, ezáltal bajba keríti a bábát s természetesen önmagát is, de a lelkész nem vádolhatja.

Egy további kérdés volt a következő: „Helyes-e a ciklus szerinti predikálás, vagyis azon eljárás, midőn a lel-

kész egy író vagy annak egy levelét előlről felvéve, végig tárgyalja?”

Nem helyes, dacára annak, mit némelyek mellette szeretnek felhozni, hogy a hallgatóságot alaposabb bibliai ismeretre vezeti; mert az egyházi beszédnek nem ez a célja, hanem a tanítás; továbbá, mert a hallgatóság előtt, olyan mindennapivá lesz ezáltal az egyházi beszéd épen egyhangú és unalmas voltánál fogva, hogy egész közönyt fogadja azt, sőt utóbb elfordul tőle. De nem helyes főként azért, mert az egyházi beszédnek egyik főkélléke az, hogy a gyülekezet lelki szükségeihez alkalmazkodjék, mit pedig ily eljárás mellett egyáltalában el nem érhetünk.

Végül egész örömmel tesszük közé, hogy már pályakérdésünk is van, megfajtásra várván eme kérdés: „*mint kell készülnie a lelkésznek, hogy nagyjelentőségű és magasztos hivatásának az életben legjobban megfelelhessen?*” Beadási határidő husvétutáni első óra. Díja nagyt. Mitrovics Gyula tanár úr adományából 2 arany. A pályanyertes mű lapunkban még ez éven napvilágot fog látni.

b) *A főiskolai énekkar* mult hó 21-ikén tartott közgyűlésében egyhangulag elhatározta, hogy *ellenőri* hivatal szerveztessék; az ellenőr megválasztását azonban időre halasztotta el, midőn törvényeinek jelenleg munkában levő átnézése befejezést nyer. E gyűlésen mutatta be a karelnök tisz. Erdélyi Sándor, m.-jesztrebi ref. lelkész úr azon eleven humorral írt versét, melyet az énekkar százados ünnepélyén felolvasott, s melyet most keretbe téve, az énekarnak ajándékozott.

Ugyancsak itt említhetjük meg azt is, hogy az ének-tanár visszalépése folytán beállott szükségben, énekgyűnk veterán bajnoka, Ivánka Sámuel úr, még a jelen évben az énekkar vezetésére készséggel felajánlotta magát.

c) *Az ifjúsági olvasó-egylet ügyében* december 14-én látogatott közgyűlés volt. Szöllősi József elnök megnyitván a gyűlést, első sorban egy tag indítványozta a „Függetlenség” című lap kitiltását; némi eszmecsere után, az ellenvélemény nem legerősebb érvei dacára, az indítvány elesett. Ezután a sok javaslat közül következő újabb hírlapok megrendelése határozottatott el: „Nemzetgazdasági Szemle.” „Ellenzék,” „Keresztény Magvető.” Végül a kaszinó házszabályaira vonatkozólag hozott a közgyűlés célszerű határozatokat.

APRÓ HIREK.

— Felkérjük lapunk tisztelt pártolóit, hogy elő-, illetve utófizetéseiket beküldeni sziveskedjenek. Szerk.

— *A félévi colloquiumok* január 5-én kezdetüket vették s most javában folynak; minden egyéb élet, az ifjúsági egyletek működése szünetel. De nem! Január mégsem egészen cseudes; ifjúságunk nemesak Pallas oltárainál áldozik, hanem Carneval hereceg ő fenségének is szivesen meghozza adóját és a két bódolat jól megfér egymás mellett, e mellett bizonyit az élénk farsang. Mondanunk se kell, hogy még a nem tisztán ifjúsági multságoknál is az ifjúságra vár a főszerep, mint pl. a január 17-én tartandó protestáns bálón (közvacsorán).

A theologus-bál meghívója következő:

A sárospataki ev. ref. főiskola hittanhallgató ifjúsága, 1885-ik évi január hó 31-én, Sárospatakon a városháza termében, a „tanári nyugdíjintézet“ alaptökéjének gyarapítására, Fejes-Tóth Karolina úrnő védnöksége alatt zártkörű táncestélyt rendez, melyre tisztelettel meghív a rendező-bizottság: Radácsi György, theol. tanár, elnök. Szöllösi József pénztárnok; Szabó József ellenőr; Demeter Lajos, Érsek Elek, Korocz József, Lábos István, Marikovszky Béla, Papp István, Rácz Lajos, Somogyi József, Szabó Lajos, Szakal Károly, Zitás István, Vaizer Károly. Belépti díj: személyjegy 1 frt. Családjegy 3 frt. Jegyek előre válthatók Eperjesy József és Trócsányi Bertalan urak könyvkereskedésében s estve a pénztárnál.

Akik meghívóra igényt tartanak s tévedésből nem kaptak, legyenek szivesek ez iránt a rendező-bizottsághoz fordulni. Vidéki vendégek elszállásolásáról — előleges megkeresésre — szivesen gondoskodik

a rendező-bizottság.

— Nagyméltóságú id. br. *Vay Miklós* ő excellentiája a theologus-bál alapjára száz o. é. forintot küldött a rendező-bizottság elnökéhez, nagytt. Radácsi György úrhoz. A bizottság ez úton is legforróbb köszönetét fejezi ki a nemes adományért!

— *Főpásztorunk a theologus-bál elnökéhez* folyó hó 13-án a következő nagybecsű levelet intézte: „Köszönöm szives megemlékezését úgy nt. tanár úrnak, mint a hittanhallgató nemes ifjúságnak, hogy a folyó hó 31-én tartandó zártkörű és nemes célú mulatságra meghívni szivesek voltak. Ha Isten életemnek kedvez s most már jobbrafordult egészségemet megtartandja, örömet résztveendek oly nemes irányú mulatságban, melylyel hittanhallgató ifjaink, mig egyrészt az ártatlan vidámságnak áldoznak, másrészt a hála legszentebb kötelességét gyakorolják éppen azok iránt — tanáraik iránt — kiknek szüleik után legtöbbször tartoznak. Maga az ifjúságnak ezen szép és nemes törekvése, ennek méltánylása fog legfőbb indokul szolgálni nekem arra, hogy mulatságokról el ne maradjak. Kérem azért nt. tanár urat, hogy alkalmilag legyen szives kifejezni a hittanhallgató ifjúság előtt is megjelenési készségemet, egyszerűsmind azt is, hogy teljesen méltánylom s nagyrabecsülöm vállalatukat s nagy örömet szerez nekem látása annak, hogy vidám kedvtöltésöket igyekeznek nemesen összekötni, az erkölcsileg is széppel és anyagilag is hasznossal.“

— *Fogászbál*, 1885. január 10. Kedélyesen folyt le, válogatott közönség jelenlétében. A zenét Benczy Gyula, hírneves zenekara szolgáltatta s élvezte is azt a közönség reggeli 1/2 6-ig. A hangulat víg volt, holott a bálnak volt egy pótolhatlan vesztesége; a bál védnökönje — az érdeklettek legnagyobb szomorúságára — roszülléte miatt, a bálon meg nem jelenhetett, kedves jelensége hiányzott, s a rendezőség, midőn a jó kedvvel mulató táncospárokat látta, önként felsóhajtott: hátha még a háziasszony itt lett volna! Ezen mélyen fájlalt körülmény leszámításával, a bál fényesen sikerült. A jövedelem kielégítő. Remélhető, hogy

valamint a jogászegylet, úgy az ott volt közönség, a legjobban emlékezend az 1885. január 10-iki bálra.

— *Helyreigazítás*. Lapunk 4. számának „Egyleti élet“ című rovatában a főiskolai jogászegylet II-ik pályakérdése így javítandó: „Fejtsék ki a szerződés kötelező erejének oka, ismertetésével az idevonatkozó elméleteknek.“ Jutalma 30 frt.

— *Legatio után*. Megyek egy barátomhoz. Kopogtatok az ajtón: semmi neszt! Ujra kopogtatok: megint esend! Harmadszorra azt kérdi halkán egy hang — melyben barátoméra ismerek: Ki az? Igazolásom után beereszt; amint belépek, újra elzárják az ajtót. Mi készül itt? töprengök magamban, tán hamis bankót csinálnak, vagy összeesküvést szönek. „Nem láttad-e S rt?“ E kérdés adta vissza nyugalmamat, ahá! hisz' itt a hitelezővel játszanak bujósdit. Mig beszélgetünk, egyszer csak kopogást hallunk: „Psztt!“ S minden kopogtatást ignorálnak házigazdáim. De a látogató csak nem ment el, kért, hogy ereszsük be, hasztalan; végre egyik barátom füttyölni, a másik fuvolázni kezd, én meg — mit tehettem? — dűdolgattam hozzá. Így tartott majd egy óráig. Végre a látogató megunta a hangversenyt s eltávozott. Erre mi is abbahagytuk. Odakint utólérem Sch—rt (mert mondanom sem kell, hogy ő volt) „Látja V—r. úr, legalább ha nem kaphatom meg pénzemem, ennyit élvezek érte.“

* * *

Az utcán.

— Khérem X. úr már egy hét óta mindig kheresem, otthon nekem is az ajtó moghának mindig zárva van.

— Engedjen meg édes N. úr, de épen ma jöttem be.

— Hát thetszik tudni arra a kis adhósságra szükség van maghamnak.

— Oh ne busúljon mindenesetre kifizetem, de most nincs nálam, — pedig sietek előadásra, — majd tessék szives lenni lakásomon meglátogatni.

* * *

Otthon.

— Hallja X. úr, én jövök moghához reggel és mégis záros moghának az ajtó, azt nem hiszem, hogy itthon nincs, nyhissa ki!!

Csend.

— No én moghát chitáltatom az ighazgató elé. Hallja!?

Belül esend marad mindaddig, mig dörögve elmegy Jónás, akkor egy hatalmas kacaj reszketteti meg a levegőt:

— No csakhogy letudtam mára.

Tartalom: „Bethlen Gábor lépései az erdélyi protestantismus felvirágoztatása érdekében.“ (Vége). Szabó József. — „Válasz a debreceni viszhagra.“ — „Hópihőke . . .“ Bodnár István. — „Egy theologus napiójából.“ Balázs Ignác. — „Ovid és köl.“ tészete.“ II. Németh József. — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Collegium 11. sz. szoba. —

Néhány őszinte szó.

Mult hó január 27-ikén lélekemelő ünnepélynek volt színhelye a sárospataki évszázados főiskola. Zsindely István tanárkodásának negyedszázados jubileumát ültük. Nem vertünk port vele, csendben, zajtalanul jött el az ünnepi nap; de igazán, benső örömmel örvendő arcok látásával távozott el. Ennek az igazi örömnak mi is osztályrészesei valánk, s ha most még annak a magasztos ünnepélynek élénk benyomása alatt, hangot adunk annak, mi szívében buzog, forr: reméljük, senkisé fog azon megütközni.

Hiszen az ifjú kebelből hamar, olyan könnyen megnyílik, hogy föltárja azt, mi benne van. S ha most — tán idejét haladva is — néhány őszinte szót mondunk, mentsen ki bennünket ennek a meggondolása.

Szerepünk úgyis fölötte kényes és nehéz. Érzelmek sok, igen sok szót sugnak tollunk alá, lelkünkben édes dallam gyanánt zsongnak a szeretett tanár aranymondásai, s nekünk mégis rövideknek, szegényeknek kell lennünk gondolatokban, szavakban egyaránt. Elismerőleg nyilatkozunk! Azt megtették hivatottabb egyének, másutt, szében, nagyobb erő s több élettapasztalattal. Dicséretet zengjük!? Azt egyrésztől nem engedi meg az ünnepelt férfiú puritán gondolkozásmódja, másrésztől teljesen feleslegessé teszi a mindenki előtt szemmel látható érdem. A valódi, igazi érdem önmaga beszél magáról s nem szorul dicséretre. Aztán — bár erősen ösztönöz a benső vágy minket erre — abban a meggyőződésben vagyunk, hogy a mi dicsérő szózatunk, amint elenyésző csekélység az ünnepelt férfiú érdemeihez képest, úgy bizonyos tekintetben méltatlan is ahhoz, s ha lapokat írának tele magasztalásokkal, az bizonyára kedvezőtlen hangulatot keltene az olvasóban. Kiseb-
bek vagyunk, semhogy dicséretünk valakit emelhetne.

Egyben mégis van dicsekvésünk. Abban, hogy szerencsések valánk az ünnepelt férfiú tanítványai lenni. 25 évi sikeres, áldásos működésének nyomait önnönmagunkon tapasztalni. El nem képzelhető az az öröm, melyet a fentemlített napon

érezünk. Úgy tetszett, mintha a levegőben mindenfelé szétszórt apró parányok úszkáltak volna — a kebelből föl-föltöredező hálahangok tovasurranó részecskéi. És ezek a hangok még most is fülünkbe hangzanak, betöltik egész valónkat s arra kényszerítenek, hogy annak a szép napnak szívünkbe verődő hálahangjait viszhangozzuk. Igen! ezt tehetjük, a hála ilyetén nyilvánulását mindenki nagyon természetesnek fogja találni.

Jól emlékezünk még az ünnepelt férfiú szigorára, nem feledtük el a tanítási órákon hallott rövid, de felettebb komoly intéseket. Akkor — nem szégyeneljük bevallani — roszul esett a fenyték, de jóleső gyönyörrel tehetünk tanuságot arról, hogy azáltal ő javunkat munkálta s most csak affiani tudjuk érte. Így fáradozik ő maig is a tanítvány jövőjeért. Arcán ott ül a szigorúság, hangja kemény, modora kimért és ő mégsem megközelíthetetlen, van benne valami megnyerő, valami vonzó. Igen, mert csak a restség, tunyaság lát kiméretlen ostort szavaiban, az igyekvő és szorgalmas tanítvány megérti a komoly hangokban az aggódó gondozást. Ezért a gondozásért — tán megenged nekünk az ünnepelt férfiú — e helyen is nyilvánítjuk őszinte, szívből jövő köszönetünket. „Amit tettem, kötelességből tettem” — mondta ő — de aki oly élénken érzi kötelességét, mint ő, az többet tesz a pusztá kötelességnél, az belső ösztönét, lelke sugallatát követi. Azért méltán megérdemli a köszönetet.

Amit ezután mondani akarunk még, az azon fentemlített nap, többször, több alakban kifejezett közös ohajtás, hogy ő még hosszú élettel sokáig legyen főiskolánk fáradhatlan munkása!

A vallásos kedély nyilvánulása Berzsenyi műveiben.

Újabb költészetünket tanulmányozva, arra a tapasztalatra jutunk, hogy költőink egynémelyikénél a vallásos kedély talál ugyan kifejezést, de csak elvétve, nagyon ritkán. Miből következtetést vonva, úgy látszik, hogy az istenes hang nem erős oldala az újabb magyar lyrának.

Berzsenyi Dániel, a hatalmas ódaköltő, ki e század elején szokatlan fényben és nagyságban tűnt fel, azon kevesek közé tartozik, kik a vallásos hangnak

is örömet és szerencsésen adnak kifejezést lantjokon. Csakhogy költeményeit tanulmányozva, azon meggyőződésre jutunk, hogy még ő is, mint minden korabeli költő, szívesen használja a görög és római mythologia isteneit. Dehát a költőnek, ha hű kifejezője akar lenni a nemzet érzületének, a kor kivánalmának, lehetetlen kiszakítani magát kora viszonyaiból, mert ha ezt teszi, akkor megtagadja önmagát, s költészete nem a nemzet története is egyszersmind. Berzsenyi a nemzet költője; így költészete is a nemzet története.

Az a kor, melyben Berzsenyi fellépett, nagyon gyászos korszak irodalmunk történetében. A költők nem az életet búvárolták, hanem a görög eszményiség után indulva, csak az általános emberi eszméket (minők: barátság, mulandóság, öröm, meglegegedés) dolgozták fel; a hazai tárgyakat egészen száműzték a költészetből. Ehez járult még azon másik hiba is, hogy az mondatott ki elvül, miszerint az alak minden, a tartalom semmi. A költészet csak az eszmék tündér-birodalmából vonta le a szépet, s művelői mintegy a Gratiaktól ihletve, Olymp mesés isteneit bércceinkre s völgyeinkre varázsolák; tavaink környékét, patakjaink mellékét beszédes nymphákkal népesíték be.

Berzsenyi költészete csak az alakot, a külsőt tekintve mondható a görög eszményiség hű utánzatának; de nem a lényegét, a belsőt, a szellemet is egyszersmind. Igaz ugyan, hogy ő is annyira beleélte magát az ó-világ gondolkozásmódjába, hogy költeményeiben lépten-nyomon mythologiai képek tűnnek elé, melyeket a mai kor gyermekének szótár nélkül még megérteni is bajos; de hiába! ilyen volt a kor szelleme, mely csak azon költeményt tartotta jónak, mely ily modorban volt írva, s ő ha megtagadni nem akarta önmagát, csak is ily hangokat pendíthetett meg lantján. A szellem, a lényeg, a belső azonban egészen elűt kora költészetétől. Minden költeménye tösgyökeres magyar, a nemzeti érzés hű kifejezője. Most elcsüggedve panaszkodik, majd fedd, dorgál, mert kétségbeesve látja, hogy veszni indult a hajdan erős nemzet hazafisága. Most lelkesítve buzdít, majd örvényt mutat, mely nemsokára sírrá változhatik. A hang, melyen szól: intő, dorgáló, lelkesítő, dicsőítő; olyan, mint aminőt érdemel nemzete. De az alak, a külső, melyen elmondja szózatát, egészen idegen, egészen utánzat.

Ezek előrebocsátása után nem lesz oly feltűnő, ha Berzsenyi költészetében a vallásos kedély nyilvánulását vizsgálva, nem mindig „Isten“-re, de sokszor „Istenek“-re is bukkanunk; ha költeményei legnagyobb részében Jupiter, Saturnus, Minerva, Venus, Hebe, Phoebus, Ceres, Amor, Musa, Hercules, Alcide és Pelidesz, mythologiai istenek és hősök is fordulnak elő. De mindezekről eltekintve, nagy költőink között alig van csak egy is, ki a vallást a költészetrel, a hitet a tudással oly csudásan tudta volna egyesíteni; alig van csak egy is, kinek oly magas világnézetéről, oly mély bölcseségről, oly erős hitről tanuskodniék lélekben Istenhez való emelkedése, fohászzkodása, mint Berzsenyinek.

Vallásos kedélye legtöbb költeményében nyilvánul, bár különféle alakban. Itt a boldog meglegegedés, ott a forró vágy az isteni felé; itt a tiszta erkölcs, ott a gonosz elvetemültség; itt a kegyes isten, ott a hatalmas, a népek, a nemzetek ura van rajzolva roppant erős színekkel, s egy-két elejtett vonásából is azonnal ráismerünk, hogy ezek egy nagy

léleknek, egy mélyen érző szívnek elszagztatott darabjai. Az élet, annak küzdelme reá nézve nem terhes, a halál nem ijesztő, mert úgy gondolkozik, hogy Isten segélyével bárhol is megél, s terhet bárhol is képes lesz elviselni; s aki életében híven megfutotta a pályát — „a jobb s nemesb lelkeknek útján“ — annak nyugodtan kell dőlnie még a halál váncosára is; s aki ily nyugodtan, ily erős bizó hittel hal meg, annak még a „mély sír éjjele sem lehet zordon,“ mert fölötte még ott is az isteni éltető szeretet öröklik. Tudja ő, hogy elmulik e világnak minden gyönyörűsége, vagy amint ő igen szépen éneklí egy költeményében:

Hősök márvány-sorompóit

Az idő eltemeti

S a félvilág hódítóit

Felédékény por fedi.

A bölcs, ki ma nagy lélekkel

A naphoz emelkedik,

Holnap gyáva gyermekekkel

Egy sírba ereszkedik (A mulandóság 53. l.).

Tudja ő, hogy „minden csak jelenés, minden az ég alatt“; de viszont azt is erősen hiszi és vallja, hogy aki Isten akarátja szerint cselekszik, az még a porból is „Phoenixként fölemelkedve új életre kel“ vagyis örökké él.

Vallásos érzületének adva kifejezést, a hang is többnyire változó. Egyszer olyan lágy, mint az esti szellő zokogása, máskor meg oly erős, mint a haragos ég mennydörgése. Az első hangot igen ritkán, ez utóbbit igen gyakran használja vallásos költeményeiben. — Ha szól, tanácsokat osztogat, de ostoroz is, hitre buzdít, de kételkedik is. Tanácsa olyan, mint a szerető apáé, ki messze földre, bizonytalan útra küldi egyetlen gyermekét, s ez nem borzad vissza semmitől, mert szívébe véste ez atyai intéseket:

„Minden órának leszakaszd virágát:

A jövendőnek sivatag homályit

Bizd az istenség vezető kezére

S élj az idővel!“ (Káldi Pálhoz. 93. l.).

Hite olyan, mint a tenger hullámaintól körülvelt szikla, mely bátran kiállja a romboló elemek csatáját; erős, rendületlen, azért bizik a nemzet jövőjében, azért szól ily méltósággal, ily szónoki hévvel:

„Mindenható kar méri ki sorsodat,

Kar, melyen ég s föld sarkai forganak,

Kar, mely dicsőült őseidnek

Rettenetes hadait vezette!“ (A 18. század. 85. l.)

Vágya, panasza nincs. Nem azért, mintha tán nem volna már semmi kívánni valója, de azért, mert be tudja érni annyival, amennyi osztályrésztül jutott neki. Boldognak és meglegegedettnek vallja magát; mert az élet javaival meg van áldva, s horatiusi bölcseséggel mondja mintegy dicsekedve:

„Van kies szőlőm, van arany-kalászsza!

Biztató földem; szeretet szabadság

Lakja hajlékom. Kegyes istenimtől

Kérjek-e többet?“

„Vessen a végzet, valamerre tetszik,

Csak nehéz szükség ne zavarja kedvem:

Mindenütt boldog meglegegedéssel

Nézek az égre.“ (Osztályrészem. 105. l.).

Szinte jól esik e hangokat hallani a nagy költő ajakáról, e világfájdalmas korban, mikor az emberiség jórésze kétségbeesve emeli fel szavát az erkölcsi-társadalmi rend és isten ellen, mikor sok helytt a hitetlenség, a jobb jövőben való reménytelenség mármár pusztává kezdi változtatni az egyesek vallásos

kedélyét, elnémitja keble belső sugallatát, kioltja szíve jobb érzését. Oly jótékonyan hat e megelégedésről tanuskodó hang a megtépett lélekre, a sivár kebelre, mint a csöndes eső a tikkadt földre. Az ilyen világnézet adja meg aztán a kebel boldogságát, hozza létre a hit mélységét, szüli a vallásos szív költői nyilatkozatát.

Berzsenyi magas világnézlete, mély bölcselműsége, rendületlen hite, költői lángolása legfenségesebben „Fohászokodás“ című költeményében vagy imájában nyilatkozik. Nem a szerző, nem is egy nemzet, de az egész emberiség fohászokodik itt Istenhez. Tárnya a lehető legnagyobb. Mert ugyan gondolható-e fenségesebb, magasztosabb tárgy, mint *Isten*, kit a bölcs lángesze föl nem ér, ki körül roppant világok forganak, kinek egy „*legyen*“ szózatára állott elő a nagy mindenség, kit dicsőít a Zenith és Nadir, kinek hirdeti nagy keze alkotását: „A szélvésznek bús harca, az égi láng villáma, harmatcsepp, virágszál?!“ S éppen azért, mert a legnagyobb: térdre borul élötte az egész emberiség. De a végesnek a végetlen, az embernek az Isten előtt való „buzgó leomlása“ nem kárhözatos, a sír éjje nem örök, mert oda is elhat Isten életető szeretetének egy sugára.

E költemény tulajdonképen két részre osztható. Az első 4 versszak az egész mindenségnek, a nagy világnak, az utóbbi 3 a kis világ, a teremtés koronája, az embernek hódolatát mutatja be Istennek. Ott a nagy, itt a kicsiny áldozik; ott a hatalom és erő, itt a gyengeség és erőtlenység nyilvánul. Látszólag tehát hanyatlás, alászállás van e költeményben. De a látszat itt is csal, mert ugyan az okos lélekkel felruházott, az Isten képeire teremtett ember, a föld ura, ki értelmével vizsgálja még az istenség mélységeit is, ki halhatatlan, nem fölötte áll-e az egész muló világnak?! Fokozatos emelkedés és nem alászállás van e költemény minden során, s kielégítheti úgy az ész, mint a szív emberét. Első része az értelemre, az észre hat; ez utóbbi inkább a kedélyre, a szívre.

Összes tulajdonait magában foglalja e költeménye Istennek. Már a megszólítás így hangzik: „*Isten*.“ Egyszerűen, jelző nélkül áll, mert „bármilyen jelző hozzáadása csak a fenség teljességéből vonna le, annak csak egy részét, oldalát mutatná az egész helyett.“ A hang, melyen előadja fohászokodását, méltóságos, a fenség hatásának remeke. A végetlennek szemlélete lesujtja az embert; saját parányiségének érzete megdöbbeneti; de mégis aztán bátorítja; fölemeli az a tudat, hogy „a fenséget fel tudja fogni, föllekesíti az öröm, hogy annak ő is részese.“ A vallásos hit mélysége párosulva a költészettel, utánozhatlan fényben tükröződik itt vissza. Oly nagyszerű e költemény, hogy aki szólni akar Istenhez, elég Berzsenyi ezen „Fohászokodását“ elmondani.

Sok más költeményében nyilvánul még vallásos kedélye e lánglelkű költőnek; de e részletesebben fejtegetett költeményben érte el a tetőfokot. Berzsenyi mindenkor lelkesül és lelkesít. Költői heve olykor hegyen-völgyön átrepül szilaj kedvében, vagy tenger-keservében; keresi Istent, de mindig bátran száll, mert bizik erős szárnyaiban. Szereti a magasztost, a fenségest úgy a tárgyban, mint a kifejezésben. Tárgyának is rendesen azon tulajdonait emeli ki, melyekben csak az erő és méltóság nyilatkozik. A sorsal meg van elégedve; boldog, mert lelkét és szívét egy szent érzelem, a vallásos hit tölti be. Tőle lehet tanulni kitartást a munkára, megnyugvást a munka

után, keresztyén bölcshez illő megelégedést az életben. S ha a világ-fájdalom egykor erőt venne mi rajtunk is, ha megtörnénk hitünk, ha szétfoszlanék reményünk, ha nem biznánk az emberekben, vegyük elő Berzsenyi költeményeit, mert az abból felénk sugárzó szellem, az a boldog, megelégedett lélek és szív bizonyára jótékony hatással leend mi reánk is, s könnyen megváltoztathatja beteges világnézetünket!

Szuhay Benedek.

TÁRCZA.

Mult és jövő.

Magamba szállok s elcsitítom
Köröttem a zajos jelent,
Ha pillanatra tán feledni
Tanítna majd a néma csend.

De hajh! hiába, hisz nem adhat
Nyugalmat ez se, énekiem;
Nem — elzavarja szent magányom
Egy síri árny: — *emlékezem.*

Mi fáj, miért borúl be lelkem,
Midőn előmbe támolyog
E tört alak? — Szívembe bú kél,
S érzem, szemembe köny ragyog.

Oly ifjú még! . . . és már is arcán
Ezernyi gond hagyott nyomot.
Éjfél-szemét a földre sítve,
Fájdalmasan mereng el ott.

Sok csalfa vágy, kihült remények
Olvashatók le homlokán.
A régi büszke fényt *csalódás*
Oltá szemében el talán.

Panaszt nem ejt . . . egy-egy sohajtás
Mutatja csak, hogy él; de vád
Egész alakja, s szemrehányás,
Ha néha feltekint reád.

Ezt érzem én is és pirulva
Hunyok szemet, — ne lássam őt.
De más terem legott előttem,
Találva még az elmenőt.

Amaz fagyaszta, ez lebüvöl;
Le, mert egész valója más:
Égkék szemébe fényt lobogtat,
S mosolya hajnalpirkadás.

Epedve néz a messze kéklő
Távol kódébe; nappalát
S derült egét sem zordon éj, sem
Sötét ború nem árnyalák.

És kéjt lehelve, csábosat sűg;
Igér nagyot, arany-hegyet.
Remélek, és . . . és délibábot
Ölel karom való helyett.

Multam s jövöm ezek. Felednem
Amazt, s betelve látnom ezt, —
Reményemet, vajjon miért hogy
Sohsem lehet! . . . sohsem lehet! . . .

Tóth Miklós.

Egy theologus naplójából.

— Irta: Balázs Ignác. —

(Vége).

A legmélyebb felháborodással tértem vissza vacsorára a paphoz. Ott volt a végrehajtó is. Mit kereshet itt ez ember? meg nem foghattam. Oh, hogyha akkor tudtam volna! Oly mérges szemeket vetettem rá, hogy egy bivaly bikát levert volna a lábáról. De sok mindent elbír egy adóvégrehajtó.

Vacsora alatt szemközt ült Herminnel. Beszélgetett vele, a szemtelen. Herminnel, egy adóvégrehajtó! Még nevetett is rá, a vadállat. Kenyérből csinált golyócskákat dobált rá, a hiéna. Oh, hogy szerettem volna e pereben egy 20 métermázsás Uchatius ágyut csapni ostoba fejéhez! Tovább nem tűrhettem, hogy így bánjon imádott angyalommal, kiért szívem az első percben dobogott hangosan; valamit mondtam neki, hogy mit, arra már tisztán nem emlékszem, de érzem, hogy 80 kilós gorombaságnál egy cseppet sem volt kisebb.

Nem esett ezután jól még egy falat kenyérem sem. Méreggé vált bennem, amit addig ettem volt is. Most már kétszeres ellenszenvvel viseltetem az adóvégrehajtó iránt. Egész este nem volt kedvem. Kérdezték: nem vagyok-e beteg? Bizony az voltam.

Mikor aludni tértem, még akkor is eszembe volt az átkozott végrehajtó. Nem, nem lehet, Hermina olyannyira nem sülyedhet le. De hát miért tűrte e nyavalyás ember szemtelenségeit? Nem, nem . . . nem szeretheti őt. De hátha . . . mégis . . . Oh, jaj, megölöm azt az embert s meg magamat is!

Ily szörnyű gondolatok közt tértem aludni. Hálószobám a Herminé mellett volt. Visszafojtott lélegzettel hallgattam piciny cipői kopogását, ruhája suttogását a szomszéd szobából. Oh, e semmit mondó zaj majdnem örültté tett!!

Végre elcsendesült a zaj. Aludni tértem Fehér, puha volt az ágy, mint Hermin kebele. Talán épen az ő piciny kezei puhították fel a párnákat. Ah, de most emlékszem, hogy szobámba jöve, a szolgálót találtam a küszöbön. Iszonyú csalódás! Sokáig forgolódtam, de nem jött álom szememre, mint rémkép, folytonosan ott kísértgetett az adóvégrehajtó alakja. Oh! hát már álomban sem hagy nyugodni!

Tizenkettő volt az óra már, midőn elaludtam. Álomban megjelent Hermin dicső alakja. Megfogtam kezét, elmondottam, hogy szeretem, hogy imádom, hogy nem élhetek nála nélkül. Ő csak mosolygott. Elmondottam, hogy elviszem magammal egy szebb tájra, „hol szebb a mező, tisztább a patak s zengőbbek a dalok.“ Ő csak mosolygott. Elmondottam, hogy csak egy istenem van s ez ő, hogy őt imádom, hogy őt bálványozom, hogy mindennap lábaihoz rakom hő szerelmem nyilvánulásait, hogy rabszolgája leszek,

kinek életével rendelkezhetik egy pillantásáért. Ő csak mosolygott.

Láttam aztán mély sötétséget, mely őt elválasztá tőlem, hasztalan nyujtám utána karomat, hasztalan kiáltám nevét a kétségbeesés rémitő hangján: nem hallhattam szavát, nem láthattam őt. A sötétség kisebbedni kezdett s az adóvégrehajtó alakjává változott.

Másnap, mikor felébredtem, izzadság lepte homlokom. Kimerültséget éreztem tagjaimban. Hermint délig nem láttam. Ebéden a végrehajtó nem volt jelen. Úgy éreztem magamat, mint akinek kebléről egy malomkövet hengerítették le. Most már én ültem szemközt Herminnel. Oh, bel boldog valék! Beszédközben szerfelett ügyetlen voltam. Nyelvem — mintha összeesküvést forralt volna ellenem — sohasem azt a táncot járta, melyet én húztam. Hanem azért ő szeretetreméltó volt. Lehellelte tüzes, szava andalító, beszéde szerelemtől reszketeg.

Szeret, ő szeret — gondoltam — annyi esáb csak azért, hogy viszontszerelmet keltsen.

Éreztem, hogy lába gyöngén érinti az enyémet, mintegy biztatásképp. Nem hagyhattam viszonzás nélkül. Csak-hogy szerelmem viszonzása annyira „nyomós“ volt, hogy egy gyenge „sikoj“ hangzott el ajakáról. A leves melegségére fogta.

Mintha éles borotvát húztak volna végig szívemen. De hátha nem is ő volt! Hátha a pap véletlenségből! Egy nagy kandúr mormogása érthetővé tette az egész dolgot. Ekkor már elvesztettem eszemet. Ebéd végével siettem ki a hűvös levegőre, hogy lecsilapítsa böszült véretem.

Ő nem szeret . . . nem szerethet többé . . . Átkozott kandúr, akadj csak a kezeim közé, tudom megemlegeted karácson első napját. Este szobámba betévedvén, hatványozott mértékben váltottam be ígéretemet.

Nem beszélek tovább, csak azt mondom, hogy eltelt a három napos pogácsás ünnep isten jóvoltából. Indultam másnap „requirálni.“ Már a legelső háznál összetalálkoztam a végrehajtóval.

Hát mindenütt megelőzől, te embernyúzó szörnyeteg? — gondoltam magamban — s azt a beszűt tettem, hogy nem köszöntem neki.

A pátronusok újra nagyszerűen fogadtak, de azzal bocsátottak el: „Adnánk édes követ úr tiszta szívből többet, de az adóvégrehajtó kizsarolt!“

A sáskahad tehát letarolta gabonámat úgyannyira, hogy 50 forint helyett csak 20-at mondhaték magaménak. A többit a nyomorult „olexequálta“ előlem.

Egy szép reményem már dugába dőlt. Óra, gyűrű, tovább is csak papir fog maradni. Koresmáros, kereskedő hasztalan várjátok megérkezésemet.

Szekerem nem sokára megérkezett. Féltem a *választól*. Itt kell hagynom tehát mégis Hermint, szerelmemet, üdvömet, életemet. Oh, miért nem vagyok Józsuá, hogy megállíthatnám a napot. Nem, nem mehetek el addig, míg ki nem öntöm előtte szívemet.

Bementem szobájába. Egyedül volt. „Oh Hermin — sohajték szörnyű nagyot, hogy szinte a szívem hasadt meg bele — itt van a perc, amelyben válnunk kell. De nem

melhetek el anélkül, hogy egy biztató szót ne kapjak ajakáról; egy szót, áldáshozót, mely fényt hintsen életem oly sötét útjára, egy szót, mely a kösziklából forrást fakaszt; egy szót, mely elűzi a borút s szivárványt varázsol. Oh, Hermin, szerettem kegyedet az első pillanattól fogva, végzetlenül.

Ő csak mosolygott. Halott voltam, de szívem látásakor feltámadott, vajjon boldogságra-e?

Ő csak mosolygott. Én elmegyek, de itt hagyom szívemet; mondja meg, jöhetnek-e érte, szeret-e engemet?

Ő csak mosolygott. Kis idő múlva megszólalt. Remegve vártam feleletét, mely életet vagy halált; üdvöt vagy poklot vala hozandó számomra.

„Csodálom, hogy ámbár negyed napja van itt és még senkitől sem hallotta, hogy a végrehajtó jegyese vagyok.“

Itt . . . itt . . . itt a sötétség, az átkozott végrehajtó, épen mint álomban láttam. Mint akit föbe vernek, tompult el agyam. Szédülve ballagtam ki a szobából, se pénz, se leány, ezt is az adóvégrehajtó „exequálta“ el!

Most, midőn a történet után két héttel e körülményekre visszagondolok elfog a düh, az adóvégrehajtó iránt. Megrabolt ez ember pénzemtől, megrabolt boldogságomtól; első szerelmem gyenge bimbaját elhervasztá. Most ismét itt ülök zúzmárás szobámban. Elöttem az örök szeretet példányképe. A betű összefoly előttem. Nyugalmamból ki vagyok vetkőztetve.

Ha indexemre tekintek, a „kolloquáltak“ oly boszút lihegőleg beszélnek az adóvégrehajtóról.

Ezeket kellett volna előlem „exequálnia.“

Úti képek.

III.

A Kárpátok közt.

Valahányszor a Poprád völgyében megállva, feltekinték a magas Tátrára, fel az erdős, bérces gyönyörű havasi képre, vagy valamely kiránduláson voltam: mindannyiszor önkéntelenül eszembe jutott Petőfi költeménye:

Mit nekem te zordon Kárpátoknak
Fenyvesekkel vadregényes tája?
Tán csodállak, ámde nem szeretlek,
Képzetem hegy s völgyedet nem járja.

S ha egyébben feltétlenül rabjává tesz Petőfi, itt nem tudok meghódolni neki, sőt egyenesen és nyíltan ellene mondok s bámulom, hogy ez a táj, ez a vidék, mely minden lépten-nyomon költészetet lehel; felemeli eszményi, tiszta régiókba az emberi lelket; kéjbe, gyönyörbe ringatja, hogy ez a táj nem tudta megnyerni Petőfi vonzalmát!

Ennek okát most nem kutatom — költőknél is találkozunk különösségekkel — hanem sietek saját benyomásaimat vázolni.

Nem tettem rendszeres kirándulásokat, hanem most ide, majd oda barangoltam el; így csak futó képeket nyújthatok, melyek nem a legnagyobb földrajzi rendben követik egymást.

A hegyvidék, már Kassától felfelé, amint az Oderbergi vonalon utazunk, mutogatja oroszlán-körmeit s egyre fokozódó mértékben kelti fel figyelmünket, érdeklődésünket.

A vonat útján alagútak, hatalmas bevágások, egyik oldalon mélység a rohanó Hernáddai, másikon meredek sziklafalak; távolabb erdőkoszorúzza hegyek, kopár sziklaúcsokkal és merészen előre nyúló sziklaormok egymást váltogatják. A vidék egyre zordonabb, regényesebb szint ölt; lassan a tölgy, bükk elmaradnak, helyöket a fenyő kezdi elfoglalni; a Hernád mind kisebb mederbe szorúl s mind dühösebben ostromolja az útjában álló köveket, a vonatnak egyre magasabbra kell kapaszkodnia. Elhagyjuk az ódon színezetű Lőcsét s nem sokára Poprád-Felkán kiszállunk. S egyszerre — feltéve, hogy tiszta időnk van, ami nem mindennapi eset — előttünk áll a Kárpát, derékig fenyvesekkel fedve, felebb a csúcsok merednek: a lomnici és nagyszalóki, hátrább a jégvölgyi és gerlachfalvi, ez utóbbi a legmagasabb (2665 m). Közbe-közbe, még tartós meleg napok idején is, a szakadékokból, mély völgyekből, arnyékos mélyedésekből hó csillámlik elő; legyen egy kissé komor idő: reggelre kelve az egész Kárpát hófehéren nyújtja az ég felé koronáját. Egy félórai szemlélet után sem bírnak betelni a szép képpel.

De az idő halad. Poprádon széttekintünk, mely a turista és fürdői élet kezdő, illetve egyik központja; a *Huszpark* kitünő fürdőjével és pensionjával, számos vendégével már schweizi képet nyújt. De innen a valódi turista tovább halad Tatra-Füredre, én ott végeztem. Utunk az egymást gyorsan követő szepesi városokon visz keresztül; mindenben olyan sajátos jelleg van itt: a házak nagyrészt emeletesek, egymáshoz vannak forrasztva, a magánosan álló torony alacsony lapos, időbarnította falakkal, még talán a huszita korból való. Kézsmárk csinos, rendes város, a gyermekkor kedves emlékeit idézte fel bennem. Túl rajta Sz.-Bélán állapotam meg. Tíz esztendő: az idő hogy eljár.

Első kirándulásom a bélai cseppkő-barlanghoz történt (épen jelen voltam megnyitási ünnepélyén). Nem láttam még az aggteleki barlangot, hanem ez nagyszerű. Béla várostól mintegy 1 órányira fekszik az erdőben; $\frac{1}{4}$ óráig meglehetősen magasra kell felmennünk és ott vagyunk. A barlangban majd mindenütt lépcsőn járunk, néhol beláthatlan mélyre szállunk le, másutt ismét fel a magasba visz utunk. A barlangot — mint a jelek, pl. névfeliratok, korhadt fadarabok mutatják — már régebben, még a múlt század elején ismerték; azóta csak az emlékezetben maradt némi nyoma, nyilását nagy kő fedte, végre 1881-ben sikerült felfedezni, belejutni. A cseppkő-képződmény néhol még nem egész kemény, gyönyörű fehér-sárga színű, s hogy be ne füstölödjék, a világítás lámpákkal és magnesiummal történik; sorban szebbnél szebb, legkülönbélebb, legváltozatosabb ábrák, alakok kötik le figyelmünket. A barlang igen nagy területet foglal el, egyébiránt úgy tekinthető, mint egy gyorsan fejlődő amerikai város; aki pár év múlva látja, meg nem ismeri. Harmadfél év alatt akkori területe megkétszereződött, a folytonos kutatás és felfedezés által mindig szebb, nagyszerűbb részletek jönnek napvilágra, illetve lámpavilágra. A kutatások s általában az egész barlang felvirágoztatása élén Weber Samu lelkész áll; újabban — amint olvasom — Tatra-Füredtől is készítettek egyenes erdei utat hozzá. A barlang látogatóinak száma évről-évre ropant növekszik; a Kárpátok vonzerejét igen emeli s jelen-

tékenyen hozzájárul ahhoz, hogy e vidék magyar Schweicéá emelkedjék.

A mély barlangi út után nézzünk fel a magasabb régiókba: a zöld tóhoz. Régen óhajtottam már egy kárpáti tavat látni, ezért szívesen csatlakoztam a zöldtavi kirándulókhoz. Korán reggel indultunk ki, a nap rózsafénye éppen akkor tünt fel a hegycsúcsokon, míg alatt félhomály derengett; a fény folyvást terjedt, lejjebb szállott, már az egész hegységet elborítja s onnan szállott le a síkra. Mintegy 2 órai út után a szekeret elhagyva, gyalog haladtunk tovább. Utunk egyre emelkedett, végre oly merészen áll előttünk, hogy csak a legerősebb mászás és tüdőgyakorlat után tudunk felhatolni. Itt meglehetősen sík áll előttünk, az ember az alföldön képzelhetné magát, ha a mindenünnen meredező hegyek hamar fel nem ébresztenék csapongásából. Jobbról a pusztá „Nesselblösze,“ balra a „Nagy-Morgás“ rideg sziklafalai meredeznek. Itt-ott azonban az utat a földön kúszó, törpe fenyő zárja el, melyen valóságos küzdelem közt kell áttörnetni. Elhagyva egy juhászakolt (kosár), a fehér tavat érjük; vize fehérszínű és sekély, úgy, hogy fenekét mindenütt láthatni, 1—2 holdnyi területű; pár lépéssel odább van a fekete tó (Triangel), az előbbinél jóval kisebb, vize sötét-fekete, mit mélysége okoz, medre valószínűleg tölcésalakú.

Partján elhaladva, törpe fenyő, fűz s más bokrok közt nemsokára a zöld tóhoz jutunk: szép látvány. Nagysága 0·51 hektár, itt-ott 6—8^m mély, vize távolról zöld, közelről kristálytisztá. Helyenkint a tó homokos feneké élénk zöldszínű s e helyeken számtalan forrás van, a homok csak úgy forr, pezsg; valószínű, hogy e források a föld mélyében zöld festékes anyagot oldanak fel, mely a talajra aztán lerakodik. E források teszik lehetővé, hogy a tónak csekély tápláló erei mellett oly nagy lefolyása van. Hosszúkat katlanban fekszik, melynek keleti részét foglalja el; óriási, kopár, szinte beláthatatlan magasságu sziklahegyek alkotják e katlant. Ezek közül a kiválóbbak a N.-Morgás, kelet felől vonul erre, délről a késmárki csúcs (2500 ^m). Valamint a tó partja, úgy a katlan többi része is szikladarabokkal van borítva, melyek időfolytán a hegyfalakról leváltak s az egész völgyet, tavat eltemetéssel fenyegetik. A tóban élő állatot nem fedezhettünk fel.

E sziklafalakon érdekesen szemlélhetjük a vegetáció teljes megszűnését. A völgyben tenyészik a törpe és gyalog fenyő, de mindinkább csenévészedik, amint a hegy oldala észak felé fordul, úgy, hogy északnak, a sziklához tapadva áfonya cserjéhez hasonlít; lassankint ez is eltűnik, zöldes-sárga gyeppé és zuzmó foglalja el helyét, míg végre ez is kihal.

A nyugati sziklafalon valami kis patak vizesést képez, én egész közel felmentem hozzá s a sziklák közt árnyékos helyen két csomóban megjegesedett havat találtam. Ez irányban emelkedik a *karbunkulus-torony*, melyről azt tartja a rege, hogy az egykor rajta fénylő karbunkulus a tóba esett.

A tó partján a Kárpát-egylet menházat építettett a turisták számára.

Miután a szép regényes képben kigyönyörködtük magunkat, megpihentünk s kimerült erőnk helyreállításáról is gondoskodtunk: visszafelé indultunk, útközben a kárpáti florát tanulmányozva.

Theologus-bal 1885. januar 31.

Alapige: Rom. XII. 15.

A colloquiumnak vége: szabad a tánc!

Bizottsági ülések, lőtás-futás, sürgés-forgás, rendezés és rendetlenkezés, keserű mosolyok, kárörvendő pillantások, önbiztató gondolatok, levelezés, sürgönyözés után végre megérkezett a várt este, vagy mint Mukányi mondaná: felderült a dicső nap hajnala!

Még egy utolsó pederítés a bajuszon (már t. i. aki-nek van), még egy igazítás a nyekkendőn, simítás a hajon: s kész a táncos. (Szegény lányok! nekik már egy héttel a bál előtt nincs nyugodt éjjelek, nappalok!)

Üres a terem, még csak egy-két gyertya fénye hint halvány világot. Halkan suhan végig a rendező, magános lépése oly kísértetiesen hangzik: baljós aggodás és édes remény, szép kilátás egyformán foglalja el keblünket. De csak rövid időre; azután az előbbi eltűnik s az utóbbi lesz uralkodó, magával ragad, mint megtestesült valóság. A bordeaux-crème szalag vígan szállong, repked a vállon, hisz' örömet, diadalát üli, látva a folyvást növekvő fényes társaságot, a fényes öltözékeket, a ragyogó szemeket. Zsongva hullámzik a közönség; 9 óra felé megjön a bál védnöke, Fejes Istvánné ő uagysága, vele bájos leánya. Az egész rendező-bizottság, élén Radácsi György elnökkel, fogadja s csinos virágcsokorral tiszteli meg; a bemutatások végeztével megkezdte a táncot az elnök a védasszonnyal, jelt adva ezzel a már izgatottan várakozó pároknak, lassankint mindenki belemelegedett a „lassú magyar“-ba.

A theologusok — itt is Pál apostol intéséhez tartva magukat — igyekeztek kitenni magukért, meg akarták mutatni, hogy nemcsak a katedraban állják meg helyüket, hanem a táncterem sima parquetjén is; nemcsak a bibliát tudják forgatni, hanem a szókéket és barnákat is; nemcsak a zsidót tanulmányozzák, hanem a szép szemekből is tudnak olvasni s ha már a hirdetést, esketést tudniok kell, azt is meg akarják tanulni, hogy jut odáig az ember. A lányok a megmondhatóit, hogy tanulmányuk mennyire sikerült!

A táncmulatság élénk, kedélyes s páratlan jókedvű volt; a fényes társaság, mintha csak házi estélyen lett volna, oly fesztelenül mulatott, buzdító példaként járt elől bálunk éltető szelleme: védasszonya. Úgy az első, mint a második négyest 40 pár táncolta. Ott voltak a díszes hölgykoszorúban: Barna Ilona (Sátoralja-Ujhely), Bató Irma (Velezd), Bodolay Irma (Kesznyéten), Dobersberger nővérek (S.-a.-Ujhely). Doktor Piroska, Emődy Etelka, Fejes Iza (S.-a.-Ujhely), Keresztúri Erzsike (Semlyén), Kovácsy Klára (Tállya), Körfi Margit (E.-Bénye), V. Krüszelyi Bálintné, Maklári P. Miklósné, Menyhárt Ilona (Jajhalom-tanya), Mester Róza és Ilona, Mitrovics Gyuláné, Molnár Margit (S.-a.-Ujhely), Morvay Ida, Radácsi Györgyné, Somogyi Ilonka (Szerdahely), Szakácsy Ida és Erzsébet, Szinyei Endréné, Szinyei Erzsike, Szívós Irma, Tárnok Matild (S.-a.-Ujhely), Zombori Emődné stb., stb. A notabilitások közül ott voltak: ifjú báró Vay Miklós, főiskolai algondnok, Fejes István egyházi algondnok, Meczner Gyula, Bogyay Zsigmond és csaknem az egész tanári kar.

„Hát én az első négyest ne táncoljam?“ szólit meg egy barna jogász-fű.

„De hisz' magam is úgy jártam!“

„Minek van hárommnyi férfi, mint nő!“

E rövid párbeszéd, azt hiszem, elég jellemzése a bálnak, a nők a mulatsággal teljesen meg vannak elégedve s őszinte örömeiket fejezik ki.

A társaság szórakoztatásáról a szünóra alatt is volt gondoskodva: a táncosok röktön énekkartagokká változtak s előadták Lányi Ernőtől: Kossuth Lajos nótáját, továbbá a kedvelt *Pepitánt* dalt; Érsek Elek pedig elszavalta Fejes István: *A hűtlen szolgálta* című humoros költeményét.

A theologus-bál 13 évi szünetelés után, teljesen friss erőben, mint a régieknek méltó utóda újult fel, s nemcsak a pataki farsangon hódította el az első helyet, hanem az egész megyében is kevés párja akad.

A lankadni nem bíró jókedv és lelkesedés mellett mutatott az, hogy az egész táncrendet (4-ik négyest is) végig táncolták s a szürkület tünedező képe búcsúztatta el a mulatozókat azon általános óhajttal: *a viszontlátásig — jövőre!*

Bálunk a tanári nyugdíjintézet alaptökejének gyarapítására 462 frt. tiszta jövedelmet hozott. Fogadják a nemes adományokért és felülfizetésekért főiskolánk és ifjúságunk meleg barátai legmélyebb köszönetünket és hálánkat!

L—s.

EGYLETI ÉLET.

a) *Az irodalmi önképző-kör* a szünetelés után, február 7-én kezdte meg ülését. A német fordítási pályakérdésre még a mult iskolai félévben a kitűzött határideig 6 mű érkezett be. Ezek közül, a bírálók egybehangzó véleménye szerint, a 12 frt. jutalomdíj a VI. számú műnek íteltetett. Szerzője Rác Lajos, III. é. th.

b) *Az akadémiai ifjúsági könyvtár* 8 tagú választmánya folyó hó 13-án tartotta ülését Rác Lajos, IV. é. joghallgató elnöklete alatt a hivatalos helyiségben, melyen a félévi bevételek, kiadások nézettek át. Eszerint a félévi bevétel = 165 frt. 04 kr.; kiadás = 109 frt. 06 kr.; pénztári maradvány = 53 frt. 98. kr. Majd az új könyvek meghozatalára fordított költség szavaztatott meg 200 forintban, mely könyvek megrendelésénél a bizottság fősúlyt fektet a tudományos művekre.

c) *Énekkarunk* folyó hó 13-án ismét egy sánalatra méltó ügyet tárgyalt közgyűlésén, midőn az egyik szólam főénekesét saját kérelmére állásától fölmentette. Az újabb időben több rendellenes dolgok történtek az egylet kebelében, s ha épen ezekből kifolyólag több figyelemre, nagyobb erélyre hívjuk fel mind az elnököt, mind az énekkar bizottságát, azt tőlünk, kik melegen érdeklődünk az egylet iránt ne vegyék rossz néven.

d) *A betegségélyző-egylet* 10 tagból álló bizottsága, január hó 20-án tartott ülésében, a félévi bevételeket és kiadásokat vizsgálta meg. Bevétel 1015 frt. 76 kr. Kiadás 871 frt. 33 kr.; pénztári maradvány 244 frt. 43 kr. Ezekből örömmel győződött meg a bizottság arról, hogy

az egylet vagyona hovatovább növekedik, kitűzött céljának mind jobban-jobban megfelel.

e) *Az olvasó-egylet* bizottsága szintén ülést tartott folyó hó 5-én, hol a félévi számadásokból alkalma volt meggyőződhetni ez egylet ügyeinek rendszeres vezetéséről.

f) *A gyakorlati theologiai kör* második félévi működését folyó hó 13-án kezdte meg.

A mult félévben még a következő kérdések tisztáztattak: miután Istent absolut szellemi lénynek fogjuk fel, szabad-e az imában Istent anthropomorfizálni? s ha igen, minő mértékben?

Nemcsak *szabad*, hanem elkerülhetlenül *szükséges* is. Mi, gyarló testi emberek ugyanis nem is képzelhetjük el Istent máskép, mintha emberi vonásokkal, a legtökéletesebb teremtmény vonásaival ruházzuk fel őt és emberi gyarlóságunknál fogva meg sem tudjuk szólítani, ha csak emberi tulajdonokkal nem látjuk el. Úgy, hogy anthropomorfizálás nélkül imádkoznunk nem is lehet, ha csak néma szemlélődésbe nem merülünk, anélkül, hogy hangot adjunk.

Egy másik kérdés. X férfi törvénytelenül él Y nevű nővel, kitől egy gyermeke is születik. Ekkor Y-t elhagyván, törvényes házasságra lép Z-vel, kitől több gyermeke származik. Azonban Z idők multán meghalván, az előbb elhagyott Y-nal lép most már szintén törvényes házasságra. Kérdés, vajjon az előbbi törvénytelen gyermek törvényes lesz-e ezáltal?

Épen nem, s a lelkész által nem is törvényesíthető, hanem utasítania kell X-et, hogy világi hatósággal tisztáztassa az ügyet, s rendes törvényszéki úton tárgyalassa, mert ha másképen jár el, jogsértést követ el a többi törvényes gyermekekkel szemben.

A második csoport imák is, ezen théma felett: „A tél a csendes álm képe“ megbíráltatván s róluk a vélemény legalább öszletben előterjesztetvén, az eredmény kielégítőnek mondható. Ennek bizonyosságául, lapunk következő száma hozni fog egy mutatópéldányt.

Legújabbán a következő théma tüzetett ki: „A prot. egyház szép jogokat ad tagjainak, de egyszersmind áldozatkész kötelességteljesítést is vár azoktól,“ mely felett confirmálási agenda írandó. Beadás határideje március 1.

g) *Az Erdélyi önképző-kör*, legközelebbi ülésén, a következő pályakérdésre beérkezett művek sorsa felett döntött: „Fordíttassék le Ovidius 'Metamorphoseon' című művének, Liber III. 253—315. sorig terjedő 'Semele' címmel ellátott részlete.“ A kitűzött határidőig 6 pályamunka érkezett be. A nyertes munka jelíges levélkéje felbontatván, szerzőül Pokoly József VIII. osztályú tanulót tünteté fel; 2 pályamű dicséretben részesült, az egyiknek szerzője Kérészy Zoltán VII. osztályú tanuló; a másiknak szerzője névtelen kíván maradni. Ugyancsak e körben „A Dózsa lázadás indokai, lefolyása és következményei“ című pályakérdésre, melyre csak VI-ik osztálybeliek pályázhatnak, 4 mű érkezett be. A társulat, illetve a kinevezett bíráló-bizottság a legközelebbi alkalommal fogja véleményét előterjeszteni. Ennyi örömdetes jelentés után szinte roszerű esik egy a társulat körében előforduló, kellemetlen eseményt

napfényre hozni. Nevezetesen, egy tag botrányos, a társulat jó hírnevét aláásó magaviseletével, maga ellen mintegy kihíván a társulat büntetését, ez az illetőnek tanácsolá a körből való kilépést, mire az csakugyan végleg elhagyta a társulatot.

h) Mint halljuk, e hó 15-én a *tornaegylet* is közgyűlést szándékozik tartani, mely — tekintve s látva a tornaegyleti tagok hangulatát s a felszínen levő kérdéseket — előre is látogatottnak és hevesnek ígérkezik. Erről jövőre.

APRÓ HIREK.

— *Az irodalmi önképző-társulat* folyó évi február 7-iki ülésén Szinyei Gerzson, tanár-elnök örömmel jelentette, hogy Ragályi György úr, önképző-társulatunknak újabban 50 forintot adományozott. Társulatunk a legmélyebb köszönettel fogadja a nemes adományt s elhatározza, hogy míg egyfelől az ekként 100 frtra kiegészített összeget „Ragályi-alapítvány” címen fogja kezelni, másfelől halás köszönetét jegyzőkönyvi pontban küldi meg társulatunk kitűnő pártfogójának.

— *Kürthy Emil*, a „Magyar Ifjúság” című lap szerkesztője, felhívó levelet küldött az irod. önképző-társulat elnökségéhez, melyben önképző-körünk eseményeiről rövid, tűzetes tudósításokat, egyúttal szellemi és anyagi pártfogást is kér. A társulat folyó évi február 7-iki ülésén, erre vonatkozólag azt határozta, hogy lapunk következő számaiban megküldi nevezett lap szerkesztőségének, valamint az ülés véleményét tárgyzó jegyzőkönyvi pontot is.

— *A Zsindely István tanár negyedszázados jubileuma*, január 27-én, nemes, emelkedett ünnepély volt. A tanácsteremben jelen voltak az igazgató-tanács, a tanári kar, az ifjúság képviselői. A jubiláns egy küldöttség által meghívatván, először nagytiszteletű Fejes István, főiskolai algondnok üdvözölte az igazgató-tanács nevében, fejezte ki annak nagyrabecsülését, méltánylását s elismerése jeléül átnyújtotta az igazgató-tanács egy jegyzőkönyvi kivonatát. Az ünnepelt tanár könyekig meghatva köszönte meg a megtiszteltetést. Erre Molnár Lajos gimnáziumi igazgató lépett elő s a tanári kar nevében hozta meg a tisztelet, elismerés, szeretet adóját, vázolta a jubiláns tevékenységét, érdemeit és leleplezte Zombory Emőd rajztanár által festett arcképét. Zsindely István válasza után Mándy István, VIII. osztályú tanuló nyújtott át gimnáziumi tanítványai nevében egy csinos művű aranytollat, a tanár úr iránti szeretet, ragaszkodás meleg érzelmeit tolmácsolva. Az erre adott válaszzal az ünnepély véget ért. Utána közeled, este pedig fáklyás-zene volt, hol Szikszay András, VIII. osztályú tanuló köszöntötte fel a szeretett tanárt.

— *A debreceni hittanszaki „Közlöny”,* közelebbi számában már részletesebb, mélyrehatóbb válasza méltat minket s múlt számunkban foglalt erősségeinket, bizonyításainkat igyekszik gyöngíteni. Mi ott eléggé kifejtettük, igazoltuk nézetünket s így szükségtelennek tartjuk azt ismételni, szük-

ségtelennek védelmezni, annyival is inkább, mivel legkevésbé sem látjuk azt megdöntve, sőt kartársaink ellenérvéleése hol szörzúlhasogató aprólékosságá válik, hol uekünk kénytelen — bár nem ismeri is el — igazat adni. Mi nem arrogá-lunk magunknak esalhatatlanságot, de lássák be kartársaink is, hogy ők sem esalhatatlanok. Egyébiránt szíves örömmel ismerjük el, hogy kartársaink most már inkább nemes ellenfelekhez méltó hangot használnak, bár egyes magas kifejezésekről most se tudnak leszokni.

— *A „Prot. egyházi és iskolai lap”* 4. számában tiszt. Zvilus úr megtamadta lapunkat s a pataki ifjúságot. Elsőt azért, mert a pesti theologusok által kezdeményezett vasárnapi iskolák és bibliai szövetség ügyében ellenkezőleg (t. i. nem kedvezően) nyilatkozott, mint Rácz István széniorunk, ki az e tárgyú ünnepélyre egy *magán* levélben üdvözlétet küldé; a theol. ifjúságot pedig azért, mert becsületbíróság, torna-egyenruha s theologus-bál irányában mozgalmat indított. Szerkesztőségünk ezen támadásokra a nevezett lap 6-ik számában válaszolt, kifejtve, hogy miért nem helyesli a vasárnapi iskolákat jelen alakjukban — t. i. szenteskedő, pietistikus modorral és a theologusok tanítása alatt — és hogy miért nem csatlakozhatik a bibliai szövetséghez, mely magas, eszményi célját, a lélek felemelését, a kedély nemesítését a bibliának perikopalis olvastatásával akarná elérni. Egyúttal az ellenmondásra is megadtuk a feleletet, hogy t. i. a szénior saját s egy két barátja véleményét közölte; lapunk pedig az ifjúsági közgyűlésnek volt tükre, viszhangja. Az ifjúsági mozgalmakra vonatkozó gúnyoros megjegyzéseket is igyekeztünk kellő értékre leszállítani.

Amint a „Prot. Közlönyben” olvastuk, a fentebbi kérdések felől enyedi kartársaink is a mienkhez hasonló szellemben nyilatkoznak.

— *A beiratkozások* a második félévre febr. 8—9-én történtek meg, az előadások 10-én vették kezdetüket. Az összes ifjúsági egyletek már előbb megkezdték működésüket.

— *Genf városa*, a kálvini reformáció bölcsője és székhelye, jelen év augusztus 23-án nagyszerű vallásos és nemzeti ünnepélyt készül tartani a reformáció megalapítása 350-ik évfordulójának emlékére.

— *Az énekkar* folyó hó 14-én, a Sárospatak közelében fekvő Makkos-Hogykára hivatott meg temetésre.

— *Nagytiszteletű Radócsi György*, tanár úr első előadási óráján, a hittanhallgatók előtt a tanári kar szíves köszönetét fejezte ki a nyugdíjintézetre nézve oly szépsikerű táncmulatság rendezéseért.

— *Valószínű, hogy az ifjúsági énekkar* a jövő hóban Beregszászon hangversenyt fog tartani. A városi közönség részéről a meghívó az énekkar elnökéhez már megérkezett.

Tartalom: „Néhány őszinte szó.” — „A vallásos kedély nyilvánulása Berzsenyi műveiben.” Szuhay Benedek. — „Múlt és jövő.” Tóth Miklós. — „Egy theologus naplójából.” (Vége). Baláza Ignác. — „A Kárpátok közt.” (Úti képek). — „Theologusból 1885. január 31-én.” L—s. — „Egyleti élet.” — „Apró hírek.”

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Collegium 11. sz. szoba. —

Lepattan a tél bilincse. Olvadozik a fagyos jégburok. Enyhe szellővé változik a dühöngő északi szél. Jótékony, meleg sugarakat lövel a nap. Az ébredő föld mosolyogva nyújtja a szelid ibolyát. Zsong-bong a lég. Megújhodása küszöbén áll a természet.

Ünnep van. Ünnep a természetben, ünnep a szívekben. Játszi mosolylyal ajkán ébred a biboros hajnal, szent lelkesedésre dobban a kebel. A szabadság ünnepnapja ez.

Ah mint rajzanak a multon áhitattal csüggő lelkemben e dicső nap csodás alakjai! Harminchét évvel ezelőtt! Gyöngye szemem föl beletekinteni a fényözönbe, remegő szívem édes-kínos sejtelemmel hallgatja a csatára serkentő hangokat:

„Talpra magyar! Hi a haza!”

Szent borzalom futja végig valómat. Ezer meg ezer ajakról dörg az eskü-szó:

„A magyarok Istenére
Esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok tovább
Nem leszünk!”

Harminchét évvel ezelőtt! Reszket a toll kezében. Ifjú vagyok. Tudna-e az én szívem olyan melegen dobogni, mint a negyvennyolcas ifjaké? Tudnánk-e mi, ifjú barátim, olyan vihart fölkelteni, mint a negyvennyolcas ifjúság!? Igen! Harminchét évvel ezelőtt ifjúi lángkeblek magasztos érzelmeit lelkesült szavak hirdették. Szabadság! Egyenlőség! Testvériség! A haza, a nemzet létfeltételei.

És ez a három szó gyujtott. Erő szállt az elmarjult idegekbe. Villogott a kard; megdördült az ágyú; félistenek termettek a délibábos rónákon és sorompóba léptek megküzdeni a titáni harcot. — Ah, ne tovább! Elég volt a dicsőségből. Bitófákat lát könyező szemünk. Sírjunk-e most?

Riadó-kürtöt a kezembe. Hadd zengjen a harsona fel. Tátra magas fokain halld, mi rivalgás! Zúg, mormol a vén Duna is. Csapkodja vizét, zajg a Balaton. Bömböl az adriai tenger.

Ilyen viharok volt kiindulási pontja 1848 március 15.

És ekkor az ifjúság vitte a vezérszerepet. Ezért e nap kiválóképpen az ifjúságnak ünnepnapja. Óh azokból, akik akkor ifjú erőben, láng-lélekkel hirdették a szabadság evangéliumát, sokan porlanak, többen pihennek már csukott szemekkel, hallgatag, néma ajakkal. Kevesen élnek. Öszülő hajfürtökkel, redős homlokkal is óh mi édes lehet a visszaemlékezés! Visszaálmódjátok magatokat minden évben úgy-e ti, hazám agg fia, e dicső nap izgalmas jele-neteibe?

Ah! ha lelkem szárnyatöltve, tudna követni titoket. Nem bűnhődik-e meg a merész Ikarus!? Égető sugarakat lövelő napba igyekszel, te törpe lélek. Félek, hogy mielőtt elérnéd, szárnyaszegetten hullasz alá. — Ám kísérsd meg a megközelíthetlent messze távolból halvány képben előtüntetni. — Az erős színezet másoknak van fentartva.

Megzúdul az orkán egetverő hangja Páris utcáin. Inog a trón, rombadól a komor Bastille. A nép haragja, mint a lesujtó villám, cikkázik a levegőben. Az orkán rohan odább, fölveri Bécsnek nyugalmas csendjét, s romboló hatását veszve, mint jótékony fuvalom leng végig hazánk fővárosán. — Az ifjúság megérti a lenge szél suttagását. Zászlót ragad kezébe. Megszületik a nevezetes proclamatio. A szabadsajtó első termékeit mohó vágygyl olvassa a nép:

„Itt az idő, most vagy soha!”

A sajtó diadalünnepet ül. Az ész mindenható hatalma előtt megnyílik az elzárt sorompó. A lant belekap a viharba. Hangzik a „Nemzeti dal.”

Hát te, fogoly író! Népszerű szív! Börtön fenekén béklyóba maradatsz!? Diadalt ül a szabadgondolkozás. Nosza, szabad vagy! Ujjongva fogad, vonja kocsid a sokaság.

Ilyen volt 1848. március 15.

Szóljak-e még? Fényalakot lát lelki szemem. Harci dal ajkán, kard a kezében. Ott született, hol végtelen a sík, mint a költő honfi szerelme. Tanult ott, hol égbe tör a hegy orma, mint a dalnok lelke. Nélkülözés nem törte meg őt. Szelleme messze

világlott. — Ah, hogy csillaga hirtelen eltűnt! ah, hogy szelleme gyorsan tért meg égi honába!

Szóljak-e még? Ősz arcod látom, te hazámnak bujdosó Mózese! Távol napnyugaton szellőt vársz a hazából, melyért eszed a száműzetés keserű kenyerét. Vágyó sóhajodat hallom kiröppenni a légbe s lassanként „szemem árja megindul — — —“

Vagy hova tévedtem!? hisz örömnép van ma! Mi, ifjak, kétszeresen érezhetjük az örömet. A mi ünnepünk ez elsősorban. Hogy ünnepeljük meg e napot legméltóbban!? Külső tüntetés, csillogni vágyás feledtetik, hogy a lélek ünnepel. Ha csak egy kis szikrát is kapunk abból a tűzből, amely a negyvennyolcas ifjakat hevíté; ha csak egy hangot hallunk is abból a dörgő szavakból, melyek harminchét évvel ezelőtt a levegőt megreszketették, s ez a hang szívünket, egész valónkat áthatja: óh akkor nem hiába idéztük fel 1848. március 15-nek dicső képét.

Adolescens.

Egyházi beszéd előtti ima.

Tárgy: A tél a csendes álom képe.

Örök Isten, változhatatlan valóság! Öröktől fogva voltál Te, és nem semmisülsz meg az idővel soha örökké! Lételedben nincsen változás, nincsenek esztendő; teremtő és gondviselő munkásságod nem függ az évszakok járásától, a nappalok és éjszakák váltakozásától és „ezer esztendő előtted annyi, mint a tegnapiak ő elmúlása“ vagy „egy éjnek rövid vigyázása.“

Azért Te nem fáradsz el gondviselésedben soha, sőtinkább naponként megújítod rajtunk jóvoltodat és a Te jótéteményeidnek nincsen száma mi rajtunk.

Fáradhatlan gondviselésednek újabb bizonyága e jelen évszak is, mely immár beköszöntött havas fellegeivel. Óh mennyi aggódással tekintettünk ez elé, midőn még a nyíló tavasz küszöbén álltunk; mennyire rettegtük zordon napjait, midőn még nem tudhattuk: „mit együnk, mit igyunk és mivel ruházkodjunk,“ ha majd elközelg! És Te, fáradhatlan gondviselőnk! eloszlattad félelmünket, megengedted, hogy nyugodtan nézhessünk a jövőbe, midőn most az ősz terméseit betakarva szemléljük s aggodalom nélkül élvezhetjük nyári munkánk gyümölcsét.

Bizony jó vagy Te és méltó, igen méltó arra, hogy egész életünkkel Tégedet dicsőítsünk; Téged, ki teremtményeidről ily atyailag gondoskodik, ki a fáradságos munka napjai után elhozod a pihentető telet, hogy minden állat, minden teremtmény és az egész természet felüdüljön s új erőt szerezzen a munka tovább folytatására.

Ímé, csendes álomban szendereg az egész természet, hólepel fedi a mezőket, kemény jégburok tartja lekötve az élet csiráit, meleg takaróul szolgálva a földbe hintett magvaknak. Minden nyugszik, még az emberek is „tűz mellé, házba szorultak,“ csak a Te gondviselésed öröklik a világ felett s visel gondot teremtményeidre és köztük ránk, emberekre is.

Óh! pedig hányan vannak, kik e nyugalomra rendelt időt rosszul használják fel; kik bölcs céljaidal ellenkezőleg, lelki és testi erejüket fogyasztják naponként; sőt nem olyanok vagyunk-e mindnyá-

jan, kik gyarló voltunknál fogva lépten-nyomon félreismerjük akaratodat!?

Azért, kérünk, ne ítélj bennünket szigorúan, hisz' érezzük fogyatkozásinkat s azokat megszüntetni legfőbb törekvésünk. Tudjuk, hogy a nyugalom órái oly sokszor csábítottak bennünket bűnre, de ígérjük, jó Atyánk! hogy e jelen évszak nem lesz azok közül való, csak te állj mellettünk lelkeddel s gyámolítsd a mi erőtlenségünket, hogy a tél, a csendes álom eme képe, álomba ne ringassa jobb érzelmeinket is; hogy az édes pihenés nyugalmas karjain erőt ne vegyen rajtunk a lelki tunyaság, hanem nemesebb indulataink tisztán buzogjanak fel hozzád, és a Te dicsőítésedben találjunk örömet mindenkor, hogy így a tél fagyos napjain is Tégedet áldva, nyugodtan várhassuk a természet ébredését, a megújuló tavaszt.

Ha pedig bölcs tetszésed szerint ez a tél életünknek is telévé válnék; ha reánk ennek borongó fellegei, a halál gyászos éjét borítanak: biztass minket akkor is és adj reménységet, hogy a halál is csak álom, melyből egy szebb tavasz reggelére ébredünk, ott a síron túl. Ámen.

Tóth Miklós.

A sárospataki ifjúság 1848-ban.

T. Szinyei Gerzson tanár úr, a március 15-iki ünnepélyen. főiskolai ifjúságunknak 1848-iki szereplését, ama nagy eseményeknek a főiskolára való hatását rajzoló az élethűség és közvetlenség megkapó erejével, a szemtanu lelkesedésével. E szép és főiskolánknak úgy régi, mint mostani ifjúságára rendkívül érdekes és fontos beszédből töredékes jegyzeteink alapján a következőket közöljük.

Beszédének elején vázolta azt a hatást, melyet a pesti (március 15.) események híre a hazai iskolák ifjúságára gyakorolt, mily elragadó örömmel, kitörő lelkesedéssel üdvözölték az újjászületés napjait! A hír vételére nemzeti zászlókat lobogtatva, fencsapongó vágyak és remények közt merültek a nemzeti közöröm árájába. A tavasz támadásával együtt ünnepték az erkölcsi világ megújódását s elragadtatásukban a napokat is március 15-től, mint a sajtószabadság napjától kezdték számítani. Itt és ott a szabadságot félreértve, mintha az bűvös erejével még a gyermeket is nagykorúvá varázsolhatná, intézkedő hatalmat, vezérszerepet követeltek maguknak a társadalomban. Ezt bizonyítják azon tanügyi reformkivánatok, melyeket a külföldi egyetemek példájára nemcsak az egyetem, akadémiák, hanem még a gimnázisták is világ elé bocsátottak. A mulasztásokat egy varázsütéssel akarták helyreépíteni. Tagadhatatlan, hogy az oktatás szabad fejlődése elé az önkényes német kormány sok akadályt gördített; protestáns iskoláinkban a 40-es években nagy haladás történt ugyan, de a régi rendszerrel még sem lehetett teljesen szakítani. Amint a szabadabb napok bekövetkeztek, az ifjúság rohamosan igyekezett azokat felhasználni. A tanügyi kivánatok előterjesztésében első volt a pesti egyetem ifjúsága, teljes egyetemi szabadságot követelve. E kívánalmak a többi iskolák ifjúságánál is lelkes fogadtatásra találtak és megjelentek a győri, debreceni, sárospataki, soproni főiskolák és más gimnáziumok ifjúságának kívánatai, melyeket ismét minden iskola ifjúsága közölt a másikkal. Követeléseiben legtovább ment a soproni ifjúság, majdnem féktelenségre használva a sajtószabadságot.

Sárospatakon a 30-as és 40-es években a főiskola úgy szervezet, mint tanrendszer tekintetében az újabb kor igényei szerint lényegesen átalakult. Az ifjúságnak 1832-től kezdve olvasó-egylete s önképző-társulata és joggyakorló-egylete volt, „Nándorvármegye“ címen és oly szabad életet élt a nyilvánosság levegőjében, a kellő fegyelem korlátai közt, mint sehol másutt széles Magyarországon. Innen van, hogy az 1848-iki események nem is gyakoroltak rá oly rázkódtató hatást, mint más iskolákra, és hogy az itteni ifjúság egész önérzettel válaszolható a hozzáérkezett kívánatokra, hogy ők azok nagyobb részén már rég túl vannak; de azért ő nekik is volt kérni valójok.

Amint a pesti hírek ide harmadnapra, egy szombati napon megérkeztek, a mi ifjúságunknak első dolga volt öröm-, hála- és tiszteletérzelmöknek tüntető kifejezést adni és még akkor este fáklyás-zenével tisztelték meg a tanári kart. Másnap, vasárnap délután körmenetet rendeztek a városban, roppant néptömeg kíséretében; csak maga a tanuló ifjúság, kicsinye és nagyja, jóval meghaladta az ezeret. A főiskolai épület nagy kapujából indultak el lefelé a Kovács-útcán, három zászló alatt, puskák ropogása közt, a „Szózatot“, a „Hymnust“ és a „Talpra magyart“ énekelve, melyet még az előző éjjel tanult meg az énekkar. Helylyel-közzel meg-megállott a menet, hogy az ifjúság vezérei: Finkei Pál, Futó Sámuel és Szügyi László szónokolhassanak, mire mindannyiszor üdvölvések és a nagy tömeg éljenei következtek. Az öbesteri lakhoz érve (ott, hol most a kegyes nénék laknak) Colowrath ezredesnek tisztelegtek szabadságdalokkal, üdvölvésekkel, egetrázó éljenekkel. Onnan a Piac-útcán jöttek visszafelé s mindössze is csak annyi csint követtek el, hogy egy kétfejű sast, melyben megbotránkoztak, levettek a Láczaik- (most Hankisz-)féle boltról, hol akkor az a madár, mint a postahivatal címere terjesztette ki szárnyait és boszúból, hogy egykönnyen nem akart lejönni megszokott fészekéből, sárral csinálták feketére a ház elejét. A főiskolához érve, a 3 zászlót lelkes szónoklatok kíséretében a Kovács-útcára néző épületsorra függesztették. Az északi szárnyra kifüggesztett zászlót a muszkák elleni csatára avatta fel a szónok, mintha sejtette volna, hogy arra csakugyan nagy szükség lesz. E menet alkamával a magastetejű kalapok is sokféle injuriát voltak kénytelenek kiállani s azontúl többé nem is lehetett azokat látni a diákok fején.

Másnap mindenkinek nemzeti színű zászlójának kellett lenni. A gimnáziumban is ki volt adva a parancsolat, hogy ne merjünk felmenni a nélkül. Nagy dolog volt ez a *nagy diligentia* végén! Emlékszem — hiszen 12 éves, 4-ik osztályba járó gyermek voltam — hogy a galuskába szánt tojást adattam el és annak árából vettem nemzeti színű szalagot. Hogy gyönyörködtem a nemzeti színű kokárdában! A kokárdán kívül nemzeti színű zászlót is csináltattam mindenik osztály, természetesen kontóra, a varrást Patak lelkes leányai végezték. Az én osztályomé az egyetlen tiszta selyem volt. Ezekkel a zászlókkal mi gyermekbeliek is körmenetet akartunk rendezni a városban, de a tanárok már előre betiltották, úgy gondolkozván, hogy az ilyenfajta tüntetés nem való a gimnáziumbelieknek, de különben is elég egy sütetből egy lepény.

Az első örömnapiok lezajlása után folytonos tanácskozások, gyűlésezések közt teltek el a napok

a nagy diákokra nézve. A diákszobák, az egyletek helyiségei, a nagy hallgató-terem a legélénkebb viták szinterévé váltak, úgy néztek ki, mint egy-egy darázs-fészek. Arról volt szó, miféle kívánatokat és miféle módon terjeszszenek elő. Végre a következő 9 pontozatban állapodtak meg:

1. Az oktatók közti egyenlőség.
2. Szabad tanítás s a tanulmányok szabad választása.
3. A schédák eltöröltetvén, évenként csak egy nyári szigorlat tartassék, valamint az examen a felsőbb hallgatókra nézve még ez éven szüntettessék meg.
4. Minden tanulmányok nyomassanak ki.
5. Az esküdek helyett 12 képviselőt, a végzett egyének közül, az eddig divatozott juratusi szigor nélkül, ők szabadon választ-hassanak, kiket az iskolai szék megerősítend s ezek a nyílt ajtók mellett tanácskozó iskolai székben félfél szavazattal birjanak. Az alsó iskolai tanítókat és praesesekeket közülök az egyházkerület válassza.
6. Az éjjeli örködés (visitatio) töröltessék el.
7. Az ellenőrt még ez évben választ-hassa az ifjúság, szintén csak képviselői közül.
8. Az éneklő-kar elnökét, az éneklő-kar szavazás útján válassza.
9. A nemzetőrség alakíthatása, a várossal kapcsolatban, vagy anélkül.

E kérelmi pontokat, bár a felügyelet jogkörébe vágta és főfontosságú szervezeti kérdéseket érintettek, a rendkívüli körülményekre való tekintettel, helybenhagyta a tanári kar és áttette az egyházkerületi közgyűléshez (Miskolc, május 3.). Az egyházkerület oly határozatot hozott, mely az ifjúságot teljesen megnyugtathatta volna. Mindössze csak az első pontot kifogásolta, megjegyezvén, hogy mindenütt különbség lévén gimnáziumi és akadémiai tanárok közt, a közigazgatói hivatalt ezután is csak akadémiai tanárok viselhetik. Az 5-ik pontra nézve egy küldöttséget bízott meg, mely az ifjúsági képviselőknek választási módját, jog- és hatáskörét szabályozó javaslatát a nyári, sárospataki közgyűlésre adja be. Az ifjúság nem lévén megelégedve az első pontra hozott határozattal (hogy kedvencök, az időközben nemzetőri kapitánynya választott Csoma Mihály, igazgatóságot nem viselhet), s a halogatás által a képviselői intézményt is veszélyeztetettnek gondolván: feszült várakozással s izgalommal néztek a június 25-iki közgyűlés elé. Csakugyan a gyűléshelyiség — a mostani rajzterem — izgalmas jelenetek színhelye volt. Az ifjúság egy része betolakodott a boszankodó atyák közzé, más része pedig tömeges jelenlétével a folyosókat foglalá el: s az ifjúság kívánatai egytől-egyig teljesítettek. Csoma Mihályt megválasztották kérésökre az akkor éppen megüresedett politika-alkotmány- és neveléstanszékre, hogy igazgatóságot is viselhessen. Helybenhagyták a *kör* alapszabályait is, melyet a szépműegyletből *alakítottak* át nagyobbszabású, könyvtárral összekötött olvasó-egyletté. Fentartására a *gyertyapénz* és az *advinum bor* váltsága gyanánt, melyről örökre lemondtak az ifjak, 600 vfrtot szavazott meg az egyházkerület.

Az alsóborsodi egyházmegye, őszi közgyűlésén tiltakozott e határozatok ellen s indítványozta, hogy effélék elkerülése végett Sárospatakon többé egyházkerületi gyűlés ne tartassék. Némelyek egyenesen a határozatok megsemmisítését kívánták; az egyházkerület bölcsesége megelégedett annak kimondásával, hogy tanuló ifjak ezentúl ne bocsáttassanak be a gyűlésterembe.

Erre már nem volt szükség. Az események rohamos fejlődése csakhamar másfelé terelte a közfigyelmet. Rémes hírek riasztották fel a szabadsá-

gának örülő nemzetet. Az iskolai ifjúságnak is úgy rémlett, mintha a csengetyű hívogató szava a harci ágyúk vészés dörgése volna. A könyvet karddal siettek felcserélni. Seregestől tódultak a vitéz zászlóaljakra, a mieink a 9-ikbe. Elment Pálkövy Antal tanár is, mint kapitány, feleségét az egyházkerület oltalmába és pártfogásába ajánlva. Az iskola üresen maradt, az évvizsgát alól felmentetett az ifjú-

ság. Az volt a legkitünőbb vizsga, melyet nem tanárok előtt, de mégis nyilvánosan, a haza színe előtt, ott a harc terén, ágyúk dörgése mellett tettek le az ifjak, hol az érdemjegyet vérrel irták fel. És akik azelőtt oly hévvel tudtak szónokolni a szabadság mellett, nem soká azt is megmutatták, hogy meg is tudnak halni azért. Legyen megáldva emlékezetök a névtelen hősökével együtt!

T Á R C Z A.

Március 15.

Nemcsak mi ünneplünk ma áhitattal,
De ünnepel velünk e drága hon.
Zendüljön hát szívet gyúlasztva a dal,
Aztán repüljön büszke szárnyakon.
Nincs oly szív, mely ne tudna most hevülni,
Mert újra halljuk a „Nemzeti dalt.“
Föl! Talpra hát! Tanuljunk lelkesülni,
Költsük fel mély álmából a vihart!

Egy szó nyilal a nemzetek szívébe,
Egy szó, de gyújt, miként a napsugár.
Ismét ragyog a népek ősi fénye,
A porba döntött szentély újra áll.
Szabadság ez! S ha testet ölt ez eszme,
Vakítóbb a meteor-fényinél;
Amerre száll, diessugártól övezve,
Bitor királyt, zsarnokot nem kimél.

Hányszor kelénk fel, míg hozzánk is eljött,
Megúnva már a síri hallgatást?
Hányszor bukánk, míg március tizenöt
Megszünteté a kinos jajgatást?
Hajh! ki tudná? — Jobb lesz, ha térdre hullva
Imádkozunk azért, hogy áll hazánk,
Hogy a sok vész-, viharban elpusztulva,
Mind egytől-egyig ki nem vágatánk.

De félre bú! . . . Hisz földerült a hajnal,
És szétfoszolt előtte a setét,
Hogy a szabadság teljes diadallal
Lobogtassa fényes szövétnekét.
Az első fény az ország szívébe megy;
Ott ismerik jogát először el,
És szól a nép, miként a bős elemek
Erős esatája közt a mennydörej.

Esküszik a magyarok istenére,
Hogy itt a várt idő; most vagy soha!
Nem kell a lánc! Kardot ragad kezébe
És azzal lesz kivíva ős joga.
Előre hát! Előre, a osatára!
Nem halt ki még végképen a kebel,
Petőfi lángszellemének szavára
Még a félholt is új életre kel.

Egy pillanat, — lehull a sajtó zárja.
Nincs fojtva már a tiszta érzemény,
Fenn repül a léleknek sasszárnya,
Nincs többé lánc a költő énekén.
És száll a dal. Ma még mint enyhe szellő,
Mely visz magával fényt és meleget;
Holnap sötét borúval terhes felhő,
Mely romboló villámot rejteget.

De ha lehullt a zár, szabad a sajtó:
Az eszmék bajnoka miért fogoly?
Csak eddig volt. Nyiljék a börtönajtó!
Zsarnokoknak való az a pokol! . . .
És dörg a nép: Szabadság! Egyenlőség!
Szavára száz bére is felel Budán.
Majd „éljen“-ek közt vonva a nap hősét,
Lecsendesül, mint tó a vész után.

Lantom jövel! . . . Hazánk csodás alakját
Hallom beszélni im' a nép előtt.
Minden szavát szent igeként fogadják,
S ez megrázkódtat csontot és velőt.
Lelkes szavára megmozdul az ország,
Mit négy folyó hőmpolygó árja mos.
A rabbilincset a porba tapossák,
Oly bűvös ajkkal szól *Kossuth Lajos*.

Sok éve már. De a dicső nap fényén
Nem halványít, nem győz a vén idő.
Nem, mert emléke itt, a szívbe élén,
Magával az idővel egyre nő.
Amig tavasz lesz és hozand virágot,
Amig az ős erő életre kel:
Téged, nagy nap — óh légy örökre áldott! —
A honfi szív mindaddig ünnepel.

Szuhay Benedek.

Két szék közt a pad alatt.

— Elbeszélés. —

Irta: Mád! Simi.

Valóban, nem hiába tartják a gyermekkort legboldogabbnak; míg az emberben a vágyak, szenvedélyek nyugosznak, míg nem ismeri az élet csalódásait, aggodalmait, csak addig lehet boldog. A gyermek boldogsága, bár öntudatlan, de való, mert hiú álmok, remények nem emésztik még kebelét.

Én is ilyen boldog gyermek voltam; vágyam tovább nem szárnyalt, csak addig, hogy Jucikával játszhasam. — Szomszédok valánk; ő a tanító bácsi kis lánya, én meg a jegyző kis fia voltam. Szerettük egymást nagyon, egy boldog óránk nem volt egymás nélkül; minden kis örömben vagy bánatban osztoztunk. Közös volt örömünk, ha egy zöldpelyhes libácskát elfoghattunk; közös bánatunk, ha eltört a kedves bábú nyaka. Igen szerettük mindketten a kis libát, s el-elfogva egyet, örömmel futottam vele Jucikához. Ő megsimogatta a kis pihető jószágot parányi kezével, kenyérbéllel étette, mialatt én szoltam:

— Én nagyon szeretem a kis libát, te is olyan szép kis liba vagy Jucika (most mondanám csak!). Hát te szeretted-e?

— Szeretem, mert olyan szépen beszélget, s olyan okos, akár te.

Igy bókolgatánk egymásnak kölesönösen. Mindezek mellett kalandos episodokkal teljes volt gyermekkorem, melyekről csak azért nem szeretek említést tenni, mert mindeniknek végén — bizonyoságot tudna tenni róla sok simulekony nádpálca — magas fokot ért el a tragicum, amitől pedig világeletemben mindig irtóztam.

Idők folytán nagy diák lettem (már t. i. olyan, kit a mendikánsok meguraznak). Mint ilyenhez illik, hogy magamat bemutassam a kedves olvasónak. Nevem: Kékkői Cézár. Szőke vagyok, divatosan elválasztott csikófrisurával. Acél-szürke szemeim egyaránt kiállják a fekete szemek hő és a nefelejtsek szemek ábrándos tekintetét. Bajuszom, mintha csak eredeti helyére akarna visszamenni, minden szála a számba igyekszik, s ezeket nyakas szándékuktól eltéríteni, nem csekély fáradságomba kerül. Ha mindezekhez sűgártermetemet (akár a táviridarúd) hozzágondolja a nyájas olvasó, szeretem hinni, hogy Jucikával egy véleményen lesz, ki engemet csinos gyerekeknek talált.

Minél inkább nőttem, annál erősebben nőtt szenvedélyem is a szép Jucika iránt. Ő barna volt, s tán mondanom is felesleges, szép is. Fekete fürtökkel borított szép fejecskéjét méltóságosan viselte hattyú-nyakán; beszédes, szerelmet sűgárzó szemeit, mosolygó eperajkát leírni nem lehet, azt látni kellett — az én szememmel.

Ki csudálkozik hát rajtam, hogy én *feleslegesen* bele-szerettem. Szerelmem nem volt boldogtalan. Jucika gyermekkorból felmaradt vonzalma szintén megizmosodott. Nagy küzdelem után, egy szünidő alkalmával, az egyedüllét boldog perceiben, bevallottam neki, általa már rég ismert, forró szerelmemet. Kifejtettem előtte kínos hasonlatokban szerelmemet, szoltam több okos dologról, többek közt ilyen formán:

— Óh mint szeretlek, szívem Tündér Ilonája, nélkülöd az élet sivár, a föld kietlen; te vagy éltém éltető napja, reményem csillaga. Óh szeress te is! Ha nem viszonzod szívem oltár-szent érzeményeit, elepedek kinomban, mint Tantalus, s összemarcangolja szívemet szerelmem, mint a sas a leláncolt Prometheüst. Úgy-e szeretsz!? Oly égi szerelemmel, mint én téged!?

Ő átértve szívem prometheüsi érzelmeit, észbontó tekintettel rámnézve, lázasan borult dobogó kebelemre s fülembé susogá az idvezítő „igent“-t. — — Ki tudná leírni boldogságomat! Ő, szívem eszményképe, a kerekföld legszebb éke — Jucika szeret!! Képes voltam ezzel a gondolattal végig-álmodni a paradicsom minden gyönyöreit. Sajnos, hogy a végén ott állott az arkaugyal lángpallossal s engemet elűzött az édenkertből, kis városunkból P...ra, letelvén a paradicsomi állapot, a kiszabott szünidő.

* * *

Nem vagyok nagyon jártas a bibliában (hjah, mert a Statisztika sok időmet elvesz), de annyit mégis tudok, hogy régen megmondotta bölcs Salamon (vagy ki?), hogy minden hosszúnak van vége. Így végetért a reám nézve kétszeresen unalmas és hosszú diligentia is. Megfogyatkozva testben, dohályban és pénzben, de hosszú kontóval és nagy szerelemtől dagadó szívvel hazafelé indultam. Egész úton szerelmem kedves alakján csüggött képzeletem, szívem már előre reszketett a viszontlátás gyönyörétől. De óh fátum! Hazaérve nem találtam otthon a szép Jucikát. Pár héttel ezelőtt a szomszéd városba ment nagynénjéhez, s épen e napokban írta szüleinek, hogy nem jó haza az ünnepekre, mert néni-kéje egy ott készülő concerten be akarja mutatni a kis város elit közönségének. — Borzasztó volt az, mit éreztem. Iszonyúan bántott, hogy Jucika képes haza nem jönni, mikor tudja, hogy én itthon vagyok. — Fájt szívem, fájt nagyon, de — nem sokáig.

— Jól van — gondolám magamban — ha te tudsz mulatni nálam nélkül, megmutatom, hogy én is tudok.

Megbántott szívem kész volt a megtorlásra. — —

Míg én P...on morzsolgattam a diligentia-t, ezalatt kis városunkban nagy változás történt. Járásbíroságot kapott. Persze az ilyen hivatal sok személyt hoz magával, így városunk intelligentiája nagyon megsaporodott. Hozott különösen egy szép leányt, Bellát, ki végrehajtónak volt leánya, s egy díjnokot (veszett volna az országában), a Kelemen Simon személyében, kiről megtudtam, hogy Jucikának teszi a szépet, s mint hallám, Jucika sem teljesen idegen iránta.

Ünnep első napján Belláékhoz gyűltek a város nyíló rózsái. Én is elmentem, hogy résztvegyek, ha nem is mint rózsza, de mint szarkaláb a szép koszorúban. — Már akkor együtt volt a társaság és Simi, a díjnok adta a szóbankot. Hogy mily élvezetes lehetett, mutatja a türelmét vesztett házi kisasszony közbeszólása:

— Játsszunk „titkos levelezést.“

Általános helyesléssel elfogadtatott. Bella azonnal hozzáfog a szükséges papír feldarabolásához. Míg ő elkészíti a kis cédulákat, ezalatt majd én elmondom, hogy megy ez a játék. Hát, tetszik tudni, a társaság minden tagja levelez

a társaság minden tagjával, illetve ki kinek akar, annak ír, kérdő, állító, tagadó, okoskodó vagy leggyakrabban szerelmes mondatocskákat. S ezen természeténél fogva különösen alkalmas *kezdő* fiatal embereknek.

De készen vannak a cédulák, lássunk a játékhoz. — Mint említém is, igen el valék keseredve Jucika távollétén, de elhatároztam, hogy mégis mulatni fogok. — Mi lehetne nemesebb passio egy solid fiatal embernek, mint ártatlan szívek megzavarása, szóval a leányámitás! Ez az élvezet élve. Ha *müértőleg* hozzákezdünk egy szende, teljesen nyugodtszívű kis lány szerelme megnyeréséhez, nemsokára tapasztaljuk munkánk eredményét, a kedves zavart; látjuk a pirt arcán, mit megjelenésünk okozott; kezünkben érezzük a reszkető kezét, mit félenken von ki a mienkből. Ha látjuk a szem ragyogásában a megzavart szív érzelmeit s hozzágondoljuk tetszelegve: íme, ez az én művem; ez az üdvök üdve!

Elkezdtem tapogatózni: hol alkalmasabb a talaj? Bókoltam, szerelmi célzásokat tettem jobbra-balra, de bizony nem valami szép eredménnyel. Egyik sem hitt a kedves bakfischek közül. Mindamellet nem vesztettem el reményemet. A női szív lehet jégburok, de a folytonos nyomásnak enged, s a szerelem melege által felolvad. Csak kitartás! Még hátra Bella, ő nem ismeri Jucikával való viszonyomat talán hinni fog. — Megpróbáltam.

Kérdem tőle: ugyan mondja meg csak: mi az oka annak, ha egy férfi oly jól érzi magát egy *valakinek* társaságában, s ha szíve hangosan dobog annak látására; ha gyermeki félelem vonul át rajta, midőn annak szavára válaszolnia kell; ha annak minden szava szívéig hat, s ha oly kimondhatlan jól esik látnunk és a vele töltött perceket kincsekért nem adjuk, s az a valaki egy szép nő?

Ő visszaírja: Azt mondják: a szerelem okozza.

— Igaza van, az csak a szerelem lehet. Bella kisasszony! nekem is van egy ilyen *valakim*, egy nő, ki Isten teremtő kezének remeke, kit szeretek szívem összes erejével, de félek közelíteni hozzá, mert attól tartok, hogy édes álmaimat széttépi az angyali tekintetű szem átszögzővé vált tekintete.

— Mondja csak: ki lehet az a boldog, kinek az ön szerelmét sikerült megnyernie?

(Jó helyen járunk — gondoltam magamban — csak tovább fiú, üsd a vasat, míg meleg).

— Nagysád boldognak nevezi azt, kinek szerelmemet nyujtom. Oh én volnék a boldog, ha *első* szerelmem (minden lánynak ezt mondom) szent lángja nem lobogna hasztalanul. De félek, hogy szerelmem nem talál meghallgatásra.

— Remélnünk kell mindig a jobbat, remélje maga is. Hanem kíváncsi vagyok: ki az, ki rokonszenvét megnyerte? Nagyon szeretném ismerni azt a nőt, kit *maga* szeret.

— Hát ha azt *mondanám*, hogy *nagysád*, nem idegenkedne tőlem el örökre? (Szükségesnek láttam csak így félig nyilatkozni, hogy esetleg visszavonulót fúvathassak, ha az ellenállás erős lesz. Ezt kívánta a tactica. . .).

— Tréfának venném s nem hinném el.

— Nem hinné, nem hiszi?! Oh pedig úgy van! Szeretem *első* szerelmem osztatlan érzésével, szeretem találko-

zásunk első percétől oly érzellemmel, amilyennel emberi szív csak szeretni képes. Higyjen, az égre kérem! Szerelmem tiszta, igaz és forró. (Hogy nem *állandó*, arról én nem tehetek). De minthogy az igazi érzelmenek oly kevés szava van, nem vagyok képes annak akaratom szerint kifejezést adni. Szólok a költővel: Az Isten is úgy áldjon meg (már mint-hogy *ő*), amint igaz a szerelmem.

— Mondja csak hát nem szereti maga Jucikát?

Ha a mennykő agyonüti a mellettem ülő tollragó díjnokot, nem lepődtem volna meg jobban, mint erre a kérdésre. Mit feleljek? Felsültem a tacticámmal, nem lehet visszavonulnom. Megtagadjam Jucikát? Soha ilyen pácban nem voltam. Nincs más mód, mint előre.

— Óh hát nagysád is hitelt ad a mendemondának? Nem, nagysád, én nem szeretek senki mást, mint önt, imádott Bellám. (Csurgott rólam a verejték, pedig nem volt meleg a szobában).

— Beszéljen helyettem: a *gyöngyvirág*. . .

Gyakran megfordult kezemben a virágnyelv s tudtam, hogy azt jelenti: „titkon rég szeretlek.”

Ozsonnához hívtak bennünket, végződött a játék.

* * *

Ezen nevezetes ünnepnaptól kezdve mindennapos lettem Belláéknál, elhalmoztam őt figyelmem, udvariasságom teljességével, mindennap friss bouquettenek örvendett és ez így ment, míg haza nem jött Jucika. Az ő látása, kedves mosolya, sokatmondó tekintete elfelejtette velem neheztelésemet, s — Bellát is. Belláékhoz ezentúl csak akkor mentem, ha tudtam, hogy Jucika is ott lesz. — Boldog valék. Zavartalan boldogságomat csak az nyugtalanította, hogy az a pennarágó scribler szintén járt Jucikáékhoz, s ez engem — megvallom — boszantott, annyivalinkább, mert ha nem csinosabb, de szerszavasabb volt, mint én, úgyhogy szóhoz nem juthattam miatta. Ő bókolt, elméncedett, míg én nagyokat és jelentőségteljesen pislogtam. Jucika mindezeket jónéven vette mindkettőnkől.

Egy verőfényes szép délutánon kísértáltunk Jucikával a templomkertbe, oda, hol minden egyes hely, bokrocska, gyermekéveink boldogságára emlékeztetett. Jucika a szokottnál haligatagabb volt. Igyekeztem őt felvidítani. Felújítottam emlékében az egyes helyekhez, bokrocskakhoz fűződő eseményeket, kedves történetkéket. Ő hallgatott, szavaimra csak sóhajokkal válaszolt.

Végre is nem állhattam meg, hogy ne kérdezősködjem hallgatása okáról. Kezdtém faggatni, hogy talán a Simi úr távolléte bántja, vagy talán a harisnyát csinálta hosszúra s most el kell fejteni, vagy más ily nagy dolog.

— Hagyjon fel tréfáival! Ugyan mondja: szeret maga engem? (Örültem, hogy e tárgyra tértünk, itt már otthon vagyok).

— Szeretem, Jucika, szívem összes erejével, s gyermekkorom óta lelkem összes gondolata egyedül magával foglalkozik, vele álmodik, vele ébred. Szeretem s esküszöm, hogy szívem soha mást szeretni nem fog, nem tud, s ajkamon e szó más nő előtt ki nem jö soha!

— Hát Bellát nem szereti?

— Én? ... én ... nem szeretem, nem is szerettem mást soha, csak Jucikát!

— Hahaha! meztagadja hát őt is, mint engemet. Hát nem szereti? Neki is csak hazudott, mint nekem?

— Én ... én ... nem soha, igazán ... dadogtam.

— Ne beszéljen, tegnap óta ismerem magát, s azok után, miket hallottam, nem kellene most önnel itt lennem. De látja: én nem tudtam felvilágosítás nélkül önnel örökre szakítani.

— Hogyan, az Istenért, szerelmünkről beszél!?

— Igen. Tegnap voltam Belláéknál. Én őt nagyon szeretem vagy szerettem. Elmondtam neki legmélyebben őrzött titkomat, azt, mit többé nem mondhatok, hogy szeretem önt, hogy ön is szeret. Míg én lelkesülve beszéltem szerelmünkről, nem vevém észre zavarát, s az önnel váltott leveleimet neki odaadtam, hogy győződjék meg ő is boldogságom alaposságáról. Ő remegő kezei közzé vette a levelet s észrevévén, hogy arca mindinkább sápad, halványul, végre tovább nem volt képes magán erőt venni. Könyekben tört ki. Csakhamar átláttam a valót s hozzárohanva kiálték: te szereted őt! Ő nyugodt maradt s így szólt: „Igazad van szerettem, de most már megvetem, mert belátom, hogy jellemtelen esábitóra pazaroltuk érzelmeinket. Olvasd e cédulákat!” A sorok olvasása alatt emberfeletti fájdalom lepté meg szívemet; de hajh! a szív erősebb, mint gondoljuk: megrepedés nélkül állotta ki a családás fájalmát. Bellával egymás keblére borulva, könyvek közt temettük el eltűnt ábrándjainkkal önt is. És most Isten vele!

Ő távozni készült, de én gyöngén visszatartva, esdekelttem bocsánatáért. Kértem: hallgasson meg, hiszen az csak játék volt, hogy én egyedül önt szeretem, sőt fogom szeretni örökké.

— Játékot szerelemben nem ismerek, de ha ön játszott, elvesztette a parthiet. . . .

Búcsut intve távozott.

Én mozdulatlanul maradtam. Kimondhatlan fájdalommal néztem utána; tudtam jól, hogy boldogságom vele tűnik el.

Porig voltam sujtva, két szék közt a pad alatt maradtam. . . .

No de nem azért volt diák-szerelem, hogy utóíze két hétnél tovább tartott volna. Óh Istenem, hiszen ha nekem minden ily kicsiség azóta is fájalmat okozna, mater dolosához szegüdnék páternak.-

Jucika emlékét, kit elvett a díjnok, megőriztem ugyan szívemben, de nem sokára kárpótoltam magamat újabb szerelemmel.

„Mert énnekem a szerelem
Rózsafán kis madárfészek.
Ha feldúlja a fergeteg,
Tovább szállok, mást építek.“

Úti képek.

IV.

A Kárpátok közt.

Alig pihentük ki zöldtavi kirándulásunk fáradságait, pár nap múlva már ismét egy mászon járt az eszünk, és mivel a legfőbb feltétel: a jó idő nem hiányzott (hejh, nem jó

véd-szentje Medardus a turistáknak!), azt meg is valóstítottuk. A leghálásabb, legjutalmazóbb kárpáti kirándulást tűztük ki célul: a *Halastó, Tengerszem* és az *öt lengyel tó* megtekintését. Hálásnak mondom, mert aránylag csekély fáradságért a legfelségesebb látványt, kilátást élvezhetjük.

Egy falusi tót alkalmatosság szállított el kirándulásunk könnyen megközelíthető pontjáiig, Javorináig. Az üde hajnali levegő, a fenyvesek illata, a kárpáti flóra, víg madárdal, a vidék hegység változása, az egyre újabb formákban feltűnedező Kárpát, itt-ott rohanó, valóságos vizesést képező hegyi patak: élvezetessé tevék hosszú útunkat s feledteték az apró mokányok lassú haladását. Végre Javorinán megváltunk fuvarosunktól s nem ügyelve a permetező esőre, gyalog indultunk tovább. Az út szeliden emelkedik, utóbb irtványok, rétek, erdők közt szállunk lefelé a Bialka völgyébe: elérjük a Lysa fűrészmalmot, melyet a hatalmas Bialka patak hajt. Itt egy percre visszafordultunk, visszatekintetünk megindult érzéssel az elhagyott vidékre: a határszálen állottunk. E búcsúpillantással mondtunk *igent* a költő szavára:

Nem állított meg a határnál valami?

Honszeretet . . . ha azt ki tudnók mondani!

Átléptünk lengyelföldre, s nemsokára a galíciai Kárpát-egylet Rosztoka nevű menházát (fenyőfából épült, pár szobából álló, elég kényelmet és ellátást nyújtó hajlék) értük el. Sziklás meredek ösvényen haladunk innen tovább, itt-ott egy fajt, majd egy vígan szökdelő mókus vonja magára figyelmünket. Útunk egyre járatlanabb és egyre emelkedőbb lesz, a sugár fenyő megszűntével törpe fenyő szegélyezi; fent, két oldalt, hegysor vonul, melyben menedékes oldalú kúpok, lankás ormok, darabos horgas tetők és szédítő mélységek váltakoznak. Egyszerre moraj üti meg fülünket, egyre növekszik s végre megtudjuk okát, látható lesz a nagy lengyel tóból kifolyó Siklava pataknak a sziklákön képzett, 3 ágú vizesése, vadul zúgva le a völgybe. Meglepő de zordon látvány; szépség és vadeág egyesülve adják a valódi kárpáti képet! Közben időnk komorrá változott, a már megszűnt eső újra megindult, siettettük lépteinket; még egy kis fárasztó út, meredély sziklákön át s előttünk áll a nagy lengyel tó (Wielki staw).

Néma bámulat fog el. Megszoktuk a nagy vizeket, folyókat síkon, szöke színben hömpölyögve látni, s ime itt van fent a magasban mindenünnen hegycsúcsoktól környezve egy mozdulatlan (?), sötét-fekete színű 34 hektár terjedelmű, 78 m/ mély víztömeg. Borzongással vegyült kíváncsisággal gondolunk ama titokzatos világra, ama mesés vízi lények országára, mely e tó mélyén honol. A tó alakja hosszúkás, vize a parton kristálytisza, kissé belebb mindinkább zöld, azután fekete színezetűvé válik; észak és dél felől magas mészhegyek zárják el. Nehány meternyire keletre van tőle a kis tó s még előbb a valamivel nagyobb előtó, ezek nem mélyek; nyugat felé domb zárja el a Potkolt, mely meglehetősen nagy, patkóalakú, s fekete sávjai után itélve, jó mély. Távol ettől, fent, roppant sziklák által elzárva van az ötödik tó. Időnk estefelé lévén, ennek meglátogatásáról le kellett mondanunk.

Az idő egyre zordonabb lett, hűvös szél zúgott s hó-pelyhek kezdtek szállingózni, bevonultunk a parton álló kis-

ded, magános menházba s száraz gallyakból s törpe fenyőből tüzet gerjesztve melegedtünk; a tó másik végén van egy kosár, később odamentünk egy kis friss zsendicére. Az előbb oly esendes tó most kicsinyben egy tengert mutatott, a hánykodó hullámok magasan felcsapódtak, majd tajtékká törve simultak szét.

Este 8 órakor az idő kiderült, a vihar elnémult s mi a félszürkületben elindultunk a Halastó felé. Az utat nem tudtuk, egyik társunk homályosan sejtette a tó fekvési irányát, de a kényelmesebb és bátorságosabb éji szállás reménye nem hagyott nyugtot. Neki indultunk a sziklák közt; már hosszasan botorkáztunk hegyen fel, hegyről le, itt-ott veszélyes úton mászva, semmi nyoma a Halastónak. Ki voltunk merülve teljesen s nem akarva még jobban eltévedni a sötétben, megállapodtunk egy meredek hegyoldalon s a törpe fenyők alatt húztuk meg magunkat. Képzeltető, hogy nem igen voltak rózsás álmaink, fáztunk is, a medve gondolata is háborgatott. Végre eljött a hajnal, ekkor láttuk, hogy finom hólepel takar. Jó órai út után — a Svistovka hegyen fel, onnan a Podvistovka völgybe le — a Huboc tetejére értünk, nézzük a hólepte tájt, s amint egyszerre jobbra pillantunk, a legérdekesebb, legfelségesebb tájkép tárul el szemeink előtt. Az előttünk fekvő mély völgy nyugoti végén az összes Tatra tavak királya, a Tatra gyöngye: a nagy Halastó tűnik szemünkbe, elbűvölő látványt nyújtva, a felkelő nap sugara megtörik fekete vizén; igazán úgy ragyog, mint egy fekete gyémánt, nyúlánk, bércecs hegycsúcsok közé foglalva; mintegy 200 m/-el felebb (a távolból egy lépésnek tűnik fel) a gyönyörű tengerszem veti reánk sötét tekintetét. Hosszasan, mélyen elmerülve szemléltük az elragadó képet: fent a merészen kimagasló hófedett jégvölgyi és gerlachfalvi csúcsok a nap rózsasugaraiban fürödve, lent a völgy fenekén a tükörsima tavak. Alig képzelhető valami szebb, fenségesebb!

Élénk vágygyal siettünk mentől hamarabb a tavakhoz jutni.

A Halastó 33 hektár nagy, 1403 m/ magasan fekszik a tengerszint felett, rajta vonul át a határvonal, úgy, hogy fele magyar tulajdon, mélysége 60 m/ s egyetlen a kárpáti tavak közt, melyben hal tenyészik és pedig a kitűnő pisztráng, innen kapta nevét is. Partján lengyel menház van, beléptünk egy kissé, azután kiseded dereglye vitt át az által-ellenes partra, hogy a tengerszemet is megtekintsük. Ez 1597 m/ magasságban van a tenger felett, hasonló a Halastóhoz, köralakú katlanban fekszik, melyből a Halastóra van lefolyása, legnagyobb mélysége 77 m/. Mindkét tó hóval fedett sziklafalakkal van körülveve, melyek a habokban festőileg tükörözödnék; ezek közt nevezetesebb csúcsok: a *barát, zerge, török, 12 apostol* stb.

Csak sokára tudtunk *Isten hozzádot* mondani e tündérvölgynek s vig kedélyvel tértünk haza.

Még egyszer volt alkalmam szepesi tartózkodásom alatt a lengyel földre lépni, nevezetesen *Nedecznel*. E kiseded vár még a XVII. század elején épült s a gazdag Palochay Hováthok birtoka volt; most is teljesen ép, lakott, egészen olyan, mint a tarok-kártyákon láthatni; jelenleg Salamon Aladár birtoka. A vár dombon fekszik, alatta a Dunajec

habjai rohannak: egy híd köti össze a két rokon-hazát. A vár öblös termeiben, bástyáin, falain járkalva, a régi lovagkorba vezet vissza képzeletünk (Zordon, de ragyogó lovagkor, kiégett északi fény!); a szíves vendégszeretet mutatja, hogy még a hazában vagyunk. Átellenben, a folyó másik oldalán, egy hegyen láthatók Csorsztin lengyel vár romjai, itt egy fal, ott egy boltozat áll még helöle. az idő vasfoga nem kimélte meg, mint magyar szomszédjait. Jókai egyik regényében gyönyörűen ír a két várról.

Itt létünk alatt szíves házi gazdánk — a tulajdonos erdése — kihítt egy sétára; amint jártunk az erdőben, alig véve észre útunk emelkedését: egyszerre „vigyázz“-t kiált. Megállunk, előre nézünk s alattunk tátongó mélységben foly a Dunajec, a hegy, mintha elvágta volna, egyenes sziklafalat képez. Távol, észak felé síkság terül el s a magasból számos lengyel város, falu, tűnik szemeink elé. Nedeczről igen érdekes és élvezetes vízi útazás esik a Dunajecen Csawnica lengyel fürdőbe, s mi is ily számításal jöttünk, de a folyó annyira meg volt áradva, hogy tervünkről — főként a nők miatt — le kellett mondanunk.

Augusztus közepén hazafelé indultam (ép akkor kezdtek *itt* aratni) nehéz szívvel véve búcsut a kedves vidéktől és még kedvesebb lakóitól. Ekkor ejtettem útba Tátrafüredet.

Tátrafüred (Schmecksz) egyike hazánk legkitünőbb és leglátogatottabb fürdőinek; gyönyörű helyen, fenyvesek közepette fekszik. Tulajdonkép három fürdőből áll: ó-, alsó- és új-Tátrafüred, ez utóbbi legszebb, csinos villákkal, modern fürdői berendezéssel, alsó-Tátrafüred 3—4 éve épült.

Aki Tátrafüreden jár, nem mulasztja el, hogy meg ne nézze a Kárpátok egyik nevezetességét, a nagyszerű páratlan *tarpataki vizesést*, sőt ez a vendégeknek majdnem mindennapi kirándulását képezi. Alig egy óra alatt jó úton lehet hozzá eljutni; útbaejtjük a Rózsamenházat, gyönyörű kilátást élvezve az egész Poprádvölgyre, falvak és városok váltakoznak előttünk, nyomukban a kigyózdó Poprád. Már itt megüti fülünket a moraj, mely — amint közelebb megyünk — egyre nő s végre földrengetővé válik, túlharogva a mennydörgést. Végre egy kanyarulatnál előnkbe tűnik. Igéző bámulat fog el, a magasból alázuhanó víztömeg irtózatosan török össze a sziklákon, lent örülten hánykolódva tőrja a tajtékot, dühösen szórja szét esőppjeit és még sokáig forrong, haragszik az esés miatt: alig bír kábultságából magához térni, a fehér habtajtékból újra zöldesszínű vízzé válni. Finom pára száll reánk: a víz porának nevezhetnők.

Szép, szép e völgy, a rengeteg hegyek közt

Tarpaták,

Légy üdvözölve! Szép világodat már

Lelkembe zártam, jó, hogy láttalak! (Fejes.) Louis.

A népköltészetéről.

Visszatekintve irodalmi történetünk multjára, sajnálatos tapasztaljuk, hogy népköltészetünk, melyet pedig közönségesen népünk szentírásának neveznek, csak a XVIII-ik század vége felé kezd a feledés homályából kibontakozni. A népköltészet termékeit mindez ideig csak mint lenézett,

mostoha gyermekeit tekintették az irodalomnak. De jött az idő intése, s a kebel szüksége felhívta jeleseinket, hogy karolják fel a népköltészet ügyét. S úgy lőn. Az addig mostoha gyermek, a népköltészet, édes testvére lett a műköltészetnek. Hiszen hogy is élhetett volna a virág törzse nélkül? A testvéries egyesülés nemsokára szép reményekre jogosította fel mindazokat, akik már a gyümölcsre várakoztak. És — jólesik kimondani — nem is csalatkoztak. Mert mi történt? Meglelte költőjét igen sok, előbb föl nem vett tárgy, s ha myrtus- és narancserdő nem suhogott is dalainknak szellőjében, de „piroslott a kecskerágó, meghajolt a jegenyefa, rajta ült fekete holló.“ Majd jön ismét egy még örvendetesebb jelenség. A 40-es évek elején a Kisfaludy-társaság mindent elkövet, hogy a népköltészet méltó helyét elfoglalja, s csakugyan az egyes népköltészeti gyűjtemények különböző egyénektől (Erdélyi J., Gaál György, Merényi László, Arany László, Kriza János sat.) egymásután látnak napvilágot. És a dalok szerte mennek a hazában. Ki fogja ezek után a népköltészet megkedvelését visszalépésnek tekinteni? Senki, legalább bár ne tekintené senki. Mert hiszen, ha felkeressük, megőrizzük a poros leveleket s egyéb régi műtárgyakat, nem arany volna-e minden szó azon dalból, mely már őseink szívének is örömet szerzett? — De ne is vádoljunk senkit, hiszen a tenger sohasem fogy ki felhőiből bármennyi eső esik is; a nép, az élet pedig tenger. Ha belőle merit a költő, lesz aki őt meghallgatja.

Buzog a forrás, a népköltészet; cseveg a multról, mit cseveghet? Figyeljük meg; hiszen olyan nyájas, olyan őszinte, egyszerű s mégis kedves, természetesen hangon beszél hozzánk. Hallgassuk csak!

Hit, szerelem, hűség! úgy-e ti vagytok kútfejei a gazdagon buzgó, kedvesen csergedező, tiszta forrásnak? Legalább rólatok igen sokat cseveg. És ez nagyon természetes, mert ki zárja el a szívet attól, hogy ne szeressen, hogy ne higgyen, hogy ne lelkesüljön? A nép pedig nem tud hamis érzelmeket dalolni, dala fényes, sima tükör; tekintis bele s egész valójában feltalálod az egyszerű nép lelkületét. De hát a természet, a dicső természet talál-e szót népköltészetünkben? Igen, népünk szelleme mindig örömet társalkodott a nagy természettel. A természet szépségei iránt mindig fogékony volt az emberi kebel. Hiszen talán rokonok is, hogy lehetnének el egymás nélkül. Hány költőnk nyert enyhületet bánatos szívére a természet olén?

Éme rokonszeny hozta magával, hogy a magyar népdal a természetnek mind a három osztályából vett magának jelképeket, érzései tolmácsolásánál. Erre nézve dalaink maguk szólnak maguk mellett. A szerető örökös neve *rózsa*, noha ezen értelemben csaknem minden virág előfordul, ugyanynyira, hogy a *viola*, mint amely a szeretőt ismerteti meg, épenoly otthonos, mint a nefelejts, az emlékezet s a lilium az ártatlanság jelképe. De álljon itt bizonyosságul eme dalocska:

Ha én rózsá volnék,
Hamar elhervadnék;
Senki rám nem nézne,
Senki nem szeretne.

Ne mondj hát rózsának,
Engem violának.
Egy *viola*-szegfűt
A nyári nap elsűt.

Bizony ha lehetnék,
Én csak galamb lennék;
Oh hová nem mennék,
Ha most repülhetnék.

Sem rózsá nem leszek,
Sem galamb nem leszek;
Mert én édes rózsám
Csak a tied leszek.

Sőt a nép tovább megy, ezen virágokat bizonyos fokú érzéssel ruhazza fel, miáltal mintegy magához emeli azokat.

Az állatvilág már kevésbé van dalainkban képviselve. Mint a fent idézett dal harmadik szakából kitűnik, a galamb az, mint a szelidség jelképe, amely leggyakrabban előfordul. Ilyen különben még a gerlice is, a hű szerelem jelképe. Nagy szerepet visznek népköltészetünkben kelet drágaságai: arany, ezüst, gyöngy, gyémánt stb, úgy, hogy bizonyos mértékben keleties zamat, fény és csillogás jellemzi azt. Íme a következő sorok:

Aranynyal kellene nevedet leírni,
Gyémánt kőtáblára szépen lerajzolni,
Rubinköböl formált ládában tartani.

Mindezen elsorolt jelképek fontos szerepre vannak hivatva. Kisértsük meg ezen szerepet körvonalozni.

A népköltészet termékeinek figyelmes olvasója előtt mindjárt feltűnik az, hogy a nép elvont fogalmait nemesak szóval, hanem képesen is szereti feltüntetni. Innen azon eszmekör, mely körül a népköltészet forog, a képzelődésnek roppant tág világa. A képzelet gazdagságára vonatkozólag eléggé eklatans példáknak tekinthetők azon különféle átalakulások, embereknek állatokká, növényekké stb, melyek népmeséinkben oly nagy számmal fordulnak elő. Mily szép aetheticai átalakítás például a jávorfácska meséje (kidolgozta Tompa M. Versei III. k. 138. l.): három király leány epret szed atyjoknak; a legkisebb leány kosára legelőbb megtelik s ezért nénjei irigységből megölik s egy jávorfa alá temetik őt. A fából új sarj nő ki; ezt egy pásztorfiú levágja furulyának s a furulya dallamosan szól:

„Fújad, fújad én kedvesem,
Én is voltam király lánya,
De most vagyok jávorfácska,
Jávorfából furulyácska!“

Mikor pedig a csodálatos furulyát a királyhoz felviszi s a leányok kezdik fújni, az első sor megváltozik: „Fújad, fújad én gyilkosom...“ Az a kérdés most már, hogy emez átalakulások mit akarnak jelenteni? Nem csalódnunk talán, ha azt állítjuk, hogy ezekben a nép azon hite nyer kifejezést, hogy a lélek, miután az emberi testet elhagyja, lakója lehet más állati, esetleg növényi testnek is. Különben honnan volna a népnél ezen ragyogó képzelet: a sírban fekvő halottnak többnyire szívéből virágok fakadnak — kiválólag a szép fehér lilium — melyek mintegy új teste a léleknek s ha azokat valaki megsérti, véreznek s a vérből madár lesz s ennek alakjában repül a lélek az égfelé. Íme bizonyítékul: „Kádár Kata“ terjedelmesebb változatának, mely két kedvesnek szerencsétlen sorsát adja elő, egyik versszaka:

„Az egyikből nevedekett
Fehér márván liliumszál,
A másikkól nevedekett
Vörös márván liliumszál.
Ott is addig nevedekett,
Amíg összelelkeztek!“

Mindenesetre szép költészet s ragyogó képzelet rejlik e sorokban. Erre nézve számos példát hozhatnánk fel, de legyen szabad ezek helyett a probléma megoldásához fognunk. Olvassuk a fent idézett sorokban, hogy a szeretők

sírján virágok fakadnak. sőt nemesak, hanem bizonyos idő folytán össze is ölelkeznek! Mit jelent ez? Semmi mást, mint a *halhatatlanság* eszméjét. Igen, a halhatatlanságot látjuk kifejezni azáltal, hogy az igaz szerelem győz a halálban is, hogy a lélek túléli a halált és a lélekben tovább él a szerelem, hogy a szerelem legnagyobb hatalom a világon. Valóban jelképei ezek a nép philosophiájának. Hát vajjon a lelkek járása s azon hit, hogy a halottak sírjaikban nem nyughatnak, ha t. i. őket valaki, vagy ők valakit megbántottak, nem a halhatatlanság mellett látszik-e bizonyítani. Továbbá a holt szerető meglátogatja életben maradt kedvesét, az anya gyermekét, viszont nem azt akarja-e kifejezni, hogy a síron túl is van élet. Íme a mélység egyesülve nagyszerűséggel. A felindult kebel, mint valami örvény magával sodorja a külvilág egyes tüneményeit s a kedélyben öszpontosulnak a természet sugárai, hogy annál inkább gyujtsanak. Nem teszünk tehát sikertelen munkát, ha mintegy beleéljük magunkat a nép erkölcsi és kedélyvilágába.

De lássunk ezek után még egy új s jellemző vonást a népköltészetből. A nép phantáziája nem elégszik meg azzal, hogy a szeretők sírjára virágot ültet, hanem több helyt a virágon írást is említ, mi azon hiedelemre utal, hogy e képzelet szerint a virág és halott között titkos összefüggés létezik. Ezen összefüggés észlelhető például azon dalban, melyben a meggyilkolt mátka sírján fehér és vörös liliom nő; ezt mindenki nézheti anélkül, hogy változnék; de midőn a gyilkos megnézi, az vérzeni kezd.

Ezen írás többet is jelent; kifejezi nevezetesen a sírban nyugvónak kérelmét.

Ezek után láthatjuk, mily szépen, mily elevenen, mily költői képzelemmel nyilvánul a halhatatlanság eszméje a népköltészetben. Midőn ekkép igyekeztünk bemutatni a népköltészet egyes jellemző tulajdonságait, csupán egy homokszemmel kívántuuk járulni a népköltészet díszes csarnokához, melynek fokozatos építése a legőszintébb óhaja marad minden igazán érző s nemesen gondolkozó kebelnek.

Csik Dániel.

EGYLETI ÉLET.

a) *A gyakorlati theologia* körébe vágó s megvitatott kérdések közül érdekesnek látjuk feljegyezni a következőket:

Kérdés: „Szabad-e a lelkésznek politikai ügyekbe avatkozni, vagy épen képviselői mandatumot vállalni, s ha igen, mennyiben, s hogyan engedhető az meg?” Rendkívüli érdekes és örömmel hallgatott eszmecsereit idézett elő e kérdés, mely végül úgy oldatott meg, hogy a lelkész, mint a hazának polgára, gyakorolhatja ugyan polgári jogait; többek közt képviselő-választások alkalmával csatlakozhatik egyik vagy másik, meggyőződése szerint helyes elveket valló párt-hoz, sőt esetleg hozzáfolyamodó híveinek is elmondhatja politikai nézeteit, de a kortes mozgalmakban résztvenni, vagy épen politikai szónoklatokat tartani egyáltalában nem engedi meg papi méltósága, hivatása s hivatalának komolysága. Nem indokolható a lelkészek képviselősége sem; ellenben a képviselői jogok gyakorlása ellen nyomós okok szólnak.

Már csak abból az ismeretes bibliai elvből indulván is ki: „*Senkisésem szolgálhat két úrnak, nem szolgálhatunk Istennek és a Mammonnak*” — tagadnunk kell azt, hogy a képviselő lelkész elvégezhetné mindkét irányban teljesítendő kötelességeit anélkül, hogy itt vagy ott lelkiismeretlenséget ne követne el. Ha választói bizalmának meg akar felelni, nem végezheti lelkészi functioit, s nagyrésztben távol lévén egyházközségétől, magasztos lelkigondozói szerepének eleget nem tehet.

Egy másik kérdés a következő: „Fekete József törvényes neje, Pataki Anna vadházasságban él Berti András-sal, kitől egy gyermeke születik; ha ezt a lelkészhez viszik keresztelés végett, beírható-e az törvényesnek vagy nem?”

Ugy elvben, mint gyakorlatban eltéréseket lehet tapasztalni e kérdést illetőleg. Sok lelkész törvényesnek írja be az így született gyermeket s utasítja a férjet, hogy keresse ki törvény útján a gyermek törvénytelenességét igazoló iratot. Mi, ahelyett, hogy pert akasztanánk a szegény férj nyakába, egyszerűen törvénytelennek jegyezzük be a gyermeket, mert igaz ugyan, hogy *de jure* neje Pataki Anna Fekete Józsefnek, de *de facto* tőle távol, Berti András-sal él, amit tekinteten kívül hagyni ilyen esetekben nem lehet. De tovább menve, állíthatjuk, hogy az így született gyermeket nemcsak úgy hamarjában, hanem soha még abban az esetben sem lehet törvényesnek beírni, ha talán időfolytán Bertj András nőül venné Pataki Annát. A törvény ugyanis így szól: Ha A. férfi B. nőt feleségül veszi, de ez férjét elhagyván, D. férfival él, az ettől született C. gyermek soha, semmi esetben sem törvényesíthető. Végül azok, kik törvényesnek, tehát Fekete József gyermekének írnak be Berti András és Pataki Anna gyermekét, gondolják meg azt, hogy megfordítva nevetséges képtelenség állhat elő.

Fölvettetett a következő kérdés is: Lehet-e a lelkésznek a szertartási beszédekét könyv nélkül, szónokolva elmondani, s elmondása alkalmával taglejtést használni!?

Azokkal szemben, akik ezt nem tartják megengedhetőnek — bizonyosan inkább a szokásból kiindulva, mint elvi álláspontra helyezkedve — jónak látjuk erősen hangsúlyozni azt, hogy miután a szertartási beszéd — csekély eltéréssel — épenolyan szónoki mű, mint akár a prédikáció, s ugyanazon szabályok szem előtt tartásával készítették: ezért magunk részéről nemesak megengedhetőnek, hanem a beszéd természetéből kiindulva, elkerülhetlenül szükségesnek tartjuk a szertartási beszéd szónoklását a nevezetesebb és fontosabb gondolatok kiegészítését. Nem találunk ebben semmi illetlent és sértőt; de sőt az ily módon való elmondás növeli a hatást; míg ellenben a talán legjobb szertartási beszéd is egyszerűen felolvasva bizonyára kevésbé képes a hallgatók lelkére maradandó benyomást gyakorolni.

b) *A tornaegylet* megtartá mult számunkban jelzett közgyűlését. A gyűlésen bizonyos közvetítő hangulat uralkodott, mely főként a határozatokban nyert kifejezést. E békés irány hatása alatt mondta ki a gyűlés, hogy eddigi alakjában nem látja célszerűnek, de sőt életképesnek sem az egyletet, s épen azért új alapszabályok készítését határozta el. Azon tagoknak azonban, kik az egylet új irányú működésében nem óhajtanak résztvenni, s kik eddig is in-

kábh csak pártoló tagok voltak, megengedetett a kilépés, illetőleg az újjászervezködő egyletbe be nem lépés. Az új szabályok elkészülvén, valóban olyan szervezetű lett az egylet, hogy sok tag a legjobb akarata mellett sem maradhatt benne; mert nemcsak sok idejét veszi igénybe az egyeseknek, hanem még vívó-, sőt tűzoltó-egyletté is fejlődött; vívó-egyletre pedig hittanhallgatóknak végképen nincs szükségök.

c) *Az ifjúsági énekkar* — alapszabályainak teljes átdolgozása által — egy nagy reform, nagy átalakulás küszöbén áll. A köziskolai szék hármastagú bizottsága reform-munkálataival már majdnem készen van. Hogy ezen átalakítást, mint valóban szükséges és kívánatos reformot fogjuk-e üdvözölhetni, még nem tudjuk; az előre elterjedt nyugtalanító és aggasztó hírekkel szemben örömmel értesülünk, hogy az énekkar érdekei, állása a múltban és jelenben, kellő méltánylásra találtnak s autonomiáját nincs okunk féltetni. Nemcsak az énekkar minden tagja, hanem az egész ifjúság a legélelnebb figyelemmel tekint e munkálatok elé s amint a célszerű reformoktól nem vonakodik, úgy el van határozva, hogy eddigi *autonomiájához*, mint *létfeltételhez* fog ragaszkodni. Az énekkar az ifjúság s az ifjúság az énekkar!

d) *A magyar irod. önképző-társulat* február 28-án döntött a beszélpályázatra beérkezett két mű felett, e szerint egyik sem találtatott jutalomra érdemesnek s új pályázat hirdettetik. Ugyanezek az irodalmi pályakérdés (Tompai népregői felfogás, szerkezet és nyelv tekintetében) határideje is letelt s beérkezett reá két pályamunka; még bírálat alatt vannak. Intézkedett a társulat a versenyszavazatok ügyében is; nevezetesen megállapította szavazandó darab gyanánt, komoly szavazatra Jókai „*A holt költő szerelme*,” míg szavazatra pedig Arany J. „*Év kezdetén*” című költeményét. Ez utóbbi versenyszavazat március 21-én, előbbi pedig március 25-én fog megtartatni.

e) *Az Erdélyi önképző-kör* február 20-án a „Dózsa-lázadás története” című pályakérdésre beérkezett 4 mű felett hozott határozatot. Nyertes lett Torma András VI. osztálybeli tanuló. Jelenleg két pályakérdés van szőnyegen. Az egyik történelmi tanulmány „II. Rákóczy Ferenc felkeléséről,” a másik irodalomtörténeti kérdés: „Kisfaludy Károly mint drámaíró.” Mindenikre 2—2 pályamű érkezett s díja egyenként 10 forint. Ily nehéz tételeknek a körülményekhez képest nem várt mértékben való megoldása mindenestre csak is dicséretére szolgál a körnek, s az önképzés céljának komoly, lelkiismeretes felfogását mutatja.

APRÓ HIREK.

— *Kovács Lajos*, miskolci tanár, önképző-társulatunknak régebben kiváló tehetségű, buzgó tagja s utóbb alelnöke, egy kötet költeményt adott ki a Franklín-Társulatnál, következő címen: *Költői elbeszélések, regék, mondák, leírások*. A sajtó elismeréssel nyilatkozik felőle, különösen kiemelve a költői leírások és lyrai elemek gazdagságát, a színek és hangok báját, erejét, zenéjét.

— *Marikovszky Béla*, énekkari praecentorunknak

már említett zeneműve megjelent a Rozsavölgyi cég kiadásában, csinos kiállításban. Következő dalokat tartalmazza zongorára átírva: 1. Hogyha majd a sírba nyugszom. 2. Ropogós a eszímám. 3. Sír a kis lány igen nagyon. 4. Kilyukadt a selyemkendőm. 5. Kire kacintok. 6. Az a hír száll felöletek (zene és szöveg Marikovszky B.-tól). A mű nagy. Warga Lajos úrnak van ajánlva. Felhívjuk olvasóink figyelmét ifjú társunk ezen szerzeményére.

— *Tarlózsás*. Zoilus úr felszólalása és arra adott válaszuk két irányban is viszhangot keltett. *Schmidt Samu*, budapesti theologus, a „Prot. Egyh. és Isk. Lap” 8-ik számában válaszuk egy pontját veszi bonckés alá és kijelentve, hogy azon állításunk, melyszerint az ő vasárnapi iskolájok szenteskedő, pietistikus modorú: valótlan, roszakarat kifolyása, mert hisz’ mi azt nem láttuk, tehát nem is ismerhetjük; előadja, hogy az komoly irányú és magas célokat igyekszik megvalósítani. Hát mi, Schmidt úr erős állításaira (qui s’ excuse...) szívesen elhiszszük, hogy az önök által vezetett vasárnapi iskola egészséges irányú; de higgye el, hogy ama jelzőt nem roszakaratból (hogy nem ismerve egyszerűen roszat fogtunk volna rá) írtuk, hanem egyrészt tavalyi tapasztalataink után, egy pesti theologus által itt megkísértett vasárnapi iskolából következtetve kartársainak iskolájára; másfelől, mivel az önök felhívó szövege és az ünnepélyokról, működésokról közzétett ismertetések is alkalmasak voltak minket következtetésünk helyességéről meggyőzni. Egyébiránt — ismételjük — meghajlunk a felvilágosítás előtt. — Schmidt úr cikkében bevezetőleg felhossa, hogy nem a sárospataki ifjúság iránti ellenszenv indította a felszólalásra. Hát minket tán a pesti theol. ifjúság iránti ellenszenv vezetett, mikor megírtuk ama pár sort lapunk 4-ik számában. Az ön védekezéséből majdnem ezt lehet kiolvasni!... Majd azután szűkkeblűségnek nevezi azt, hogy mi a vasárnapi iskolát külföldről importáltuk tekintjük s bizonyításul hivatkozik a löporra, könyvnyomdára, gépekre, melyeken, dacára, hogy külföldiek, kapva-kapunk. Igaz, de itt nem technikai műszerekről van szó; ezek még egy nemzet szokásaira, erkölceire, gondolkodására nem ütnek idegen bélyeget, fejlődését nem idomítjuk idegen minta szerint, ezek elfogadása még nem veszélyeztet a nemzeti jelleg elvesztésével. Minden nemzetnek saját érzése és gondolkodása, értelmi, és szívvilága van, s ha a *scót* a magáénak megfelelő kulturát, intézményeket alkot, azokat nem lehet ám úgy a magyar emberre ráhúzni. Mi a fővárosban a vasárnapi iskola jogosultságát elismertük, hogy a vidéken és közelebről, a mi viszonyaink közt is szükséges volna, azt ön sem próbálja meg bizonyítani; ne vegye hát rosz néven, ha mi megelégszünk az istenországa terjesztésének és megalapításának ama másik útjával, amely nemsokára megnyílik előttünk.

Kiss Bertalan úr (a „Debreceni Prot. Lapban”) nem tételezi fel rólunk — pataki theologusokról — hogy Krisztusi hitünk volna. Hát ha vajjon reversálist fogunk neki arról kiállítani, el fogja-e hinni? És vajjon miért merül fel ez a kétely lelkében? azért, mert bált batorkodtunk rendezni és a vasárnapi iskola s biblia-szövetség iránt nem akarunk lelkesedni! Főbenjáró vétkek! Hanem ez csak látzólagos ok, kilátszik a lóláb a köpeny alól: az a főbaj, hogy mi modern theologiai tanárok tanítványai vagyunk.

— *Ifjúságunk* (theologiai, jogi kar, felgimnázium) a február 22-én tartott közgyűlésen egyhangúlag kimondván, hogy *március tizenötödikének* emlékét most is hazafias ünnepélylyel fogja megülni, egyúttal elhatározta, hogy egyfelől a megnyitó beszéd tartására t. Szinyei Gerzson tanár urat kéri fel, másfelől egy ünnepi alkalmi óda írására pályázatot nyit; majd az ünnepély rendezésére egy bizottságot választott. Szinyei Gerzson úr a felkérésnek szívesen engedett. Az ünnepi ódára pályázat hirdettetvén (jutalma 1 arany), a kitűzött határidőig érkezett öt pályamunka; ezek közül jutalomra érdemesnek az első számú „Excelsior“ jellegű óda találtatott: szerzője Szuhay Benedek, III. éves theologus. Továbbá megdícsértetett a III. számú „Szemem előtt képek vonulnak el, a népemésző harcok napiból; Vérdáldozók a szent örökjogért . . . (Vörösmarti)“ jellegű mű; szerzője Imrey Árpád.

A hazafias emlékünnap a délelőtti istenisztelettel kezdődött, melyen Nagy Sándor, s.-lelkész mondott az alkalomnak megfelelő, a haza- és szabadságszeretet szent eszméitől áthatott beszédet és imát. Délután a lelkes közönség teljesen megtöltte a főiskolai imatermet, hol ifjúsági emlékünnapélyünk következő programm szerint folyt le:

1. „Rákóczy-induló.“ Engesser M.-tól. Előadja az ifjúsági énekkar.
2. „Felolvasás.“ Szinyei Gerzson, akad. tanár úrtól.
3. „Tombola-induló.“ Sz. Nagy Károlytól. Előadja az ifjúsági zenekar.
4. „A zászló.“ Ábrányi E.-tól, szavalja Demeter Lajos.
5. „Kossuth-nóta.“ Lányi Ernőtől. Előadja az ifjúsági énekkar.
6. „Népdalok (megvirad még . . . stb.).“ Előadja az ifjúsági zenekar.
7. „Március 15.“ Alkalmi óda. Szuhay Benedektől.
8. „Szabadságdal.“ Huber K.-tól. Előadja az ifjúsági énekkar.
9. „Fuvola-induló.“ Sz. Nagy Józseftől. Előadja az ifjúsági zenekar.

A sorozatnak minden pontja kitűnően sikerült s lelkes közönségünk — melyben a szépnem erősen volt képviselve — élénk figyelmével, majd viharos tetszésnyilatkozatával adózott elismerést az előadóknak. Az ünnepély végeztével az ifjúság zeneszóval, lengő nemzeti lobogók kíséretében vonult körül a városon, hazafias dalokat énekelve.

— *A húzás* a húsvéti ünnepválasztásra kedden. március 17-én lesz, az electio pedig március 27-én.

— *A „Magyar Háziasszony“* című, fővárosi hetilap szerkesztősége (Budapest, váci körút 20.) pályázatot hirdet a nővilágból meritett, a nőket kiválóan érdeklő (társadalmi, háztartási, nevelési stb.) cikkekre; jutalma I. 2 arany, II. egy díszkötésű irodalmi mű; terjedelme legfeljebb 100 sor, beküldése március 31.

Egyről-másról.

Közelegnek a húsvéti szent ünnepek. Megindult a „*csakli*.“ Aki érti ennek a szónak nagy fontosságát, legkevésbé sem csodálkozom rajta, ha fenekestől felfordult vilá-

got képzel Patakon. Legelőször is fölmerülnek képzetében a *húzás*-nak *drukkos percei*, látja a kiderült meg beborult arcokat, leolvassa a boldog megelégedést az első diákok képéről, de látja a kétségbeesést is kiülni a Fortuna isten-asszonytól nem kegyeltek homlokain.

Még ez semmi!

A *dárdások* is részt követelnek maguknak az örömből és bánatból; nagy csoportban hullámszánk le s fel a folyosókon s visító hangjukat még élesebben zengik vissza a kollégium oszlopos csarnokai. A húzás végetér. A diákok egyrésze örömtől sugárzó arccal, másrésze hosszú orral tódul ki a széniori hivatalból. Nem vagyok nagy matematikus, de lehetetlen észre nem vennem a számarányt a villogó szemek és az orrak hossza között. Mennél kisebb a szám, annál villogóbb a szem; mennél nagyobb a szám, annál hosszabb az orr. No aztán ezek a hosszú orruak kezdenek *paktálni* és így indul meg az electio végső napjáig tartó *csakli*, azaz érthetőbb szavakban: nyilvános forradalom Fortuna bölcs kormányzása ellen.

Lám, lám! milyen udvariatlanok azok a paktálók!

* * *

A derült kék égről mosolyogva néz alá a verőfényes tavasz nap. Nyílik a természet. A kikelet első hírnöke, a szerény kis ibolya, félénken dugja ki fejét a száraz, zörgő harasztok alól. Nosza kap a jó időn Sz., kápláni vizgára készülő testvér atyánkfia, s a temető gyepes sírhantjain megújhodott elmével egymásután temeti magába a paragrafusokat. A tanulási hév majdnem az extásisig megy nála, midőn barátja, V., sietős léptekkel, hangos üdvriadalommal, de méginkább egy hatalmas darab szalonnával eltereli elméjét a tanulástól. Az étvágyesiklandoztató eledel megsütéséhez egész buzgalommal hordja a száraz fagallyakat, miközben jelentőségteljesen pislog a megboldogult sertésnek hagyatékára. V. mosolyog bajusza alatt (kicsi van ugyan) s a buzgalomteljes pajtás rimánkodásait egy falat kenyérral és szalonnával igyekszik megszüntetni; mialatt maga jó étvágygyal költi el a rögtönzött oszonnát.

— Várj — indignálódik Sz. — majd visszaadom a kölcsönt én is, ha hozzám jössz! Nekem is van szalonnám, de abba nem vásik a fogad.

— Hahaha — tört ki V. — most is vásott; hisz' ez a tiedből való volt.

— Ho — — hogy, ho—o—gy?

— Hát épenséggel úgy, hogy bementem hozzád; a dárdásod nyitotta ki az ajtót, s ablakod féltékenyen őrzött kincséből leszeltem az imént rendeltetési helyére küldött darabot, s amint láthatád, megsütvén, betöltém vele gyomromnak tátongó ürességét

Azt az arcot, amit ehhez Sz. vágott, leírni nem tudom; azt csak látni kellett. Milyen rossz, hogy már tavaszodik!

Tartalom: „Március 15.“ Adolescens. — „Egyházi beszéd előtti ima.“ Tóth Miklós. — „A sárospataki ifjúság 1848-ban.“ — „Március 15.“ (Alkalmi óda) Szuhay Benedek. — „Két szék közt a pad alatt.“ (Elbeszélés). Mádi Simi. — „A Kárpátok közt.“ (Úti képek. IV.). Louis — „A népköltészetéről.“ Csik Dániel. — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“ — „Egyről-másról.“

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Collegium 11. sz. szoba. —

Tavaszi virágok.

A tavasz immár nyilván mutogatja kellemeit. Zöld ruhát ölt a mező, kicsalja a virágokat a nap-sugár. A megújult természet felett gondolkozva, lelki szemeink előtt is számos szebbnél-szebb, illatosabbnál-illatosabb virágok tűnnek fel, melyeknek fejlődését, növekedését örömmel szemlélnők az ifjúság körében. Bemutatjuk, mint hő óhajtasunkat, azon fölötté kedves és kívánatos virágokat, melyeket lelkünk a tavasz jöttével szemeink elé varázsol.

Elszomorodva kell tapasztalnunk, hogy különösen az újabb időben, bizonyos egymásiránti megmagyarázhatatlan hidegség kezd az ifjúság körében lábrakapni, sőt szívünk mély fájdalomára a feszültség itt és ott valódi gyűlötségbe megy át. Holott az ifjú meggondolatlan heveskedést és szenvedélyeskedést leszámítva, jó lélekkel állíthatjuk, hogy mindennek fontosabb oka, mélyebb alapja nincs. Sajnosan látjuk azt is, hogy egészen magán természetű ügyek miképen tétetnek egyletek, testületek ügyeivé s ezáltal azok működése akadályozva van, s az egész ifjúság hovatovább egy háborgó tengerré lesz, mely a megfélemező gátakat szétroncsolni készül. Ez állapot türhetlenné kezd válni, ezen segíteni kell. Nem azért hozzuk ezeket felszínre, mintha tán párt hatása alatt állva vagy pártszenvedélytől elragadtatva, egyik vagy másik részre reá dobnók a kárhoztatás követ, nem, bírák lenni nem akarunk, teszszük ezt egyedül ama nemes intentióból, hogy gyöngé szavunkkal belekiáltva a viharba, ha ugyan sikerül, lecsillapítsuk a háborgó elemeket. Vállvetve könnyebb a munka, békében a legáldásdúsabb az élet. A béke és egyetértés azért a legelső tavaszi virág, melyet ez alkalommal különösen figyelmébe ajánlunk az ifjúságnak.

Az itt említett, mindenesetre sajnálatraméltó viszonyokra tekintve, lehetetlen a becsületbíró-ság kérdését ismét napi rendre nem hoznunk. Mi, többekkel egyetértve, valljuk azt, hogy egy érett gondolkodású ifjúnak alig van szüksége olyan örökre, akik különben is féltékenyen őrzött becsülete érdekében hivatva vannak éber szemekkel vigyázni, esetleg óvó rendszabályokhoz nyúlni, de

hát az is tudva van mindenki előtt, hogy az ifjú heves vér és lobbanékony természet könnyen oly tettekre vetemedhetik, mely által az ifjú becsülete is kockáztatva van. Ez okból a már egyik értekezleten felmerült, de helytelen kivitelt nyert eszmét újból feleleveníteni s megvalósítása végett célszerű útakról és módokról gondolkozni nagyon is időszerűnek tartjuk. Miképen kell a becsületbíró-ságot felállítani? azt megvitatni s eltalálni egy leendő értekezlet lesz hivatva, mi ajánljuk e már régen plántált, de még mindig sarjadzó virágot is az ifjúság figyelmébe.

Amennyire szobához kötte tartja az embert a tél zordsága, épannyira csalogatja a kikelet a szabad természet ölébe. S látjuk is, miként hullámszik az ifjúság utcákon, kertekben le s fel, szívja magába az ős tavaszi levegőt. Minderről említést sem tennénk, ha a járkálás igen sokaknak egész szenvedélyévé nem válnék, s a járkáló csoportok egymásközötti beszélgetésükben gyermekes dolgokkal nem bibelődnének. Sokszor hallottuk egyik igen tisztelt és szeretett tanárunktól, s magunk is egyetértve vele állíthatjuk, hogy a csoportos összejövetelek alkalmával megbecsülhetetlen haszna van bizonyos, az egyéneket közletről érdeklő eszmék olynemű fejtegetésének és tisztázásának, melyhez saját belátása szerint mindenki hozzászólhat. Sőt, ami már szintén ajánlva volt, az viszont rendkívül élesíti az elmét, ha az ilyen összegyülekezések alkalmával bizonyos tárgyakat, tőlünk telhetőleg, ügyesen és talpraesetten igyekszünk definiálni. Nem lehetne-e az ilyen hasznos és kellemes szórakozást közöttünk is meghonosítani? Ajánljuk, mint harmadik tavaszi virágot az ifjúság figyelmébe.

Többször, többektől hallottuk azon panaszt, hogy énekeinkben nem bírnak kellő jártassággal, s igenis szeretnének arra valami módon szerttenni. Tudni való dolog, hogy a zeneismeret igen sok embernek gyöngé oldala, s kevésnek adatik azon szerencse, hogy enemű ismeretei útján énekeinket önmagától sajátíthatná el; a legtöbben pusztá halomás útján teszik magukévá. De mikor az iskolában nem halljuk, a tempómot elmulasztjuk, kérdjük: hogyan lehet akkor jártasságra szerttenni? Igaz, a baj oka népiskoláinkban keresendő, mely-

ben a tanító az újabban rendkívül felszaporodott tananyagok tanítása mellett, aránylag kevés éneket taníttathat be növendékeivel. Majd gimnáziumba jövén, többek közt főiskolánkban, az énekkar által kinevezett énektanítók vezetése alá jut, kiknek — nem vádképen mondjuk ezt — az a bajuk, hogy az öszműködésre kevés gondot fordítanak, s egyik-másik ének oly szerencsében részesül, hogy egész 4 éven át taníttatik, míg mások elmaradnak. Aztán a dalok nagymérvű tanításának sem vagyunk barátai; jobb ahelyett az éneklésben buzgólkodni, már csak azért is, mivel a dalok anélkül is könnyen fogékony keblekre találnak. Jó lenne tán valami módon e dolgon segíteni, vagy ha ez nem lehetséges, az bizonynyal nem kivihetetlen eszme, hogy saját magunkra való tekintetből az akadémián is tartsunk énekgyakorlati órákat, aminthogy az sem épen illetlen és szenvedélyes megszólításra okot adó szokás, ha a theologusok előadások előtt énekléssel dicsérik az Istent.

E dologgal összefüggésben lehetetlen az üresen álló, csak kiváló ünnepélyes alkalmakkor látogatott iskolatemplomra nem vetni szemünket, mely dacára, hogy az istenisztelethez minden szükséges kelléssel föl van szerelve, az évnitő templomi actust kivéve, soha isteniszteleti célra nem használtatik. Olvasván a debreceni főiskolai ifjak oratoriumi isteniszteletokról szóló szemlét, mindig felmerül lelkünkben az a kérdés: miért nem cselekedszük ezt mi is a mi templomunkban? E templomozás, melyet az egész főiskola ifjúságára kiterjedőnek vélünk, felette üdvös volna. Több érdeklődéssel sietnének nemcsak a theologusok, hanem a joghallgatók s gimnáziumi ifjak is a templomba és a saját készítményeikkel fel lépő predikátor hittanhallgatókat sokkal nagyobb önmunkásságra sarkalná. Mint egy új tavaszi virágot, szintén ajánljuk ez eszmét is az ifjúság figyelmébe, s ha lelkesen felkaroljuk azt, nem hinnők, hogy a tanári kar, vagy talán az egyházkerület akadályokat gördítene útunk elébe.

Maholnap a könyvtári olvasó-szoba ajtói is meg fognak nyilni, s minden lehető mód az ifjak kezébe lesz adva, hogy magukat kiképezzék. Látva az egyleteinkben nyilatkozó munkakedvet, dologra serkenteni az ifjúságot feleslegesnek tartjuk, csupán azért említjük fel az önképzésnek ez újabb eszközét, hogy ezentúl már méginkább módunkban áll, az újabb időben fehér hollóként jelentkező szép szokásnak, tanulságos eljárásnak hódolni — értjük a nyilvános felolvasásokat — miknek, számos érdeklődőt összehozván, haszna sem a felolvasóra, sem a hallgatóságra nem marad el. Becsülni tudjuk érte a jogász-egyletet, mely szűk körben bár, de mégis megtartja felolvasásait, s ezáltal az ülések érdekesebb színt nyernek. Lelkünkben kisarjadzó,

egy szép tavaszi virág ez is; melegen hívjuk fel reá az ifjúság figyelmét.

Ime, ezen virágok tünedeznek fel most tavaszi merengéseink közben, lelki szemeink előtt. Fűzzük össze egy füzérbe, s igyekezzünk megvalósítani az itt felsorolt eszméket. — Nem lehetetlen, csak akarni kell!

Tompa népregéi és népmondái szerkezet (compositio) tekintetében.

Valamely mű szerkezeténél a kiindulási pont, a szereplő személyeket cselekvésre készítő indokok, s az elkövetett tények kikerülhetetlen következményei veendőek figyelembe. Ha ez minden tévesztés nélkül logikai láncolatossá összefüggésben van egymással, akkor azt szoktuk mondani, hogy a szerkezet kerek, s a mű egy teljesen bevégzett egész. A mesealkotást illetőleg, a regék és mondáknál *sok mellékes dolgok* jönnek tekintetbe, melyek tiltják azt, hogy oly szemüvegen nézzük, s oly szigorú kritika alá vegyük a rege-és mondaszerkezetet, mint más egyéb költői műnek a szerkezetét. Ott van mindjárt a regében a csodás elem, mely előtt nem létezik áthághatlan korlát, s nagyon tévedne az, aki a phisikai lehetlenségek kutatásába elmerülve, egészen a természet viszonyainak megfelelőleg, emberileg ítél meg a regéket, s a természetfeletti emberi erőt meghaladó cselekvések miatt kimondaná azokra a kárhoytatást. A szerkezet-alkotásnál, regénél különösen a legmerészebb phantastikus alkotások megengedhetők; ha azokban költőileg nemes és szép van. — És már ebből kifolyólag minden nép rege-és meseirodalma mindenkor az abban nyilatkozó képzelemgazdagság szerint íteltetett meg. Általános tapasztalat az, hogy a keleti fajú népek ragyogó phantasiája messze túlhaladja a nyugatiakét, s ezek tekintetben amazokkal nem versenyezhetnek. Az Ezeregyéj bűbajos regéinek csak halvány viszhangja nyugot képzelemre támaszkodó költészete. Mint keleti nép, a magyar is felette gazdag phantasiával van megáldva; élő bizonyosságai ennek a népnél körkézen forgó, szájról-szájra járó regék és mondák. Tompánál a legvonzóbb képekben gyönyörű hasonlatokban bővülködő, elragadólag szép képzelmi alkotásokra bukkanunk. *A vándorláp, Arvalányhaj, Fávorfaj, Karcsai templom* a maga lenge tünde alakjaival merészen szerte csapongó meséjével, oly hatást gyakorol az emberre, mint mikor egy édes hajnal-álmom túlvilági képet varázsol szemünk elé.

A Vándorlápban a költő azon ponton ragadja meg a tárgyat, ahol a gerlék által vontatott kocsi-ban futamodó tündérleány, s ennek kecsseit messziről szemlélő erdőkirály azonnal sejteti velünk a király keblében ébredező, később egész hévvel kitörő szerelmet. E momentumból kiindulva, a költő tovább fűzi az eseményt, úgy tüntetvén fel a tavi tündért, mint aki inkább ragaszkodik lakóhelyéhez, mint a szerelmével unsholó királyhoz. Érdeklődésünk fokozódik a hős erdőt megkedvelő gerlék összeesküvésével, s a rohanó kis patak híradásával. A tókirály hullámok hátán nyargalva szabadítja ki leányát. A boszús erdőkirály a viharral szövetségzik. A kis patak kifecsegi az átkos szövetséget. A tókirály habjaival kimosatja tószigeti lakása alól a földet, s azt ily alakjában, s indáktól összetartva, bár idestova üzi a

vihar tehetetlen dühében, de szétrombolni nem bírja. Egészen kerek compositio.

Hasonlag magas fokon áll a szerkezeti tökély a *Fávorfáról* című regében, melyben a cselekvény kiindulási pontja a hatalom elnyerése, tovább mozgatója a testvéri irigység, mely gyilkolásban jelentkezik, bevégzője a büntető kar. Mindezek mellé meghatározható módonszövődik a pásztorifju szerelme. Az Árvalányhajról szóló rege a népies gondolkozásmód erős feltüntetésével tündöklök. Mélyen be van az vésvé népünk szellemébe, hogy az úton felszedett vagy bárhol talált gyermek, magát megalázó szenteséggel, bámulatlan szépséggel van felruházva. Nos, ez már elég érdekeltő kiindulási pont, s még érdekesebb az, ha oly helyzetbe jut a talált gyermek, mint a szép *Árvalány*, a király udvarában, a királykisasszonyok közzé, s legérdekesebb pedig akkor, ha az ifjú szerelmével országát rakja lábai elé, mint ezt tevő egy királyfi *Árvalánynyal*. Természetes az irigység ezt meg nem engedheti. A boszús két királyleány (a legkisebb szelid, nyájas, így szokta rajzolni a nép) lenyirja *Árvalány* gyönyörű, nagy haját s szélnek ereszti, mely azt mindenfelé szétszórja. Így keletkezett a halmokon szórványosan található *Árvalányhaj*. Szép *Árvalány-nak* szíve megreped, midőn haját lemetszve látja. A kivitel a regében művészi, igazi alkotó tehetségre valló.

Midőn a *Karcsai templomot* olvasom, mindig fülembe zsong egy, a székely földön a *szt. Anna* tavaról ismeretes néprege. Közel rokonok ők. Ez utóbbi ingerlőbb, s népies alakjainál fogva mélyebben vág a népeletbe, az előbbi bájosabb, igézőbb a játszva keringő tündérek miatt, kik mind megannyi dalosajkú, habtermetű, szeszélyes alakok, csábító szépségben röpkednek körülöttünk. Sajnos, hogy benne a kifejlődés nem felel meg a sokat ígérő kezdetnek, s bizonyos homály borong végén, amennyiben a barna szellem szereplése semmi nagyobb mozzanatot elő nem idézvé, kénytelen volt a költő homályos, kissé erőszakos módon elérni a tulajdonképeni célt, kimagyarázni a templom eredetét.

Egészen más természetűek, de szintén kerekalkotású regék a következők: *Sülyedés*, *Koasszony*, *Oltárkő*, *Az ünneprontók*, *Hegyeskő*, *Várhegy*, *Mohos*, *Adós fizess*. Ezek azok, melyek komoly, nemcsak, hanem komor színezetük által megdöbbentők, s melyeknek egynémelyikében, mint a felfogásnál említém, a korlátot nem ismerő szenvedély dühöng. Teljesen bevégzett darab, bár a magyar észjárástól elüt, a *Hegyeskő* című. *Lubló* lovag várát akar építeni, de az építők elégtelensége miatt abbahagyja. Közélen a gonosz szellem lakik. *Lubló* kész lelkét eladni neki, hogy várát felépítse. A vár kész lesz rövid idő alatt, de *Lubló* gyötörtetve lelkében zárdába vonul. A gonosz szellem rontó hatalmát a szent harang szólása bénítja meg. Egyfelől a lelkét piacra vivő *Lubló* mardosó kínja, később csendes megnyugvása, másfelől a gonosz szellem lélekvásárló törekvése s rosztévő hatalma köti le figyelmünket.

Oltárköben a rabló lovagkor rajzoltatik. Kiindulási pont a féktelen szenvedély, az undok kéjvágy, mely a törvényt és erkölcsiséget lábbal tapodó *Karvaly*t a szűzies ártatlanság megfertőztetésére ösztönzi. Az áldozat elrabolatik. Hiába ostromolja a fegyvert nem tűrő *Oltárkövet* az édes apa, a szerető testvérek: a varázs csak a vőlegényt nem tudja levérni. Ő már késő jön, bár a bösz *Karvaly*t átjárja gyilkja, a szűz virágszál törve van. Midőn e regét olvassuk,

fellázad bennünk az erkölcsi jobb érzés, s noha a a vétkes életével lakol, elnyomúl keblünk, midőn meggyalázva látjuk a szűz erényt, kevésnek tartjuk a gyalázatért sok száz bűnben leledző élet kioltását.

A *Koasszony* azon végetlen irt igyekszik eltüntetni, mely van a földesúr fia s a pórleány közt. Hogyan? A tiszta szerelem által. Minthogy pedig ezt nem pusztán az előítélet, hanem az úri büszkeség meg nem engedi, elbukik a szerelmes pár. A pórleány bukását értjük, de fölötte passiv, atyjának bábja e darabban az úrfi, ki nemcsak, hogy nyiltan föl nem lép szándokával, hanem szerelmét kivéve, egyáltalában semmi ténnyel nem érdemesíti magát rokonszenvünkre. Az egész cselekvény így csak mintegy háttérben játszódik le. Kevés a cselekvény, de élesen kidomborodik a gonosz özvegy jellemé a várhegyben. Szilárd alapokon nyugvó, erős kivitelű rege *Az ünneprontók* című. Az elvetemedett istentelenséggel küzd a buzgó áhitat. Amaz elesik, ez jutalmat nyer. Ennyi a rege, melyből a tanúságot kiki azonnal elvonhatja. A *Sülyedés* regéje onnan indul ki, hogy a fősvény gazdag még a szegény krajcárát, betevő falatját s talpalatnyi földjét is magához igyekszik ragadni. Ez a bűnös gondolat úzi, hajtja őt, s kényszeríti a hamis esküre. Ezzel ellentétben látjuk a tőrő, istenben bizó szegény rokonszenves arcát, ki végre a gazdag hamis esküjén felháborodva, átkot mond reá, s átka megfogamszik. Sok tekintetben rokon ezzel a *Kenyérkő* című rege.

Mások a közreműködő erők s emberi érzelmek, sokkal inkább lelkünkhöz simulnak: *Márta könyje*, *Sirató*, *Király kútja*, *Csengő-barlang*, *A pártatolvaj*. E regéket szerkezetük egyszerűsége jellemzi. A sokféle alakban jelentkező szerelem, leányi szűz szemérem, s az utólsóban szemérmatlenség játssza a főszerepet. A kifejlődés szomorú, megható (*Márta könyje*, *Király kútja*, *Sirató*), avagy kedélyes víg (*Csengő-barlang*).

Szövevényesebb ezeknél: A halász és aranyhal, Csörsz árka; amaz egészen természetes, ez kissé erőszakolt. Az elsőben, mint eszköz s a cselekvény tulajdonképeni megteremtője, egy aranyhal szerepel, melyet a királyleány rendkívül szeret. Ennek elszökése, a Tisza habjaiban egy szegény halász által való megtalálása, s az emiatti gazdag jutalom, mely a halász fiának boldog álmódzásait beteljesíti, képezi a rege tartalmát. E regében a kivitellel meg vagyunk elégedve. Nem úgy Csörsz árkában. A vakmerő szeretőt. Csörszöt, óriási munkája bevégzése, szerelme tárgyának elnyerése előtt Isten villámmal sújtja le. Miért? Hisz ő csak szeretett. E villám kettémetszi. a mesét, csonkává teszi a szerkezetet, mellőzi a költői igazságszolgáltatást, s bizonyos elégedetlenség támad bennünk, midőn végigolvassuk ¹⁾.

Tényleg élt történeti személyekhez, illetve személyek körül fonódik a rege szála: *Eperjes*, *Galambkő*, *Rétel patakja* című mondákban, melyek közül különösen *Galambkő* mondája a legnagyobb valószínűség szerint megtörtént esemény. Minden nagyobb bonyolultat nélküli egyszerű, száraz történet ez; de reánk nézve, mint különös fontosságú, zivatáros időből felmaradt emlék, a tatárok által üldözött IV. Béla király szomorú sorsának megható ecsetelése miatt kétszeres érdekléssel bír. A vallásos lélek e mondában Isten kezét látja akkor, mikor az éhségben haldokló király

¹⁾ Ez őskorra emlékeztető rege — mondja az Irodalmi Úr 148. l. — férfisan szövegeztetett, s ez igaz, ha a külsőt vesszük tekintetbe; de szerkezet tekintetében legkevésbé mondható kereknek.

hú kísérei *Galamboskő* ormain fellelik a sok száz meg száz galambtojásokat. Kissé complicáltabb Eperjes, mely, mint főszemélyt, Vak Béla királyt szerepelteti. E király vaksága s vadászat közben keletkező égető szomjusága az indító oka egyfelől a megízelt földi eper megkedvelése által Eperjes alapításának, másfelől a borizú vizet tartalmazó kút feltalálásának. Mindkettőt sokkalinkább felülmulja, mint szerves egész, akár a compositio kerekességét, akár a részek arányosságát, akár a nép természetéből kifolyó cselekvényeket, s a néphitben gyökeredző boszorkány élesen kidomborodó alakját tekintjük, a *Rétel patakja*. Örömmel lessük a magyarok vezérének homlokán ülő hősi gondolatait, mely szavakban nyilatkozván, a tótokhoz való hirnök-küldés által kiindulási pontja a mesének. Episod gyanánt, de egyúttal mint költői igazságszolgáltatás szövődik a szerkezetbe a magyarok győzelmi harca. Mint mozgató elem ott van a Rételromlását előidéző boszorkány, kit regében és mesében különös kedvteléssel alkalmaz a magyar nép, mindenkor, mint gonoszságra törekvőt jellemezvén őt.

Diósgyőr. Asvány, Beregszász községnévhez kötött regék, *Asványban* a didacticus elem emelkedik túlsúlyra, *Beregszász* a pásztoréletből vett érdekes elbeszélése a hasonló nevű város keletkezésének. Szerkezete mindkettőnek egyszerű. *Diósgyőrben* erősebb a szerkezet. *Diós Pál* nem elégszik meg helyzetével, lelke magasba tör, úr akar lenni kis völgyében, földön, vizen. Kecsegtető álma Nagyváradra üzi s folytatólag egy egyén elbeszélése után, kivágja tápláló diófáját. Eddig teljesen igazolt a mese. Most nemde az következnek, hogy *Diós Pál*, miután diófája alatt kincs helyett agyagot talál, felhagy ábrándozásával, s dologhoz látva, valósítja meg álmát. Költőnk nem így tesz, Diós Pállal végekép leszámol, s idegen népet telepít a völgybe, s ezek teljesítik be *Diós Pál* vágyait. Emiatt én, magam részéről, e regében a kivített nem tartom helyesnek.

Még több rege van hátra, melyről szólnom kellene; azonban a kiválóbbakat felemlítvén, a hátralévők vagy a már eddig felhozottak előnyeivel dicsekesznek¹⁾, vagy hátrányaiban szenvednek²⁾, így tehát azoknak részletes taglalása alól magamat felmentve érzem. Annyit még megemlítek, hogy a szereplő személyek legtöbbször a népies érzés és gondolatvilágot híven visszatükröző, eleven, életerős alakok.

Szabó József.

TÁRCZA.

Szeretek én...

Szeretek én el-elálmodozni,
Míg az ábránd — mint egy édes álom —
Átölelne, vágyaim világát,
Boldogságom benne feltalálom.

Boldog vagyok gondolatba', boldog,
Gondtalanul mindent elfelejtek;
El, ha olykor megsebzett az élet,
El, ha sírva szemem könnyet ejtett.

¹⁾ A bojtár és a bajmóci fürdős, idegrázó jelenetekben gazdag. A szepes-váraljai leány, a szűzi szemérem erejét festi.

²⁾ Bása kútja, Szakálas farkas nem eléggé tiszta, átlátszó szerkezetűek; Lóff, pietikus színezetű, legendászerű.

Hogy az a köny mennyire fáj, éget.
Azt a sebet mi nehezen hordom:
Gondtalanul suhan át az emlék
Lelkemen, mint fuvalom a lombon.

Képzetelem röpke sebes szárnya
Elragadva, tova visz magával;
Szállok, szállok, mintha madár lennék,
Hómezőkön, ligeteken által.

Hómezőkön tarka virág nyílik,
Rózsabokor a dalos ligetbe';
Szabadon tör ég felé az a dal.
Fénysugárba', illatba' fürödve.

Nem is az az, nem is madárónék,
Híva zengő dús ligeten, berken;
Nem madár szállt csacsogni az ágra,
Az én lelkem, az én dalos lelkem.

Borsody Béla.

*Részlet a „Paienne“ című regényből.*¹⁾

Irta Mm. Adam.

Melissandre.

Kezem kezében, a mélység²⁾ annyira széditeni kezdett, hogy a falhoz támaszkodtam. Kezed elereszté az enyémet, s már mintegy érzem, hogy bukom lefelé; midőn karodtól átölelve, melledhez szoritva, tüzes leheleted arcomat égetve, általad felemelve: leszállék. . . .

A nap leszállott; szent borzalom fogott el minket. Ajkad felém közeledett s az első csók érinté ajkamat.

Mindketten ugyanazon szót rebegtük: meghalni!

Lehunytam szemeimet, hogy szabaduljak a varázslat alól, s elájultam.

Gondolataim megváltak testemtől, magukhoz vonzották a tiedet s mindketten az örvény felett repkedtek.

Karjaid közt ébredtem fel, fejem válladra volt hajtva, ajkad homlokomon s nevemet ismétlél.

Szerelmem nem volt többé a régi, s én nem csodálkoztam, hogy e futó meghalás után fülembé rebegted: „Mi örökre egyesítve vagyunk, s szerelmed visszahozhatlanul az enyém.“

Esküszöm, hogy tied leszek, midőn lelkem az iszonyú megindulástól magához térve, egy kissé lecsilapul. Mert azzal együtt akarom magamat neked átadni.

¹⁾ Hazánk kitűnő barátjának, a kedvelt, szellemes írónak ezen újabb nagy hírű regénye (magyarul: Pogány-nő) levelekben van írva. A főhős Melissandre — a pogány-nő — egy, a férjét utáló fiatal asszony és Tiburce, a festő; köztük foly a levélváltás, mely szerelmi viszonyuk keletkezését s további folyamának gyönyörű rajzát, ragyogó színezését foglalja magába, s a legboldogabb remények közt fejeződik be. E levelekből közlünk néhányat, némelyiket csak töredékben. A regény hősnője címét onnan vette, mivel elfordult a jelen világ hideg realismusától, s teljesen beleélte magát az ó-kor cultusába, művészetébe, s annak szellemvilága után rajongott.

Fordító.

²⁾ Egy barlangban lefolyt jelenetre vonatkozik.

Fordító.

T i b u r c e.

E pillanatban egy fenségesebb életre felszentelő hymnust zeng ajkam. Szeretlek téged határtalanul, mérték és vég nélkül. Ismétlem az Énekek énekét.

Óh szép pogánynöm, mily szép vagy te; mennyire uralkodol az egész természetben, s mily fényvel árasztod el mindazt, ami engem körülvesz, meghat, megindít.

Lábaid előtt szeretnék élni, lelkem áradoz a csodálatból. Kiürítettem a boldogság poharát, töltsd meg azt újra; nem bírom elviselni az életet, ha nem adsz innom minden nap az isteni italból. Egész lelkemet küldöm neked egy csókban, azon kiirthatatlan vágy kíséretében: bárcsak mindig feltalálhatna tekintetem!

T i b u r c e.

Melissandre, a viszontlátásra — holnapig! Megyek aludni, azaz álmodni rólad, felőled — szüntelen. Midőn e sorokat olvasod, az álom már lecsukta pilláimat. Kérlek, kelj fel, állj nagy tüköröd elé, s add át a te gyönyörű szép képmásodnak mindazon csókot, melyet neked küldök.

T i b u r c e.

Szeretlek s szeretni foglak szüntelenül, mindig — örökké!

T i b u r c e.

Elutazásod után visszatértem. Végigjártam azt a helyet, ahol te jártál; leültem oda, ahol te ültél, azon köhöz támaszkodva, amelyre te hajtád imáदाndó fejedet. Azután lehunytam szemeimet, hallottam zengő hangodat, s szavaidnak rezgése újra viszhangot keltett abban a szívben, amely téged bálványoz.

Elmondtam a forrásnak, hogy az én szerelmem mennyivel magasabb a Petrarkáénál¹⁾, miután a Lauráé azt megkettőzi.

M e l i s s a n d r e.

Eszmény, eszmény! te élő valósággá lettél számomra. Mindaz, mi nagyot teremtett a gondolkozó emberi ész; mindaz, mi átszellemült, istenivé emelkedett az időben és történelemben: egyesül az én imádatomban, s ő az enyém.

Legregényesebb, legragyogóbb álmaim — illetve minden idők legnagyobb szerelmesei által — legmerészebb vágyaim megvalósulnak.

Mily megszámlálhatatlan rokonság, mily magas család-fa, a nagy szerelmeseknek mily szent öröksége járul hozzá erejével az én örömem növeléséhez. Úgy tetszik, hogy mindazok, kik szerettek, mióta csak az ember szeret, újra élnek bennünk, a mi szenvedélyünkben. S mily szerencse utólsónak lenni!

Azon kalandokkal, melyeken eddig átestél, s melyekre még tegnap oly féltékeny voltam, már kibékültem, mivel azok tettek téged olyanná, aminő most vagy. Szeretném, hogy minden eddigi munkásságodnak bennem találj fel méltó jutalmát; hogy elmúlt örömeid halványuljanak el a jelen örömei mellett.

¹⁾ A regény színhelye déli Franciaországban Vaucluse völgye, ahol Petrarka lakott. Fordító.

T i b u r c e.

Ah mennyire szeretlek s mily büszke vagyok rá, hogy szeretlek. Hidd el Melissandre, átadni magunkat egészen, tartózkodás nélkül, egy reánk méltó lénynek s meggyőződni, hogy ezen fenséges összeköttetésen kívül minden csak hiúság, csalódás, hazugság: az a valódi büszkeség!

T i b u r c e.

Amit éreztem, sejtettem közeledben, társalgásunk vagy mély hallgatásunk futó órái közben, nincs emberi nyelv, mely oly tiszta, könnyű s emelkedett lehetne, hogy azt kimondhatná és lefesthetné. Ily költeményt soha nem fognak írni: itt, az agyamban van az, csak egyikünknek tekintete fedezheti azt fel a másiknak. Volna-e oly ellenséges erő, mely széttéphetné ez isteni rendelésű, megmásíthatlan öszhangot?

T i b u r c e.

Mennyire imádlak, Melissandre, s mennyire érzem, hogy a legfelülmulhatlanabb nőt szeretem, ki a világot valaha csak ékesítette.

A te eszményi és realis szépséged iránt való áhítatom naponként nő.

Hasztalan kísérlem meg ékesen kifejezni azt, hogy micsoda gyöngédség, viharos szenvedély, vallásos imádat forr én bennem irántad, imádatom! Szeretlek lelkemnek minden erejével, elmémnek minden csodálatával, szívemnek minden hálájával s érzékeimnek minden vágyaival.

Egy elismerő szavadért, szemeidnek egy pillantásáért, ajkaidnak egy csókjáért felforgatnám a világot, megállítanám a végtelenséget. Soha nőt nem bálványoztak annyira, mint én tégedet. Mitsem adhatok hozzá szerelmemhez, mint szerelmet és újra szerelmet!

Franciából Racz Lajos.

Mért gyűlölöm én a vénasszonyokat?

— Humoreszk. —

Irta: III y é s János.

Szerettem őt, már tudnillik a Horgasyék szép Katicáját; Ő meg engem, már t. i. Bagolyfejeű Tihamért, a költőt.

Büszkék voltunk egymásra szörnyen; Ő én reám rendkívüli költői tehetségemért; én meg ő rá junói termeteért, szép bogár szemeért, s még tán a rávárakozó szép örökségért is.

Én mindennap írtam neki egy-egy szép költeményt, oly nagyszerű, mondhatni rendkívüli tárgyáról, minőket előttem még magyar poeta soha fel nem dolgozott. Ilyen nagyszerű tárgyak voltak többek közt: „A féleszű kutya“, „A kétágú nadrág“, „A bontófésű“ stb. stb. . . . (Úgy-e, hogy már a címekből látható az én nem mindennapi szellemem?).

És Katica? . . . Óh ő az imádat, minden költeményem átnyújtása után oly bájosan mosolygott reám. Amellett nem is volt hálátlan. Amikor csak szerét ejthette, mindig kedveskedett valamivel. Így egyszer sült kukoricát, másszor jó karéj vajaskenyeret, ismét másszor egy csomó sárgarépát csempészett a zsebembe ajándékkul, melyekért én köszönetemet ékes versekbe foglalva fejeztem ki.

Szóval kibeszélhetetlen az a szerelem, az a gyöngéd-ség, melylyel mi egymás irányában viseltettünk.

Sőt az is szent, hogy már réges-régen egymáséi vol-nánk, hanem . . . hanem útját állotta ennek, egy asszonyi vipera, egy átkozott vénasszony . . . az a Juci néni, az isteni Katicának ördögi nagynénje.

En nem értem még mai napig sem, hogy lehet oly tündér, oly angyali lénynek oly csúf, oly vén boszorkány nagynénje, mint Katicának? . . . Mondtam is ezt eleget!

Azóta ismerem a vénasszonyok jellemét, s azóta tudom gyűlölni a vénasszonyokat.

De hát igazam is van! Minden rosznak, ami a vilá-gon történt vagy történik, vén asszony az oka. Vénasszony volt Éva, amikor az almába beleharapott. És lám, ő miatta kell most nekem arcóm véres-verejtékével keresni, illetve írni verseimet. . . . Vén asszony volt Sára, az Ábra-hám felesége, mikor fiat szült. Ha ezt a vétket el nem követi, lehet, hogy most nem kell rettegni zsidó hitelezőimtől. És . . . és vénasszony volt Juci néni is, aki megakadályo-zott engem, Bagolyfejeű Tihamért, a költőt is abban, hogy örökre egyesülhessek az én imádott Katicámmal.

Mint minden vénasszony, úgy ez sem lelkesült a köl-tészet iránt. Itt kezdődött iránta ellenszenvem.

Ha felolvastam előtte valamelyik remek művet, hát azt felelte, hogy: „jobban tenném, ha semmitsem csinál-nék addig, míg ilyen sületlenségeket komponálok!“

Miféle sületlenség? riadt fel én bennem is a vérig sértett önérzet, miként felriadt az alvó harcú mén a riadó hallatára.

Talán jobbkat tudna ennél írni Juci néni? vagy el akarja velem hitetni, hogy nincs bennem költői ér, nincs bennem költői talentum? Ne féljen, nem fogja költői lel-kem reppenését avatatlan kritikájával megakadályozni, nem fogja az egekbe szárnyaló eszméket, a hitvány föld sarába letapodni!!!

(Ennek ugyan megfeleltem — gondoltam magamban — mégpedig ékes költői stílusban).

Katica pedig megsimogatott és azt sugta fülembe, hogy csak írjak többet is, inkább ő is segíteni fog. Ő igen jól mulat az én verseimen!

Ezt el is hittem neki s erre büszke vagyok mai napig is.

* * *

Horgasváraljának hívják azt a falut, ahol az én imá-dott Horgasy Katicám és én laktunk. —

Bárcsak ne lakott volna ott rajtunk kívül senki más! Vagyha lakott is, csak az a vén vipera Juci néni ott ne lakott volna! Vagy ha már ennek is ott kellett lagnia, csak azt az isten nélkül való notáriust vitte volna el az ördög a világ másik végére! . . . Vagy ha már az ördög el nem vitte, legalább felesége lett volna, hogy bele ne köthetett volna az én imádott Katicám szívébe!!

Kötél Gáspárnak hívták a kötélre valót! Még a hátam is borsókázik, ha rá gondolok.

Különben kiszolgált katona volt. Több érdemet nem is tudott felmutatni.

E mellett — legalább, az én szememben — csúnya volt, mint az ördög.

— Orra biborpiros, mint a hidegtől megcsipett kakas-taréj.

Füle nagy, amellet belől szőrös, mint a macskáé . . .

Szája — hogy nagyot ne mondjak — mintegy tengeri kikötő.

Szeme sárga, mint az irigység . . .

Ezt a jegyzőt választotta ki ellenem a vénasszonyi ármány, hogy megfoszson üdvömtől, megfoszson örök bol-dogságomtól.

Íme ezért gyűlölök én minden jegyzőt; ezért viselte-tem én ellenszenvennel még a . . . jegyzőkönyvek iránt is.

Gyakran el járt Horgasiékhoz. S míg én Katicával enyelegettem, vagy éppen verseket faragtunk, addig ő a vén Jutkával szötte ellenem az ármánynak pokoli művét.

Vagy két hétig még szóba sem tudtam vele elegyedni Ha kérdeztem Katicától, hogy vajjon mit csinálhatnak, ezek mindig együtt? azt felelte, hogy „családi ügyein-ket rendezik.“

(Hogy pukkadtak volna meg, mikor rendezni kezdet-ték!!) Egyszer aztán volt alkalmam vele szólva elegyedni, de abban sem volt köszönet. Majd kivetettük egymást az ablakon. —

Azt mondja nekem az ostoba, hogy miért járok én Katica után? mikor ő úgy sem lesz az enyém.

Hogy nem lesz enyém? Már azt én fogom meglátni! Ne legyek költő, ne legyek többé Bagolyfejeű Tihamér, ha meg nem mutatom, hogy Katicának nem kell más; tudom, hogy ő mást nem szerethet, csak egyedül engem, a költőt, Bagolyfejeű Tihamért!!

Hátha nem fog neki tetszei más széles e hazában, csak egyedül én? felelt a kötélre való notárius büszkén.

Kérem, ne sértegesse az én Katicám izlését, — vágom oda neki — mert majd olyant találok mondani, hogy a het-venedik nagyapja is megfordul sirjában ijedtében! . . .

Ilyen kedélyes beszélgetések közt folyt le az én első találkozásom Horgasváralja kötélre való jegyzőjével.

* * *

Egyik nagyszerű drámai költeményem megírásán izza-doztam — nem sok idő múlva, a fent leírt esemény után — midőn a kisbíró-postás nagy sebbel-lobbal igyekszik hozzám, s szép piros, monogrammos levélkét nyom kezeimbe. — Meglepetésemben majd azt kérdeztem ez élő telegráftól. hogy mennyiért adja?

Hm! Levél?! Piros boríték?! Hm! Oszt még milyen illatos!

Ugyan ki írhat nekem levelet? oszt még ilyet? ilyen szagosat, ilyen piros betüst? Ezt már nem értem.

Nézegetem, honnan jön s ki írja? Kutasgémről, Pusztaföldi Malvina.

Sohasem hallottam hírét. Kutasgémén ugyan voltam már egyszer kukoricatöréskor, de akkor nem volt vele sze-rencsém találkozhatni. Ugyan mit írhat?

Lázás izgatottság közt törtem fel, s kezdtem olvasni: Költők költője, Bagolyfejeű Tihamér úr!

Általam nagyrabecsült férfiú!

Többször volt alkalmam az Ön egekbe szárnyaló esz-méit remek költemények alakjában olvashatni! Nincs és

nem is lehet nagyobb vágyam életemben, mint levelezésbe becsátkozhatni oly jeles férfúval, mint Ön, s élvezni azon eszmetermékeket, melyek az Ön lánglelkének születtei.

Bocsásson meg, hogy soraimmal alkalmatlankodom, de szívem s lelkem leghőbb óhajának, kénytelen voltam eleget tenni.

Különben én fiatal 19 éves vagyok, majd ha levelileg jobban megismerkedünk — ha úgy tetszik — arképeket is kicserélhetjük. Kérem ne hagyja leveletem válasz nélkül!

Pusztaföldi Malvina.

(Folyt. következik).

Egyről-másról.

Nem tudom, mi lelt ma engem?

Jó kedvemben nincs határ.

Petőfi.

Miért iszunk tulajdonképen bort? Ezen fontos kérdést már a ködös ó-kor bölcssei nagy figyelemmel szellőztették s tanulmányaiknak s számtalan kísérleteiknek eredményét három klasszikus hexameterbe foglalták, melyek magyarul azt jelentik, hogy: „ha megfontoljuk, *őt* okból ihatunk bort, először valamely ünnepély felvidítő hatására, azután szomjúságunk csilapítására, ugyancsak a jövődő szomj megelőzésére, továbbá a jó bor tiszteletére s végre mindenik okra együtt véve.“ Ama mély igazság, mely ezen mély értelmű mondásból kitetszik, az évezredek által mitsem vesztett időszerűségéből: mi, későbbi nemzedék is, iszunk, hogy — igyunk, de azért minden üritésnél talál fel magának a kocciót — a szükség és ízlés szerint — természetesen „nagyon nyomós,“ különös okot — védelmül minden rágalom ellen; gyakran ragad ki a bordalok végtelen sorozatából, Anakreontól Petőfiig egy-egy erősebb szólamot, hogy az legyen vezére, biztatója, mikor jobb én-je ingadozni kezd.

Az egyik azért iszik bort, mert a víz olyan sáros, a másik, mert gyomra gyenge; a harmadik azért iszik, mert igen vérmes; a negyedik, mert feleséges; az ötödik, mivel több vért, a hatodik tüzet, a hetedik kedvet akar szerezni magának, szóval mindnyájának javára szolgál. De nem! A szegény mohnak teljesen elég 3 csepp harmat, míg a vízi lilium a habokban szeret fürdeni. És e két szélsőség közt mennyi fok van még, majdnem annyi, mint a pirosan viritó orrok közt.

Olykor a borban egy ravasz kobold lakik; minél vakmerőbben dugja az ember az orrát a pohár feneke felé, annál inkább fenyeget az a veszély, hogy e gazfickót felébreszthetjük. Akkor aztán villámseben ugrik a pohárból orrunkba, orrunkból egyszerre felebb a tető felé s az agy legesendesebb zugából is a gondolatok tarka árját űzi elő, vagy pedig hirtelen másutt fedezi fel súlypontunkat s „esetről-esetre“ földimádásra kényszeríti a jámbor halandót, ki bámulva kérdi: „Nem tudom mi lelt ma engem?“

Demokritus — valószínűleg saját tapasztalatai nyomán — azt mondja, hogy a bor hátrafelé veti az embert; de egyik barátom erősen állítja, hogy az esési irány mindig előre hajlik, és köralakba fordul.

— No gyere a „Kürt“-be, fizetek.

— Fizetsz, bizonyosan jól beütött az ünneped.

— Hagyd el, tiz requirendusom szokott meg; annak a kis pénznek, amit összegyűjtöttem felét elvitte a „Becsali,“ most már ezt a nálam levő néhány árva polturát hamarosan el kell költeni, hogy a hitelezőket kifordított zsebbel várhassam.

* * *

A széniori hivatalban:

— Számolni jött, kérem!? Nevét!? Itt van.

Pátens 2 frt. Egyletek 5 frt. Ruha 20 frt. Kölcsonkönyvtár 5 frt. Büntetéspénz 50 kr. Pecsétdíj 10 kr. X—y. 10 kr. Summa summárum 32 frt. 70 kr.

— De kérem

— Fizet!? Nem!?

— Lehetetlen, nincs annyi pénzem . . . aztán nem is tudom, hogy mind igaz-e az, mit elszámolt a szénior úr . . .

— Nem igaz!? Én nem szoptam a magam újjából.

— De tessék még egyszer elszámolni, hogy amit lehet máskorra halaszszam.

— Nem érek rá kérem; beírom, hogy nem számolt.

* * *

— Volt sok pénzed! . . . ?

— Temérdek, nem tudtam hova tenni

— Tréfálsz talán! nekem alig volt egypár forintom.

— Nem, pajtás, elmentem öntözködni a faluba, minden háznál adtak egy rakás aprópénzt s mire végigjártam a falut, majd leszakadt a zsebem a sok kincstől.

— Hahaha!

* * *

A francia azt mondja: „de sublime au ridicule il n'y a, qu'un pas,“ amit én úgy értelmezek, hogy a legkomolyabb dolgoknak sem hiányzik humoros oldala. Nem azt látjuk-e az országgyűlési tárgyalásoknál, hol a „*derültség*“ gyakori vendég; épígy vagyunk a vizsgákkal, illetve colloquiumokkal is.

Lássunk egy két-esetet.

* * *

Érettségi vizsgán történt, az „öreg“ (taulótársai csak így nevezték) S . . . y erősen izzadt. Már a phisikánál jártak; szedték, húzták volna ki belőle erősen a tudományt, de ő erélyesen ellenállt az abbeli kísérleteknek. Végre azt kérdi tőle egy tanár: ki volt a nehézkedési törvény felfedezője? Az öreg vállát vonva, halkán rávágja: Nem t'om. Nem Newton kérem — szólal a vizsgán jelenlévő jóságos úr — hanem úgy ejtse, hogy Nyuton.

* * *

X.-el történt colloquium alkalmával. Feladnak neki egy kérdést. Egy ideig szótlánul bámul maga elé, azután azt mondja: nem tudom az elején elkezdni. „Hát kezdje kérem a végén, úgy jöjjön az elejére“ — mondja bosszúsán a tanár a furcsa feleletre.

x. y. z.

EGYLETI ÉLET.

a) *A magyar irodalmi önképző-társulatban* mult hó 22-én folyt le a víg szavalati verseny. A három pályázó közül a pályázat alkalmával egy visszalépven, a két versenyző között Beke Károly, II. éves theol. dícséretre méltó sikert ért el, élénk, itt-ott igazi komikus előadásával, miért is a társulat által kitűzött 5 forintos díjból 3 frttal jutalmaztatott, mit még tek. Szinyei Gerzson elnök úr 1 frttal toldott meg. E helyen is köszönetünket nyilvánítjuk érte. A másik versenyző, Fodor György, a darab ügyes elmondásáért 2. frt jutalmat nyert. A komoly szavalati verseny ugyancsak mult hó 25-én tartatott meg. 5 versenyző lépett a küzdőterre. Demeter Lajos, III. éves theol. legnagyobb előnyben volt a többi felett. Jutalma 4 frt. lön. Azonban a többi pályázók is a pusztá igyekezetnél többet produkálván, társulat a díjat 10 forintra emelte, s ebből Buzi Márton III. éves, Benkő Albert II. éves theologusokat 2—2 frttal; Zitás István III. éves, Fejes Béla II. éves theologusokat 1—1 frttal jutalmazá.

Mult számunkban említők, hogy a „*Tompa népregéi, felfogás, szerkezet és nyelv tekintetében*“ című pályakérdésre két mű érkezett be. Egyik ülésben a bíráló-bizottság előterjesztése felolvastatván, annak véleménye szerint a társulat az egyik mű szerzőjét, Szabó József, III. éves theologust 10 frttal; a másik mű szerzőjét, Zitás István, III. éves theologust 5 frttal díjazá. A bíráló-bizottság előterjesztője, Balázs Ignác, IV. éves theol., ügyes, alapos és kimerítő bírálatáért 2 frttal jutalmaztatott, melyből 1 frtot tek. Szinyei Gerzson, elnök úr adott.

b) *A kölcsönpénztári bizottság* a mult szorgalomszak végén avégből gyűlt össze, hogy a beérkezett kötvényekre kiadandó pénzek mennyisége felett határozzon. Kiadatott 40 kötvényre 192 frt.

c) *Az énekkar*, Marikovszky Bélának betegeskedése miatt történt eltávózása által megüresedett főpraecentori tisztség betöltése céljából gyűlést tartván, főhangvezérré egyhangúlag Eperjesy Ferenc, I. éves joghallgatót választá meg. Az alhangvezéri tisztség egyelőre betöltetlen maradt. A hiányos bizottság kiegészítése végett, 7-ik tagúl Szabó József, III. éves theol. választatott meg.

d) *Az erdélyi önképző-kör*, március 21-én tartott ülésében, a „II. Rákóczy Ferenc felkeléséről“ című történelmi pályakérdésre beérkezett két mű felett határozott. Nyertes lett, 13 ivre terjedő, gonddal összeállított s nagy tanulmányról tanuskodó művével, Szabon István, VIII. oszt. tanuló. Ugyancsak örvendetes jelenség, hogy a „Kisfaludy Károly, mint drámairó“ című irodalomtörténeti kérdésre 2 nagy szorgalmat és utánjárást bizonyító mű érkezett, melyek közt a 10 frt. díjat úgy osztotta meg a kör (március 25-én), hogy az egyiket — szerzője Szikszay András, VIII. oszt. tanuló — 7 frttal, a másikat — szerzője Lengyel Bálint, VII. oszt. tanuló — 3 frttal jutalmazta.

APRÓ HIREK.

— *Gyászbesz.* A theologiai ifjúság mély részvétellel s őszinte megindulással értesült egyik ifjú társának Barra Miklós III éves theologusnak a szülei háznál, Zoványon, március 16-án történt elhúnytáról. A küldött gyászjelentés így hangzik: „Barra Miklós a maga, felesége Nagy Erzsébet, fia Barra János, ennek neje Eröss Ágnes s gyermekeik, valamint rokonai és barátai nevében fájdalomtól levert érzéssel tudatja, felejtethlen kedves fiának sárospataki volt hit-tanhallgató *ifjú Barra Miklósnak* 25 éves korában folyó március 16-án éjjeli 3 órakor tüdőbajában történt gyászos kimúltát. Az élte tavaszán jobblétre szenderült, mindenki által szeretett szerény ifjúval sírba zárodnak egyszersmind a szülőknök minden reményei és a közmivelődés érdekében tett áldozatai. Az elhunytnak földi részét március 18-án délután 3 órakor egy a háznál tartandó ima és gyászbeszéd után fognak a családi sírkertbe tétetni, s ott egy rövid gyászbeszéd után az örök nyugalomra elhelyeztetni. Áldás és béke poraira, emlékezetére! Zovány 1885 márc. 16“! Az elhunyt csak rövid ideig volt körünkben, 1883 szeptemberben jött mint III-éves theologus s már karácsony után megtört ereje a szülei otthonba való visszatérésre készíteté, ez iskolai évben pedig csak pár hónapot töltött körünkben s örökre eltávózott; de rövid ittléte alatt is mindnyájunk rokonszenvét, s becsülését megszerzé. A halál oly korán leszakítá ifjú életét, midőn még oly sokat örülhetett volna oly sokat munkálkodhatott volna! Áldás emlékezetére!

— *Az ágost. ev. egyháznak nagy gyásza van.* Legkiválóbb papja Györy Vilmos, budapesti lelkész, a jeles költő és műfordító folyó hó 14-én elhunyt. Mint egyházi férfiú, méltó utóda volt Székácsnak; az író gyászolja a Magyar Tud. Akadémia, Kisfaludy- és Petőfi-társaság; a könyvek egy igaz emberért hullanak. Áldás emlékezetére!

— *A gimnázium* hét osztályában a harmadik harmad kezdődött meg e szorgalomszakkal, a nyolcadik osztály pedig ugyancsak e hét első napjain hétfőn és kedden állotta ki az osztályvizsgát. Mint értesülünk az eredmény elég örvendetes, mert mind a 30 vizsgázó boesáttatik a további vizsgálatokra. Az írásbeli dolgozatokat május közepén fogják készíteni; a szóbeli érettségi vizsgán a kormány küldötte ismét Gyulai Pál lesz.

— *A nagytsizt. Mitrovics Gyula úr* által kitűzött kérdésre: „Mit kell tennie a leendő lelkésznek, hogy nagy-szerű és magasztos hivatásának megfeleljen,“ két pályamű érkezett, melyek már bírálatra kiadattak. A nyertes mű közlését jövő számunkban megkezdjük.

Tartalom: „Tavaszi virágok.“ — — „Tompa népregéi és népmondái szerkezet (compositio) tekintetében.“ Szabó József. — „Szeretek én...“ Borsody Béla. — „Részlet a „Paienne“ című regényből.“ Franciából fordította Rácz Lajos. — „Miért gyűlölöm én a vénasszonyokat.“ (Humoresk). Illyés János. — „Egyről-másról.“ — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Collegium 11. sz. szoba. —

A σαρξ és annak Pál apostol szerint való következményei.

A σαρξ (bűnös test, das Fleisch) Pál apostol világnézetében rendkívül nagyfontosságú. Erre építi fel váltáságtanát s a σαρξ-nak általa való sajátos felfogásából foly ki Krisztológiája és Soterológiája. Ez a fölötte érdekes és minden más dogmatikai nézettől lényegesen elütő felfogás, nagyrészen az apostol rabbinistikus észjárásában leli magyarázatát, s főleg Krisztológiájában a σαρξ-nak általa vallott és hirdetett természete nagyban elárulja zsidó voltát.

Maga a keresztyénség ó-szövetségi alapon fejlődve ki, egyáltalában nem lehet azon csudálkozunk, ha a Gamáliel lábainál a farizeusi okoskodást elsajátító Pál, később megtérése után sem tudott menekülni a rabbinusi észjárástól, s nem is ez az, ami bennünket Pál iratainak tanulmányozása közben meglep, ami a σαρξ fogalmából kifolyó, az egész embervilágot illető nézetét oly sajátos színben tünteti fel előttünk, hanem a gondolkodó fő előtt feltáruló örömtelen tájék, hol „minden állat sóhaj és nyög” s minden emberre kínzó teherként nehezül épen emberi voltánál fogva elkerülhetlen bűn. Mély megdöbbenéssel keres a lélek egy kis tiszta, egy kis derült pontot, hol a reá súlyosodó bűnvádaktól menten, kipihenhesse magát; de hasztalan, mindenféle a legmélyebb sötétség van. Szerencse, hogy az apostol sötét rajza inkább csak elméleti, s annak a való élet. a tapasztalás ellenemond, miért a σαρξ-ról alkotott pessimistikus fogalom nála nem annyira a tapasztalásból kiinduló komoly életnézetet alapszik, mint inkább szükséges kiindulási pont arra nézve, hogy az apostol váltáság-dogmáját megalkossa.

Még egy másik dolog is van, ami a σαρξ-szal összekötöttségben bizonyos túlzásokat tüntet fel az apostol részéről. A σαρξ-nak a πνευμα-val szemben merev ellentéte akaratlanul is a pars dualismust mutatja eszünkbe, s hogy az apostol efféle dualistikus eszmékkel volt eltelve, azt a πνευμα-nak, mint a legfőbb jó élet principiumának, a σαρξ-szal, azaz az istenellenes, érzéki életiránnyal való, általa megragadón ecsetelt küzdelme nyilván mutatja. Ez a dualistikus elv az apostol Krisztusában teljes érvényt nyert, aki σαρκικός és πνευματικός is vala egyszersmind, noha a bűnös testiség nem valósággal volt meg nála, hanem ő „ἐν ὁμοιωματι σαρκως ἁμαρτιας” (Róm. VIII. 3.) jelent meg e földön. Itt érülkőzik Pál tana a doketizmussal, melyet később ez alapon a gnostikusok fejtettek ki. A gnosticizmusból az apostolnál jelentkező dualistikus vonások, szintén határozott dualizmusba mentek át. Ennyit előzményül. Most lássuk a σαρξ-nak pálapostoli felfogását.

Pál apostol authenticus iratai között — mint tudjuk — a Rómaikhoz írott levél az, mely túlnyomólag dogmatikai irányú, melyben az apostol a legbővebben mondja el dogmatikai nézeteit. E levél VII. és VIII. fejezetében szól az apostol a σαρξ-ról. Ha már ezen helyeket szoroson megvizsgáljuk, látni fogjuk, hogy a σαρξ pálapostoli értelemben a bűnök feje¹⁾, az embernek érzéki ereje²⁾, az istenellenes életelv megvalósítója, amely örökös harcban áll mindazzal, ami jó, ami isteni, ellentéte a πνευμα-nak, mint az új élet principiumának³⁾, egyszóval az teljes negatioja a jónak. Nagyon valószínűnek látszik, hogy az apostol a σαρξ-nak ezen s illetén fogalmára az ó-szövetségi iratok tanulmányozása, s főleg Mózes I. könyvének azon elbeszélése után jutott el, mely szerint Isten az embert földből formálta, s ezt megdölvén, nagyon természetesen juthatott el azon nézetre, hogy ez a földből formált test minden rossznak, minden bűnnek a fészke. Dacára annak, hogy az embert illetőleg minden bűn a testből származik, úgy hogy a σαρξ legkisebb atomja rosszavaló hajlamot, bűnt foglal magában, azt mégis mindenki beláthatja, hogy a σαρξ nem maga az ἁμαρτια⁴⁾, hanem ennek székhelye; a bűn lakik a testben (ἁμαρτια ἐν οἴκῳ — mondja Pál, Róm. VII. 20.).

A testnek említett meghatározásából még egy más következtetést vonhatunk ki, azt nevezetesen, hogy a test (σαρξ) nem az egész ember⁵⁾. Vannak, akik e tárgyra vonatkozólag többek közt ezt mondják: „a σαρξ szó épenúgy, mint a héber חָוֶה nemcsak testet, hanem állatot s különösen embert is jelent”⁶⁾, majd odább: „A σαρξ nemcsak testet és érzékiséget, hanem még embert is jelent és pedig mind negatív álláspontján (midőn t. i. ismeret, akarat, értelem birtokában nélkülözi az új keresztyén elvet), mind pedig pozitív álláspontján (midőn t. i. az új keresztyén elvnek tényleg ellenhat), s ezen irányban lélekélete legalsó végletébe süllyed”⁷⁾. Ha ez értelemben vennők a pálapostoli σαρξ-ot, még sokkal világosabban, még sokkal rettentőbb kép tárulna fel előttünk saját embervilágunkat illetőleg. Összes akaratérőnk, jóra való csekély hajlamunk számbavehető tényezők sem volnának a σαρξ mivoltából kifolyó érzékiség s ahoz hozzátapadó bűnösséggel szemben. Ha a σαρξ maga az egész ember, ez esetben az embernek épen a σαρξ főnebb említett meghatározásából kifolyólag

¹⁾ οὗκ οἶκει ἐν ἐμοὶ διαθεῖν — mondja az apostol Róm. VII. 18.

²⁾ Meyer szerint az érzékileg jónak túlélésük vágya. L. Heiszler. Exegetikai felolvasások a Rómaikhoz írott levél felett. 121. l.

³⁾ Heiszler i. m. 110. l.

⁴⁾ Das Fleisch nicht die Sünde selbst. L. Pfeiderer: Der Paulinismus, 44. l.

⁵⁾ Pfeiderer, i. m. 48. l.

⁶⁾ I. m. 12. l.

⁷⁾ Heiszler, i. m. 117. l.

semmi akarata, semmi hajlama nem lehet a jóra. Már pedig maga az apostol nyilván kifejezi, hogy akarata vagyon a jóra, de azt végrehajtani nem képes¹⁾.

Ily módon el kell ejtenünk azt a nézetet, mely szerint a *σαρξ* maga az egész ember, hanem igenis való az, amit főnebb állítunk, hogy a *σαρξ* nem az egész ember. Az ember pálapostoli értelemben úgy vehető fel, mint akiben folytonos küzdésben van a jó és rossz, s hogy a rossz győz, az azt mutatja, hogy a bűnös *σαρξ* túlnyomó részét képezi az embernek, de távolról sem az egész embert; a kisebbik rész pedig a törvénynek, a jónak kívánsága. Nem én teszem tehát a rosszat, hanem a *bennem*, azaz — itt ismét szűkebb korlátok közzé szorítja az apostol — az én testemben lakozó bűn²⁾. Mindezekből világosan kitűnik, hogy a test része az embernek, azzal ellentétben áll a jónak, az isteni törvényeknek a kívánása, vagyis a belső ember, *ἔσω ἄνθρωπος*, a *ροῦς*³⁾.

A *σαρξ* azonban még magában élettelen valami; annak mozgatója, elevenítője, életprincipiuma a *ψυχή*, az állati lélekállag (das animalische Seelenwesen. Meyer)⁴⁾. Az apostol a *ψυχικὸς σαρξ* és *σῶμα* között nem tesz különbséget, ez utóbbira ugyanazon jelzőket használja, mint a *σαρξ*-ra⁵⁾, sőt a Róm. VIII. 13. versében, minden kétséget kizárólag, egyértelemben használja mind a kettőt, mondván: *εἰ γὰρ κατὰ σὰρκα ζῆτε, μελλεῖτε ἀποθνήσκειν, εἶδε πνευματὶ τὰς πράξεις τοῦ σώματος, θανάτους, ζῆσεσθε*. Ebből a legtermészetesebben azon következtetést vonhatjuk le, hogy Pál szerint a *σῶμα* és *σαρξ*, az emberi test és a bűnös test egymással materialitar azonosak⁶⁾. Tovább menve, a két fogalomnak egymáshoz való viszonyát oly módon kell szorosabban formuláznunk, hogy a *σαρξ* a földi testnek (*σῶμα*, Leib) anyaga; ez a test (*σῶμα*) pedig a szervezeti alak, melyben a *σαρξ*, az anyag, mint concret földi egyed létezik⁷⁾.

Ilyen összeköttetést gondolván a *σαρξ* és *σῶμα* között, azt kell hinnünk — az apostol szerint épúgy nyilatkozhatván a *σῶμα*-ban a testies életelv, a *ψυχή*, mint a lelki életprincipium, a *πνεῦμα* — hogy egyik-másik principium túlsúlyra emelkedésével lesz alacsonyabb vagy magasabb a *σῶμα*-ról alkotott fogalmunk. Az apostol az I. Kor. XV. részében annyira határozott különbséget tesz a *ψυχικὸν σῶμα* és *πνευματικὸν σῶμα* között⁸⁾, hogy leírása után az elsőt nem képzelhetjük másnak, mint a bűn sarában fetrengő *σαρξ*-nak, míg az utóbbi mennyországot érdemel, s épen e különbségben rejlik az ő testi feltámadásról alkotott sajátságos nézete⁹⁾.

A *ψυχικὸν σῶμα* tehát Pál apostol rajza szerint épenúgy a bűn fészke, az istenellenes életelv hordozója lévén, mint maga a *σαρξ*, ily módon nem légből kapott az az állítás, mely a *σαρξ* és *σῶμα* között szerves összeköttetést, s anyagilag azonosságot hisz, ama tételt vonván ki az apostol irataiból, hogy a *σαρξ* (Fleisch) a testnek (*σῶμα*, Leib) anyagi substan-

tiája, általában maga az élő anyag¹⁾. Nos már az anyaghoz philosophiailag is tisztátalan fogalom van kötve, s mindenki tudja, mit szoktunk a materialismus felől tartani, amely feledve az ember magasabb rendeltetését, elhallgattatva az emberben az erkölcsi ént, kockára tesz mindent az érzéki vágyak betöltéseért; a materialistánál erő, akarat, tehetség mindmind az anyagiság durva eszköze. A szó legszorosabb értelmében materialistának kell neveznünk Pál apostol *σαρκικός ἄνθρωπος*-át, kinek nemcsak substantiája rossz teljesen, hanem magasabb célokért teremtett lelke, a *ψυχή* is örökösen bűnökben leledzik.

Eféle elválaszthatatlan összeköttetésben lévén a bűn az emberrel, s minthogy a bűn *σαρκικός* természeténél fogva az első emberben is meg volt, sokan az exegeták közül Pál apostol *σαρξ* fogalmából az eredendő bűnt igyekeznek kiokoskodni, úgy gondolkozván, hogy a *σαρξ*-ból kifolyó bűnösség fogalmának historiailag az első emberpárra felvitele a lehető legtermészetesebb, tehát Pálnak a *σαρξ*-ról való nézete, az eredendő bűn dogmáját is magában foglalja²⁾. Bármily természetes is azonban ez okoskodás, kénytelenek vagyunk azt magunk részéről tévesnek nyilvánítani, miután Pál apostol inteniója ily túlságos messze nem ment, s nem történetileg, hanem dogmatica állította fel az ember *σαρκικός* természetéből folyó bűnösségi tételét, s ez nem annyira eredetét, mint inkább következményeit illetőleg, nagyfontosságú.

Mielőtt e messze kiható következményeket röviden ismertetőnk, helyén valónak találom, pár sorban elmondani a *σαρξ*-nak a *νομος*-hoz való viszonyát. A *σαρξ*, mint része az embernek, mindjárt az emberi nem kezdetekor, s azóta folytonosan kimutatja a maga hatalmát, rosra irányuló erejét, s épen azért a *σαρξ*, az istenellenes életelv megvalósítója, úgy vendő fel, mint amely létrehozta a törvényalkotást. Az első emberek is *σαρκικός* voltak nál fogva elkövették a bűnt, sőt bizonyos tekintetben jóra nem is valának képesek; nem tudván azonban arról mitsem, bűn gyanánt nem számíthatók be elkövetett rossz tetteik. Később felébredvén bennök a bűntudat, ez eredményezte a törvényt. Így a *νομος* az uralkodó rosszások ellen küzdvén, szent, helyes és jó³⁾ s a legmervebb ellentétben áll a *σαρξ*-al, mint a bűn kútfejével, mely *σαρξ* a törvényt maga ellen folytonosan kihívja.

(Vége köv.).

Szabó József.

Tavaszszal.

(„Énekek éneke“ II. 8–14; VII. 12–14; VI. 11–12).

Rózsám szava . . . hah! mint közeleg,
Hegy- s bérce ugorva, szökelve . . .
A zerge csak olyan, mint a galambom,
S még őz-suta borja se könnyebb.
Itt, itt van a ház-fal alatt már. . . .
Az ablakon át mint néz be epedve!
S a rostokon át mutogatja magát.
Majd szól is a szentem, esengve imígy:
Kelj nosza édes! jöszte ki, szépem!
Tél tovatűnt már s a zápor is elmúlt,
Fesleni indul a réti virág is;

¹⁾ Pfeiderer i. m. 50. l.

²⁾ Dogmatika. Nagy Gusztáv (kézirat).

³⁾ Róm. VII. 12. v.

¹⁾ *Θελεῖν παρακείται μοι, τοδε κατεργασῆσθαι, τοκαλον οὐκ ἐν-
ρισκω*. Róm. VII. 18. v.

²⁾ Bennem a külsőt és belsőt együttesen jelenti; az én testemben, az én tagja mban kifejezés magára a bűn fészke, a *σαρξ*-ra vonatkozik.

³⁾ Pfeiderer, i. m. 49. l.

⁴⁾ Heiszler i. m. 121. l.

⁵⁾ *σῶμα τοῦ θανάτου, σῶμα τῆς ἁμαρτίας*. Róm. VII. 24., VI. 6.

⁶⁾ Pfeiderer, i. m. 49. l.

⁷⁾ Pfeiderer, i. m. 50. l.

⁸⁾ *Ἔστι σῶμα ψυχικόν, καὶ ἐστὶ σῶμα πνευματικόν*, 44. vers.

⁹⁾ *Σπικνεται σῶμα ψυχικόν, ἐγειρεται σῶμα πνευματικόν*. I. Kor. XV. 44. vers.

A dal-szaka, lásd! beköszönte reánk.
 Berkünkben a gerle — no halld! — hogy eped...
 Zseggéje fűgónknak is érni siet,
 Virít a borág és illata száll...
 Kelj nosza édes, jöszte ki, szépem!
 Te gerle, ki bujdos a szirtok ölén
 S rejtőzik a bérc-hasadékban:
 Hadd lássam az arcod s hadd halljam a szód!
 Szód elbűvöl engem s arcod megigéz.

* * *

Menjünk ki, ki szentem, a zöldbe...
 Üssünk mi tanyát a szabadban!
 Kelve korán ki a kertbe siessünk:
 Meglesni a szőlőt, mely rügybe dagad
 S mely ébred, a bimbót, ha lesz-e gyümölcs?
 S gránátot, amint a virágba, szökell...
 Ott árasztom elédbe szerelmem,
 Ahol illata száll-leng a virágnak,
 S ajtónk körül a sok drága gyümölcs,
 Mind, mind neked ápolva te szentem!

* * *

Kimentem a kertbe:
 Patak gyöpét látni,
 Szőlő-bimbót nézni,
 S gránát kinyílását...
 Nem tudom, mi történt,
 Úgy röpült a lelkem,
 Mint egy úri hintó...*)

r—y.

TÁRCSA.

Románca.

— Franciából. —

Emlékszel-e Marie, jártunk rétet, mezőt,
 Mint gyermekek, — alig voltam még tizenöt...
 Táncoltunk kint, midőn nyitak a virágok.
 Örömtelt szép idő... utánad sóvárgok!

Emlékszel-e aztán, mily lángra gyúlt szívem,
 Hogy megvallád: szeretsz... akkor húszba léptem...
 Én élénk, bájoló te, óh mi szép napok.
 Szerelmi szép idő... utánad sóvárgok!

Emlékszel, nem soká' megjött a harci kor,
 Követtem a zászlót, húsz mulva már akkor...
 Zendült a harci kürt s mi mind odaálltunk.
 Küzdelmes szép idő... utánad sóvárgok!

Emlékszel-e, kedves... korom harmincba' volt,
 Midőn anyád édes kapocsba összefont:
 Hallom az ünnepzajt, mindent viszontlátok.
 Boldog arany idő... utánad sóvárgok!

*) Ki tudja: nem ilyen volt-e kezdete annak a hajdani idyllnek, amelyből az „É n e k e k é n e k e” jelenlegi alakát nyerte...? A bemutatott részletek közül a 2-ik az elsőnek, vagy ez amannak módosított mása lehet.

r—y.

Míg én sóhajtozom, szemeid lesütvék;
 Fájd nekik mondani: e napok oda rég!
 Hiába is hívlak, ti újra elszálltok.
 Örökre tünt idő... utánad sóvárgok!

Rácz Lajos.

Miért gyűlölöm én a vénasszonyokat?

— Humoreszk. —

Irta: III y é s János.

(Vége).

Bámultamban majd elnyeltem e kedves levelet. —
 Milyen szép írás? milyen szép stíl? Mégis derék hölgy lehet ez a Pusztaföldi Malvina! Hogy is lehet az, hogy én mai napig sem ismertem őt? én, Bagolyfejeű Tihamér, a nagyreményű költő, aki már az egész vidék szépeinek kedveskedtem költeményekkel?!

De hogy lehet az, hogy én épen neki nem küldtem költeményeket? Pedig már egyszer voltam Kútagémen. No, de most, már majd jóvá teszem hibámat!

Egész este ezzel a levéllel tépelődtem, még a szokásos esti vizitet sem tettem meg Katicánál. Éjjel nem tudtam miatta aludni; én nem is tudom, hogy izgathatott úgy fel ez az egyszerű levél? Végre is arra határoztam el magam, hogy válaszolok neki s meglepem egy szép költeménnyel.

Csak azon gondolkoztam még egy darabig, hogy szólítsam meg? Végre aztán belenyugodtam ebbe.

Mélyen tisztelt Nagysád!

Világ legszellemdúsabb hölgye!

s e levélben megírtam neki, hogy rendkívül le vagyok iránta kötelezve; hogy én eszményképemnek tartom őt, mert ő engemet megért, mert ő felismeri az én bennem lakó isteni szellemet; és hálám jeléül megküldtem neki a „Bánatos tehén”, és „A kormos kályhacső” című költeményeim; megígértem neki, hogy még többet is fogok küldeni.

Azután beporoztam szépen rózsaszínű porzóval, rózsaszínű borítékba tettem és úgy küldtem a postára. —

Majd gondolatokba merültem: mennyire tudom Horgasy Katicát szeretni és mégis valami különös, valami megnevezhetetlen érzellemmel viseltetem az ismeretlen Pusztaföldi Malvina iránt is.

És — különös! — dobogó szívvel vártam a Malvina választát. Vajjon mit fog levelemre válaszolni? Tetszetek-e neki költeményeim? Oh ebben nem is kételkedtem!

Az én versem? Hogyne tetszenék az valakinek? Különösen pedig Pusztaföldi Malvinnak?

Átmentem Katicához. Az istentelen nótárius akkor is ott volt. Beléptemkor a vén Juci nénival szörnyen nevettek valamit, de komoly, sőt mondhatom, hogy büszke megjelenésem miatt ők is kényszerültek komolylyá fintorítani, nem épen becsületes kinézésű ábrázatukat.

Rájok se néztem úgyszólván! Hadd mulassák magukat, majd én is mulatom magamat Katicával!

Felolvastam neki azon verseket, melyeket Pusztaföldi Malvinnak küldtem. De sem a kapott, sem pedig a küldött levelekről egy hangot sem szóltam.

A versek Katicát igen megnevettették. A hatás tehát

megvolt, habár nem oly irányban, mint én vártam; mert én komoly költeményeknek szántam őket.

Ugyan mit nevezhetett ezeken a verseken Katica? Ez a gondolat kezdett kissé zavarba hozni.

Talán nem is a költeményt, hanem engem nevetett? Oh ezt Katica felől feltenni nem lehet, nem szabad? Óh ő oly tiszta, oly ártatlan, mint az angyal. Ő szeret engem véghetetlen szerelemmel, mint a felhő az eget, vagy mint a csalógány a lombos berkeket.

Hazamentem. Folytonosan Pusztaföldi Malvin felől gondolkoztam, s úgy tetszett, mintha Katica képzeletemben prózaibb volna.

Hátha ő is, az eszményi Malvin is szeret engem? Különben miért keresett volna fel levelével?

Azt hiszem, a költészet erre csak ürügy volt. Ha igen, nem lesz-e tőlem hálátlanság, ha Malvin szerelmét nem viszonzom?

Jaj! hová ragadt el képzeletem? Ez már gondolatban is megsértése a Katica iránti szerelmemnek.

Őt nap mulva levelet kaptam.

Ugyanaz a kézírás, ugyanaz a remek stíl, mint a multi, de a tartalom, óh az százszor melegebb, százszor rokonszenvesebb volt. Már maga a megszólítás sokkal bizalmasabb, sokkal szeretetteljesebb. *Kedves Tihamér*-nak szólított.

Elmondta benne, hogy levelem soraiból azt olvassa ki, miszerint én őt szeretem; elmondta, hogy a költemények elbűvölték, s ígérte, hogy ha én vonzódom hozzá, hát ő is szeretni fog engemet.

Ebből a levélből tehát azt is megtudtam, hogy még költeményezésért is megszeretik az embert.

De hát különben én elég csinos fiú vagyok! Igaz, hogy még Malvina nem látta költői ábrázatomat, de hát azt lehet képzelni költeményeimből is.

Most már mit tegyek? Katica is szeret, az ismeretlen Malvina is szeret; én is szeretem Katicát, de talán Malvinát is.

De hát Malvinát sem akarom elveszíteni! Mert ő is szeret engem, sokaig tépelődtem. Mit tegyek? Határoznom kell!

Szeretni fogom mind a kettőt! Hát nem vagyok-e én Bagolyfejeű Tihamér, nem vagyok-e én költő? szívem nem elég tágas-e arra, hogy benne mind a ketten elférjenek?

Úgy van! Szeretni fogom Katicát; de szeretni fogom Malvinát is. Utóljára azt nem kell tudni Katicának, hogy én rajta kívül mást is szeretek!

Átmentem Horgasyékhoz; most is ott volt az a cudar jegyző. És, és mit láttam? Katica és a jegyző, egymáshoz a lehető legközelebb ültek, és úgy beszélgettek; s midőn hozzájuk közeledtem, egymásra néztek, s nevettek.

Óh ez a nevetés szívemig hatott. Nem tudtam elképzelhetni, hogy mit nevezhetnek?

Pár perc mulva szedtem magam, és eljöttem. Úgy látszik, hogy ott már a jegyző kedvesebb ember, mint én.

Elkezdtem gyanakodni Katicára, s hogy háborgó indulatomat rendes medrébe szorítsam vissza, s hogy gondolataimnak más irányt adjak, leültem, hogy írok Malvinának levelet.

Talán már el se tudnám mondani, mit írtam. Elég az hozzá, hogy megvallottam neki szerelmemet; elmondtam, hogy már akkor is szerettem, midőn hírét sem hallottam, hogy nála nélkül sivár, örömtelen volna az én életem; hogy egy vágyam van, ami örök boldogságomat szerezne meg, hogy őt bírhatnám, stb. . . stb. . .

Nem telt bele egy hét, s választ kaptam levelemre. Malvin megküldte arcképét, s azt írta, hogy én vagyok tündéralmainak királya: én vagyok az ő lelkének eszményképe; boldognak fogja nevezni azt a percet, amelyben én velem találkozhat stb. . .

Az arckép szebb volt Júnónál, bájolóbb Vénusnál: olyan, aminőt még álmaimban sem mertem képzelni.

A levelet átolvastam tizszer . . . húszszor. Az arcképet megcsókoltam százszor, s elmerengtem rajta hosszan, soká, mint elmereng a tehén kis borjának barna szemein.

Malvina! Malvina! Te engem oly forrón szeretsz, Lehet-e nem viszonznom szerelmedet?!

De hát Katica? Óh ő oly közönséges! A Katica, meg a Malvináé, mint az ég és föld.

Aztán ez a Malvina oly finom, oly művelt, oly szelíves. Mig Kati? . . . óh ő olyan falusi liba! Aztán ez a Kati mindig is nevet. Én nem tudom, mit nevezhet mindig?

A multkor is, mikor remek drámai művet olvastam, hát nemhogy sírt volna, hanem még nevetett.

Mig ellenben Malvina? Óh ő tökéletesen ért engemet. Ő tudja, melyik művem után kell sírni, melyik után nevetni. Ő úgy érez, úgy gondolkozik, mint ahogy én! Az isten is neki teremtett.

Aztán az a Katica a multkor is a jegyzővel enyeltett. Ők egymáshoz illenek; mig Malvina és én, szintén rokon gondolkodásuak vagyunk. Én akár nyíltan is bevallhatom, hogy már jobban tudom Malvinát szeretni.

Meg az a cudar Juci néni, akiben még csak szikrája sincs a költészet iránti fogékonyságnak, Óh ő is olyan kiálthatatlan! Nem akarok ilyen atyafiságba keveredni!

Tudom, hogy Malvinának nincs ily esűf nagynénje! Óh olyan angyali lénynek, a nagynényje is csak olyan lehet, mint az angyal, ha megvénül.

Katicához kezdtem ritkábban járogatni. Nem kérdeztek az okát. (Hiszen tudták ők azt igen jól). Odahaza aztán folytonosan Malvináról gondolkoztam, arcképét letettem magam elébe s úgy merengtem rajta.

Istenem, mily jó lesz, ha enyémnek mondhatom Malvinát. Lesz gyönyörűséges házacskánk Kútagémen, árnyas erdő aljában. Rózsa lugas lesz az ablak alatt, fülemilék fognak benne énekelni. én pedig versenyezni fogok velök a dallásban. Már láttam is a kis házat árnyas hársak alatt, ott esőkolgattuk egymást Malvinával. A pünkösti rózsza egész csoportja illatozott ablakom alatt. Árnyas lugasunkban tanítottam Malvint szerelemre, ott tanítottam verset írni; örök szerelmet esküdtünk egymásnak. . . .

Egyszer csak láttam, mint a kigyó, egy rút vén asszony tart felénk; aztán hozzánk simult, s mielőtt észrevettem, vagy megakadályozhattam volna, megkapta Malvinának földigérő, sötét éjszina haját, s kiszakítva őt karjaim közül, kacagva elrohant vele.

A kétségbeesés sikojja hangzott el ajkaimon, s erre fölébredtem. A verejték még arcomon is gyöngyözött. A kacagva elrohanó vén asszonyban Juci nénire ismertem. Tehát még álmomban sem hagy békét, még ott is boldogságom ellen tör. Óh most már kétszeres iránta ellenszenvem; soha nem fogok a familiájába házasodni!

Nem! nem, soha!

Megírom Malvinának, hogy elveszem, hogy senki más csak ő, csak ő az angyal lesz az enyém! Válaszolok előbbi levelére.

Éltem fűszere, lelkem boldogsága!
egyetlen Malvinám!

A legmerészebb phantasiát felülmúló arcképed, illetve arcod szépsége teljesen megbűvölt, mint a hogy megbűvöli az állatszédítő egyetlen tekintetével a dühöngő vadállatot. Megbocsátasz, ha azt írom, hogy már küldheted másik arcképedet, mert lecsókoltam róla isteni vonásaidat, hogy lelkem mélyébe vettem be azokat. Én is itt küldöm a magamét. Igaz, hogy ez nem olyan szép, nem olyan megragadó, mint a tied; de azért a költői lélek minduntalan kilátszik a szemekből, ki látszik az egész ábrázatból.

Írd meg, óh isteni Malvina, hogy személyesen mikor menjek hozzád? mert kívánlak látni tégedet, mint a bús gerlice életpárját; mint a gyenge bárány az ő édes anyját. Ajkam csókodért eped, mint az elfáradt szarvas a forrás hús vizeért. Egész valóm ölelni vágy tégedet. Napal ábrándjaim, éjjel álmaim minduntalan ott lebegnek nálatok Kútasgémén. Sokszor hallani vélem szavad ezüst-csengetését; de csakhamar kiábrándulok, hogy az nem más, mint egy szerelmes fülemilének esteli éneke. Óh Malvina! ha téged meg nem ismerlek, ha téged nem bírhatnának, átkoznám azt a napot, melyen azt szemlélni kezdettem!

Megyek, futok, rohanok hozzád, csak írd meg, hogy mikor, hogy ölelő karjaimba s keblemre zárjalak!!...

Addig is csókollak milliion-ezerszer,

a te örökké hű Tihamérod.

Horgasváralja kisbíró-postása rohant vele a postára. Én meg rohantam a boltba, hogy a látogatáshoz szükséges toilettet megszerezsem magamnak. Vettem egy új nadrágot, glaçekesztyűt, selyem nyakkendőt, bársony-prémes cipkát és még sok mindenfélét, amit még kibeszélni is lehetetlen.

Négy nap mulva kis picit levelkét kapok, mindössze ennyi volt rajta:

Üdvöm Tihamér!

Jöjj rögtön! epedve várlak!

Malvina.

Kevés hijja, hogy meg nem zavarodtam, a nagy öröm miatt. Tehát siessek, szaladjak, rögtön mert epedve vár!

Kocsit fogadtam. Kiválasztottam a falu leggyorsabb két élő mozgonyát. Jó borraivalót ígértem gazdájának, ha gyorsan hajt. Ezt meg is ígérte.

Háromszor dűtött fel a gazember, míg Kútasgémre értünk. Ujdont ujnadrágomra, meg glâce kesztyűmre még maga a készítője sem ismert volna rá, annyira elégtelenítette a fertelmes sár.

De már mindegy! Mindent el lehet szenvedni olyan angyali lényért, mint Malvina.

Estefelé járt az idő, midőn Kútasgémre értünk. A csorda is akkor kolompolta végig a falut, jelentve az este megérkezését.

Abban a véleményben voltam, hogy a csordás mindenkit ismer a faluban és mindenkinek tudja a lakását: hát megkérdem, hogy hol lakik Pusztaföldi Malvina?

— Hallja-e atyafi! — kiáltok oda neki — hol lakik itt Pusztaföldi Malvina úrhölgy?

— Pusztaföldi Malvina? Soha uram hírért sem hallottam. Ilyen nevezetű személy ami falunkban nem lakik.

— Nem lakik?! Ne hazudjék! Neki itt kell lakni, ide írtam neki leveleimet, s innen küldte ő is felséges válaszait.

— De hát kicsoda az úr? kérdé tőlem a teheneknek őriző pásztora; olyan arcot fintorítva, mint mikor valamelyik ifjú védenca az új kaput szemléli.

— Ki vagyok? No ha szeretné tudni, hát megmondom. Én vagyok Bagolyfejeű Tihamér, a költő!

— Költő?

— Nálunk erre a mesterségre nem szoktak embereket alkalmazni.

— Hát miket?

— Hát tyukokat!

Elmosolyodtam ez együgyűségen.

— Hanem tudja-e mit tekintetes kotlós úr? már én csak a mondó vagyok, hogy menjen el a pusztaföldi tanyára, hátha ott laknék az a becsületes személy, mivel hát a neve is oda vergál.

Gondolkozóba estem. Hátha igaza van? s csak azért írta Malvina Kútasgémnek, mert a pusztaföldi tanya is ebben a határban van.

— Messze van-e az a tanya ide?

— Hát bizon jól el van még a!

— Mennyi idő alatt lehet oda érni?

— Vagy hamarább, vagy később, ahogy igyekszik az ember.

— De mégis?

— Hát mégis ellehet érni 2 óra alatt.

Mit tehettem mást? Igaz, hogy este volt, de azért elindultam. Gondoltam, hogy annál nagyobb lesz a meglepetés, minél későbbben érek oda.

A kocsis a lovak közzé vágott. Rázott az az istentelen szekér, majd kirázta belőlem a lelkiismeretet. Valamennyi kocsigyártó van a világon, mindeniknek versbe szedtem a védszentjét, annyira hogy még a könyű is kicsordult a szememből.

Időközben oly sűrű setét lett, hogy a lovak alig bírták benne húzni a kocsit. (A csillagok nem mertek előbújni, félték, hogy mérgemben leverselem őket az égről).

Már tovább mentünk 2 óra hosszánál és még híre sem volt a tanyának.

A kocsis el akarta velem hitetni, hogy ő már nem tudja hol járunk. De én csak biztattam; menjünk amerre szívem vonzódik. Ilyenkor legjobb iránytű a szív.

Nem sok idő múlva aztán egy tanya körvonalai mutatkoztak a sötétben.

Legalább 15 kutya fogadott bennünket. Elöl-hátul megtámadták kocsinkat; sőt egy nagy fehér még a kocsira

is felszándékozott ugrani; de ebbeli szándékát hatalmas orbaütés következtében megváltoztatta.

Egy álmos ember gúnnyasztot az eresz alatt. Ez-e a pusztaföldi tanya, atyámfia? Kérdém torkomszakadtából!

— Ez a, ez!

— Akkor hát jó helyen járunk!

— Mi járatban vannak az urak?

— Ide haza van-e Pusztaföldi Malvina kisasszony ő nagysága?

— Pusztaföldi Malvin? Olyan nem lakik ami tanyánkon!

— Nem lakik? kérdém újból kétségbeesve!

— Nem a, nem!

— Hát kié ez a tanya?

— Kié? Hát a zsidóé.

— A zsidóé? Melyiké?

— Hát a Geróber úré.

— Milyen ember ez a Geróber?

— Olyan, mint a zsidó szokott lenni: veres hajú, kosorrú, veszekedő, aztán a vendéget sem szereti igen.

— A vendéget sem szereti?

— Nem!

— Hajtson vissza János! menjünk haza Horgasváráljára.

* * *

Másnap délre érkeztem haza.

Majd le haraptam a fejemet mérgembe. Így még ki nem játszottak ebben az életben soha!

Később megtudtam az egész ármányt, melynek hálójába ily sikeresen megfogtak.

Nem is volt a világon Pusztaföldi Malvin nevű kisasszony, annál kevésbé olyan, aki én utánam bolondult.

Hogy Katica az enyém ne lehessen, az az átkozott vén asszony tervelte ellenem a cselszövényt. A leveleket a notárius írta, és ő kapta meg az én általam küldöttöket is.

De hát hogy is lehettem én oly ostoba, hogy észre nem vettem az egész dolgot?

Óh mennyi szép levélpapírt feláldoztam!! Mennyi éjjeltemet és nappalomat tett tönkre az az átkozott vénség, s az a kötelre való Kötél Gáspár!!...

Tudom már, hogy mit nevetett a két tatár-hitű, mikor egyszer hozzájok mentem! Hej, ha tudtam volna, hogy hová kerülnek az én szerelmes leveleim?

Persze, hogy Katicának is megmutogatták az én leveleimet. Ez volt az oka annak, hogy őt úgy megnevettette drámai költeményem.

* * *

Még azon az estén, mikor én Kútagémen és Pusztaföldön voltam vizitálni, megvolt a Katica kézfogása a jegyzővel.

Így hát én két szék közt a pad alatt maradtam!

A lakziba ugyan elhívtak, el is mentem, hogy megboszuljam magamat.

És megbosszultam! Megettem annyi sült és főtt ételt, s megittam rá annyi bort, hogy megérte azt az összeget, amibe nekem a Pusztaföldön tett látogatásom került.

Hanem azóta gyűlölök minden vén asszonyt s irtózom minden fehér személytől, mert tudom, hogy idővel mindnyájan vén asszonyokká fognak változni.

Tornaünnepély.

— Áldozásüdtörtökön. —

A hazánkban az utóbbi években hatalmasan fellendült tornászat hullámai Patakot is érinték s főiskolánk ifjúságát tevékeny közreműködésre serkenték. A pár éve megalakult egylet ez évi tornaünnepélye erről fényes bizonyosságot tett; az egylet tavalyi első nyilvános szereplése alkalmával kivívott jó hírnevét e mai versenyek- s szerepléseknél nemcsak megőrizte, hanem haladásának fényes jeleit adta s felküzde magát a hasonrangú egyletek közt az elsők sorába.

Még olyan fiatal, szinte gyerek egylet s már is nemcsak fel mer nyilvánosan lépni, hanem -- Uram fia! — bokrosával szedi a borostyánt s egy csapással elhomályosítja a többi egylettársak hosszú idő alatt kiérdemelt hírnevét. Hogy korábban létezett-e, nem tudom, a keresztelője tavaly volt (az igaz, hogy kirítt a pólyából) s nem hiába, hogy a gyaloglást gyakorolja, de bámulatosokat lép, ma már meg lett férfiúnak nyilvánítva a közönség, mely egészen szerelmes bele. Ügyesen is tudja csinálni a dolgot, először mulattatja. virtuskodik előtte, bohócugrásokat tesz s akkor, mikor már jó kedvet csinált, hol a cigány? s táncol reggelig.

A távgyaloglásra (Ujhelyig és vissza 24 $\frac{1}{m}$) már két héttel előbb megkezdődött a trainirozás, naponként mentek, hol egyik, hol másik versenyző; szinte ellenőrizték egymást, hogy nem gyakorolja-e valamelyik versenyző magát titkosan. Egyik bajnok amint Ujhelyből jött vissza, meglát maga előtt mintegy 100 méternyire egy nőt menni, eh! nem azért vagyok gyalogló, hogy be ne érjem, szólt magában s utána sietett, de hasztalan ment teljes katonalépésben, a távolság közöttük nem fogyott; már-már azt hitte a bajnok, hogy az így haladó nő-alak nem egyéb, mint valami nőruhába bujt versenyző, ha az be nem fordul Károlyfalva felé.

Szegény Károlyfalviak! Csak elnézték reggelenkint, hogy futkosnak falujok mellett a diákok. Hm, ennek valami oka van! Hát még ma reggel, mikor meglátták a veres ing, kék öv, vállszalag, harisnya-öltözötű alakokat, egymást kergetve, szentül hitték, hogy ezek garabonciások s kicsibe mult, hogy hogy félre nem verték a harangot.

Patak is izgalmas képet nyújtott; reggeli öt óra, gyülekezni kezdett a közönség a collegium kapuja köré, majd jöttek a versenyzők, élénk érdekeltség tárgyát képezve. Megérkeztek a versenybírák (Bogyay Zsigmond, Brzorád Rezső, Kiss Elek, Dr. Kun Zoltán, Dr. Lengyel Endre, Meczner Gyula, Németh László, Dr. Szánthó Gyula urak) megállapították az indulás sorrendjét, az egylet jegyzője felolvasta a versenyszabályokat a versenyzőknek, mihez tartás végett, s öt óra 43 perekor a Rákóczy hangjai mellett megindult az első távgyalogló, Demeter Lajos III. é. th., utána 2 perccel Fejes Béla II. é. th. s így tovább 2—2 percnyi időközönként: Andó Lajos IV. é. th., Eperjesy Ferenc I. é. jh., Tomory János IV. é. jh. A versenybírák kocsin, egyesek lóháton követték őket. Ujhelybe a megyeházához elsőnek érkezett Demeter Lajos, azután Tomory J., majd Fejes B., Eperjesy F., s végül Andó L. útközben visszalépett. Itt az ujhelyi versenybírák (Dókus Gyula s Fejes István urak) vártak őket; mondanunk se kell, hogy

a versenyzők igen élénk tárgyát képezték. Ujhelyből vissza még mindig Demeter L. vezetett, majd a feleúton utólérte s nemsokára elhagyta őt Tomory J. s ő azután folytonosan megtartotta elsőségét s a nagy közönség, díszes hölgykoszorú éljenrivalgásai közt ért be elsőnek Patakra 8 óra 24 perc és 30 másodpercek s így a 24 $\frac{1}{m}$ távolságot 6 óra 51 percekor indulván 153' és 30" alatt tette meg, miből egy $\frac{1}{m}$ útra 6' 23" esik, oly eredmény, melynek a pesti athléták előtt sincs oka magát szégyelni. Másodiknak érkezett be Demeter L. 2 óra 45 perc 40 másodperc alatt téve meg az útát, így kilometerenkint 6 p. 54 mpercet haladt; harmadiknak Eperjesy F. 2 ó. 41 p. 45 mp. alatt téve meg az útát s így kilometerenkint 6 perc 44 mpercet haladt. Fejes visszatérőben abbahagyta a versenyt. A versenyzők — a szabályzat szerint — megérkezésük után röktön orvosi felügyelet alá helyeztetek.

A jutalmat így osztották meg a versenyzők között: első díjat kapta Tomory János, 2 aranyat s egy athletai botot (Dókus Gyula úr adománya, ki az ünnepély érdekében rendkívül buzgólkodott), a másodikat Eperjesy Ferenc, 1 aranyat és koszorút, harmadikat Demeter Lajos, 1 aranyat.

Ezen reggeli, mintegy bevezető verseny után jött délután a tulajdonképeni ünnepély. Az iskolakertben, a tornacsarnok előtti négyszögű tér volt kijelölve dísztornászásra, körös-körül padosok vonultak el, telve a legdíszesebb közönséggel, egy oldalsort majdnem egészen a hölgyek foglaltak el. 3 $\frac{1}{2}$ órakor vette kezdetét az ünnepély másik érdekes pontja: az egy órai versenyjárás az új kerti körúton; a körút 720 méter. Hárman indultak el egyszerre különböző pontokon, u. m. Németh József, II. é. jogh., Mészáros István, II. é. jogh. s Fejes Béla, II. é. theologus. Feltétel volt, hogy legalább 10-szer kell a körutat megjárni, az eredmény sokkal felülmulta a várakozást, amennyiben az 1 órai idő alatt Mészáros István körülment 14 és félszer, Németh József 14-szer, Fejes 12 és $\frac{1}{2}$ -szer s így Mészáros tett egy óra alatt 10440 méter, Németh 10080 méter, Fejes 9000 méter útát, vagyis átlag percenként Mészáros 173·3, Németh 168·8, Fejes 150 métert. Első kapott 1 aranyat és egy koszorút, második 3 tallért, harmadik 2 ezüst forintot.

Mialatt még e versenyjárás tartott, megkezdődtek az egyes tornamutatványok. Kiss Elek, tanár-elnök úr vezérlete alatt. Elsőbben voltak szabadgyakorlatok, az összes egyleti tagok által; majd csapatonként a korláton, nyújtón, bakon produkáltak kiváló gyakorlatokat; a nyújtón különösen kitűnt Érsek Elek, az egylet ifjúsági elnöke, a másik kettőnél pedig Sebeő Gyula jh. és Hatvani László jh.; az elnök kapott egy szép koszorút, Sebeő pedig 5 frtot. Majd áttértek a hosszugrásra; itt Németh J., Koczog J. és Fejes B. arattak babérokat; első 460 $\frac{1}{m}$, második és harmadik 450 $\frac{1}{m}$ hosszúságot ugorván; első kapott jutalmul koszorút s 4 frtot, második koszorút s 3 frtot, Fejes szintén koszorút. Az egyre borúsabbá váló idő sietette a mutatványokat s a megeredő eső $\frac{1}{2}$ 6 körül véget vetett a tornázásnak, úgy, hogy a program többi pontjai elmaradtak, köztük a vívás is, melyben több tag nagy ügyességre tett szert.

A közönséget az eső szétverte s csak a pályabírák maradtak még együtt, hogy a versenyek eredménye felett ítéletet hozzanak s a díjakat kiosszák.

Azonban a délutáni közönség nemcsak elismerésével tapsaival (és több Maecenas tallérjaival) adózott a küzdőknek, hanem estve is eljött (bár csepergett az eső), hogy örömeiben részesüljön. A tornacsarnok nagy terme alig tudta magába fogadni a táncosokat. A nők közt szépen voltak képviselve az ujhelyi hölgyek, kik nem feledték még el a theologus-bált. Az első négyest 38 pár táncolta, fesztelen jókedv uralkodott; a bajnokok most már a nők mulattatásában versenyeztek egymással. A késő éjjel (vagy helyesebben: kora hajnal) vetett véget a szép napnak.

Elismerés az ünnepély rendezőinek és a tevékeny pályabíráknak! elismerés a buzgón működő elnököknek! elismerés a torna-egylet tagjainak!

Csak előre!

Louis.

EGYLETI ÉLET.

a) *Az ifjúsági énekkar* kebelében, miután Vaizer Károly megszűnt karelnök lenni, új elnök választása lett szükségessé. A választás április 25-én volt, elnök lett Szöllősy József, IV. éves theologus. Mi nem akarjuk a régi elnök eltávozásának körülményeit részletezni s jellemezni, de tartozunk annak kijelentésével, hogy Vaizer Károly elnöki tisztének híven, lelkiismeretesen megfelelt, az énekkar érdekének igaz öre, képviselője volt, a beléhelyezett bizalomra méltónak bizonyult.

b) *A magyar irodalmi önképző-társulat*, miután ellenőre, Krausz Jenő ezen tisztségéről lemondott, mult hó 29. tartott ülésében, ellenőrré szavazattöbbséggel Tóth Bertalant választá meg. A társulat által kitűzött következő pályakérdésre: *Adassanak elő politikai és társadalmi életünk azon jelenségei, melyek a XVIII-ik század végén az irodalmi újjászületésből indultak ki*, két mű érkezett be; a bírálásra kiküldött bizottság ítélete szerint a jutalmat (15 frt) az I. számú, „Legite“ jelíggel ellátott mű nyerte. Szerzője Zitás István III. é. theol. A másodikban kitűzött *Beszély* pályakérdésre 4 mű érkezett, ezek még bírálat alatt vannak. Elhatározta a társulat, hogy itt-ott célszerűleg módosított törvényeit kinyomatja.

c) *Az Erdélyi önképző-kör* május 9-én a Zsindely István tanár úr által kitűzött pályakérdésre („A tűz“) beérkezett mű felett ítelt, s azt, amennyiben nem felelt meg a kívánalomnak, díjazásban nem részesíté. A szíves adakozó a kitűzött díjat (1 arany) oly feltétellel adta át a társulatnak, hogy az a jövő évben egy általa kitűzendő újabb díjhoz csatoltassék. Ugyanezen ülés határozott a „Vörösmarty Zalán futása című eposzának tartalmi és széptani elemzése“ felett. A 3 pályamű közül egy eltévesztvén a kérdés irányát, figyelmen kívül maradt; a másik kettő pedig nem ütötte meg a mértéket. A kört, egykori hálás tagja, Lengyel István, a kir. m. természettudományi társulat titkára, szép adománnyal lepte meg, midőn az olvasó-egylet részére 30 frt. árú, becses természettudományi könyvet kül-

dött. Az önképző-kör e helyen is legmélyebb köszönetét fejezi ki az ismételten megújuló figyelemért, a nagylelkű adakozónak!

d) *A theologiai önképző-kör* üléseit szónoklatok, a beadott confirmatioi agendák és bírálataik felolvasása és nyilvános megbírálása, s egyes közérdekű szakkérdések fejtegetése foglalta el. A legközelebbi (május 16.) ülésen lett előterjesztve a nagytiszteletű Mitrovics Gyula úr által kitűzött, általunk már említett 2 pályaműre a bírálat, melyszerint egyik mű sem üti meg, úgy szerkezeti hiányok, mint főleg a kérdés egyoldalú, szűkkörű felfogása miatt a nyilvános közölhetés mértékét (bár az I. számú, „Ne sim salvus“ stb. jeliségű mű több tekintetben előnyben áll versenytársa felett), s így a pályadíj nem adható ki. A kérdés a jövő iskolai év elején újból ki fog tüzetni.

APRÓ HIREK.

— **Fölkérjük lapunk tisztelt pártolóit, hogy hátralekos előfizetéseiket beküldeni sziveskedjenek. Szerk.**

— *Gyász hír.* Még szívünkben a fájdalmas emlék, midőn Erdély bércsei felől újabb gyász hír rendíti meg egész valónkat; gyász hír, mely tudatja a pár héttel előbb hazatávozott pályatárs és barát, *Szilágyi Lajos* II-od éves hittanhallgató elhunytát. Nem menthette őt meg a tavasz édes mosolygása, éltető lehellete, nem az édes szülői gondozás; télen rohamosan kifejlődő betegsége aláásta életerejét, a sírba vitte nemes szorgalmát, fáradhatatlan igyekezetét, tiszta pályaszeretétét. Szerénység, komolyság, kitűnő szorgalommal és tehetséggel volt nála párosulva! Másfél év előtt jött akadémiánkra. Halálának híre a legmélyebb részvét és fájdalom érzetét kelté fel a szeretett, becsült pályatárs iránt; legyen áldás emlékezetén! A családi gyászjelentés így hangzik: „*Szilágyi Bóniámin*, mint édes atya, *Péterffy Teréz*, mint édes anya, s fiok a szerető testvér, *Szilágyi László*; özv. *Péterffy Józsefné*, szül. *Nagy Mária*, a kedves jó nagyanya, minden közelebbi és távolabbi rokonoknak, úgy számos jó ismerőseinek vérző szívvel jelentik *Szilágyi Lajos* II-od éves hittanhallgatójának folyó 1885. év május 3-án, estve 10 órakor, életének 21. évében, tüdővészben történt elhunytát. Földi maradványai folyó 1885. év május 6-án, délután 2 órakor fognak a szülei háztól, a helv. hitvallás szertartása szerint, a kr.-horváthi közös sirkertbe örök nyugalomra tétetni. Áldás poraira! *Kraszna-Horváth*, 1885. máj. 4.“

— *Az irod.-önképző társulat „Emlékkönyve“* (V-ik kötet), melyet 50 éves jubeliuma alkalmával, 1882-ben adott ki, s melyről a sajtó annak idején elég rokonszenvesen emlékezett meg, leszállított áron, 50 kr-ért kapható a társulat alelnökénél, *Szabó József* III. é. hittanhallgatónál; vidékre bérmentes küldéssel 60 kr. Melegen ajánljuk e művet a pártfogásra!

— *Az akadémiai pályakérdésekre* az áldozócsütörtökön lejárt határidőig, következő pályaművek érkeztek be:

Egyházi beszédre (Róm. XIV. 7—8) érkezett 5 mű, és pedig 1. Egyházi beszéd, az erdélyi ev. ref. egyházkerület x . . . i egyházmegyéje által, *Nagy Péter* emlékére rendezett gyászünnepélyen, jelige: *Nagy Péter*; 2. Egyházi beszéd, jelige: *Nekem mind életemben, mind halálomban nyereségem a Krisztus*. Fil. 1. 2; 3. Közönséges, jelige: *Művem nem épen nyerni jó, magasból bukni is dicső*; 4. A lelkész, mint *Krisztus* szolgálja (beköszönő egyházi beszéd), jelige: *Igazságot szólok, a Krisztus által nem hazudok*. Róm; 5. Egyházi beszéd, jelige: *Ἐν τῷ τῷ νικῶν*. — A Károntörténeti tanulmányra (*Babyloni Ézsaiás*) érkezett 3 és pedig 1. jelige: *Czaddik beemunato jihjeh*, Hab. 2. 4; 2. jelige, *Állottam vízének mélységei felett*. Arany; 3. jelige: *Nagy örömmel örülök az Urban, örvendez az én lelkem az én istenemben; mert idvességnek ruháival öltöztetett fel engem, igazságnak palástjával vett engem körül*. Ézs. 61. 10. — *Vörösmarty M.* mint epikus, érkezett, 4, és pedig 1. jelige: *Szállj versenyre magyar és fog kelni körüléd az élet*. *Kölcsey F.* 2. jelige: *Magna et insolita mirari solemus*; 3. jelige: *Dic cur sic?* 4. jelige: *Szemeim előtt képek vonulnak el*. *Vörösm. M.* — *„Amerika felfedezésének története“* érkezett 4, és pedig 1. jelige: *Szabadság, egyenlőség, testvériség*. 2. jelige: *Epour si mouve*. *Galilei*. 3. jelige: *Mondottam ember küzdj és bizva bizzál*. *Madách*. 4. jelige: *Az akarat végetlen, de a végrehajtás határolt*. *Shakespeare*. — *Jogi* (A más vall. felekezetbe való felvétel kihágása). Érzékelt 1. jelige: *Religionem tuam serva*.

— *Ifjúsági választások.* Közeledvén az iskolai év vége, az ifjúság munkába vette jövő évi tisztviselőinek megválasztását. A választás szép jog, s egyenlő társak közt elsőnek lenni: szép kitüntetés, de az elsővel visszaélni, az utóbbit pedig üldözni, nem szabados dolog. Sajnos, hogy a mostani két választásnál is a tiszta elfogulatlan egyéni meggyőződést nagyobbbrst elnyomta a *lokálpatriotizmus* erősen hangoztatott dicső elve, a nagyban üzött szavazatfogdosás s egyéb szomorú jelenség. Az áldozócsütörtöki választás eredménye az, hogy megválasztott ifjúsági és kaszinóelnökké, *Szabó Lajos* III. év. th. Vasárnap lesz a könyvtárnok választása, az eredményt szinte előre tudjuk. — y.

Az érettségi írásbeli vizsgák e héten voltak; az akadémián a colloquiumok — főleg a negyedéven — szintén megindultak; az electio folyó hó 20-án lesz.

— *Beküldetett.* Amely elismeréssel tartozunk az akadémiai tornaegyletnek, folyó hó 15-én tartott ünnepélyén felmutatott sikeréért, époly hibáztatásunkat kell kifejeznünk azon figyelmetlenség felett, amelyet némelyek, az ünnepélyt követő táncmulatságon, a józslás ellen elkövettek akkor, mikor tornaruhában álltak ki a táncra is.

Tartalom: „A *szeg* és annak *Pál* apostol szerint való következményei.“ *Szabó József*. — „*Tavaszzsal*“ (Énekek énekéből). r-y. — „*Románok*.“ (Franciából). *Rácz Lajos*. — „*Miért gyűlölöm én a vén asszonyokat*.“ (Humoresk). *Illyés János*. — „*Tornaünnepély*.“ *Louis*. — „*Egyleti élet*.“ — „*Apró hírek*.“

SÁROSPATAKI IFJUSÁGI KÖZLÖNY.

— Megjelen minden hó 15-én. —

Előfizetési díj: egész évre helyben 1 frt. 60 kr., vidékre 1 frt. 75 kr.

— Kiadja az „Irodalmi önképző-társulat.” —

— Szerkesztőség: Collegium 11. sz. szoba. —

Titkári jelentés

a „Magyar irodalmi önképző-társulat” 188⁴/₅-ik évi működéséről. *)

Tisztelt társulat! A jó gazdaember, midőn az év vége eljön, összeveti számadásait, összegezi kiadásait s bevételeit, hogy meglássa, vajjon gazdasága gyarapodott-e, hanyatlott-e a lefolyt esztendőben s az eredményhez képest igyekeznek a jövőt felhasználni; ami káros volt, azt lehetőleg elkerülni, mellőzni; ami hasznos, azt tovább fejleszteni, az erőket fokozni. Ekkép igyekeznek a mult tapasztalatait a jövőben értékesíteni, a multat a jövő intő- és tanítómesterének tekinteni. Amit tesz egy ember kicsiben, ugyanazt teszik az anyagi célokért küzdő társulatok nagyban.

De nemcsak az anyagi, hanem a szellemi munkálkodásnak is szüksége van ily mérlegre, itt is jó megjelölni az eredményeket, kimérni — ha nem számszerű pontossággal is — a szellemi működés, a kifejtett igyekezet sikerét, s a multa irányzott tekintet vezérlete alatt indulni a jövő felé.

Mi is — kik a szellemi munkálkodásra egye-sültünk — midőn az 188⁴/₅. iskolai életévünknek végpercéhez értünk, midőn e díszes társulat 53. évi pályafutását befejezendők vagyunk: álljunk meg egy pillanatra e határkőnél s tekintsünk még egyszer végig most megtett útunkon, most végzett munkánkon; tekintsük meg, hogy mennyiben s mily sikerrel közeledtünk kitűzött célunkhoz, illetve valósítottuk azt meg, t. i. az irodalom egyes ágai-nak művelését, az irodalmi műveltség megszerzését, az alkotó erő, az önmunkásság felébresztését; tekintsük meg, mennyiben maradtunk hívek az ősök hagyományaihoz, miként viseltük gondját az elődeinkről ránk szállott dicsőségnek!

E visszapillantás, mig egyfelől — ha híven végzett munka áll mögöttünk — megnyugtató önérzettel tölt el, s az elért siker jövendőre még nagyobb erőfelfejtésre szolgál ösztönzésül: addig másfelől — előnkbe tárván hiányainkat, tévedéseinket — kijelöli az utat folytonos tökélyesbülésünkre, kitűzött célunk minél hívebb elérésére.

*) Felolvastatott a „Magyar irodalmi önképző-társulat” 1885. június 10-én tartott zárülésén.

Irodalmi önképző-társulatunk, főiskolai ifjúságunknak korra nézve ezen második testülete, mely büszkén vallja alapítójának Szemere Bertalant, 53. évi pályafutásában is híven, erejétől, korlátolt eszközeitől kitelhetőleg, igyekezett megfelelni nemes feladatának; híven szolgálta az eszményt: a költészetet, a nyelvet, az ízlést. Ma talán már önképző-társulatunk célja nem egészen azonos azon céllal, azon eszmével, melynek e társulat születését köszönheti. Akkor, a fejlődő nyelv, az ébredő literatura korában s midőn főiskolánkban, a többi tanintézetekhez hasonlóan, a latin nyelv dominált s ifjaink a műveltebb magyar nyelvet alig sajátíthatták el, nemhogy annak mesterévé tudtak volna lenni, mondom: e korban lánglelkű ifjaink szükségesnek tartottak egy olyan egyletet, melyben tisztán a magyar nyelv uralkodjék, melyben e nyelvet irodalmi munkálkodás által ápolhassák, fejleszthessék, az irodalom egén feltűnő csillagokat, egy Zalán futását, Bánkbánt olvashassák, elemez-hessék (hiszen akkor nem volt a magyar irodalomnak tanszéke); sőt látva irodalmunk hódító előnyomulását, azon remény is kecségtette őket, hogy hozzájárulhassanak ama nagy épület építéséhez. Ma mindez másképp van, ma nyelvünk oly kifejlett, irodalmunk oly erőteljes, oly rohamos léptekkel sietett utána a többi művelt népek irodalmának, hogy azt tanulmányozni, átérteni, átérzeni lehet feladatunk; fejlesztve általa az ízlést, erősítve a nyelv erejét, tért nyitva a tehetség nyilvánulására, az önmunkásság felébresztésére.

Irodalmi önképző-társulatunk alakuló ülését szeptember 17-ikén tartotta, 23 tag jelenlétében. Elnöknek 18 évi hű vezérét, Szinyei Gerzson, tanár urat választá; alelnöknek Szabó József, III. éves theologus; titkárnak Rácz Lajos, III. éves theologus; jegyzőnek Szuhay Benedek, III. é. th.; pénztárnoknak Szakal Károly, II. é. th.; ellenőrnek Krausz Jenő, II. é. th.; aljegyzőnek Hauch István II. é. th. A tisztviselői karban az évfolyamán azon változás esett, hogy Krausz Jenő ellenőri hivataláról lemondván, helyébe Tóth Bertalan III. é. th. választatott.

Majd az alakulás után megkezdette társulatunk működését. A társulat, céljainak elérésére

következő eszközökkel küzd: kitűnő költői művek széptani elemzése, vagy más önálló tanulmány írása, költemények szavalása, kötött és kötetlen írásművek írása s azok megbírálása, szavalati verseny s pályadíjak kitűzése.

Ha végigtekintünk társulatunknak ez éven a jelzett irányokban kifejtett munkásságán; ha megtekintjük az eredményeket: úgy bátran elmondhatjuk, hogy társulatunk ez éven is híven törekedett nemes iránya felé, s nemcsak szám, hanem lényeg szerint is többet produkált, mint az előző éveken, dacára annak, hogy belső egyensúlya feltartására oly küzdelmet kellett vívnia a ki-kitörő hullámokkal, minőt keveset mutatnak fel évkönyveink; de épen az mutatja életképességét, hogy ezt is diadalmasan megharcolta.

Tartott a társulat 43 rendes ülést, ezeken elemzéssel kapcsolatban szavaltak ketten, elemzés helyett művet olvastak hatan, mindezek közül megdicsértetett kettő, tudomásul vétetett 5, egy mű nem jutott bírálat alá.

Egyszerűen szavaltak 24-en és pedig dicséretes eredménnyel hárman, a többi szavalat tudomásul vétetett.

Beadatott a titkári hivatalhoz 18 munka, tehát 3-al több, mint a múlt évben. Ezek közül 13 vers, 5 próza; továbbá 16 eredeti, kettő műfordítás, utóbbiak közül egyik francia, másik német nyelvből. Szinre került 17 mű bírálatával együtt; a művek közül emlékkönyvbe vétetett 1, megdicsértetett 7, tudomásul vétetett 9; a bírálatok közül emlékkönyvbe vétetett 1, megdicsértetett 6, tudomásul vétetett 10.

Társulatunk belátván az alapszabályokban a működési irányra nézve kijelölt beosztás célszerűségét, hogy t. i. az egyes tagok hajlamaik szerint három szakcsoportba, u. m. szépirodalmi, bölcsészeti, nyelvészeti osztályba soroztassanak: a jövő éven meg fogja próbálni működését ez alapon be rendezni.

A társulat által a munkakedv élesztése végett a legjobb vers, illetve próza díjazásául kitűzött 5—5 frtot Csik Dániel, illetve Buzi Márton nyerték emlékkönyvbe vett műveikkel.

A munkásság fokozására nyitott pályázataink, dicsekvés nélkül mondhatom, szép eredményűek voltak s a társulat kiváló műveket nyert. Öt pályakérdésre beérkezett összesen 25 munka.

Pályázataink következők voltak:

I. Ballada, jutalma 10 frt. Érkezett 9 munka, a díj a IV. és IX. számú művek közt megosztott. Előbbinek szerzője Balázs Ignác, utóbbinak Szuhay Benedek; a VII. számú megdicsértetett. Szerzője Beke József.

II. Műfordítás, díja 12 frt. Tárgy: Göthe „Das Blümlein Wunderschön“ című költeménye; érke-

zett 6 mű, nyertes lett a VI. számú. Szerzője Rácz Lajos.

III. Beszély, díja 12 frt. Érkezett 2 mű, a jutalomra egyik sem találtatott érdemesnek; az újlag kitűzött határidőig érkezett 4 mű, a díjat nyerte a II. számú, szerzője Beke József. Ezenkívül az első számú 5 frt. jutalomban részesült, szerzője Zitás István.

IV. Tompa Mihály népregéi felfogás, szerkezet és nyelv tekintetében, díja 15 frt. Érkezett 2 mű, a díj közöttük megosztott, úgy, hogy az I. számú — szerzője Zitás István — kapott 5 frtot; a II. számú — szerzője Szabó József — 10 frtot.

V. Adassanak elő politikai és társadalmi életünknek azon jelenségei, melyek a XVIII. század végén az irodalom újjászületéséből indultak ki, díja 15 frt. A beérkezett 2 mű közül nyertes lett a II. számú. Szerzője Zitás István.

A pályaművekkel kapcsolatban említhetjük, hogy a IV. pályaműveket bíráló-bizottság előterjesztője Balázs Ignác, alapos, szakszerű bírálatáért 2 frt. tiszteletdíjat kapott. Nem lehet figyelmen kívül hagynunk, midőn a társulat működését mérlegeljük, a kiküldött bizottságok tevékenységét sem, melyek most egy felolvasott mű, majd egy pályamunka bírálására vagy az anyagi ügyek felülvizsgálására s egyéb célokra az év folytán egymást váltogatták.

Szavalati versenyünk — az előadási ügyesség képzése, fokozása céljából — kettő volt, egyik víg, másik komoly tárgygyal. Elsőn szavalandó volt Arany János „Az év kezdetén,“ utóbbin Jókai M. „A holt költő szerelme“ című költeménye. Az elsőre jelentkezett 3 szavaló, ezek közül Beke Károly nyert 4 frtot, Fodor György 2 frtot; az utóbbinál versenytérre léptek öten, s kivívott sikereik szerint kaptak: Demeter Lajos 4 frtot, Buzi Márton s Benkő Albert 2—2 frt., Fejes Béla s Zitás István 1—1 frt. díjat.

A társulat tagjainak száma az év folytán 41-re szaporodott, de 4 eltávozván, maradt 37. Sajnos, hogy e szaporodás csak számszerű volt!

Áttérve a társulat anyagi ügyeire, a pénztári bevétel volt 144 frt. 68 kr., a kiadás 142 frt. 23 kr., maradvány a tőkepénzekkel együtt 1272 frt. 00 kr. Itt örömmel kell megemlékeznünk nagyságos Ragályi György úr nemes adományáról, ki társulatunk alaptőkéjét 100 forinttal gyarapította.

Utóljára hagytam a társulat egyik eléggé fontos életjelenségének megemlékését; utóljára, mert habár az a társulattal eléggé szorosán össze volt is fűzve, működési köre mégis azon kívül esett. Értem a társulat hírlapját, a „Sárospataki Ifjúsági Közlönyt.“ Ennek viselt dolgait — hogy mennyiben volt a társulat méltó képviselője, s általában ifjúságunk szellemi életének tükre — megítélni nem az én feladatom; én csak annyit említek meg,

hogy fényét — ha ugyan van — ez is a társulatra veti, amennyiben e társulat tagjai működésének volt tere, s a társulat érdekeit képviselte a nyilvánosság előtt.

Ezekben van szerencsém jelentésemet megtehetni a t. társulat előtt! Szándékosan mellőztem vagy csak egy vonással említém a fényes érem homályos oldalát. Legyen az elfeledve, de szolgáljon egyszerűsége intésül a jövőre.

Legyen a szent eszme — mely ez éven összehozott — továbbra is világító szövetségünk, hogy a félbeszakítandó munkát majdan újult erővel kezdhesük meg ismét. Legyünk hívek továbbra is a szép, jó és igaz szent eszméihez! Legyen kivívott sikerünk foglalója még fokozottabb munkásságunknak!

Előtted a küzdés, előtted a pálya,
Az erőtlen csügged, az erős megállja.
Tudod-e, az erő micsoda? akarat,
Mely előbb vagy utóbb, de borostyánt arat. (Arany).

Rácz Lajos.

A *σαρξ* és annak Pál apostol szerint való következményei.

(Vége).

Honnan van tehát az, hogy az apostol korában többen voltak azon nézetben, miszerint a törvény bünt okoz, s e téves, bizonyosan sokak által hangoztatott nézet ellen, maga az apostol is harcot folytat? E hibás véleményt másként megmagyarázni nem lehet, mint úgy, hogy a *νομος* természeténél fogva a testi rossz kivánságok, az egész *σαρξ* ellen irányulván, annyiban figyelmezteti, mintegy ingerli azt, s így aztán látszólagos okává válik a bűnnek¹⁾. Az apostol eloszlatja az eféle kétségeket, nyilván kimutatván, hogy a *σαρξ*, közelebből az ebben lakozó *ἀμαρτία* hozza létre a tiltott dolgok utáni aljas vágyat, s ez által magát a bűnhalált²⁾. A Rómabeliekhez írott levél VII. 23. versében az apostol a *νομος* között is világos különbséget tesz akkor, amikor a *σαρξ* törvényét ellentétbe helyezi a *νόμος* törvényével³⁾, úgy tüntetvén fel amazt, mint a *σαρξ*-nak bűn felé irányuló hajlamát s akaratát, s ezt mint zabolát a *ἀμαρτία* féktelen dühöngései ellenében.

Ami már a *σαρξ*-nak a bűnhöz való viszonyát illeti, eddigi fejtegetésünkből látni lehetett, hogy a *σαρξ* alapja, kútfeje a bűnnek. Minthogy pedig a *σαρξ* negatív szellemélet, az akaratnak merev énlégessége, énléges iránya, ily módon a bűn tulajdonképpen az énlégességben gyökeredzik, s a test, mint az énlégesség edénye, nyilatkozati alakja a bűnnek⁴⁾.

Összefoglalva az eddig mondottakat, így alakul képzeletünkben a *σαρξ*, *νομος* és a *ἀμαρτία* viszonya. Az ember *σαρκικός* voltánál fogva az érzéki életirány,

ha úgy tetszik az énlégesség megvalósításán törekszik, jónak, szükségesnek, üdvösnek kezdi tekinteni a tiltott dolgokat is, ekképen a *ἀμαρτία*-nak áll szolgálatában, s egymás után követi el a halálravívó bűnöket; ezáltal ellentétbe helyezi magát az isteni *νομος*-sal, mely az apostol szerint szent, igaz és jó, s valósággal szellemi lény (Róm. VII. 14. v.)

A *σαρξ* és *νομος* — mint említők — örökös harcban állanak egymással, ezen küzdelemben a *σαρξ*, a benne lakó *ἀμαρτία* a győztes. A testiség vágyai újabb-újabb nagyobb-nagyobb követelésekkel állanak elő, s ezeknek kielégítésével nő a bűn, szaporodik a gonoszság. A *νομος* előbb rettegett volta féltelmetlen leend, percre alig képes megállítani a bűn lejtőjén lefelé haladó embert. A kisszerű, szőrszálhasogatásig vitt törvények tömkelegében tájékozatlan lesz a *νόμος*, s mint labirintusban, tévelyegve botorkál benne, erőt kifejtteni nem képes, ellentállni tehetetlen, mire a *σαρξ*, mint bilincset elhányt rab, kacagva temeti magát a bűn özönébe.

A *νόμος* elhomályosodásával semmi sincs többé, ami mértéket szabjon a test vágyainak; a *ψυχή*, azaz az organicus élet principiuma¹⁾, az, ami az állatban is, mint élő, lélegző, szerves lényben megvan²⁾, menten minden magasabb intentiótól, s ahelyett, hogy a *σαρξ* hatalma alól feloldva az embert, a szellemiség zománcával bearanyozva felemelné a testet, s egy újabb örök életet adó, tiszta, szellemi életet, a *πνεύμα*-t igyekeznék benne meghonosítani, mondom, ehelyett beletemetkezik a *σαρξ*-szal együtt a bűnbe, s ellentálló hatalmát meg sem kísértve, midőn a test kárhözatos uralomra vergődik: lemond működéséről s a test részeiben feloszlik.

Íme, ebből lehet látni, hogy a *ψυχή* nem egyéb, mint az emberben levő állati substantia, s feloszlásában jelentőségre nézve egy a testtel, miért Pál apostol gyakran szokta használni a *τὸ ψυχικόν*-t a *τὸ σαρκικόν* helyett³⁾. A *ψυχή*-vel eszerint époly ellentétben áll a magasabb, szellemi lélekállag, a *πνεύμα*, mint a *σαρξ*-szal.

A *σαρξ*, miután a *νόμος*-t legyőzte, a *ψυχή*-t magában feloszlatta, átkos munkálkodását még ezzel be nem fejezé. Az *ἔσω ἄνθρωπος* jobb szerveinek teljes kihálása jellemzi romboló munkáját, midőn a jobb ismeret elsötétül, az akarat erejét veszti, az erkölcsi ismeret elhanyaglik, szóval az ember benső énjé oly kietlen képet nyújt, mint a letarolt, kopár mező. Ekkor előáll a *σαρκικός ἔγωγος*, a bűn organizálja magát a testben és az ember elhal⁴⁾. *Ταλαίπωρος ἔγωγος ἄνθρωπος; τίς με ἵσσειται ἐκ τοῦ σώματος τοῦ θανατοῦ τούτου*, kiált fel e rajz után kétségbeesve az apostol⁵⁾.

Íme, a *σαρξ* kifolyásaként tekinthető szomorú, vigasztalan kép! Sehol egy tiszta sugár, sehol egy felemelő érzet az ember összes szervezetében; állattá süllyed az ember s a gonoszságnak áldozik. Ez már részünkről túlságbavitel és a legpessimistikusabb nézet, embervilágunkat illetőleg. Az apostol a szabadakaratot, a szabad önelhatározást úgy veszi fel az embernél, mint amely ez esetben teljesen megszűnik működni, mert hisz míg működik, működése

¹⁾ L. Radácsi György: Exegesis (kézirat).

²⁾ Ἀποφύην λαβυθὰ ἢ ἀμαρτία κατεργασατο ἐν ἐμοὶ παθὰ ἐπιθυμίων. Róm. VII. 8.

³⁾ Βλεπω ἕτερον νόμον ἐν τοῖς μελεσι μου ἀντιδρατειμεν τοῦ νόμου τοῦ νόμος μου, καὶ ἀρχαίωσι ζῶντα με τῷ νόμῳ τῆς ἀμαρτίας τοῦ ἔντι ἐν τοῖς μελεσι μου.

⁴⁾ A bűnnek fészke a *σαρξ*, forrása pedig a merev énlégesség. Ez a lényege, ama nyilatkozati alakja a bűnnek. Ez materiale, amaz formale principium. Dogmatikai felolvasások. Heiszler. 36. l.

¹⁾ Heiszler. Dogmatikai felolvasások. 34. l.

²⁾ I. Kor. XV. 39. az apostol világosan különbséget tesz a test és test között; a *ψυχή*-t leveleiben emberben és állatban egyaránt ugyanannak írja.

³⁾ Heiszler, i. m. 34. l.

⁴⁾ Ἐλευθέρως τῆς ἐντολῆς (a bűnt tiltó parancs) ἢ ἀμαρτία ἀνελεῖσθαι ἐγὼ δε ἀπεθανον. Róm. VII. 9. v.

⁵⁾ Róm. VII. 24.

a jóra irányul¹⁾, teljesen visszahúzódik önmagába²⁾, s tétlenül szemléli az érzéki életirány testet-lelket megölő rombolásait. A bűnforrás tehát positive magában a rosszattévő σαρκ-*ban*, negative azonban az elrejtült, tétlen akarathoz keresendő.

A σαρκικός έρω-*ban* semmiféle αγαθος nincs, ez már mind az isteni, mind az emberi szellem ellenére a testben, az érzékiben él, s a άμαρτια állapotá szilárdul, s az ember magasabb életére nézve lesz a bűnnek rabja, annak mintegy eladva³⁾. E bűnös állapotból ugyan mi szabadíthatja meg az embert!? A νόμος végképen erőtlenné lőn a bűn eltörlésére vagy legalább pusztításainak, növekedésének ellensúlyozására gyöngének bizonyult nemcsak, hanem ama szomorú tapasztalatra juttatta az emberiséget, miszerint a törvények szaporodásával az eddig elrejtett bűnök is fölébredtek, illetve naponként újabb és újabb bűnöknek jött tudomására a törvény által az ember, s a bűn-rabságban való reménytelen, kétségbeesett helyzetéből nem látott menekvésre utat. Így jutott el az előbb rajzolt erkölcsi sülyedés állapotába, melyben a σαρκ vágyai, hajlamai uralkodának. Ez állapotból egyedül az isteni kegyelem, χαρις mentheti ki az embert, s emelheti fel azon magaslatra, melyen állnia kell az embernek, mint Isten képére teremtett lénynek. Miáltal eszközli pedig Isten az ő megigazító kegyelmét!? δια της απολυτρωσεως εν Χριστω Ιησου, a Jézus Krisztusban megjelent váltság által⁴⁾. Ez a σαρκ által okozott bűnösségi állapotból való megváltás az u. n. páli váltság-dogma, vagy mint Heiszler nevezi, Pál apostol véres απολυτρωσισának tana.

Nem lehet célunk, kijelölt tárgyunknál fogva, a váltságtannak hosszabb körvonalozása, itt e helyen csak annyiban említettük meg, amennyiben e tan voltaképen összeköttetésben áll a σαρκ-szal, s ennek főnebb rajzolt következményei szükségképen a váltságtant vonák maguk után; mert az ember Pál apostol szerint önerejéből nem volt képes megigazulni, s a bűn rabságából való szabaditóul egy oly hatalmas erőnek kellett jönni, aminő az isteni kegyelem.

Ha az isteni kegyelemre épített váltság eféle formulázását igyekezett az apostol elérni, a σαρκ rettenetes képnek ecsetelt következményei által — pedig kétséget kizárólag ide irányult tendenciája — akkor azt mondhatjuk, hogy célját a legnagyobb mérvben elérte. Minél érzékibbnek fogta fel az apostol a σαρκ-ot, nagyobbak az abból eredő bünt, minél sötétebb színekkel rajzolta a σαρκ rettenetes következményeit, annál nagyobb szerűnek tűnt fel a mentő isteni kegyelem, s a kegyelem eszközlője, az embervilág egyetemleges bűnének megváltója, a Krisztus, a főlhalmozódott, temérdek bünt eltörlő halálánál fogva Isten fiának, magasztos isteni lénynek lenni megbizonyult. Ahonnan azt a következtetést vonhatjuk ki, hogy az apostolnak az embervilágról alkotott pessimistikus nézete Krisztus dicsőségére, az isteni kegyelem magasztalására szolgált. A σαρκ Krisztus halálával elveszíté hatalmát, s vele együtt megfeszítettett. Azért mondja az apostol⁵⁾: „élek

többé nem én, hanem él én bennem a Krisztus, és amely életet most élek a testben (εν σαρκι) az Isten fiában való hit által élem, ki szeretett engemet és adta ő magát én érettem.“ Így lesz a πιστις az emberben éltető, elevenítő, jobbitó, Isten útain vezérlő erő.

Vége még pár szót a σαρκ-szal összefüggésben Pál apostol feltámadási hitéről. Mint volt farizeus a testi föltámadást hitte, elütőleg azonban a farizeusok teljes érzéki és particularis felfogásától; mert hiszen a teljes érzéki, a szigorú testi feltámadás hite nála, épen az emberi testről, a σαρκ-ról alkotott nézete miatt lehetetlen is volt. Az Istenországának magas képzelete meg nem engedé azt, hogy a bűnnek félszke, a σαρκ a maga ψυχη-jével, gonosz vágyaival, hajlamaival örökölje azt. A rothadandó, halandó test nem élvezheti a mennynek örömeit. Azért mondja az apostol¹⁾ δε το φθαρτόν τούτο ένδυσασθαι άφθαρσίαν, και τή θνητόν τούτο ένδυσασθαι άθανάσιαν. Így lesz aztán — elváltozván az utolsó trombitaszóra²⁾ — a ψυχικός σαρκ-ból πνευματικών σαμα, mely bírja és örökli Istenországát.

Szabó József.

TÁRCZA.

Estve.

Nem ragyog fenn a nap, lepihent már régen,
Hűvös, esti szellők suttognak a légben;
Megerszen a levél, zizeg a fa lombja,
El-elszálló bogár halk danáját dongja.

S bár az ember teste
Eltörődve nappal, szeretne pihenni;
De a lélek szárnyán messze, messze menni
Olyan édes este.

Eltűnődöm én is: küzdelmes a pálya,
Amely ifjú lelkem nagy teherrel várja.
Sokszor vérzik a szív, többször sajg a kebel,
Ha méltatlan vádat, kinkeresztet emel.

És mégis e lélek —
Óh én érzem, hiszem, szebb hazába... messze...
Ha közelget, eljön az utolsó estve —
Megnyugodva tér meg.

Csendes, szelid alkony óh beh tetszik képed!
Csendes, szelid alkony mit nem adnék érted!
Sujtoló gond üldöz, a baj ha rám árad,
Bánatos, bús szívem nyughelyet lel nálad.

Borús nap az élet,
Benne a bú sötét pillangója repdes;
Oly igen jól esik, ha hogy annak csendes
Alkonyat vet véget.

A csillagok sorba gyúlnak ki az égen,
Ragyogó fényüket elmerengve nézem.
Ah! eszembe ötlük: éltünkben a bánat,
A fájdalom nyomán szelid fény is támad.

S a csillagok fénye
Kebelembe édes, vonzó reményt támaszt:
Ha fáradok, futok, majd követi tán azt
Küzdés égi bére.

¹⁾ Kor. XV. 53. v. ²⁾ I. Kor. XV. 52. v.

¹⁾ Róm. VII. 15—16.

²⁾ Heiszler. Dogm. felolvasások. 35. l. Nem osztom erre vonatkozólag azon nézetet, melyszerint az önelhatározás enleges irányt vesz, hanem talán inkább megegyezik az apostolok nézetével az az állítás, hogy az akarat erejét veszítvén, tétlenül visszahúzódik, s activ szerepet elhagyván, a passivitás terére lép.

³⁾ Heiszler. Exegetikai felolvasások. 117. l.

⁴⁾ Róm. III. 25. v.

⁵⁾ Gal. II. 20. v.

De csalfa a remény — hallom — hogy ezt mondják,
Fölkelti, növeli az embernek gondját,
Aki ábrándozva szövi meg reményit,
S az életviharok össze-vissza tépik.

Higyjek-e e szónak?

Kétség örvénye hajt, a part távol messze,
Mely új életet hoz, közelemba lesz-e

Kisded mentő-csónak!?! . . .

Felhők közt, felettem pici csillag reszket,
Ott látom az égen minden este eztet.
Mintha csak te remény, melytől keblem dagad
E csillag képében te volnál ott magad!

Lelkem előtt szépen

Eloszlik a kétség, új erő száll belém:

A borúból ismét kicsillan a remény,

Nem vesz el végképen.

Igy édes a munka, nem ver le a bánat,
Remélve az ember, ha küzköd, fut, fárad.
Bár jutalom nélkül tűnnek el a percek,
S mint az égő gyertya, ha végsőket serceg,

Ellobog az élet.

Óh akkor az ember a küzdelmes pályán

Nyugodtan tekint át, utolsó óráján

A végső estvének!

Milyen jó ezt hinni . . . lelkem útra iudul.

Elöttem tenger zúg, ah de partjain túl

Virágos, zöld virány bájosan integet. . .

Szép remény! elérem úgy-e e ligetet?

S üdvöm feltalálom?

— Sűrű sötét vontat be már a vidéket. —

Jöjj! jöjj szöni-fonni egy szép, boldog képet

Édes szelid álmom!!

—ó—

Egy esernyő alatt.

— Igaz történet. —

Irta: MÁDI SÍMI.

A vonat megállóra füttyentett. Nem sokára hangzott a vezető hangos kiáltása: Tornallya öt perc!

Kiszállottam. A szomszéd kocsiból szintén kilépett egy igen csinos barna leány s nem csekély meglepetésemre felém közeledék.

— Nemde legátus kegyed?! szóla kedves csengő hangján.

— Igen — szólék a nemes önértzet és alázatosság sugalta hangon — én az vagyok, itt kellett leszállanom, hogy útam végpontjához Szk. faluhoz lehetőleg közel legyek; s szabad lesz kérdenem, hogy nagysád hova utazik?

— Én is szintén oda mennék, de nem látom itt a kocsi, melynek értem kelle jönnie. Mondja, kérem, mit tegyek?

— Tudja mit nagysád? Induljunk útnak gyalog, egyre tízet teszek, hogy találkozunk vagy a nagysáért küldött kocsival vagy más szekérrel, mely bennünket célunkhoz elsegít.

— Mit gondol! én gyenge nő ily hosszú útra, gyalog!

— Mondom kedves nagysád, hogy szekeret, kapunk.

— Az nem bizonyos.

— De több, mint valószínű.

— Az eső is szemel s erre nem számítva. nem hoztam esernyőt.

— Van nálam, szívesen fölajánlom.

— Aztán még nagyon el is késődhetnénk.

— Még csak négy óra, világosan ott leszünk.

— Gyalog, világosan oda nem érünk, hamar fog alkonyodni, mert el van borulva s a sötétben eltévedhetünk.

— Óh nem, el nem tévedhetnénk semmiesetre, sokat jártam ezen a vidéken (Pedig járt a Manó).

— Fogadjunk szekeret.

— A város kissé távol van, s ki tudja akad-e? míg az úton biztosan találunk.

— De mit fog gondolni, akivel találkozunk.

— Hogy testvérek vagyunk.

— De mégis. . . Én úgy félek.

— Van nálam revolver.

— Hiszen nem úgy! de — így egyedül.

— Hisz ketten leszünk.

Kedvesen felkacagott.

— Remek ellenérv! jó — hát induljunk. . .

* * *

Kedves csevegések közt kezdtük meg és folytattuk útunkat, mulatva a véletlen találkan s a sors tréfáin. Nem is gondoltunk szekérre, hanem csendesesen haladtunk saját equipázsunkon.

Nem sokára kocsi zörejt hallottunk hátunk mögött. A szk-i kurátor jött s felültünk kocsijára.

Folytonosan hegynek menve, a lovak lassan haladtak, s már alkonyodni kezdett, midőn egy szép fősíkra értünk, útunk mindkét oldalán fiatal erdő terült el; mély csend volt körülünk, mi is hallgattunk, mint a zajtalan erdő. Végre én törtem meg a csendet s ábrándozva szólék Margitkához:

— Mily szép lehet e hely tavasz végével vagy nyáron át, midőn az árnyas lombok víg csalogánya hangos dalától hangzik az erdő, mikor az ezerjófű, demutka, a kedves gyöngyvirág s ezer meg ezer virág kedves fejcskéje lehelli ki az andalító illatot; midőn e helyen élet van a mostani álm helyett, midőn mély ábrándokba ringatja lelkünket a lehajló lomb s kedvesen beszél hozzánk a zizegő levél. . . Óh mily boldog lehetne itt egy szerelmes pár. . .

— Bizony jól lakna ott a marha, kérem alássan — szólal meg kúrator uram.

Nagyot néztem reá, s Margitkával elmosolyodtunk.

* * *

Ha jól tartom (?) Aquinoi Sz. Tamás bölcsészettéből maradt reánk azon sarkigazság, hogy „*annak a nótáját fűjjad, akinek a szekeren ül.*” Én (mivel ujabban egyetemi tanszéket is állítottak bölcsesletének, meghajolva előtte) követém utasítását, s szólék a kúrator uramhoz!

— Mi újság arra kigyelmedék felé?

— Hát olyan nagy újság nincs, csak annyi, hogy torzsalkodunk a pápistákkal; tetszik tudni a bíró pápista, aztán a mult vásárkor eladta a csordából, követemalássan a

baromfit (aliasz szarvas férfi), ami akaratunk nélkül, most meg megint ő fogadott csordást az esztendőre, de nekünk nem kell, mert mi nem járultunk az egyességhez, így mink külön fogadunk és külön hajtunk a — kálvinisták.

— Hát elbirnak-e tartani két pástort is?

— El bizony, kérem alássan igaz, hogy az ő *felekezete-ken* több a marha, de ami részünkön is van *elég*, nem félhetünk

— No ne is féljenek kigyelmedék, ha vannak elegenden, szólék neki biztatólag.

* * *

Az eső erősebben kezdett esni; összébb kellett szorúlnunk, hogy egy esernyő megvédjen Margitkát is, engem is. Óh kedves eső, hidegséggel mily kedves melegséget hoztál közelembé. Essél kedves eső — gondolám — hosszan, csendesen — ha ily boldogsággal jársz — örökké.

Koromsötét lett: lépésnyire nem látott a szem. És mily csodálatos! A sötétben jött meg a bátorságom. Míg világos volt; alig mertem rá is tekinteni a szép Margitkára, s most tekintetem szüntelen rajta függött, s kedves barát-nőm gyújtó tekintete a sűrű-sötét légből, legjobb hőveztőre talált. . . . Tekintetét rajtam csüggni éreztem.

Kezeit kezeimmel érintém s melengetém; majd átlátva, hogy az nem tesz kellő szolgálatot a hideg ellen kivén a takaró alól s ajkaimhoz vonám. Óh ez már hatott! Delejes rezgés fogta el az alabastrom kacsókát s gyorsabb légzés jelzé a *hőfok* növekedtét.

Szívem hangosan dobogott, érzé a boldogság érintését, s bírni akarta magát a boldogságot.

— Nagysád! én szeretem . . . susogám a szende angyalnak. Érzem, szívem dobogása hangosan beszél, hogy szerelmem örök lesz. Szívembe vésődött kedves alakja s ott fog az maradni, mint a jég tükrére fagyott virág . . . (persze tavaszig . . .). Óh szóljon, s szavaival adja vissza szívem elvesztett nyugalma boldogságát: mondja, hogy szeret! . . .

Vállamra hajtá kedves fejceskjét válaszul s én csók-jaimmal árasztám el a gyöngye kezeckét.

A koesi haladt előre, *mi is haladtunk tovább . . . tovább . . . de nem messzire . . .*

Boldogságunkat kurátor uram rekedt hangja zavarta meg: „Itthon vagyunk, kisasszony!!“

Zavar.

A zavar még nem szerencsétlenség; a szerencsétlenséghez körülbelül olyan viszonyban áll, mint a pech (a játékosok műszava), s miként ez, úgy az is átesap a komikum, a humor terére. De ez sem a zavart, sem a pechet nem teszi sem kellemesebbé, sem örvendetesebbé a szereplőre nézve, mert ő helyzetének vig oldalát egyáltalán észre sem veszi, hanem csupán a szemlélőre, s ezért tehet a zavar szerencsétlenség, habár a világ nem tartja is annak.

A világ! Mit tesz annak az ítélete? Százszor felteszszük e kérdést, s mindamellett százszor meg kell hajolnunk s bevallanunk, hogy előtte meg kell hódolnunk. Egyébiránt ne vegyük rossz néven a világtól, ha zavarunkon, míg mi szenvedünk, nevet. Egy francia közmondás azt tartja, hogy legjobb barátaink szerencsétlenségében is van valami, mi

nekünk titkos örömet okoz. E mondásban van valami igazság, s ha így van, haragudhatunk-e a világra, hogy zavarainkat neveti?

Tulajdonképen iszonyú dolog az a zavar. Alig van kínzóbb érzés, mint a félelem, aggodalom érzete; a zavar, ha jól megnézzük, nem egyéb, mint a felett való félelem-érzet, hogy megrónak, kinevetnek. Ha valaki a társaságban zavartan körül tekintget, ez nem egyéb, mint az a kínos törekvés, melyszerint meg akar arról győződni, vajjon elítélik vagy kinevetik-e már; avagy csak ezután fogják? Legyen e vizsgálódás eredménye bármi, az aggódó kétkedés állapota, már maga zavar.

Nem is hinné az ember, ha nem gondolkozik tervszerűleg rajta, hogy mily fontos a világban a zavar. Csak egy példát: töröljük ki az összes vígjáték-irodalomból a zavart, mint indokot, mi marad hátra? Szót se érdemel. A vígjátékírók különös előszeretettel választják élcélődésük célpontjául az anyóst; minél nagyobb zavarokba keverhetik, annál jobb. Meg kell vallani ez nem valami izléses dolog; de hát az izlésekről nem kell beszélni. Époly rúgó szokott lenni a vígjátékoknál, ami egyébiránt a szinpadnak nem kizárólagos privilegiuma, ha egy házasság férfit Xantippéja azon pillanatban lep meg, midőn valami takaros szobacicusnak teszi a szépet. A zavar teljes, s e komikum nem egyszer vált következményében tragikumá.

Szóval a zavar mulattató a szemlélőre, de nem a szereplőre nézve.

A zavar a legellentétebb érzelmeket idézi elő. A könnyed bosszúságtól, melynek rossz következménye legfelebb egy kis futólagos elpirulás, a legteljesebb felindulásig és kétségbeesésig, mely gyakran az öngyilkosságban találja az egyedüli menekvést, mindenféle érzelmeknek alkalma van kifejlődni. A zavar épúgy lehet nevetséges, mint tragikus, ami a körülményektől, továbbá a szereplő, sujtolt egyéniségtől függ. Egyik könnyen vesz valamit, mi a másiknak végtelen nehezére esik.

A zavarban levő ember méltán tarthat igényt szánalmunkra, sőt tiszteletünkre. Mert az oly ember, ki egészen biztos, akit mi sem hoz zavarba, ki sem a szükséges válasznak, sem a szükséges eszközöknek soha nincs hiányával; az az ember nem tekinthető egy becsületes ember mintaképének. S ki szenved legtöbbet a zavar miatt? A teremtés legillatosabb s legfinomabb virága, a fiatal leány. Mennyit kell egy ilyen szegény backfischnek, akiben, dacára mosolyunknak, az emberiség eszméje a legtisztábban van megvalósulva, mennyit kell szegénynek a zavar kinja alatt szenvedni. Nem kell hinni, hogy itt pusztán tapasztalatlansággal találkozunk, s abból e tüneményt eléggé kimagyarázhatjuk; ezt is figyelembe kell venni; de a lelki tisztaság az első sorban, ami, e különben kedveseket, mosoly áldozatává teszi.

Gyakran mondjuk: a tisztának minden tiszta, jogosabban fordíthatnók meg a tételt: a tisztának minden tisztátlan. E tétel nem szorúl bizonyításra. Az élet viharaiban mindnyájan többé-kevésbé megkeményedünk, erkölcsileg is. Ami kezdetben, mint jogtalanság, visszaélés, fellázít, ami erkölcsileg kifogásolhatónak tetszik, az élet folyamán oly

gyakran, oly iszonyúan áll tunkban, hogy végre is hozzászokunk, iránta érzéketlenekké válunk. Egy fiatal tiszta szüzi kedély, pompás ideális felfogással, sokat másként érez, mint az élet tengerén megkeményedett matróz-természet: ő még sokat tisztátlannak tart, amin a társadalom már rég nem ütközik meg.

Szeretném tudni, hogy van-e valóban valaki, aki minden zavartól ment lenne? Nem hiszem. A zavartól való aggodás szüntelen kísér, s néha még az álomban sem hagy nyugton. Hányszor álmodunk kimondhatatlan zavarról, midőn a legfontosabb pillanatokát élők át s nincs módunkban segíteni, a zavar mindent elront.

A zavar fogalmához tartozik még, hogy azzal a pillanatnyi tehetetlenség is össze van kötve, s első sorban ez idézi fel részvétünket. Ezért aztán a zavart ott is ürügyül használják fel részvétünkre, ahol tulajdonképpen nincs zavar. „Kedves barátom, zavarban vagyok,“ ez azon megszokott szólam, amelylyel kizsarolnak. Ha valaki azt mondja: kéjútazást akarok tenni vagy bronzleleteket gyűjtök, s ezért egy ritka edényt akarok megvenni vagy szabómat szeretném kifizetni; hát azt feleljük: ne tégy kéjútazást, próbálj meg régi bronztárgy nélkül élni, s ami a szabódat illeti, kövesd példámat s várakoztasd tovább, de „zavarban vagyok,“ óh, ez egészen más, zavarból ki kell az embereket segítenünk. ez kötelesség, ez már nem meggy másképp.

Az a legkeserűbb a dologban, hogy a valódi zavar ellen nincs semmi mentség: megtörtént, hát megtörtént. Ha egy ifjú egy társaságba beléptekor, hol titkos imádatának tárgya is jelen van, a szőnyegben megbotlik s orra bukik, hát azon a jó ég se segíthet. Ott fekszik s azt nem lehet meg nem törtétté tenni. Ha valaki egy névtelenül megjelent irodalmi mű szerzőségével dicsekszik s annak hatását emlegeti s ha őt aztán a véletlenül jelenlevő szerző — kinek türelme végre is elszakad — határozottan leálcazza, hát az ő zavarán nem lehet segíteni. Teljességgel nem marad számára egyéb hátra, mint hogy a dolog lehetőleg feledésbe jusson. Több példára nem hivatkozunk, mert még magunk is zavarba jöhetnénk, hogy hol végezzük!

EGYLETI ÉLET.

a) *Jogász-egylet.* Az egylet által kitűzött *jogbölcsészeti* pályakérdésre beérkezett 1 pályamű. Szerzője Németh József, II. é. jh., 35 frt. jutalomban részesült. A *büntető-jogi* pályakérdésre egy mű érkezett, melyet bírálói 20 frt. jutalomra érdemesítették. Szerzője Tomory János, IV. é. jh. A *jogtörténeti* pályakérdésre szintén csak egy mű érkezett s bírálói *elismerő* dícséret mellett szerzőjét 15 frt. jutalomban részesítették. Szerzője Jablonovszky József, I. é. jh. A *perrendtartási* pályakérdésre mű nem adatott be. Az egylet elnöke tisztéről lemondván, a megüresedett elnöki székre egyhangúlag Katona László, III. é. jh. választott. Az egylet zárközgyűlése folyó hó 20-án fog megtartatni.

b) *Az irodalmi önképző-társulat* zárulása folyó hó 10-én emelkedett hangulatban folyt le. Elnök úr

bejelentette, hogy a társulat alapszabályai kinyomattak, majd az egyes kiküldött bizottságok tették meg előterjesztéseiket. Ezután elnök úr felhívta a társulat figyelmét a *II. Rákóczy Ferenc* hamvainak hazaszállítása iránt megindult országos mozgalomra, előadván, hogy a Rákóczy-iskola ifjúsága nem maradhat közönyös a Rákóczy-család egyik legdicsőbb tagja iránt. Társulatunk a végleges határozatot a jövő év elejéig halasztá azon reményben, hogy addig talán az elveszettek tartott hamvakra vonatkozólag, valami megbízhatóbb tudósítás merül fel. Majd *Fáy Andrásról*, a híres mese- s regényíróról, a kitűnő protestáns férfiről, s főiskolánknak tanítványáról emlékezett meg tanár-elnök úr, s előadván, hogy születésének a jövő évben lesz százados fordulója, felhívta a társulat figyelmét a Fáy szülőházának (Kohányon, Zemplénmegye) emléktáblával való megjelölésére. A társulat teljes készséggel kijelenti, hogy kész ezen mozgalomban, akár mint kezdeményező, akár mint közreműködő-társ részt venni, s az előleges intézkedések megtételére, elnök urat kéri fel. Végül a titkári jelentés felolvasása után, elnök úr megindult szavakban mond búcsút a társulat tagjainak s a gyűlés az elnök úr életével osztott szét.

c) *Az Erdélyi önképző-kör* folyó hó 6-án tartá meg ez évet bezáró ülését, mely alkalommal a titkári és pénztári jelentés képezte különösebben a főbb tárgyat. Tartott a kör ez év folyama alatt összesen 29 ülést, amelyek közül egy legközelebb május hó 17-én versenyszavallat végett tartatott, komoly- és vígírányú darabbal. Komoly szavallati darabul ki volt tűzve Arany János „Katalin“ című költői beszélyéből egy részlet; víg írányra pedig ugyancsak Arany „Jóka ördöge“ című költeményének 2 első részlete. Amannál Lengyel Bálint VII. oszt. 3, Szikszay András VIII. o. 2, és Vass József VI. o. 1 frttal; ez utóbbinál pedig Hánka Imre VII. o. 2 és Szabó Lajos VII. o. 1 frttal lettek nyertesek. A tagok működése, mint mindig, úgy ez éven is, részint eredeti vagy fordított művek írásában, részint elemzéssel összekötött vagy anélkül való szavallatok előadásában és a mindezek felett tartott bírálatokban nyilvánult. A titkári hivatalhoz érkezett 21 mű s 19 bírálat, beszámítva a múlt évről felmaradt 7 művet, felolvasztatott 26 mű és ugyanannyi bírálat; ezek közül emlékkönyvbe vétetett 2 mű s megdícsértetett 7 mű és 5 bírálat. Az üléseken elemzéssel szavalltak 6-an, megdícsértetett 2 elemzés; eredeti vagy fordított műveket olvastak 28-an — ide számíttatván azok is, melyek egyes tagok önkéntes ajánkozása útján kerültek színpadra — dícséretre érdemesítettett közülök 8. Elemzés nélkül szavalltak 45-en, kik közül 7 dícséretben részesült. Említést érdemel még a kör pénztári állásáról szóló jelentés is, melyszerint a társulat évi bevétele a múlt évről fennmaradt 73 frt. 53 krral együtt 232 frt., kiadása 153 frt. 78 kr., így a pénztári maradvány 78 frt. 21 kr., mely összeg magába foglalja azon 9 frt. adományt is, melyet özv. *Csillay Józsefné* asszonyság ajánlékozott.

d) *Az ifjúsági zeneegylet* a lefolyt tanévben 15 működő taggal alakult meg. Tanár-elnöke Dr. Balagi Géza, jogtanár volt. A többi egyleti tisztviselők: Pav-

letich Béla, III. éves joghallgató, elnök- és pénztárnok; Farkas Lajos, VII. gimn. karnagy; Stépán László, III. éves joghallgató, ellenőr; Veress János, IV. éves hittanhallgató, jegyző. Tanóra hetenként 3 tartatott. Az egyletnek kétszer volt alkalma nyilvánosan szerepelni, u. m. 1. a Zsindely István 25 éves tanári jubileuma alkalmával: 2) és a főiskolai ifjúság által rendezett március 15-iki emlékünnepeken. Az egylet tartott 6 közgyűlést, melyben a folyó ügyek intéztettek el. A lefolyt évben betanult zenedarabok száma 9; nem számítva ide a magyar darabokat. Fúvó és és vonós hangszereinek száma összesen 11 darab. A pénztár állása 1885 június 15-én a következő volt: múlt évi pénztári maradvány 2 frt., Dr. Ballagi Géza, jogtanár úr adományozott 5 frt., egyesek adományából befolyt 4 frt., tagsági és mulasztás díjból 2 frt. 10 kr.; főiskolai pénztárból kiutalt évi segélydíj 20 frt.; az összes bevétel tehát 33 frt. 10 kr.; ezzel szemben a kiadás 21 frt. 70 kr., pénztári maradvány tehát 11 frt. 40 kr.

e) *A torna-egylet* június 10-én tartá Érsek Elek elnöklete alatt, zárközgyűlését. Elnök visszapillantást vetve az egylet sikeres működésére, fokozatos erősülésére: megköszöni az egylet bizalmát s az elnöki széket megüresedettnek jelenti ki. Az egylet, volt elnökének érdemeit elismerőleg, jegyzőkönyvi köszönetet szavaz s egyszersmind jövő évi elnöknek egyhangúlag Hatvani László, II. é. joghallgatót választja meg. A közgyűlés lelkes örömmel vette tudomásul, hogy tanárelnöke, Kiss Elek úr, *50 forinttal* az egylet első *alapítótagja* lett s köszönetét jegyzőkönyvileg fejezi ki a nagylelkű adományért. Végül az elnök előterjeszti a pénztári számadást, melyszerint az egylet jelenlegi vagyona a vívó-szereken kívül 265 frt. 29 krt tesz ki.

APRÓ HIREK.

— *Lapunk jelen száma ez évfolyamban az utolsó.* Mielőtt elválnánk tisztelt olvasóinktól, kedves kötelességünknek ismerjük, hogy mély köszönetünket fejezzük ki azon szíves pártolásért, melylyel lapunk fennállását lehetővé tették; azon szíves elnézésért, melyet gyenge kísérleteink iránt tanusítottak; azon lekötelező nyilatkozatokért, melyekkel többfelől elhalmoztak. Mi tehetségünkhöz képest rajta voltunk, hogy programunkban kifejtett ígéreteinknek eleget tegyünk; hogy többet nem tehattünk, mint amit tettünk, az ne a buzgalom hiányának, hanem járatlanságunknak, erőnk csekély voltának tulajdoníttassék. Ugyancsak mély köszönetet mondunk tisztelt munkatársainknak, kik törekvéseinkben gyámolítottak. Ami minket illet, mi a jövő éven is szívesen folytatni fogjuk lapunkat, ha jelen évi működésünk által a bizalmat továbbra is kiérdemelni szerencsések lehetünk volna. Tisztelt olvasóink majd megadják rá a választ, addig is — *a viszontlátásra!* Végül el nem mulaszthatjuk, hogy tek. Dr. Kun Zoltán, tek. Markó József, nagytiszteletű Szentpétery Sámuel és tiszt. Csillik Balázs uraknak felülfizetésekért hálás köszönetünket ne nyilvánítsuk.

— *Hugó Viktor meghalt*, elment oda, ahol már várják őt Homér, Virgil, Dante, Shakespeare, Goethe — a halhatatlanságba. A *gloire* hazája gyászünnepet ül és vele gyászol, vele érez az egész művelt világ. Ahol van egy szív, mely érzi a szabadság, egyenlőség s testvériség szent eszméinek felemelő hatását: ez eszmék legnagyobb bajnokát siratja Hugo Viktorban. A fáklya, mely a 19-ik század világító szövétneke volt, kialudt; de világának éltető melegét századok fogják érezni; nevét századok fogják viszhangzani; a párisi Pantheon századokon át egyik zarándoklási helye lesz az emberiségnek.

— *Az év végén.* Valóban az utolsó napokat éljük, az utolsó napokat megelőző lázas sürgés-forgás, szorgos munka mindenütt. Az iskolakert csak úgy zsong, mint a méhköpu, az árnyas ligetek néma tanúi a munkásságnak; végső lobbanása ez a kialvó esztendőnek. Az akadémisták már jól benne vannak a colloquiumokban, a gimnázistákra a jövő héten kezdődnek az igazi meleg napok. Folyó hó 18—20-án lesz az érettségi vizsga, következő héten pedig a többi osztályvizsgák, ugyancsak 22-től lesznek a kápláni és papi vizsgák napjai és 28-án az évről ünnepély.

— *Az ifjúsági könyvtárnokválasztás*, mint jeleztük, május 17-én folyt le s eredménye váratlanul meglepő: Szabó József választatott meg 4 szavazattöbbséggel, Tóth Miklós ellenében, könyvtárnokká.

— *Meghívó*, a sárospataki ev. ref. főiskolai énekkar által 1885. év június hó 28-án, Sárospatakon, a város ház termében, alaptökejének gyarapítása végett tartandó *hangversenyre*. Szöllősi József, karelnök, Eperjesy Ferenc, praecentor, Molnár József, Sütő Károly, Szabó András, Szabó József, Veress János, bizottsági tagok. Belépti díj 1 frt. A hangversenyt tánc követi.

— *A magyar nyelvet és népnevelést* Zemplénmegyében terjesztő egyesület, 1885. évi május hó 29-én tartott ülésében, a sárospataki jogakadémia polgárait — in solidum — az egyesület tagjául választotta. Tekintve az egyesület magasztos célját, örömmel vesszük a felhívást az e téren való munkásságra s a megtisztelő, nagybecsű bizalomért e helyen is köszönetet mondunk. Vajha még eddig el nem ért siker koronázná ezen valódi magyar egyesület fáradozását!

A jogász-egylet elnöke.

— *Meghívó.* A Sárospatakon tanuló abaujmegyei ifjúság, 1885-ik évi július hó 8-án, az „aszalói erdőben“ s estve folytatólag a „szikszói fiiskolában“ jótékony célú *zártkörű nyári táncmulatságot* rendez, melyre tisztelettel meghív a rendező-bizottság. Vidéki vendégek elszállásolásáról gondoskodva lesz. Rosh idő esetén a „szikszói fiiskolában“ tartatik meg.

Tartalom: „Titkári jelentés.“ Rác Lajos. — „A *σαφ* és annak Pál apostol szerint való következményei.“ Szabó József. — „Estve.“ — ó. — — „Egy esernyő alatt.“ Mádi Simi. — „Zavar.“ — „Egyleti élet.“ — „Apró hírek.“